

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI

**KENTSEL MEKÂN OLUŞUM SÜRECİNE KURAMSAL BİR BAKIŞ:
C. ALEXANDER'IN ÖRÜNTÜ DİLLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şehir ve Bölge Plancısı Selcen MOLLAYAKUPOĞLU

**EKİM 2019
TRABZON**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI

KENTSEL MEKÂN OLUŞUM SÜRECİNE KURAMSAL BİR BAKIŞ:

C. ALEXANDER'İN ÖRÜNTÜ DİLLERİ

Şehir ve Bölge Plancısı Selcen MOLLAYAKUPOĞLU

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nce
“YÜKSEK ŞEHİR VE BÖLGE PLANCISI”
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 24 / 09 / 2019

Tezin Savunma Tarihi : 18 / 10 / 2019

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Yelda AYDIN TÜRK

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda
Selcen MOLLAYAKUPOĞLU Tarafından Hazırlanan**

**KENTSEL MEKÂN OLUŞUM SÜRECİNE KURAMSAL BİR BAKIŞ:
C. ALEXANDER'İN ÖRÜNTÜ DİLLERİ**

**başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulu'nun 28 / 05 / 2019 gün ve 1806 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.**

Jüri Üyeleri

Başkan : Doç. Dr. Yelda AYDIN TÜRK

.....

Üye : Doç. Dr. Zehra EMİNAĞAOĞLU

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Hüseyin ERKAN

.....

Prof. Dr. Asim KADIOĞLU

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Kentsel Mekân Oluşum Sürecine Kuramsal Bir Bakış: C. Alexander’ın Örüntü Dilleri” başlıklı bu çalışma KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı dahilinde yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu tez, Mimar Christopher Alexander ve arkadaşlarının, Bir Örüntü Dili- Şehirler, Binalar, İnşa (A Pattern Language- Towns, Buildings, Construction) kitabında, 253 örüntü ile sundukları örüntü dili etrafında geliştirilmiştir.

Tez kapsamında, Bir Örüntü Dili kitabı ile sunulan örüntüler, planlama ve tasarım hiyerarşimiz temel alınarak gruplandırılmış ve örüntülerin planlama sistemimize yapabileceği katkılar üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Kitabın şehirler bölümündeki örüntülere ait metinlerin kısa özetlerine yer verilmiştir. Böylece eserleri henüz Türkçeye çevrilmemiş kuramcının Türkçe literatüre kazandırılması amaçlanmıştır.

Tez konumu seçmemi ve uzmanlaşmak istediğim alana karar vermemi sağlayan “Kentsel Tasarım Kuram ve Yaklaşımları” dersi ile kent planlama disiplinine tüm bakışımı değiştirerek, ileri planlama teknikleri üzerine güncel konu başlıklarına ve çağdaş çalışmalara ulaşmamın önünü açan, soruları ile yeni bakış açıları kazandıran danışman hocam Sayın Doç. Dr. Yelda AYDIN TÜRK’e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Yeni okuma listeleri ve eleştirileriyle tezimin olgunlaşmasına büyük katkısı olan tez jüri üyeleri Sayın Doç. Dr. Zehra EMİNAĞAOĞLU’na ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Hüseyin ERKAN’a önerileri, katkıları ve incelikli tutumları için minnettarım.

Sevgili arkadaşlarım Zeynep ZUBAROĞLU’na; Sema MISIRLI PEÇE’ye ve Nesrin KALENDEROĞLU’na bu süreçte beni yalnız bırakmadıkları için teşekkür ediyorum.

Hayatımın her anında anlayış ve sevgisiyle yanımda olan, tüm başarılarımı borçlu olduğum bilge annem sevgili Saniye KIRMIZI MOLLAYAKUPOĞLU’na, bana daima inanan, yol arkadaşım, sevgili kardeşim Psikolog Nigâr MOLLAYAKUPOĞLU’na ve eğitim hayatım boyunca fikirlerine başvurduğum sevgili abim Elektrik ve Elektronik Mühendisi Bilâl MOLLAYAKUPOĞLU’na sabırları, emekleri ve katkıları için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Selcen MOLLAYAKUPOĞLU
Trabzon, 2019

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kentsel Mekân Oluşum Sürecine Kuramsal Bir Bakış: C. Alexander’ın Örüntü Dilleri” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Yelda AYDIN TÜRK’ün sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 18/10/2019

Selcen MOLLAYAKUPOĞLU

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	XI
SUMMARY	XII
ŞEKİLLER DİZİNİ	XIII
TABLolar DİZİNİ.....	XIX
1. GENEL BİLGİLER	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
1.3. Araştırma Soruları.....	4
1.4. Yöntem.....	5
1.5. Literatür Çalışması.....	6
1.5.1. Mekân ve Olay Örüntüleri	7
1.5.2. Örüntü Dili Uygulamaları	10
1.5.2.1. Oregon Deneyi, Amerika	10
1.5.2.2. Mexicali Projesi, Meksika	20
1.5.3. Örüntü Diline Gelen Eleştiriler	29
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR	33
2.1. C. Alexander'ın Örüntü Dilleri	33
2.1.1. Örüntülerin Sunuş Formatı	34
2.1.2. Dilin Kısa Özeti	38
2.1.3. Dilin Kullanımında Yaratıcılık	55
2.1.4. Şehirler, Binalar, İnşa	56
2.1.5. Şehir Örüntüleri	57
2.1.5.1. Bölge	58
2.1.5.1.1. Bağımsız Bölgeler (Independent Regions, 1) **	58
2.1.5.1.2. Şehirlerin Dağılımı (The Distribution Of Towns, 2)	59
2.1.5.1.3. Kent Kır Parmakları (City Country Fingers, 3) **	60

2.1.5.1.4.	Tarımsal Vadiler (Agricultural Valleys, 4) *	62
2.1.5.1.5.	Kırsal Sokaklar Deseni (Lace Of Country Streets, 5).....	63
2.1.5.1.6.	Kırsal Kasabalar (Country Towns, 6) *	65
2.1.5.1.7.	Kır (The Countryside, 7) *	66
2.1.5.2.	Şehir	67
2.1.5.2.1.	Alt Kùltürler Mozaığı (Mosaic Of Subcultures, 8) **	67
2.1.5.2.2.	Yayılmış İş (Scattered Work, 9) **	69
2.1.5.2.3.	Şehrin Büyüsü (Magic Of The City, 10).....	71
2.1.5.2.4.	Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas, 11) **	72
2.1.5.3.	Şehirleri Oluşturan Topluluklar	75
2.1.5.3.1.	7000 Kişilik Topluluk (Community Of 7000, 12) *	75
2.1.5.3.2.	Alt Kùltür Sınırı (Subculture Boundary, 13) *	76
2.1.5.3.3.	Tanımlanabilir Mahalle (Identifiable Neighborhood, 14) **	78
2.1.5.3.4.	Mahalle Sınırı (Neighborhood Boundary, 15) *	80
2.1.5.4.	Toplulukları Birbirine Bağlayan Şebekeler	82
2.1.5.4.1.	Toplu Taşıma Ağı (Web Of Public Transportation, 16) *	82
2.1.5.4.2.	Ring Yollar (Ring Roads, 17)	84
2.1.5.4.3.	Öğrenme Şebekesi (Network Of Learning, 18) *	85
2.1.5.4.4.	Alışveriş Ağı (Web Of Shopping, 19) *	87
2.1.5.4.5.	Minibüsler (Mini-Buses, 20) *	90
2.1.5.5.	Yerel Çevreyi Oluşturan Temel Prensipler	91
2.1.5.5.1.	Dört Kat Limiti (Four-Story Limit, 21) **	91
2.1.5.5.2.	Yüzde 9 Araç Parkı (Nine Per Cent Parking, 22) **	93
2.1.5.5.3.	Paralel Yollar (Parallel Roads, 23)	95
2.1.5.5.4.	Kutsal Sahalar (Sacred Sites, 24) *	97
2.1.5.5.5.	Suya Erişim (Access To Water, 25) *	99
2.1.5.5.6.	Hayat Döngüsü (Life Cycle, 26) *	100
2.1.5.5.7.	Erkekler ve Kadınlar (Men and Women, 27).....	103
2.1.5.6.	Yerel Merkezler	104
2.1.5.6.1.	Dış Merkezli Çekirdek (Eccentric Nucleus, 28) *	104
2.1.5.6.2.	Yoğunluk Halkaları (Density Rings, 29) *	108
2.1.5.6.3.	Aktivite Düğümleri (Activity Nodes, 30) **	111

2.1.5.6.4.	Gezinti Yolu (Promenade, 31) **	113
2.1.5.6.5.	Alışveriş Sokağı (Shopping Street, 32) *	115
2.1.5.6.6.	Gece Hayatı (Night Life, 33) *	116
2.1.5.6.7.	Kavşak (Interchance, 34)	118
2.1.5.7.	Konut Kümeleri	119
2.1.5.7.1.	Hane Halkı Karışımı (Household Mix, 35) *	119
2.1.5.7.2.	Kamusallığın Dereceleri (Degrees Of Publicness, 36) **	120
2.1.5.7.3.	Konut Kümesi (House Cluster, 37) **	121
2.1.5.7.4.	Sıra Evler (Row Houses, 38) *	123
2.1.5.7.5.	Konut Tepesi (Housing Hill, 39)	125
2.1.5.7.6.	Her Yerde Yaşlı İnsanlar (Old People Everywhere, 40) **	127
2.1.5.8.	İş Toplulukları	128
2.1.5.8.1.	İş Topluluğu (Work Community, 41) **	128
2.1.5.8.2.	Endüstriyel Bant (Industrial Ribbon, 42) *	131
2.1.5.8.3.	Pazar Yeri Olarak Üniversite (University As A Marketplace, 43)	132
2.1.5.8.4.	Yerel Belediye Binası (Local Town Hall, 44) *	134
2.1.5.8.5.	Topluluk Projeleri Çemberi (Necklace Of Community Projects, 45)	136
2.1.5.8.6.	Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar (Market Of Many Shops, 46) **	137
2.1.5.8.7.	Sağlık Merkezi (Health Center, 47) *	139
2.1.5.8.8.	Aralardaki Konut (Housing In Between, 48) **	141
2.1.5.9.	Konut Kümeleri ve İş Toplulukları Arasında Kalan Şebekeler	142
2.1.5.9.1.	Dönel Yerel Yollar (Looped Local Roads, 49) **	142
2.1.5.9.2.	T Kavşaklar (T Junctions, 50) *	143
2.1.5.9.3.	Yeşil Sokaklar (Green Streets, 51) **	144
2.1.5.9.4.	Rotaların ve Arabaların Şebekesi (Network Of Paths And Cars, 52) **	146
2.1.5.9.5.	Ana Geçitler (Main Gateways, 53) **	147
2.1.5.9.6.	Yaya Geçitleri (Road Crossing, 54)	149
2.1.5.9.7.	Yükseltilmiş Parkur (Raised Walk, 55) *	150
2.1.5.9.8.	Bisiklet Rotaları ve Bisiklet Parkları (Bike Paths And Racks, 56) *	152
2.1.5.9.9.	Şehirde Çocuklar (Children In The City, 57)	153
2.1.5.10.	Topluluklar ve Mahalle İçerisinde Kalan Kamusal Açık Alanlar	155
2.1.5.10.1.	Karnaval (Carnival, 58)	155

2.1.5.10.2.	Sakin Arka Cepheler (Quiet Backs, 59) *	156
2.1.5.10.3.	Ulaşılabilir Yeşil (Accessible Green, 60) **	157
2.1.5.10.4.	Küçük Kamusal Meydanlar (Small Public Squares, 61) **	159
2.1.5.10.5.	Yüksek Yerler (High Places, 62) *	160
2.1.5.10.6.	Sokakta Dans (Dancing In The Street, 63) *	161
2.1.5.10.7.	Havuzlar ve Akarsular (Pools And Streams, 64) *	162
2.1.5.10.8.	Doğum Evleri (Birth Places, 65)	164
2.1.5.10.9.	Kutsal Yer (Holy Ground, 66) *	165
2.1.5.11.	Konut Kümeleri ve İş Merkezleri İçerisindeki Küçük Umumi Araziler ...	166
2.1.5.11.1.	Ortak Arazi (Common Land, 67) **	166
2.1.5.11.2.	Bağlantılı Oyun (Connected Play, 68) *	168
2.1.5.11.3.	Kamusal Dış Oda (Public Outdoor Room, 69) **	169
2.1.5.11.4.	Mezarlık Alanları (Grave Sites, 70) *	170
2.1.5.11.5.	Durgun Su (Still Water, 71) *	172
2.1.5.11.6.	Yerel Sporlar (Local Sports, 72) *	173
2.1.5.11.7.	Macera Oyun Alanı (Adventure Playground, 73)	174
2.1.5.11.8.	Hayvanlar (Animals, 74)	176
2.1.5.12.	En Küçük Bağımsız Sosyal Kurumlar: Aile	177
2.1.5.12.1.	Aile (The Family, 75) *	177
2.1.5.12.2.	Küçük Aile İçin Konut (House For A Small Family, 76) *	178
2.1.5.12.3.	Çiftler İçin Konut (House For A Couple, 77) *	179
2.1.5.12.4.	Tek Kişi İçin Konut (House For One Person, 78) *	180
2.1.5.12.5.	Kendi Evin (Your Own Home, 79) **	182
2.1.5.13.	En Küçük Bağımsız Sosyal Kurumlar: İş Grupları	183
2.1.5.13.1.	Özerk Atölyeler ve Ofisler (Self-Governing Workshops And Offices, 80) **	183
2.1.5.13.2.	Bürokrasi Olmayan Küçük Hizmetler (Small Services Without Red Tape, 81) *	184
2.1.5.13.3.	Ofis Bağlantıları (Office Connections, 82) *	186
2.1.5.13.4.	Usta ve Çıraklar (Master And Apprentices, 83) *	187
2.1.5.13.5.	Genç Toplumu (Teenage Society, 84)	188
2.1.5.13.6.	Mini Okullar (Shopfront School, 85)	190
2.1.5.13.7.	Çocuk Bakım Evi (Children's Home, 86) *	191

2.1.5.14.	En Küçük Bağımsız Sosyal Kurumlar: Yerel Dükkanlar ve Toplanma Mekanları	192
2.1.5.14.1.	Şahıs Dükkanları (Individually Owned Shops, 87) **	192
2.1.5.14.2.	Sokak Kafe (Street Cafe,88) **	193
2.1.5.14.3.	Köşe Market (Corner Grocery, 89) *	195
2.1.5.14.4.	Birahane (Beer Hall, 90)	196
2.1.5.14.5.	Yolcular İçin Misafirhane (Traveler's Inn, 91) *	198
2.1.5.14.6.	Otobüs Durağı (Bus Stop, 92) *	199
2.1.5.14.7.	Yemek Stantları (Food Stands, 93) *	200
2.1.5.14.8.	Kamusal Alanda Uyumak (Sleeping In Public, 94).....	202
3.	BULGULAR.....	203
4.	İRDELEME	299
4.1.	Çevre Düzeni Planları Açısından.....	299
4.1.1.	Örüntüler	305
4.1.1.1.	Şehrin Büyüsü (Magic Of The City, 10).....	305
4.1.1.2.	Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas, 11) **	306
4.1.1.3.	Ring Yollar (Ring Roads, 17)	307
4.1.1.4.	Senaryo	308
4.2.	Nazım İmar Planları Açısından.....	309
4.2.1.	Örüntüler	320
4.2.1.1.	Tanımlanabilir Mahalle (Identifiable Neighborhood, 14) **	320
4.2.1.2.	Yüzde 9 Araç Parkı (Nine Per Cent Parking, 22) **	320
4.2.1.3.	Paralel Yollar (Parallel Roads, 23)	321
4.2.1.4.	Kutsal Sahalar (Sacred Sites, 24) *	323
4.2.1.5.	Suya Erişim (Access To Water, 25) *	323
4.2.1.6.	Dış Merkezli Çekirdek (Eccentric Nucleus, 28) *	323
4.2.1.7.	Yoğunluk Halkaları (Density Rings ,29) *	324
4.2.1.8.	Senaryo	325
4.3.	Uygulama İmar Planları Açısından.....	326
4.3.1.	Örüntüler	341
4.3.1.1.	Mahalle Sınırı (Neighborhood Boundary, 15) *	341
4.3.1.2.	Alışveriş Ağı (Web Of Shopping, 19) *	341
4.3.1.3.	Minibüsler (Mini-Buses, 20) *	341

4.3.1.4.	Dört Kat Limiti (Four-Story Limit, 21) **	342
4.3.1.5.	Aktivite Düğümleri (Activity Nodes, 30) **	342
4.3.1.6.	Gezinti Yolu (Promenade, 31) **	343
4.3.1.7.	Alışveriş Sokağı (Shopping Street, 32) *	343
4.3.1.8.	Kavşak (Interchance, 34)	344
4.3.1.9.	Hane Halkı Karışımı (Household Mix, 35) *	344
4.3.1.10.	Kamusallığın Dereceleri (Degrees Of Publicness, 36) **	345
4.3.1.11.	Konut Kümesi (House Cluster, 37) **	345
4.3.1.12.	Sıra Evler (Row Houses, 38) *	345
4.3.1.13.	İş Topluluğu (Work Community, 41) **	346
4.3.1.14.	Endüstriyel Bant (Industrial Ribbon 42) *	346
4.3.1.15.	Pazar Yeri Olarak Üniversite (University As A Marketplace, 43)	347
4.3.1.16.	Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar (Market Of Many Shops, 46) **	347
4.3.1.17.	Dönel Yerel Yollar (Looped Local Roads, 49) **	348
4.3.1.18.	Ulaşılabilir Yeşil (Accessible Green, 60) **	348
4.3.1.19.	Mezarlık Alanları (Grave Sites, 70) *	349
4.3.1.20.	Yerel Sporlar (Local Sports, 72) *	349
4.3.1.21.	Macera Oyun Alanı (Adventure Playground, 73)	349
4.3.1.22.	Otobüs Durağı (Bus Stop, 92) *	350
5.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER	351
6.	KAYNAKÇA	353
ÖZGEÇMİŞ		

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

KENTSEL MEKÂN OLUŞUM SÜRECİNE KURAMSAL BİR BAKIŞ:
C. ALEXANDER'IN ÖRÜNTÜ DİLLERİ

Selcen MOLLAYAKUPOĞLU

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Yelda AYDIN TÜRK
2019, 355 Sayfa

Christopher Alexander ve arkadaşlarının, Bir Örüntü Dili (A Pattern Language) kitabı ile ortaya koydukları örüntü dilini referans alarak geliştirilen bu tez, beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, araştırma tasarımı açıklanmış, örüntü dili metodolojisi hakkında genel bir çerçeve çizilmiş, örüntü dili uygulamalarına değinilmiş ve örüntü dili teorisine gelen eleştirilere yer verilmiştir. İkinci bölümde, 253 örüntü ile sunulan dil içerisinde şehirler bölümündeki 94 örüntünün kısa özetleri verilmiştir. Bu bölüm ile eserleri henüz Türkçe'ye çevrilmemiş kuramcının, Türkçe literatüre kazandırılması amaçlanmıştır. Üçüncü bölümde, 253 örüntünün, planlama ve tasarım hiyerarşimiz temel alınarak gruplandırıldığı çalışmaya yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, mekânsal planlama sistemimizin, kente direkt müdahale araçları üzerinden, örüntüler irdelenmiş ve örüntülerle sunulan çözümlerin mevcut planlama sistemimizle ne ölçüde örtüştüğü araştırılmıştır. Beşinci bölümde çalışma kapsamında incelenen dilin sistemimize yapabileceği katkılar üzerine değerlendirmeler yapılarak çalışmanın sonuçları sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Christopher Alexander, Örüntü Dilleri, Modernist Şehircilik, Şehir Planlama, Yerel Mekansal Planlar

Master Thesis

SUMMARY

A THEORETICAL APPROACH TO THE FORMATION PROCESS OF URBAN
SPACE: C. ALEXANDER'S PATTERN LANGUAGES

Selcen MOLLAYAKUPOĞLU

Karadeniz Technical University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Urban and Regional Planning Graduate Program
Supervisor: Assoc. Prof. Yelda AYDIN TÜRK
2019, 355 Pages

This thesis developed by taking the pattern language, that Christopher Alexander and his colleagues put forth with the book A Pattern Language, as a reference consists of five sections.

In the first section, design of the research is explained, a general framework is formed, applications of pattern language are mentioned, and objections to pattern language theory are introduced. In the second section, brief summaries of 94 patterns in the "Towns" chapter among 253 patterns of the presented language are given. This section is intended for the introduction of the theoretician to Turkish academic literature, whose works have not been translated yet. In the third section, the work in which 253 patterns are grouped based on Turkey's planning and design hierarchy is presented. In the fourth section, patterns are examined via direct intervention means of spatial planning system in Turkey, and the degree of overlap between our planning system and solutions proposed with patterns is researched. In the fifth section, by assessing possible contributions of the language examined within the context of the study to Turkey's system, results are presented.

Key Words: Christopher Alexander, Pattern Languages, Modernist Urbanism,
Urban Planning, Local Spatial Plans

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Müzik Okulu tasarımı birinci gün (Alexander vd., 1975).....	14
Şekil 2. Müzik Okulu tasarımı ikinci ve üçüncü gün (Alexander vd., 1975).....	14
Şekil 3. Müzik Okulu tasarımı dördüncü gün (Alexander vd., 1975).....	14
Şekil 4. Müzik Okulu tasarımında 1 hafta sonundaki şema (Alexander vd., 1975).....	15
Şekil 5. Eğitim Fakültesi mevcut binasının gelişimi ve kademeli gelişim ile ortaya çıkabilecek şema (Alexander vd., 1975)	16
Şekil 6. Teşhis haritaları (Alexander vd., 1975).....	17
Şekil 7. Mevcut kampus ve 1970'ler simülasyonu (Alexander vd., 1975).....	18
Şekil 8. 1980'ler simülasyonu ve 1990'lar simülasyonu (Alexander vd., 1975).....	18
Şekil 9. Mexicali Projesinden Detaylar (URL-3, 2019).....	20
Şekil 10. Mexicali Projesinden Detaylar (URL-3, 2019).....	21
Şekil 11. Mexicali Projesinden Detaylar (Alexander vd., 1985).....	22
Şekil 12. Mexicali Projesinden Detaylar (URL-3, 2019).....	23
Şekil 13. Mexicali Projesinden Detaylar (URL-3, 2019).....	25
Şekil 14. Mexicali Projesinden Detaylar (URL-3, 2019).....	25
Şekil 15. Mexicali Projesinden Detaylar (Alexander vd., 1985).....	26
Şekil 16. Örnek Ev Planı (Ruesjas, 1997).....	27
Şekil 17. Yerleşim Planı (Ruesjas, 1997).....	28
Şekil 18. Arkatlar (Arcades, 119) ** örüntüsü ile bağlantılı örüntüler (Park ve Newman, 2017).....	35
Şekil 19. Bağımsız Bölgeler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	59
Şekil 20. Şehirlerin Dağılımı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	60
Şekil 21. Kent-Kır Parmakları örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	61
Şekil 22. Tarımsal Vadiler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	63
Şekil 23. Kırsal Sokaklar Deseni örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	64

Şekil 24.	Kırsal Kasabalar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	65
Şekil 25.	Kır örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	67
Şekil 26.	Alt Kültürler Mozaïği örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	68
Şekil 27.	Yayılmış İş örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	70
Şekil 28.	Şehrin Büyüsü örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	72
Şekil 29.	Yerel Ulaşım Alanları örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	74
Şekil 30.	7000 Kişilik Topluluk örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	76
Şekil 31.	Alt Kültür Sınırı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	77
Şekil 32.	Tanımlanabilir Mahalle örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	79
Şekil 33.	Mahalle Sınırı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	81
Şekil 34.	Toplu Taşıma Ağı örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	83
Şekil 35.	Ring Yollar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	85
Şekil 36.	Öğrenme Şebekesi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	87
Şekil 37.	Alışveriş Ağı örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	89
Şekil 38.	Minibüsler örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	90
Şekil 39.	Dört Kat Limiti örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	92
Şekil 40.	Yüzde 9 Araç Parkı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	94
Şekil 41.	Paralel Yollar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	96
Şekil 42.	Kutsal Sahalar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	98
Şekil 43.	Suya Erişim örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	99

Şekil 44.	Hayat Döngüsü örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	102
Şekil 45.	Erkekler ve Kadınlar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	104
Şekil 46.	İçe doğru çıkıntı ve kısmi at nalı (Alexander vd., 1977).....	106
Şekil 47.	Dış Merkezli Çekirdek örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	107
Şekil 48.	Yoğunluk Halkaları örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	110
Şekil 49.	Aktivite Düğümleri örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	112
Şekil 50.	Gezinti Yolu örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	114
Şekil 51.	Alışveriş Sokağı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	116
Şekil 52.	Gece Hayatı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	117
Şekil 53.	Kavşak örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	118
Şekil 54.	Hane Halkı Karışımı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	120
Şekil 55.	Kamusallığın Dereceleri örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	121
Şekil 56.	Konut Kümesi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	123
Şekil 57.	Sıra Evler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	124
Şekil 58.	Konut Tepesi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	126
Şekil 59.	Her Yerde Yaşlı İnsanlar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	128
Şekil 60.	İş Topluluğu örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	130
Şekil 61.	Endüstriyel Bant örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	132
Şekil 62.	Pazar Yeri Olarak Üniversite örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	133
Şekil 63.	Yerel Belediye Binası örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	135

Şekil 64.	Topluluk Projeleri Çemberi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	137
Şekil 65.	Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	138
Şekil 66.	Sağlık Merkezi örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	140
Şekil 67.	Aralardaki Konut örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	141
Şekil 68.	Peru, Lima'dan dönel yol şebekesi örneği (Alexander vd., 1977).	142
Şekil 69.	Dönel Yerel Yollar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	143
Şekil 70.	T Kavşaklar örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	144
Şekil 71.	Yeşil Sokaklar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	145
Şekil 72.	Rotaların ve Arabaların Şebekesi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	147
Şekil 73.	Ana Geçitler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	148
Şekil 74.	Yaya Geçitleri örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	149
Şekil 75.	Yükseltilmiş Parkur (Alexander vd. 1977).	151
Şekil 76.	Yükseltilmiş Parkur örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	151
Şekil 77.	Bisiklet Rotaları ve Bisiklet Parkları örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	153
Şekil 78.	Şehirde Çocuklar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	154
Şekil 79.	Karnaval örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	156
Şekil 80.	Sakin Arka Cepheler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	157
Şekil 81.	Ulaşılabilir Yeşil örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	158
Şekil 82.	Küçük Kamusal Meydanlar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	159
Şekil 83.	Yüksek Yerler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	160
Şekil 84.	Sokakta Dans örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	161

Şekil 85.	Havuzlar ve Akarsular örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	163
Şekil 86.	Doğum Evleri örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	164
Şekil 87.	Kutsal Yer örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	166
Şekil 88.	Ortak Arazi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	167
Şekil 89.	Bağlantılı Oyun örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	168
Şekil 90.	Kamusal Dış Oda örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	169
Şekil 91.	Mezarlık Alanları örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	171
Şekil 92.	Durgun Su örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	172
Şekil 93.	Yerel Sporlar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	174
Şekil 94.	Macera Oyun Alanı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	175
Şekil 95.	Hayvanlar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	176
Şekil 96.	Aile örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	178
Şekil 97.	Küçük Aile İçin Konut örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	179
Şekil 98.	Çiftler İçin Konut örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	180
Şekil 99.	Tek Kişi İçin Konut örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	181
Şekil 100.	Kendi Evin örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	182
Şekil 101.	Özerk Atölyeler ve Ofisler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	184
Şekil 102.	Bürokrasi Olmayan Küçük Hizmetler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	185
Şekil 103.	Ofis Bağlantıları örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977)...	186
Şekil 104.	Usta ve Çıraklar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	187

Şekil 105. Genç Toplumunu örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	189
Şekil 106. Mini Okullar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	190
Şekil 107. Çocuk Bakım Evi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	191
Şekil 108. Şahıs Dükkanları örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	193
Şekil 109. Sokak Kafe örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	194
Şekil 110. Köşe Market örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	196
Şekil 111. Birahane örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	197
Şekil 112. Yolcular İçin Misafirhane örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	198
Şekil 113. Otobüs Durağı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	200
Şekil 114. Yemek Stantları örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).....	201
Şekil 115. Kamusal Alanda Uyumak örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).	202

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Hayat Döngüsü örüntüsü için gerekli düzenlemeler (Alexander vd., 1977)...	101
Tablo 2. Çalışma Kapsamı (Kişisel Çalışma, 2019).....	203
Tablo 3. Örüntülerin Ölçeksel Gruplandırılması (Kişisel Çalışma, 2019).....	205
Tablo 4. Şehrin Büyüsü örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri.....	306
Tablo 5. Yerel Ulaşım Alanları örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri.....	307
Tablo 6. Tanımlanabilir Mahalle örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri	320
Tablo 7. Yüzde 9 Araç Parkı örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri.....	321
Tablo 8. Paralel Yollar örüntüsü ile ilgili büyüklükler.....	322
Tablo 9. Suya Erişim örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri.....	323
Tablo 10. Dış Merkezli Çekirdek örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri.....	324
Tablo 11. Minibüsler örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri.....	342
Tablo 12. Aktivite Düğümleri örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri.....	343
Tablo 13. Kavşak örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri	344
Tablo 14. Endüstriyel Bant örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri	346
Tablo 15. Ulaşılabilir Yeşil örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri.....	348

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Aydınlanmacılık, 18. yüzyılda akılcı bilim anlayışı ile insan düşüncesini dinin baskısından kurtararak özgürleştirmiştir (Tekeli, 2016). Düşüncenin varoluşun esas özü olarak kabul edildiği bu dönemde, otorite, din ve gelenek yerine akıl doğrunun kriteri olmuştur. Felsefeciler ve sonrasında politikacılar aklın uzun süreli uygulamalarının doğruya, bilgiye, özgürlüğe ve mutluluğa ulaştıracağına ikna olmuştur. Bu amaçlar hayatın birçok alanından ütopyacı modernizmin temelini oluşturmuştur (Turner, 1996).

Toplumların modernizasyonunda aydınlanma yaklaşımı, Avrupa'dan tüm dünyaya yayılırken bir taraftan, yüksek mutluluk ve refah seviyesinin bu dünyada mümkün olabileceğini göstermekteydi (Turner, 1996) Bu dönemde teknolojik avantajlar muazzamdır. Teknolojik gelişmelerin modernist prensipler ile birleşmesi bilim, sanat, mimari, planlama ve tasarım alanlarında paralel gelişmelere sebep olmuştur. Bu birleşimin uygulamaları günümüze kadar çok sayıda eleştiri almıştır.

20. yüzyıl boyunca aklın yeterliliği ve 'aydınlanma projesi' hakkında şüpheler giderek artmıştır. Stalin'in Büyük Temizliği, İkinci Dünya Savaşı, Yahudi Soykırımı, Atom Bombası, Vietnam Savaşı, tarımın endüstrileşmesi, çevrenin bozulması, dünyanın eski çağlardan bu yana orman olan alanlarının yıkımı, ütopyacı modernizme atfedilmiştir 20. yüzyılın tüm bu büyük trajedilerinin en rahatsız eden yönü, onların en gelişmiş ulusların aşırılıkları içinde aklın ve bilimin direkt ürünleri olmasıdır (Turner, 1996).

Akılcılık zaman içerisinde nitelik değiştirerek özgürleştirme işlevini kaybetmiştir (Tekeli, 2016). Bu durum aklın yeniden değerlendirilmesine sebep olmuştur. Askerlere üstlerinin emirlerinin yanı sıra kendi iç seslerini dinlemelerin öğretildiği, bilim adamlarına etik sorumluluklar yüklendiği ve yeşil politikanın ekonomik büyümenin kısıtlanması konularını konuştuğu bir süreç (Turner, 1996) sonunda bir aydınlanma projesi olan modernizm çeşitli değişimler geçirerek günümüze kadar gelmiştir. (Tekeli, 2016). Akademinin ve hayatın birçok alanında gerçekleşen değişimler, mimari ve kent planlama alanlarında da yeni söylemleri ortaya çıkarmıştır.

Kevin Lynch, Jane Jacobs, E. A. Gutkind, Ian McHarg, Christopher Tunnard, Ian Nairn, Edmund Bacon ve Christopher Alexander gibi mimar ve planlılar, modern dönemin

hâkim uygulamalarını eleştiren çalışmalara imza atmış (Laurence, 2006b), yeni kavramlar ve yeni modeller ortaya koymuşlardır.

Modern mimarın her problem için çözüm olarak öne sürdüğü cam ve metal bileşimi kibrit kutuları, bu stilin arkasındaki, tek yol, tek doğru, tek stil anlayışı ve sonuçta formda ve içerikte bu tek değerlikli duruş sert bir şekilde eleştirilmiştir. Tek değerlilik temel problem olarak tanımlanırken çözüm pluralizmde bulunmuştur ve modernizmden bir ölçüde faydalanan ama geçmişteki öncüllerden de faydalanmayı ihmal etmeyen birçok mimari akım ortaya çıkmıştır (Turner, 1996). Mimaride olduğu gibi kent planlama disiplini içerisinde de çoğulcu kent modelleri ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Bu döneme kadar kent modelleri yukarıdan aşağıya bakan, kenti kendi içinde homojen parçalardan oluşmuş bir birleşim olarak gören ve genel tanımlar dışında kalanları dışlayan bir yaklaşım ile şekillenirken, bu dönemle birlikte, kent modellerinde ve planlama yaklaşımlarında aşağıdan yukarıya gelişimi destekleyen, otoriteyi irdeleyen, tüm toplumsal grupları kendi değişkenleri ile ele alarak sürece dahil eden, gündelik pratiklere önem veren, mekanı tüm bu etkenler gibi ayrı bir boyut olarak ele alan, çoğulcu yaklaşımlar ön plana çıkmaya başlamıştır (Kurdoğlu, 2011).

Jane Jacobs (1961) tekil bölgeleme politikalarına, konut, endüstri ve ticaretin birbirinden ayrıştırılarak planlandığı hijyenik bölgeleme pratiklerine karşı çıkarken, yüksek yoğunluğu ve karışık kullanımı savunmuştur (Turner, 1996). Jacobs, “Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı” kitabı ile, tarihi kent merkezlerindeki sokak dokusunun dinamiklerini kavramsallaştırarak ortaya koyduğu ilkelere dayanarak, planlamanın sadece fiziksel mekân organizasyonuna dayanarak yapıldığı örnekleri eleştirmiştir.

Kevin Lynch’in ortaya attığı kentsel imaj kavramı ve imaj analizine yönelik kullandığı metodoloji, kullanıcı algısının mekânın deneyimlenmesindeki önemine dikkat çekmiştir. Cinsiyet, eğitim durumu ve diğer sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik faktörlerin kullanıcının kent algısını değiştiriyor olma durumu önemlidir. Bu faktörlerin değişik ifade teknikleri ile haritaya dökülerek görselleştirilmesi, bu faktörlerin planlama faaliyetleri içerisinde dahil olmasına katkı sağlamıştır.

Christopher Alexander 1963 yılında yayımladığı ‘Formun Sentezi Üzerine Notlar (Notes On The Synthesis of Form)’ ile daha önce mimarlar tarafında hissedilen ama hiç dillendirilmemiş olanı, mimari tasarımın artık endüstrileşme, kentleşme ve sosyal değişimlerin karmaşıklığına cevap verecek çözümler üretmediğini ortaya koymuştur (Grabow, 1983). Alexander, bir Hint köyünde formun belirleyici faktörlerini 141 bileşene

ayırarak incelediği bu kitapta, kadınların su taşıma esnasındaki dedikoduları hem bir tasarım elemanı ve hem de bir tasarım problemi olarak ele almıştır (Turner, 1996).

Christopher Alexander 1965 yılında, klasikler arasında yerini alan makalesi ‘Şehir Ağaç Değildir (A City Is Not A Tree)’ ile yapay şehir ve doğal şehir kavramlarını ortaya atmış, modern dönem kentlerini bu kavramlar üzerinden incelemiştir. Ona göre modern planlama metodolojisi ile planlanan şehirler, insan topluluklarının karmaşık yapısını yakalama noktasında modern öncesi şehirlere göre başarısızdır.

Christopher Alexander’ın ilk yazıları mimarinin mevcut değerler sistemine bir çıkış kapısı sunan girişimlerken, 1975 yılından itibaren yayınladığı kitap serisi ‘İnşa Etmenin Zaman üstü Yolu (Timeless Way Of Building)’, ‘Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)’, ‘Oregon Deneyi (The Oregon Experiment)’ mimariye baştan sona yeni bir yaklaşım getiren bir temel üzerinde yeni bir teori sunmaktadır (Grabow, 1983). Ortaya attığı örüntü dili kavramı ona göre geçmişin yaşam dolu kentlerini yeniden üretmenin aracı olacaktır.

Bölge ölçeğinden bina süslemelerine kadar geniş bir ölçekte, yereli ve insanın gündelik deneyimleri merkeze alan bir tasarım metodolojisi sunan “Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabı yaptığı sistemli modernizm eleştirisi açısından tez konusu olarak seçilmiştir. Her ölçekten sistemin, hemen her elemanı için, modernist prensiplerden doğan problemleri tespit edip, çözüm önerisi getiren kitap, bu tez dahilinde, kapsamının genişliği açısından özel bir çalışma olarak değerlendirilmiştir.

Dünya’da mevcut mimari ve planlama paradigmalarına karşıt görüşler tartışılırken, gelişmekte olan ülkelerde uygulamalar hala eski pratikler üzerinden yürütülmektedir.

Günümüzde dahi, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kentle ilgili müdahaleler çağının çok gerisinde kalmakta, batıda doğan birçok kentsel uygulamanın batıda geçirdiği süreçler ve süreçlerden çıkarılan derslerin göz ardı edildiği, küresel sisteme bir an önce adapte olabilmek amacıyla batılı modernizmin hâkim olduğu süreçlerin uygulamaya koyulduğu görülmektedir (Aksümer ve Ezme, 2014).

Türk planlama sisteminde modernist yaklaşımın etkisi büyük olsa da sistem iyi uygulamalara imkân verebilecek esneklikte araçlar içermektedir. Mevcut sistem, plan notları kullanılarak iyi bir kentsel tasarıma imkân verecek kadar esnetilebilir (Aydın Türk, 2006). Bu açıdan tez kapsamında “Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabı sistemli bir modernizm eleştirisi olarak sabit kabul edilmiş, mevcut planlama sistemimiz değişken olarak ele alınmış ve örüntülerin mevcut sisteme verebileceği katkılar irdelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Christopher Alexander'ın örüntü dili teorisine ciddi derecede hâkim, teorinin tasarımı ve kabullerini tartışan literatür bulmak oldukça zordur (Dawes ve Ostwald, 2017). Bu durum Türkçe literatür için de geçerlidir. Teorinin ortaya atıldığı tarih üzerinden neredeyse 50 yıl geçmiştir. Bu süreçte kuramcının eserlerinin detaylı irdelendiği Türkçe bir yazın ortaya konmamıştır. Bu tez ile teoriyi Türkçe literatüre kazandırmak ve Christopher Alexander ve arkadaşlarının örüntülerine dair kısa bir Türkçe metin sunulmak istenmiştir.

“Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabı döneminin önemli ve sistematik modernizm eleştirilerinden biridir. Ülkemiz mevcut planlama sistemi, genel hatlarıyla modernist yaklaşımın hâkim olduğu bir mekân üretim sistemidir. Bu sistemin modernist mekân üretim sistemlerine getirilen bir alternatif ile karşılaştırılması, daha iyi bir modele evrilmesi konusunda ilk basamağı oluşturabilir. Bu açıdan tez kapsamında, Christopher Alexander ve arkadaşlarının örüntüler ile sundukları problemler ve çözüm önerileri, planlama ve tasarım hiyerarşimize göre sınıflandırılmış ve irdelenmiştir. Böylece ilerideki araştırmalar için yönlendirici bir metin elde edilmek istenmiştir.

1.3. Araştırma Soruları

“Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabında modern zamanların krizleri tespit edilmiş, her biri için bir problem tanımlanmış ve çözüm önerileri getirilmiştir. Bu çözüm önerileri ve örüntü dili uygulamaları pek çok açıdan eleştirilse de geniş kapsamı ile büyük potansiyeller barındırmaktadır. Bölge ölçeğinden inşa ölçeğine geniş bir kapsamda sunulan çözüm önerilerinden bazıları mevcut planlama sistemimizin daha iyi bir noktaya evrilmesine yardımcı olabilir.

Bu kabulden hareketle araştırma kapsamında şu soruların cevapları aranmıştır:

- a) Planlama sistemimiz örüntüler ile sunulan çözümleri ne kadar karşılamaktadır?
  - i) Planlama sistemimiz hangi örüntüler ile sunulan çözümleri yakalamaktadır?
  - ii) Planlama sistemimiz hangi örüntüler ile sunulan çözümlere yaklaşmaktadır?
  - iii) Planlama sistemimiz hangi örüntüler ile tanımlanan problemlere değinmemektedir?

- b) Christopher Alexander'ın yerelleşmeyi ve bireyi temel alan örüntü dilinden mevcut planlama sistemimiz ne ölçüde yararlanabilir?
- i) Alexander'ın örüntü dili, kent genelinde planlama faaliyetlerimize ne tür katkılar verebilir?
  - ii) Alexander'ın örüntü dili imar mevzuatımızın içeriğine katkılar sağlayabilir mi?
  - iii) Alexander'ın örüntü dili imar mevzuatımızın gösterim tekniklerine katkılar sağlayabilir mi?

1.4. Yöntem

Bu çalışma, ölçmeden ziyade değişkenlerin derinlemesine incelenmesini ve yorumlanmasını amaçladığı için, yaklaşım tarzına göre nitel araştırmadır. Çalışma nitel araştırma olarak tasarlandığı için hipotezler belirleyip bu hipotezlerin test edilmesi yolu benimsenmemiş, çalışma araştırma soruları üzerinden yürütülmüştür.

Araştırma konusu ile ilgili mevcut durumu saptamayı ve durumu tasvir ederek problemi anlamayı, durumu standartlar doğrultusunda değerlendirmeyi amaçlaması yönüyle ise çalışma, araştırma modeli açısından betimsel bir araştırmadır.

Bu çalışmada, araştırma yöntemi (veri toplama, verileri düzenleme, verilerin analizi ve verilerin sunumu) açısından alanyazın incelemesi yöntemi seçilmiştir.

Çalışma öncesinde merak edilen konu, mevcut planlama sistemimizin daha nitelikli mekanlar üretme kapasitesine sahip olup olmadığı konusuydu. Bu konu ile yola çıkarak mevcut sisteme gelen eleştiriler basit kaynak incelemesi ile taranmıştır. Eleştirilerde vurgu, planlama sistemimizin modernist bir yaklaşım üzerinden şekillenmiş (Tekeli, 1995) olması sonucu tek tip mekân ürettiği (Karakurt,2006; Çelikkilek, 2017) tezi üzerinedir. Buradan hareketle, uluslararası alanda modern mekân üretim pratiklerine getirilen eleştiriler araştırılmıştır. Eleştirilerin bulunduğu mimari ve planlama yazınının 1960-1980 döneminde yoğunlaştığı (Cuthbert, 2007) görülmüştür. Bu dönemi konu alan hemen her eserde Jane Jacobs, Christopher Alexander ve Kevin Lynch isimleri (Taylor, 1999; Laurence, 2006a) görülebilir. 3 ismin eserleri araştırıldığında Christopher Alexander'ın örüntü dili, içeriğinin genişliği ve sunuluş sistematığı açısından çalışma konusu olarak seçilmiştir. Christopher Alexander'ın eserlerine derinlemesine hâkim uluslararası yazın sayısı azdır. Türkçe yazın içerisinde kuramcıya yapılan atıflar genellikle yüzeyseldir.

Literatürdeki bu boşluğu örüntü dilleri açısından doldurabilmek adına çalışma kapsamında temel metin olarak Christopher Alexander'ın yazmış olduğu 1 makale ve 3 kitap seçilmiştir: “Şehir Ağaç Değildir (A City Is Not A Tree)”, “Bir Örüntü Dili- Şehirler, Binalar, İnşa (A Pattern Language- Towns, Buildings, Construction)”, “İnşa Etmenin Zaman Üstü Yolu (Timeless Way Of Building)”, “Oregon Deneyi (Oregon Experiment)”. Bu metinlerde tespit edilen temel kavramlarla detaylı literatür taraması yapılmış ve ikincil kaynaklara ulaşılmıştır.

Türk planlama sisteminin Alexander'ın örüntü dillerinden faydalanabilecek esneklikte olduğu kabul edilerek araştırma soruları belirlenmiştir. Kent ve topluluğu ilgilendiren örüntülerin kısa özetlerine yer verilmiştir. Örüntüler Türk planlama ve tasarım hiyerarşimiz açısından gruplandırılarak, sistemin örüntülerle sunulan çözümleri ne derece karşıladığı irdelenmiştir.

Tez kapsamında yapılan çevirilerde 3 online sözlükten yararlanılmıştır: Merriam Webster Online Dictionary, Tureng Online Dictionary, TDK Online Türkçe Sözlükleri. Merriam Webster, 150 yıldan fazla bir süredir yayımda olan, Amerika'nın önde gelen ve en fazla güvenilen sözlüğüdür (URL-1, 2019). TDK sözlükleri Türkiye Türkçesinin referans sözlükleridir (URL-2, 2019).

1.5. Literatür Çalışması

Planlamaya getirilen eleştiri yaklaşımlarından biri de modernite eleştirisi yaklaşımıdır. Modernite projesi yukarıdan aşağı örgütlenmiş, özü itibariyle baskıcı bir toplum tasarımıdır. Bilimsel gelişme etrafında kurgulanan bu tür bir tasarı toplumsal yaşamın öznel dinamiklerine kapalıdır. Bu bağlamda planlama kurumu modernitenin bir çocuğudur. Modernist planlama kentin bir farklılıklar mozaïği olduğunu görmezden gelmektedir (Şengül, 2016).

1960'lardan itibaren Batı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde makineleşmiş toplumun şehircilik modelleri suçlanırken, geçmiş kentlerin organik gelişimini sağlayan doğal güçler vurgulanmaktadır. Bu eleştirilerin ilk örnekleri Jane Jacobs ve Christopher Alexander'dan gelmiştir (Ragon, 1986/ çev. 2010).

Jane Jacobs “Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı” kitabında modernist şehirciliğin seçkin örneklerine sert eleştiriler getirirken, Christopher Alexander ‘Şehir

Ağaç Değildir (A City Is Not A Tree)' makalesinde bu örnekleri geçmiş kentlerle karşılaştırarak irdelemiştir.

Christopher Alexander bu makalesinde yapay şehir ve doğal şehir kavramlarını öne sürmüş ve yapay şehir yaratmaya yönelik modern girişimlerin, yaşamın doğal akışını, titreşimlerini, notalarını ve ruhunu yakalama noktasında, tarihi doğal şehirlerin aksine tamamen başarısız oldukları dile getirmiştir (Alexander, 1965a). Christopher Alexander yapay şehirleri, insan zihninin kompleks organizmalarla karşılaştığında onu zihinsel olarak üst üste binmeyen (overlapping), örtüşmeyen üniteler olarak düzenleme eğiliminin bir sonucu olarak görmektedir (Alexander, 1965b).

Örüntü dili teorisi, Christopher Alexander'a göre doğal şehirlerin üst üste binen (overlapping) karmaşık strüktürünü yeniden üretebilecek bir metottur.

“İnşa Etmenin Zaman Üstü Yolu (Timeless Way Of Building)” kitabında canlı (alive) ve bütün (whole)¹ olan her toplumun kendisine ait, eşsiz ve ayırıcı bir örüntü diline sahip olduğu tespiti dile getirilmiştir (Alexander vd., 1977).

Christopher Alexander'a göre, insanların günümüzde sahip oldukları diller çok kaba (brutal²) ve çok parçalıdır. Birçok insan artık bir şekilde ortaya koyabilecekleri bir dile sahip bile değildir. Sahip olunan ise insanı baz almamakta ve doğal hassasiyetlerden yola çıkmamaktadır (Alexander vd., 1977).

1.5.1. Mekân ve Olay Örüntüleri

Her mekân karakterini o mekânda meydana gelmeye devam eden bir dizi olayların örüntülerinden alır. Bir mekânın tüm yaşamı ve ruhu sadece fiziksel çevreden değil orada deneyimlediğimiz olayların örüntülerinden kaynaklanır. Bu olayların her zaman insan aktivitesi olması da gerekmez. Pencere pervazından giren ışık ya da çimlerin üzerinden esen rüzgâr da bizleri sosyal olaylar kadar etkiler (Alexander, 1979).

---

¹ Whole: Bütün, tam; nicelik, kapsam ve faaliyet alanı bakımından mükemmel (Merriam-Webster Online Dictionary; Tureng Online Dictionary)

² Brutal: Brütal; kaba; vahşi; zeka, duygu ve insanlık açısından eksik insan eylemleri (Merriam-Webster Online Dictionary; Tureng Online Dictionary).

İnsanların, hayvanların, bitkilerin hatta bütünü oluşturan inorganik süreçlerin tamamı belli aralıklarla ve değişik sıklıklarla tekrar eden olaylardan oluşur. Bazı olaylar ise insanın başına kırk yılda bir gelir. Mekâna karakterini veren o mekânda sıklıkla tekrar eden olaylardır. Her insanın günlük hayatı da uyanmak, kahvaltı yapmak, işe gitmek gibi bir dizi olayın örüntüsünden meydana gelir. Bu standart örüntü de insandan insana ve kültürden kültüre değişiklik gösterir. Her kasabada, komşuluk biriminde ve binada ortamda baskın gelen kültürden kaynaklanan bir dizi olayların örüntüleri mevcuttur. Bir insan tüm yaşamını değiştirse dahi yenisini edineceği bir olaylar örüntüsüne sahip olacaktır. Bu kaçınılmazdır çünkü dünyanın düzeni böyledir. Mekândan bağımsız bir olay düşünmenin imkânı yoktur. Yine olaydan bağımsız bir mekân da düşünülemez (Alexander, 1979).

Bir kasabaya ait elementlerin listesi bize insanların oradaki yaşama biçimini anlatacaktır. Los Angeles'ı düşündüğümüzde, aklımıza otobanlar, müşterilerine arabalarında servis yapan lokantalar, banliyöler, hava alanları, benzin istasyonları, alışveriş merkezleri, yüzme havuzları, hamburgerciler, otoparklar, kumsallar, reklam panoları, süpermarketler, bağımsız müstakil konutlar, ön bahçeler, trafik ışıkları gelecektir. Orta Çağ Avrupa kasabasındaki elementleri düşündüğümüzde ise aklımıza kilise, pazar, kasaba meydanı, kasaba etrafındaki duvar, kasaba kapıları, dar kavisli yollar, her biri bir geniş aile barındıran bitişik sıra evler, damlar, arkatlar, demirciler, tavernalar gelecektir. Yoğun biçimde çağrıştırmacı bu iki listedeki elementler sadece mimari ve binaların ölü parçaları değildir, her biri kendi ile ilgili bütün bir yaşamı bize çağrıştırarak bu elementlerle örtülü bir çevrede yaşamın nasıl olduğunu bize anımsatır (Alexander, 1979).

Geometrik düzeyde mekâna baktığımızda sonsuz çeşitlilikte kombinasyonlarla durmadan tekrar eden fiziksel elementler görmekteyiz. Bir kasaba evlerden, bahçelerden, sokaklardan, kaldırımlardan, alışveriş merkezlerinden, dükkanlardan, işyerlerinden, fabrikalardan oluşan tekrarlara sahipken, bir bina duvarlar, pencereler, kapılar, odalar, tavanlar, köşeler, merdivenler, gibi elementlerin tekrarından oluşur (Alexander, 1979).

Evlerde yaşayan aileler, sokaklardaki arabalar ve otobüsler, saksıda büyüyen çiçekler, kapılardan geçen ve onları açıp kapatan insanlar, değişen trafik ışıkları, pencereden gelen ışık, oturma odalarında pencerenin önünde oturarak dışarıyı seyreden insanlar, bunların tamamı mekân ve olay örüntülerinin birlikteliğine örnek olarak verilebilir (Alexander, 1979).

Mekân örüntüleri ve olay örüntülerinin birlikteliği kültürün bir unsurudur. Çin Mutfağı olarak isimlendirebileceğimiz bir ilişkiler örüntüsü, Çin yemeği pişirmek için

gerekli olan ilişkiler örüntüsüdür. Her kültürün değişik türlerde yemek pişirme örüntüleri vardır bu da değişik türlerde mutfaklar ve değişik ilişkilerin örüntüleri demektir. Her örnekte mekandaki ilişkilerin örüntüsü sabit bir unsurken, olay örüntüleri tekrar etmektedir (Alexander, 1979).

Her bina ve her komşuluk birimi karakterini orada tekrar eden örüntülerden almaktadır. Bir komşuluk biriminde, sokakların türleri, parsellerin türleri, evlerin tipik boyutları, evlerin bir araya geliş biçimleri, o komşuluk birimine karakterini veren tekrar eden özelliklerdir (Alexander, 1979).

Örneğin Londra yaşamını ve yapısını sahip olduğu örüntülerden almaktadır (Alexander, 1979):

- Bölgesel ölçekte örüntüler: karakteristik ilçe kümeleri, iç dairede konumlanmış ışınsal hatlar ile dışarıya açılan ana demiryolu istasyonlarının karakteristik lokasyonu, çeperdeki endüstrinin karakteristik lokasyonu.
- Sonrasında daha küçük ölçekte örüntüler: ikiz nizam villaların karakteristik sıraları, demiryolu istasyonlarının iç detaylarına ait karakterler, merkezlerinde oval ya da dikdörtgen yeşil parklar bulunan karakteristik meydanlar, yuvarlak kavşakların kullanımı, trafiğin soldan akması.
- Daha detayda örüntüler: tipik bir sıra evin iç planı.
- Biraz daha detaya inen örüntüler: özel bir türdeki merdiven korkuluğu, Georgian evlerdeki iki inç büyüklüğündeki tuğlaların kullanımı, banyo alanının tüm evin alanına oranı.
- En küçük detayda örüntüler: İngiliz musluklarının kendine has özel şekli.

Her bir durumda her örüntü orada meydana gelen tipik olayları tanımlamaktadır. Sonunda Londra Londralıların yarattığı ve olaylarla işlediği bu örüntülerin içerisinde kendi hayat tarzını yaşamaya devam etmektedir (Alexander, 1979).

Bir binanın binlerce örüntüden oluştuğunu yine bir kasabanın, on binlerce örüntüden oluştuğunu söyleyebiliriz. Ama onları tanımlarken bahsedeceğimiz esas özellikleri ise bir binada birkaç düzine, Londra gibi büyük bir şehirde ise birkaç yüz tane örüntü ile gösterebiliriz. Tüm bu karmaşıklık (complexity) ve çeşitlilik küçük bir sayıda örüntü ile yaratılmıştır. Örüntüler muazzam bir güce ve derinliğe sahiptir ve sonsuz sayıda çeşitlilik yaratabilirler (Alexander, 1979).

Kimya biliminin bize öğrettiğine benzer bir şekilde, nasıl ki tüm dünya 92 elementin sonsuz değişik kombinasyonlarından meydana geliyorsa, binalar ve kasabalar da az sayıda örüntünün değişik kombinasyonlarından meydana gelmektedir (Alexander, 1979).

1.5.2. Örüntü Dili Uygulamaları

1.5.2.1. Oregon Deneyi, Amerika

1970'lerin başındaki öğrenci hareketleri, 70'lerin sonuna gelindiğinde üniversite yönetimlerini tavır değiştirmeye zorladı. Oregon Üniversitesi için bu değişiklik, katılımcı ve demokratik bir tavırdan yana, bazı yönetsel güçlerinden vazgeçeceği yenilikçi bir master plan anlayışının 1974'te resmen kabul etmesi ile başladı. Oregon Üniversitesi yönetimi Christopher ve arkadaşlarından geniş demokratik katılımlı, ideal bir kurum planlamalarını istedi (Bryant, 1991).

Christopher Alexander ve arkadaşları, Oregon Üniversitesi için örüntü dili (pattern language) metodoloji ile tasarladıkları master planı, "Oregon Deneyi (The Oregon Experiment)" kitabı ile okuyucuya sunmuştur.

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, Oregon Üniversitesi Master Planı ile tanımlanan süreç, küçük modifikasyonlar ile dünyanın herhangi bir yerinde herhangi bir topluluk için hazırlanacak master planlar için benimsenebilir. Onlara göre mimari ve planlama için tümüyle yeni bir tutum olan örüntü dili (pattern language) metodolojisinin test edildiği bu deney tutunduğu takdirde tüm dünyada benzer projeler için bir paradigma olabilir (Alexander vd., 1975).

"Oregon Deneyi (The Oregon Experiment)" kitabı, üniversite master planı için benimsenen 6 temel prensip doğrultusunda sunulmuştur. Yazarlara göre, insan ihtiyaçlarını karşılayan bir çevre yaratmak için uygulanacak inşa ve planlama süreçlerinin tamamında, uygulamanın vazgeçilemez 6 prensibi vardır: organik düzen (organic order), katılım (participation), kademeli büyüme (piecemeal growth), örüntüler (patterns), teşhis (diagnosis), kordinasyon (coordination) (Alexander vd., 1975).

Bu prensiplerin ana hatları şöyledir: Organik düzen (organic order) prensibi, planlamanın ve inşaatın, yerel eylemlerden kademeli bir biçimde bütünü oluşturduğu bir süreç tarafından yönlendirilmesi ilkesidir. Katılım (participation) prensibi, ne inşa edileceği ya da nasıl inşa edileceği konularında tüm kararların kullanıcılara bırakılması

ilkesidir. Kademeli büyüme (piecemeal growth) prensibi, her bütçe döneminde üstlenilen inşaatın, büyük bir çoğunlukla küçük projelere yüklenmesi ilkesidir. Örüntüler (patterns) prensibi, tüm tasarım ve inşaatın, örüntü adı verilen, topluluk tarafından sahiplenilmiş planlama prensipleri tarafından yönlendirilmesi ilkesidir. Teşhis (diagnosis) prensibi, bütünün iyi olma halinin, topluluğun tarihinde herhangi bir zamanda, hangi mekanların canlı, hangi mekanların ölü olduğuna dair detayların açıklandığı yıllık teşhisler tarafından korunması ilkesidir. Koordinasyon (coordination) prensibi, bütün içerisinde organik düzenin yavaşça doğuşunun, kullanıcıların ortaya attığı bireysel projelerin akışını düzenleyen bir fonlama süreci tarafından garanti altına alınması ilkesidir (Alexander vd., 1975).

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, master planlar bir toplam yaratabilse de bir bütün yaratamazlar. Onlara göre master planlar totaliter bir düzen yaratabilseler de organik bir düzen yaratamazlar. Doğal ve organik düzen, çevrenin her bir parçasının ihtiyaçları ile bütünün ihtiyaçları arasında mükemmel bir denge olduğunda ortaya çıkar. Kültürün tanımladığı örtük anlaşmaların kombinasyonu ve bilinen problemlere geleneksel yaklaşımlar, insanların aynı prensipleri paylaşmasını sağlayarak, birbirinden ayrı işlerin bile bir bütün olmasının önünü açan bir organik düzen yaratır (Alexander vd., 1975).

Oregon Deneyi (The Oregon Experiment) kitabında günümüz topluluklarının bir plana ya da bir plan çeşit planlama türüne ihtiyacı olduğu kabul edilmesi gereken bir gerçek olarak sunulmuş ve master plana alternatif bir model öne sürülmüştür. Yazarlara göre plan olmazsa, kademeli eylemlerin dereceli birikimi binlerce organizasyon hatası, yanlış ilişki ve kaçırılmış fırsat yaratacaktır. Planlanmamış büyüme, parçalar arasında kolaylıkla koordinasyon kaybına sebep olabilir ve bütün, kaosa çıkabilir. Fakat günümüz master plan pratikleri ile organik bir düzen yaratmanın imkânı yoktur (Alexander vd., 1975).

Oregon Üniversitesi'nin Christopher Alexander ve arkadaşları tarafından planlanan master planı, fiziksel bir harita yerine bir süreci sahiplenmiş bir master plandır. Bu planda topluluk, geleceğini fiziksel bir haritaya bağlı olarak değil, ortaklaşa sahiplendikleri bir örüntü dili doğrultusunda çizmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmalar ile 55 örüntü belirlenmiştir (Alexander vd., 1975).

Bu örüntülerden 37 tanesi "Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)" kitabından seçilmiş genel örüntülerdir. Üniversitenin özel bir topluluk oluşu, bu toplulukla ilgili özel,

yerel ve detay problemlere özgü örüntüler gerektirmektedir. Bu amaçla 18 yeni örüntü tanımlanmıştır. Bu örüntüler (Alexander vd., 1975):

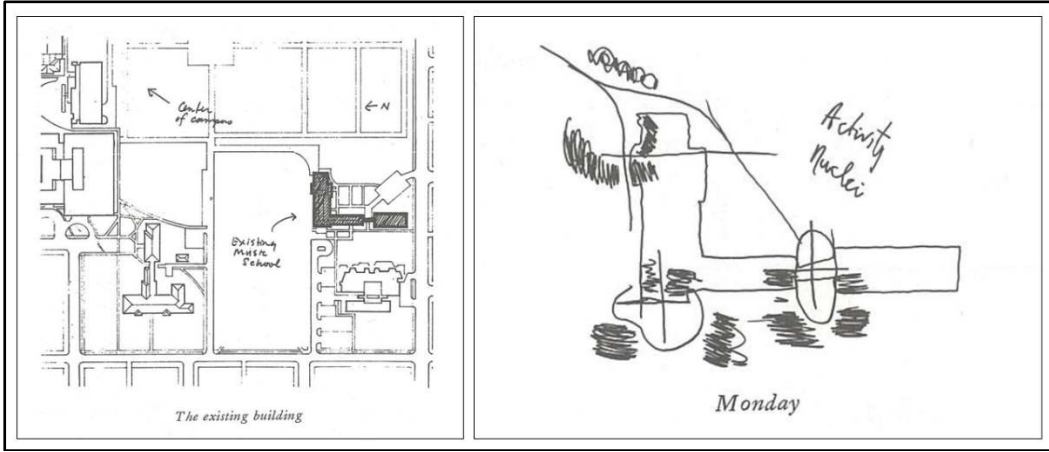
“Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabından: Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas,11) **, Öğrenme Şebekesi (Network Of Learning,18) *, Tanımlanabilir Mahalle (Identifiable Neighborhood,14) **, Dört Kat Limiti (Four-Story Limit,21) **, Suya Erişim (Access To Water,25) *, Minibüsler (Mini-Buses,20) *, Gezinti Yolu (Promenade,31) **, Aktivite Düğümleri (Activity Nodes,30) **, Dönel Yerel Yollar (Looped Local Roads,49) **, T Kavşaklar (T Junctions,50) *, Rotaların ve Arabaların Şebekesi (Network Of Paths,52), Yaya Geçitleri (Road Crossing,54), Sakin Arka Cepheler (Quiet Backs,59) *, Ulaşılabilir Yeşil (Accessible Green,60) **, Küçük Kamusal Meydanlar (Small Public Squares,61) **, Kamusallığın Dereceleri (Degrees Of Publicness,36) **, Yerel Sporlar (Local Sports,72) *, Küçük Otopark Parselleri (Small Parking Lots,103), Korunmalı Otopark (Shielded Parking,97) *, Rotalar ve Amaçlar (Paths And Goals,120) *, Bisiklet Rotaları ve Bisiklet Parkları (Bike Paths And Racks,56) *, Rotanın Biçimi (Path Shape,121) *, Yaya Yoğunluğu (Pedestrian Density,123) *, Kamusal Dış Oda (Public Outdoor Room,69) **, Ofis Bağlantıları (Office Connections,82) *, Kat Sayıları (Number Of Stories,96) *, Bina Kompleksi (Building Complex,95) **, Saha Onarımı (Site Repair,104) **, Ağaç Yerleri (Tree Places,171) **, Güneye Dönük Dış Mekanlar (South Facing Outdoors,105) **, Bağlantılı Binalar (Connected Buildings,108) *, Ana Geçitler (Main Gateways,53) **, Ana Giriş (Main Entrance,110) **, Bina Giriş Grupları (Family Of Entrances,102) *, Işığın Kanatları (Wings Of Light,107) **, Pozitif Dış Mekân (Positive Outdoor Space,106) **, Arkatlar (Arcades,119)**.

Üniversiteye özel yeni örüntüler: Üniversite Nüfusu (University Population), Açık Üniversite (Open University), Öğrenci Evleri Dağılımı (Student Housing Distribution), Üniversitenin Biçimi ve Çapı (University Shape and Diameter), Üniversite Sokakları (University Streets), Yaşama Öğrenme Döngüsü (Living Learning Circle), Bölümlerin Dokusu (Fabric of Departments), 400 Kişilik Bölümler (Departments of 400), Bölüm Mekanı (Department Space), Yerel Yönetim (Local Administration), Öğrenci Topluluğu (Student Community), Küçük Öğrenci Birlikleri (Small Student Unions), Otopark Mekanları (Parking Spaces), Sınıf Dağılımı (Classroom Distribution), Öğretim Üyesi Öğrenci Karışımı (Faculty Student Mix), Öğrenci Çalışma Yerleri (Student Workplace), Kafelerde Gerçek Öğrenme (Real Learning in Cafes), Bölümün Yaratıcı Merkezi (Department Hearth).

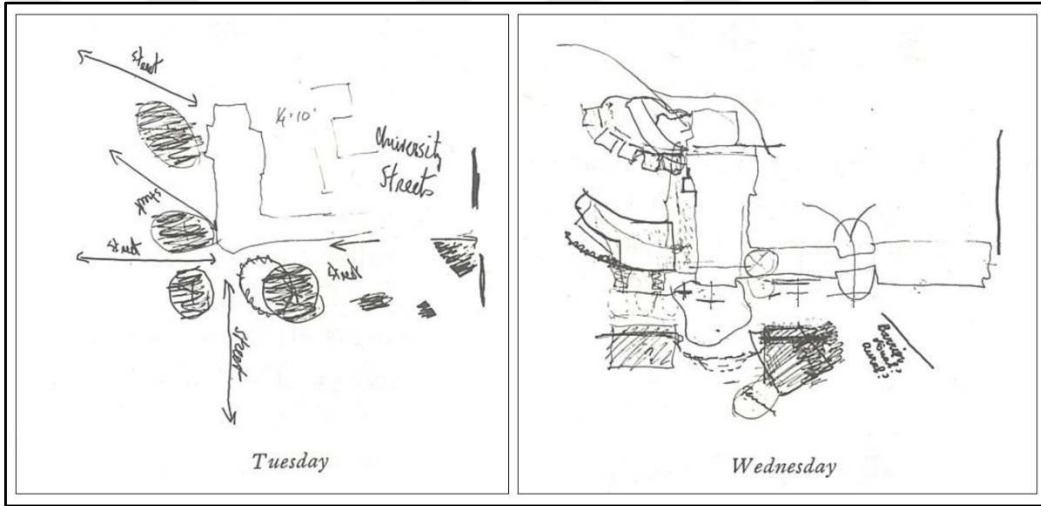
Christopher ve arkadaşlarının önerdiği planlama sürecinde, üniversite planlama birimi 55 genel örüntüyü resmi olarak sahiplenmiştir. Bu örüntüler dışında “Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabındaki detay örüntüler tüm üniversite topluluğunu ilgilendirmediği için resmi olarak sahiplenilmese de küçük projeler dahilinde bu örüntülerin kullanılabilmesinin önü açık tutulmuştur. Planlama biriminin her yıl örüntüleri resmi olarak gözden geçirmesi ve topluluk tarafından sunulan yeni örüntüleri ve yanlış işleyen kötü örüntüleri değerlendirilip örüntü listesini güncellemesi benimsenmiştir (Alexander vd., 1975).

Oregon Üniversitesi'nin Christopher Alexander ve arkadaşları tarafından planlanan master planında orta ölçekli katılım prensibi benimsenmiş ve master plan dahilindeki binaların şematik tasarımları, öğrenciler ve akademisyenler tarafından çizilmiş, bu çizimler rehberliğinde mimarlar tasarımlarını gerçekleştirmiştir. Master plan dahilinde tasarlanan Müzik Okulu katılımı örnekleme adına sunulmuştur (Alexander vd., 1975):

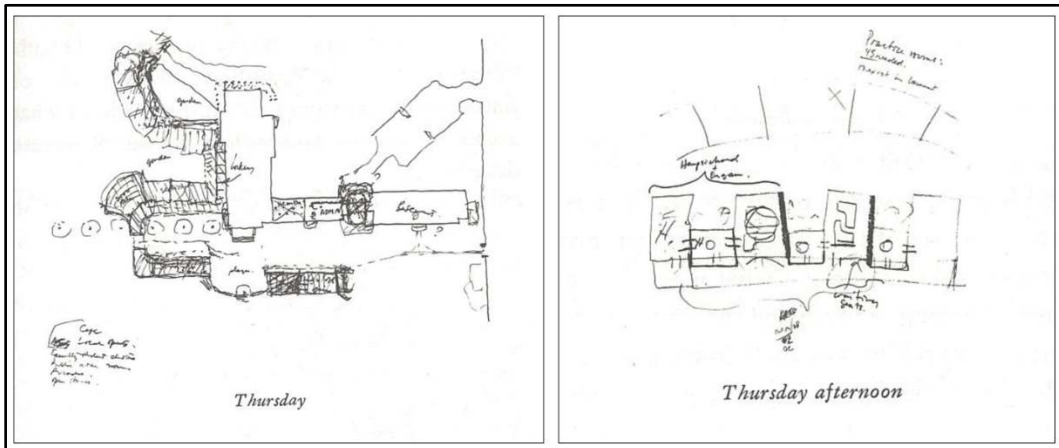
Okul dekanı, 3 öğretim görevlisi, 2 öğrenci ve planlama ekibinden 2 uzmanın oluşturduğu 7 kişilik çekirdek grup bir hafta boyunca Müzik Okulu'nun şematik tasarımı için beraber çalışmışlardır. Çalışma sürecinde bu gruba personel, lisans öğrencileri gibi diğer kişiler, onları ilgilendiren konular söz konusu olduğunda çağrıldılar. Mevcut Müzik Okulu dış hatlarıyla ortaya konduktan sonra ilk gün yeni binanın yerleşebileceği mümkün alanlar ve yaya hatları kabaca lekeler halinde işaretlenmiştir (Şekil 1). İkinci gün küçük aktivite merkezleri olarak işleyebilecek mümkün dış mekanlar kabaca lekeler halinde işaretlenmiştir. Üçüncü gün yeni binaların, kamusal açık alanların yerleri ve bina içerisindeki kritik bölümlerin yerleri belirlenmiştir (Şekil 2). Dördüncü gün alanda çalışılmış ve kaba mekân tahsisleri netleştirilmiştir. Müzik stüdyoları ayrıntılarıyla çalışılmış (Şekil 3) ve son şemaya ulaşılmıştır (Şekil 4) (Alexander vd., 1975).

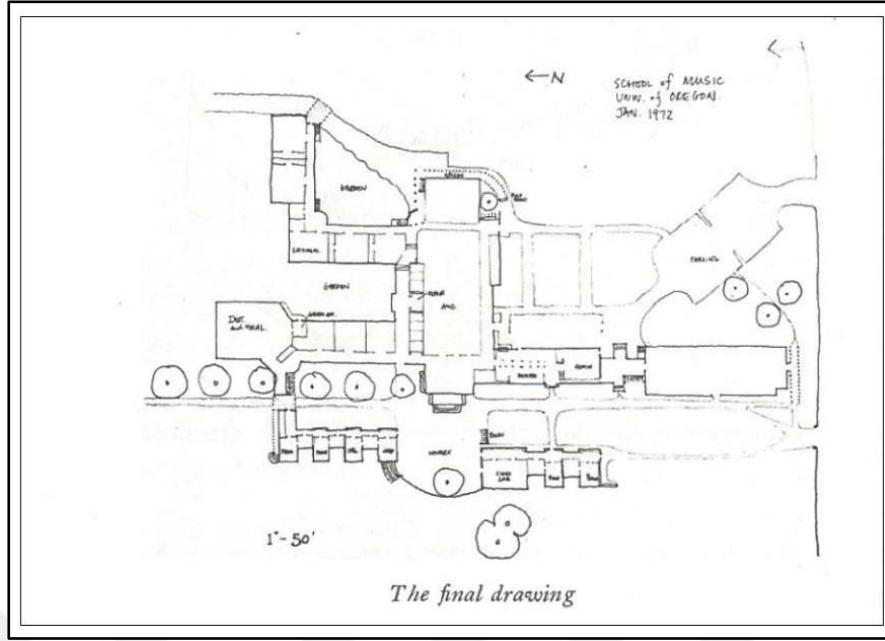
Şekil 1. Müzik Okulu tasarımı birinci gün (Alexander vd., 1975).

Şekil 2. Müzik Okulu tasarımı ikinci ve üçüncü gün (Alexander vd., 1975).

Şekil 3. Müzik Okulu tasarımı dördüncü gün (Alexander vd., 1975).

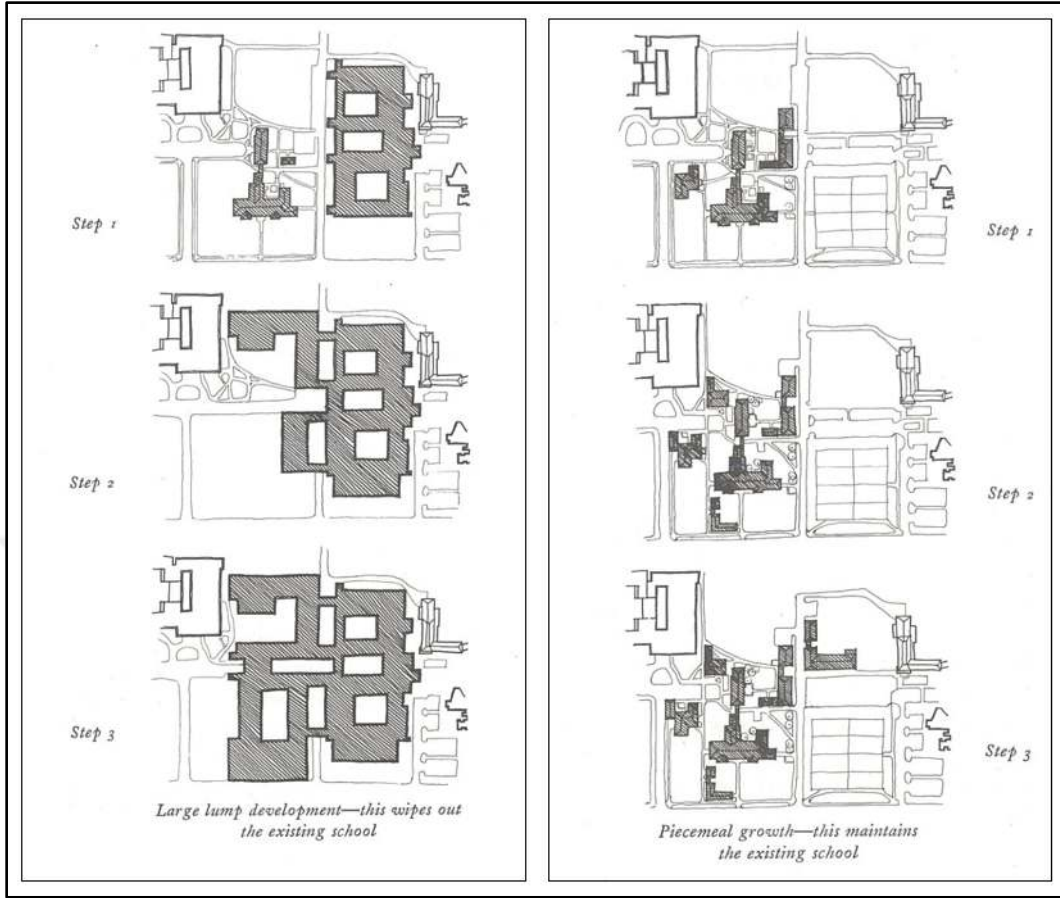

Şekil 4. Müzik Okulu tasarımında 1 hafta sonundaki şema (Alexander vd., 1975).

Müzik okulu tasarımı için kullanıcıların oluşturduğu şemalar kademeli gelişimin de bir örneğini oluşturmaktadır.

Kademeli gelişim ancak kullanıcıların parçadan bütünü oluşturduğu bir süreç ile mümkündür. Günümüz süreçlerinde ise yığınlar halinde gelişim söz konusudur. Bu konuyu örneklendirmek için Christopher Alexander ve arkadaşları, Oregon Üniversitesi Eğitim Fakültesi binasını seçmiştir. Bina mekân sıkıntısı dolayısıyla 1960 yılında yenilenmiştir. Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre bu bina günümüz masif kütleli gelişimlerine tipik bir örnektir. Binanın önerildiği gibi kademeli bir gelişim altında tasarlanmış olsaydı ortaya çıkabilecek şema Christopher Alexander ve arkadaşları tarafından çalışılarak bir karşılaştırma yapılmıştır (Şekil 5) (Alexander vd., 1975).

Onlara göre kademeli gelişim şeması her yeni binanın araziye ve etrafına uyum sağlayarak gelişimini gösterirken, masif kütleli gelişim şeması mekanları yok eden bir monolit göstermektedir. Tek seferde inşanın maliyeti 2,3 milyon dolar iken, kademeli gelişimin projeler serisinin maliyeti 1,4 milyon dolar olacaktır. İki yaklaşım arasındaki fark çevreye bakış açılarında yatmaktadır. Halihazırda çevre statik ve süresizmişçesine ele alınırken, kademeli gelişimde çevrenin dinamik ve sürekli olduğu görüşü vardır (Alexander vd., 1975).

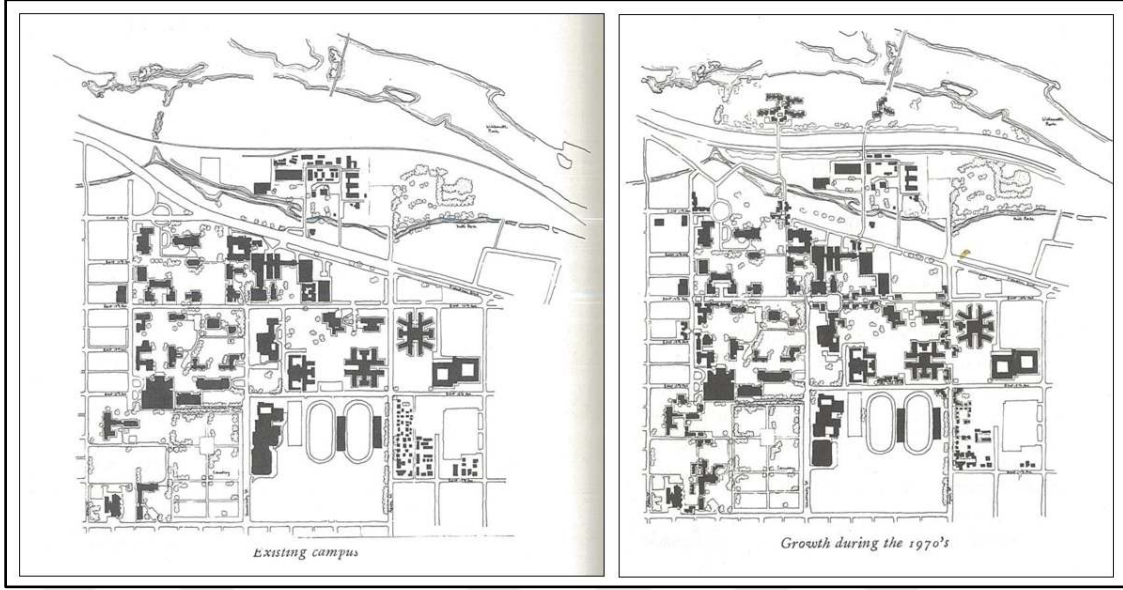

Şekil 5. Eğitim Fakültesi mevcut binasının gelişimi ve kademeli gelişim ile ortaya çıkabilecek şema (Alexander vd., 1975)

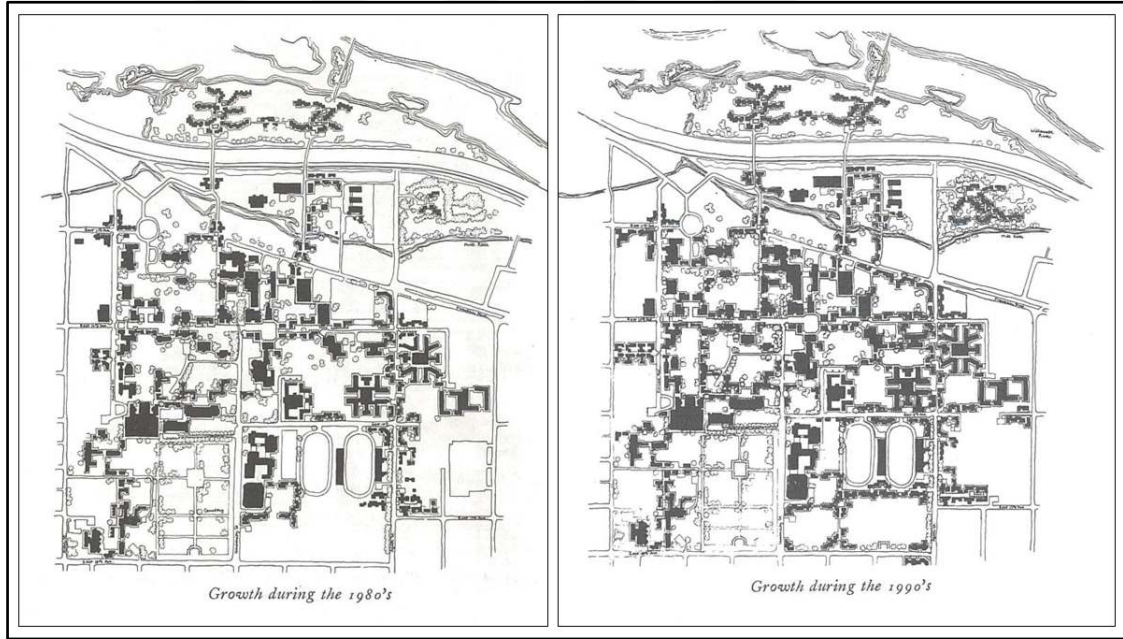
Öğretim üyelerinin, öğrencileri ve personelin geniş katılımı ile çevrenin tasarlandığı, üniversitenin her yıl çok sayıda küçük projeyi kademeli gelişim doğrultusunda finanse ettiği ve üniversite topluluğunun 55 örüntüyü bir tasarım rehberi olarak kabul ettiği durumda, Christopher Alexander ve arkadaşların göre, bu eylemlerin birleşik etkilerini görmek için bir teşhis haritasına ihtiyaç vardır. Her yıl 55 örüntü için kampüs genelinde teşhis haritaları hazırlanmalıdır. Ayrıca bütünü görebilmek adına, 55 haritanın özetlendiği bir birleşik harita hazırlanmalıdır. Bu birleşik harita, çevrenin gelişimine ve onarımına yardım edebilir. Bu haritalar kullanıcıların katılımı ile hazırlanmalı ve yayımlanmalıdır. Böylece herkes bu haritalara ulaşabilir ve projeler sunabilir. Bu haritaların geleneksel master planlardan farkı, master planların gelecek için doğru olan şeyleri söylemesi fakat teşhis haritalarının şimdiki zamanda neyin yanlış olduğunu söylemesidir (Şekil 6) (Alexander vd., 1975).

Şekil 7. Mevcut kampüs ve 1970'ler simülasyonu (Alexander vd., 1975).

Şekil 8.1980'ler simülasyonu ve 1990'lar simülasyonu (Alexander vd., 1975).

Chin-Wen Leu tez çalışması kapsamında 10 yıllık süreçte Oregon Deneyini incelemiş ve master planın hedeflerine ulaşip ulaşmadığını değerlendirmiştir.

Leu, Oregon Üniversitesi master planında sunulan model ile 20 proje hazırlandığını, fon problemleri yüzünden bunlardan sadece 3'ünün uygulanabildiğini tespit etmiştir: Müzik Okulu, Eğitim Koleji ve Mimarlık Okulu. Christopher Alexander ve arkadaşlarının

hazırladığı master plan kabul edildikten sonra üniversitenin bir fiziksel harita sahiplenmiş olmaması bazı zorlukları beraberinde getirmiştir. Üniversitenin bulunduğu Eugene kenti planlama süreçleri, bazı yargı süreçleri ve eyalet yüksek öğrenim kurullarının beklentileri, çoğu kez fiziksel bir planı gerektirmekteydi. Zamanla bu kurumlarla yapılan görüşmeler, bu kurumlarca üniversitenin politika odaklı planlama sürecinin (policy-oriented planning process) kabul edilmesini sağlamıştır. (Leu, 1985).

Üniversite, master plan ile önerilen katılım prensibini kabul etse de 10 yıllık süreçte projelerin büyük çoğunluğu yönetim tarafından önerilmeye devam etmiştir. Projeler bütçeye alınsa dahi fon alıp almayacakları konusundaki belirsizlik katılım açısından kullanıcıları isteksiz yapmıştır. Kullanıcılara göre projenin birlikte tasarımı çok fazla zaman ve enerji gerektirmektedir. Sürecin fiili inşaatla sonuçlanması ise fon alıp almayacağına bağlıdır (Leu, 1985).

Üniversitenin sahiplendiği örüntü dili ile bir proje tasarlanması kullanıcılara fazlasıyla zor gelmiştir. Örüntülerin anlaşılması ve fiziksel form yaratmada kullanılması potansiyel kullanıcılara yabancı bir pratiktir. Örüntülerin birleştirilmesi ve örüntü dışı materyallerle entegrasyonu örüntü dili konsepti için genel bir eleştiridir (Leu, 1985).

Leu'ya göre kademeli büyüme prensibi Oregon Üniversitesi master plan sürecinin en zayıf parçasıdır. Kullanıcılar genellikle ihtiyaçlarını yüksek derecede karşılayacak tamamlanmış tesisler istemektedir. Eyaletin üniversite tesislerini fonlaması yeterli olmadığından üniversite alabileceği kadar fonu almaya çalışmaktadır. İnşaat önceliklerini belirleyen üniversite planlama birimleri, bu prensibe uymak adına büyük projelere ulaşma şansını kaçırmak istememektedir (Leu, 1985).

Master planın, evrilen şartlar altında üniversite planlama biriminin sahiplenilen örüntülerde revizyona gitmesi öngörüsü, birimde yeterli personel olmadığı gerekçesi ile gerçekleştirilememiş, 10 yıllık süreçte sadece birkaç yeni örüntü sunulmuştur. Bu süreçte yetersiz fon ve yetersiz personel sebebiyle birleşik teşhis haritası hiç oluşturulmamıştır (Leu, 1985).

Leu, master plan kapsamında inşa edilen 3 okulun öğrencilerine yaptığı ankette ise bu 3 binanın kampüsün diğer binalarına göre öğrenciler tarafından daha fazla sahiplenildiği sonucuna ulaşmıştır (Leu, 1985).

Greg Bryant, Oregon deneyini 20 yıllık süreçte değerlendirdiği makalesinde, 20 yıl sonunda, üniversitedeki birçok insanın, bu master planı daha önce hiç duymadığını ve master planın basılı halini hiç okumadığını yazmıştır. Ona göre yönetim kaynak

yetersizliklerini bahane etse de süreç öğrenciler ve öğretim görevlileri tarafından organize edilebilirdi (Bryant, 1994). Leu'ya göre endüstri toplumunda meslekler üzerinde fazlasıyla uzmanlaşmaya gidilmiştir. İnsanlar uzmanlık alanlarında sıkı çalışma takvimlerine sahiptir. Bu durumda mimari tasarım artık mimarın işi haline gelmiştir. İnsanlar için artık bina tasarımı ve inşaat tanıdık konular değildir. İnsanların böylesi bir tasarım sürecine dahil olmak için vakitleri de yoktur (Leu, 1985).

1.5.2.2. Mexicali Projesi, Meksika

Mexicali Projesi, Christopher Alexander tarafından Meksika'nın Mexicali kentinde alt gelir grubu için tasarlanan ve inşa edilen deneysel bir konut projesidir. Projenin tasarımında "Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)" kitabından seçilen örüntüler (pattern) kullanılmıştır. Projenin amacı mimari güzelliğinin yanında esas ruhu (essential spirit) ve yaşam kalitesi (quality of life) ile güzel bir mekân yaratmaktır. Bunun için mekânın tasarımında kullanıcılar büyük rol oynamıştır (Şekil 9). Çünkü Christopher Alexander'a göre mekânın, kullanıcıların fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarına doğrudan cevap verebilmesi böylesi bir yol ile mümkün olabilir (Ruesjas, 1997). Christopher Alexander ve arkadaşları, Mexicali projesi sürecini ve toplu konutlara alternatif olarak önerdikleri üretim biçimini ayrıntılı bir biçimde "Konutların Üretimi (The Production of Houses)" isimli kitap ile okuyucuya sunmuşlardır.

Şekil 9. Mexicali Projesinden Detaylar (URL-3, 2019).

Mexicali kenti, Meksika'nın kuzeybatısında, Amerika Birleşik Devletleri sınırında, Baja California eyaletinde yer almaktadır. Kurak çöl ikliminin hâkim olduğu coğrafya

geniş alanlara yayılmış kurak boş topraklarla karakterize bir peyzaja sahiptir (Ruesjas, 1997).

Eyalet yönetimi Christopher Alexander'ın kurucularından olduğu "Center of Environmental Structure" adlı merkezden uzun dönem konut araştırmalarını Mexicali kentinde uygulamalarını talep etmiştir. Kentin eteklerinde Colonia Orizaba adı verilen bölgede proje için arazi tesis edilmiştir. Projenin başladığı 1975 yılında alan yakınlarında bazı gecekondular bulunuyordu. Kent, 1950 yılından itibaren, Amerika Birleşik Devletleri ve Meksika arasında imzalanan ticaret anlaşmaları sonucu, yoğun göç altındaydı (Ruesjas, 1997).

30 konutun imece usulü (self-help model) tasarlanıp, inşa edilmesinin planlandığı projede, 1977 yılında, 5 konut ve 1 şantiye merkezi inşa edilmiş, ulusal hükümetin değişmesi ve fonların devam etmemesi yüzünden, ikinci etaba hiç geçilememiştir. Bu proje ile, Christopher Alexander, geleneksel üretim sistemlerine bir alternatif önermiş ve kullanıcıların kişisel özelliklerini yansıtan otonom bir topluluk inşa etmeyi amaçlamıştır. Böyle bir çaba, tasarımcı ve kullanıcının tasarım ve inşa sürecine dahil olmasını gerektirir (Ruesjas, 1997).

Şekil 10. Mexicali Projesinden Detaylar (URL-3, 2019).

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, modern dünyada konut fikri, insan duygularını barındırmamaktadır. Modern dünyada, konut yapma görevi, teknolojik ve bürokratik süreçlerle mücadele edilen bir gerçekler ve veriler işine indirgenmiş durumdadır. Sonuç, insan kalbinin yalın değerlerinden uzak, servet, pazar zevkleri ve moda kaygısıyla yapılmış işlerdir. (Alexander vd., 1985).

Biyolojik dünyanın bir parçası ile modern bir konut projesi karşılaştırıldığında, biyolojik sistemin her noktada ve her seviyede anlık adaptasyon kabiliyeti karşısında modern konut projeleri fazlasıyla katıdır. Biyolojik bir sistemde adaptasyon organizma genelince hayli fazla düzeyde dağıtılmış kontrol sayesinde sağlanırken, modern konut projelerini üreten sistem fazlasıyla merkezileşmiştir. Örneğin konut formuna karar verilen düzey kullanıcılardan oldukça uzaktır. Bu durum konutun gündelik yaşamın detaylarına uygun bir biçimde adapte olma imkanının önüne geçmektedir. Sonuçta modern dünyada kararlar, kararın sonucundan uzaktaki insanlar tarafından verilmektedir (Alexander vd., 1985).

Şekil 11. Mexicali Projesinden Detaylar (Alexander vd., 1985).

Mexicali Projesi'nde insan duygularının ve itibarının ilk sırada geldiği bir konut inşa etme süreci denenmiştir. Bu süreç, kişilerin kendilerini ve değerlerini entegre ettiği ve sosyal bağlar oluşturduğu temel ve doğal bir insani süreç olarak yeniden tesis edilmek istenmiştir (Alexander vd., 1985).

Şekil 12. Mexicali Projesinden Detaylar (URL-3, 2019).

Ortak bir alan etrafında, 60-70 m²'lik konutlardan oluşan Mexicali Projesi'nde, her konut ait olduğu aile tarafından tasarlanmıştır. Bu yüzden her konutun planı birbirinden farklıdır. Proje 7 temel prensip üzerinden yürütülmüştür: inşaatçı mimar (the architect builder), şantiye merkezi (the builder's yard), ortak alanın kolektif tasarımı (the collective design of common land), her bir konutun planı (the layout of individual houses), adım adım inşaat (step by step construction), maliyet denetimi (cost control), sürecin insani ritmi (the human rhythm of process) (Alexander vd., 1985). Anna Laura Ruesjas tezinde bu 7 prensibi, üretim sistemindeki kontrolün desantralize edildiği 7 kademe olarak değerlendirmiştir (Ruesjas, 1997).

İnşaatçı mimar (the architect builder), plan, tasarım ve inşaat süreçleri ile ilgili tüm yetkinin kendisinde toplandığı yeni bir usta tanımıdır. Günümüzde memurlar, mimarlar, mühendisler, müteahhitler üzerinde dağıtılmış bir üretim süreci yürütülmektedir. Bu kişiler, her biri kendi göreviyle ilgilenen, bütüne dahil etraflıca görüşü olmayan kişilerdir. Projede önerilen inşaatçı mimar modelinde ise tek seferde birkaç düzineden fazla konutla ilgilenmeyecek, ailelerle direkt bağlantılı ve onların taleplerine cevap verecek güçte bir kişide yetkilerin toplanması söz konusu olabilecektir (Alexander vd., 1985).

Her mahallede önerilen şantiye merkezi (the builder's yard) günümüz üretim sistemindeki büyük şirketler, ofisler ve müdürler üzerinden yürütülen süreçleri, mahallenin

merkezine getirebilir. Böylece mahallenin fiziksel gelişimi ile ilgili kontrol, insanlar tarafından ulaşılabilir birimlere dağıtılabılır (Alexander vd., 1985).

Günümüz üretim sisteminde ortak alanlar ve parseller, yönetimlerdeki memurlar tarafından belirlenmektedir. Oysa insanlar ve yaşadıkları topluluklar arasında uygun bir sosyal ilişki sağlamak için, ortak karar verebilecek kadar küçük aile gruplarının, kümeler halinde çalışarak, ortak alanların kolektif tasarımını (the collective design of common land) yaptığı, kendi parsellerini kendi tasarımlarına göre yerleştirdikleri bir üretim modeli, kontrolün dağıtılması açısından daha insani olacaktır (Alexander vd., 1985).

Günümüz üretim sisteminin ortalama aile için standart kutu tasarımları yerine, her bir konutun planının (the layout of individual houses) kullanıcılar tarafından tasarlandığı daha insani bir üretim modeli tercih etmek mümkündür. İnşaat için daha gelişmiş, operasyonların (kiremit döşeme, tuğla döşeme gibi) standart kaldığı fakat boyut ve şekillerin her bir bina için değiştiği, bir adım adım inşaat (step by step construction) süreci işletilebilir. Maliyet denetimi (cost control) sistemi açısından daha esnek bir model uygulanabilir. Her konutun, adım adım, sabit bir bütçe dahilinde inşası, fakat bütçenin tam olarak hangi kalemlerde kullanılacağı konusunun esnek tutulacağı bir sistem, aileden aileye değişen ihtiyaçları daha iyi karşılayacaktır (Alexander vd., 1985).

Günümüz üretim sisteminde bir konutun inşaatının bitirilmesi sadece bir görevin yerine getirilmesi anlamı taşır fakat bu durumu özel bir mutluluk sebebi değildir. Oysa inşaat sürecinin insani ritminin (the human rhythm of process) yakalandığı bir ortamda, konut yaşamın geçeceği bir mekân olarak doğmuş olacağından ailelerin ve işçilerin için özel anlamlar ifade edecektir (Alexander vd., 1985).

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, belli inşaat detaylarından bağımsız olan bu prensipler, dünyanın her yerinde, tüm konut projelerinde uygulanabilir. Onlara göre konut stoku probleminin ucuz ve etkili yolu, tüm dünyada kabul edildiği gibi, tek bir formda yüzlerce evin, yarı otomatik süreçlerde inşaatı ya da tekrar eden apartmanların inşaatı değildir. Çevrenin psikolojik ve sosyal doğası ile ve değişik ailelerin ve insanların kişisel özellikleriyle derinden bağlantılı, daha iyi evler, daha ucuza ve aynı miktarda üretilebilir (Alexander vd., 1985).

Şekil 13. Mexicali Projesinden Detaylar (URL-3, 2019).

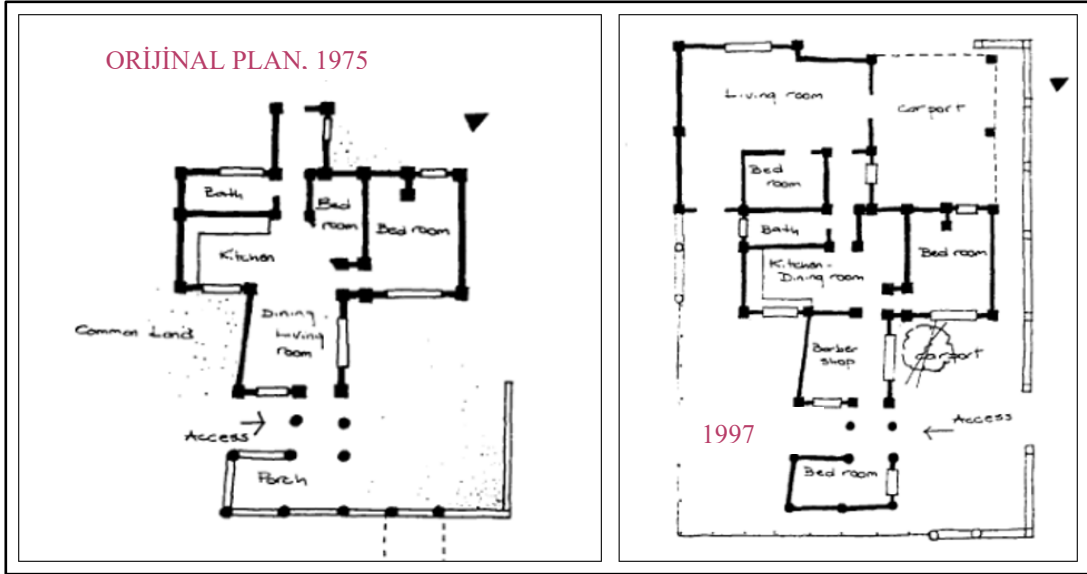
Şekil 14. Mexicali Projesinden Detaylar (URL-3, 2019).

Şekil 15. Mexicali Projesinden Detaylar (Alexander vd., 1985).

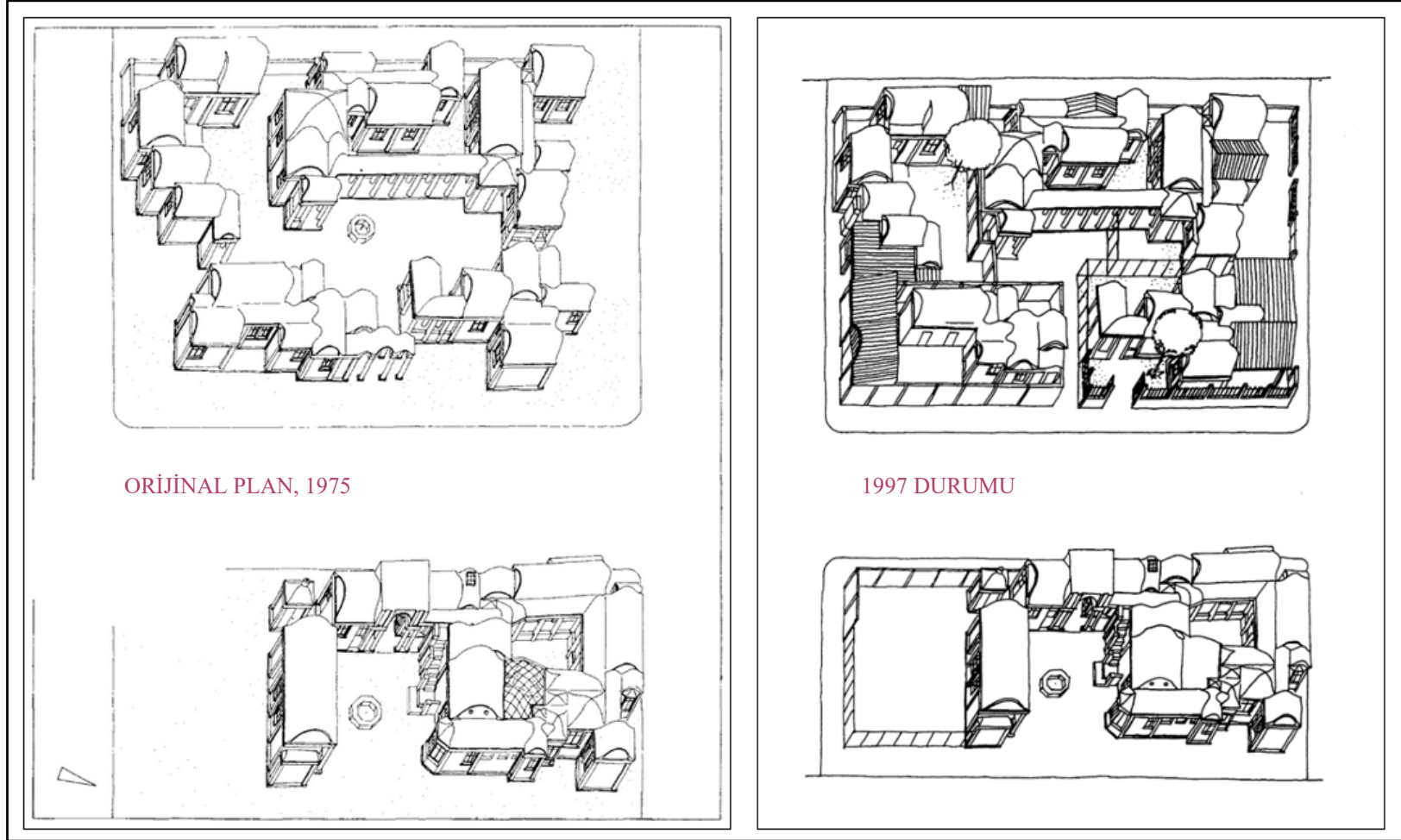
Mexicali Projesi kapsamında inşa edilen 6 yapının 20 yıl sonraki durumunu incelediği tez çalışmasında Anna Laura Ruesjas, yapılarda ciddi oranda tadilat ve dönüşüm tespit etmiş ve bunları belgelemiştir. Konutlar için tasarlanan ortak alan bireysel parsellere bölünmüş, bu alan kullanılarak yeni odalar oluşturulmuş, mevcut bazı odalar dönüştürülmüş ya da yıkılmış, iç mekanların bazıları planlandıkları fonksiyonlar için kullanılmamış, evlerin dışı yeniden renklendirilmiş, parsel sınırlarına çitler eklenmiş ve pencerelere güvenlik elemanları eklenmiştir. Bu durumu mimarın tasarımları ile kullanıcı ihtiyaçları arasında bir uyumsuzluk olarak değerlendiren Ruesjas, proje için ortaya konulan 7 temel prensip çerçevesinde 20 yıllık değişimi incelemiştir (Ruesjas, 1997).

Ruesjas'a göre ortak alanın kolektif tasarımı (the collective design of common land) prensibi dahilinde konut kümelerinin ortak alan etrafında yer seçimi kullanıcıya bırakılmış olsa da proje bitiminden yalnızca 3 yıl sonra ortak alan 5 konut tarafından bölünerek paylaşılmıştır (Şekil 17). Ruesjas bu durumu, konut kümesi (house cluster) örüntüsünün Meksika kültürü ile bağdaşmamasına bağlamaktadır (Ruesjas, 1997).

Şekil 16. Örnek Ev Planı (Ruesjas, 1997).

Ruesjas, her ailenin konut planını (the layout of individual houses) kendi tasarlaması prensibi çerçevesinde, tasarım aşamasında, fazla kısıtlamaya gidildiğinden bahsetmiştir. Konutlarda süreç içerisinde yapılan tadilatların sonucu, proje için seçilen örüntüler ile karşılaştırıldığında, örüntülerin yerel şartlara yabancı kaldığı görülmektedir. Dönüşümler, süreçte özgür kalan kullanıcıların, yerel kültürü yansıtan bir ürün ortaya çıkarmasını sağlamıştır. Ayrıca inşaat sırasında kullanılan teknikler uzman desteği olmadan tekrar edilebilecek teknikler olmadığı için yapılarda tadilat ve dönüşümler yerel tekniklerle yapılmıştır (Ruesjas, 1997).

Şekil 17. Yerleşim Planı (Ruesjas, 1997).

1.5.3. Örüntü Diline Gelen Eleştiriler

Michael J. Dawes ve Michael J. Ostwald, 2017 yılında Christopher Alexander'ın örüntü dili teorisine getirilmiş eleştirileri sınıflandırarak sundukları bir çalışma yapmıştır. Onlara göre, “Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” mimarlık yazınında sıklıkla referanslanan bir eser olmasına rağmen, bu referansların çoğu basitçe onun varlığını takdir ederken onun içeriğiyle sıkı ilişki kurma konusunda sınıfta kalmıştır (Dawes ve Ostwald, 2017).

M. J. Dawes ve M. J. Ostwald çalışmasında irdelenen eleştiriler genel hatlarıyla şunlardır (Dawes ve Ostwald, 2017):

- Teorinin çoğulcu değerleri reddetmesinin, objektif ve sübjektif fenomenlerin birbirine karışmasına yol açtığı yönünde eleştiriler
- Alternatif deneyimlerin ve sosyal, ekonomik ve politik gerçekliklerin Christopher Alexander'ın dünya görüşüyle bağdaşmadığı yönünde eleştiriler
- Güzel çevreler yaratmada tek geçerli yolun, inşa etmenin zaman üstü yolu (timeless way of building) olduğu tezi üzerine eleştiriler
- Christopher Alexander'ın bilim tanımının bilimsel araştırma doktrinlerinden çoğunu dışladığı yönünde eleştiriler
- Örüntü (patterns) ve güç (forces) tanımının açık olmadığı yönünde eleştiriler
- İyi tasarıma dair örneklerin kavranmasının zor olduğu yönünde eleştiriler
- Benzer temalar geliştiren akademisyenlerin çabalarına ve öngörülerine nadiren değinilmiş olduğu yönünde eleştiriler
- Örüntülerin sentezine ve dilin strüktürüne dair açıklamaların yetersiz olduğu yönünde eleştiriler
- Kasti provakatif ifadelerin Christopher Alexander'ın güvenilirliğine zarar verdiği yönünde eleştiriler
- Evrensel ve dogmatik ifadelerin kabullenme ve eleştiriden caydırdığı yönünde eleştiriler
- Ana metnin fiziksel olarak İncil'i andırdığı, otoriteyi ima ettiği ve bu yüzden eleştiri cesaretini kırdığı yönünde eleştiriler
- Çok fazla sayıda örüntü için, üstün nitelikli bir çevre yarattıkları tezinin hiç kanıtlanmamış olduğunu yönünde eleştiriler

- Örüntülerin ideolojilere, hatalı kanıtlara ya da özensiz akıl yürütmeye dayandığı yönünde eleştiriler
- Titizlikle sınanması imkânsız örüntülerin var olduğu yönünde eleştiriler
- Bilgilendirici mantık hatalarının teoriyi karşıt bilgi ve deneyimlerden koruduğu yönünde eleştiriler
- Teorinin endüstri öncesi üretim stratejisinin modern toplumlar için uygun olmadığı yönünde eleştiriler
- Christopher Alexander'ın salt özgürlük taraftarı olduğu halde, kendi kurallarına bağlılığı talep ettiği yönünde eleştiriler
- Christopher Alexander'ın geleneksel olmayan araçlarla geleneksel tasarımın peşine düşmüş olduğu yönünde eleştiriler
- Halkın modernist beyin yıkama sonucu bozulmuş zevklere sahip olduğunun kabul edilmesi ve aynı halkın Christopher Alexander'ın tasarımlarını tercih ettiği tezi üzerine eleştiriler
- Teorinin radikal çözümlere izin vermediği yönünde eleştiriler
- Örüntülerin doğru kullanımının kullanıcı tercihlerini hükümsüz bırakabildiği yönünde eleştiriler
- Uygulamada Christopher Alexander'ın her detayın doğru olması yönünde ısrarcı olduğu yönünde eleştiriler
- Bazı örüntülerin kusurlu çözümler reçete ettiği yönünde eleştiriler
- Bazı örüntülerin çelişkili ve uyumsuz olduğu yönünde eleştiriler
- Örüntülerle çirkin mekanların da oluşturulabildiği yönünde eleştiriler
- Örüntülerin biçimsiz ve zayıf yapılı binalar üreteceği yönünde eleştiriler
- Kitap metninin geometri üzerinde durmadığı yönünde eleştiriler
- Sunulan örüntü dilinin kullanımının elverişsiz olduğu yönünde eleştiriler

Bu eleştirilerde bahsedilen hususlar, teorinin çoğu okuyucusu tarafından göz ardı edilmektedir. Birçoğuna göre bu teori, sadece, uygun biçimli, görünüşte iyi niyetli, çağdaş tasarımın zorluklarına hümanist çözümler sunan bir tarif kitabıdır (Dawes ve Ostwald, 2017). Oysa teorinin potansiyelinin ortaya koyulması açısından bilimsel eleştiriler oldukça önemlidir.

M. J. Dawes ve M. J. Ostwald çalışması, teoriye gelen eleştiriler doğrultusunda örüntü dillerinin geleceği hakkında 3 mümkün gidişat önermektedir (Dawes ve Ostwald, 2017):

- “Bir Örüntü Dili” ilerideki keşifler için kıymetli tarihsel bir eser olarak değerlendirilebilir.
- Örüntü dilleri konseptinin titizlikle test edilip edilemeyeceği ya da örüntü dillerinin pratik tasarım metodolojileri olup olmadıkları araştırılabilir.
- Christopher Alexander’ın kısıtlayıcı ontolojik ve epistemolojik pozisyonu olmadan yeni örüntü dilleri geliştirilebilir. Bu son yol, örüntüler titizlikle test edilebildiği takdirde, mimari teoride bir paradigma kayması yaratabilecek potansiyele sahiptir.

İlhan Tekeli’ye göre Christopher Alexander, mimarlık tasarımına iki saldırıda bulunmaktadır. Bunlardan ilki günümüz örüntü dillerin öldüğünü söyleyerek, başarılı bir kentsel çevrenin, bugünkü bireyci tasarım ideolojisiyle yaratılamayacağını anlatmaya çalışmasıdır. İkincisi ise neo-rasyonalistlerin³ tersine, fiziksel çevre ve toplumsal olayların ilişkisi kurmaya bütünlüğünü kurmaya çalışmasıdır (Tekeli, 1993).

Christopher Alexander’ın kentsel tasarım konusuna getirdiği bakış açısının potansiyelinin tam kullanılmadığını ifade eden İlhan Tekeli’ye göre Atina Tüzüğü⁴’nün

---

³ Neo-Rasyonalist Yaklaşım: 20. yüzyılda ortaya çıkan neo-rasyonalist hareketin amacı sanayi ve teknikte yaşanan gelişmeler sonucu gelişen tarihten kopuşa karşı tavır alıp tarihin ve formların sürekliliğini vurgulamaktır. Akımın en ünlü ismi Aldo Rossi’ye göre mimariyi incelerken, belirli tarihi dönemler, o dönemlerdeki ekonomik şartlar gibi zamanla değişen kriterlere yoğunlaşmamak gerekir. Ona göre önemli olan tipolojik-morfolojik yolla kentsel formların karşılaştırılıp, kentin genel ve kalıcı karakterlerinin ortaya çıkarılmasıdır (İnce Güney, 2007).

⁴ Atina Tüzüğü (Athens Charter): CIAM (Uluslararası Modern Mimarlık Kongreleri/ Congrès Internationaux d'Architecture Moderne) organizasyonunun dördüncü kongresinde sunulan bildirilerin olduğu metin. CIAM’ın dördüncü konferansı “Fonksiyonel Şehir (The Functional City)” başlığıyla Atina’da düzenlenmiştir. Kongre kapsamında 33 büyük sanayi şehrinin planları eksiklikler açısından incelenmiş ve bu şehirlere yönelik öneriler getirilmiştir. Katılımcılar 19. yüzyıl şehrini fazla yoğun, sağlıksız, trafığe ve endüstriyel kullanıma adanmış bularak reddetmekle birlikte, çözüm için sunulan ayrık nizam banliyö saçaklanmalarına da karşı çıkıyorlardı. CIAM’ın analitik metodu her kentsel kümelenmeyi,

getirdiği modernist ilkeler de bir örüntü dili olarak ele alınabilir ve bu dilin başarısız olduğu söylenebilir. Yine günümüz imar yönetmelikleri de Atina Tüzüğü'nün bir başka başarısız dilsel ifadesi olarak yorumlanabilir (Tekeli, 1993).

Kentsel tasarımda böyle bir örüntü dilinin kurulması söz konusu olursa, getirilen kuralların başarısının ve yeterliliğinin sınanması önemlidir. Sunulacak dilin başarısı son ürününün başarısına bağlıdır. Bu konu dilin ortaya çıkaracağı çevrelerin simülasyonlarına başvurularak sınanabilir (Tekeli, 1993).

---

konut, iş, rekreasyon, devinim olarak dört fonksiyonel kategoriye bölerek ele alıyordu. Her kategoride çözüm için yapılması gerekenlere yer verilmiştir. Konut alanları için, ikamet alanlarının topoğrafya, iklim, gün ışığı ve yeşil alanlar bakımından en iyi yerlere kurulması, ana yol kenarlarına konut dizilimi yasaklanması ve geniş açık alanların oluşturulması için yüksek apartmanların aralıklarla konumlandırılması önerileri getirilmiştir. İş yerleri için sanayi bölgeleri ile meskûn bölgelerin birbirlerinden açık yeşil alanlar ile ayrılması, sanayi bölgelerinin demiryolları, kanallar ve otoyollara yakın olması ve iş bölgelerinin kentin içindeki ve etrafındaki meskûn alanlar, sanayi bölgeleri ve atölyelerle iyi bir şekilde iletişim kurmasının sağlanması önerilmiştir. Rekreasyon için sağlıksız konutlar olan gecekonduların yıkılması ve yerlerine açık alanların kurulması, parkların kentin tamamına dağıtılması ve zeminde yeterince yeşil alan sağlayabilmek adına yüksek katlı binaların kullanılması önerilmiştir. Devinim unsurları açısından, yaya, yerel ve yüksek hızlı trafik kanallarının ayrılması, yaya-taşıt karşılaşmasının süperbloklar ve çoklu seviyeli kavşaklarla minimuma indirilmesi, yoğun trafik yollarının yeşil kuşaklarla çevrelenmesinin prensip haline getirilmesi önerilmiştir. Bu toplantının metinleri Le Corbusier tarafından büyük değişiklikler yapılarak yayımlanmıştır. Dünya'da Atina Tüzüğü daha çok Le Corbusier'nin metnine referansla tanınmaktadır. Le Corbusier'nin metni özel mülkiyeti yürürlükten kaldırarak, tüm şehirlerin dört fonksiyonun hiyerarşisi temelinde, yeniden planlamayı önermektedir. Bu öneri ile savunulan kentsel doku ise parkların içerisine geniş aralıklarla yerleştirilmiş yüksek apartman bloklarıdır (Mumford, 1992; URL-4, 2019).

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. C. Alexander'ın Örüntü Dilleri

Christopher Alexander ve arkadaşlarının yazdığı “Bir Örüntü Dili- Şehirler, Binalar, İnşa (A Pattern Language- Towns, Buildings, Construction)” kitabı üç ciltlik bir serinin ilk kitabıdır. Bölge, şehir, binalar ve inşanın detaylarına dair 253 örüntünün (pattern) birbiriyle ilişkiler içerisinde sunulduğu bu kitap, serinin en fazla okunan kitabıdır. Serinin ikinci kitabı örüntü dilleri yaklaşımının felsefesinin anlatıldığı “İnşa Etmenin Zaman Üstü Yolu (Timeless Way Of Building)” kitabıdır. Serinin üçüncü kitabı “Oregon Deneyi (Oregon Experiment)” ise bir uygulama kitabı olarak, Christopher Alexander ve arkadaşlarının örüntü dilleri metodolojisi ile tasarladıkları Oregon Üniversitesi kampüs master planına ayrılmıştır.

Yazarlara göre binalar ve planlama için bir dil sunan “Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabı ile, bu dilin kullanımına yönelik teori ve açıklamaları içeren “İnşa Etmenin Zaman Üstü Yolu (Timeless Way Of Building)” kitabı ayrılmaz bir bütündür. Birinci kitap şehirler, mahalleler, konutlar, bahçeler ve odalar için detaylı örüntüler tarif ederken, ikinci kitap bir binayı ve bir şehri yaratmak için bu örüntüleri kullanmayı mümkün kılan disiplini açıklamaktadır (Alexander vd., 1977).

Tasarım problemleri ve onların çözümlerinden oluşan iyi organize olmuş bir derlem sunan birinci kitap, kullanıcı dostu bir tasarım rehberi olarak adlandırılabilir (Park ve Newman, 2017). Yazarlar bu kitap ile sundukları dilin insanlara, kentlerini ve mahallelerini geliştirme, aileleriyle birlikte bir konut tasarlama ya da başkalarıyla birlikte bir ofis, bir atölye veya okul gibi bir kamu binası inşa etme gibi süreçlerde rehberlik edebileceğini belirtmiştir (Alexander vd., 1977).

Kullanıcı tarafından oluşturulmuş bir tasarıma (user-generated design) imkân tanıyan örüntü dili metodu, profesyonel olmayanların yaşadıkları çevreleri ve mekanları şekillendirebilmesine imkân vermektedir. Kitabın sunulma formatı bu durumu kolaylaştırmaktadır. Yazarlar kitabın formatı üzerinde özellikle durmuş ve sundukları format ile neyi amaçladıklarını kitabın başlangıcında, örüntüleri sunmadan hemen önce detaylı bir biçimde vermiştir.

Örüntülerin sunuş formatı, yazılım mühendisliği alanında, nesne yönelimli programlama (object oriented programming) konusunda, tasarım desenleri (design patterns) yaklaşımının keşfine esin kaynağı olmuştur.

2.1.1. Örüntülerin Sunuş Formatı

Yazarlara göre her örüntüyü aynı formatta vererek anlaşılır ve kolay bir metin elde edilmiştir. Çevrede tekrar eden her bir problem için bir örüntü tanımlayan yazarlar, bu örüntüler ile aynı zamanda ele alınan her problemin çözümüne dair bir öz (core) tarif etmiştir. Böylelikle bir çözüm milyonlarca kez tekrarlanırsa bile her seferinde farklı bir yol kullanılabilir (Alexander vd., 1977).

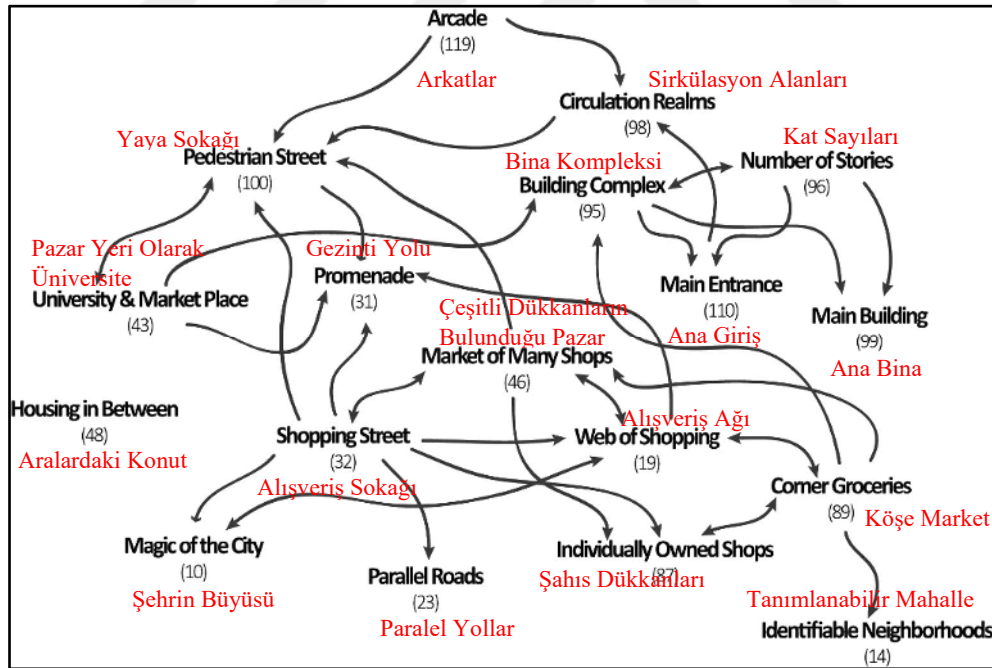
Her bir örüntü için bu format 8 bölümden oluşmaktadır: örüntü başlığı, kurulumun doğasına ulaştıran, nicel çözülemeye nitel bir boyut katan, “simgesel görüntü (iconic image)”, örüntüyü üst örüntülere bağlayan, “yukarı yönlü köprü (upward hyperlinks)”, problemin kurulumunu veren “problem ifadesi (problem-statement)”, bağlantılı konuların değerlendirildiği “tartışma metni (discussion)”, çözümün kurulumunu, takip edilecek prosedürlerle birlikte veren “çözüm ifadesi (solution-statement)”, çözümün küçük notlarla birlikte “taslak çizimi (diagram)”, örüntüyü alt örüntülere bağlayan “aşağı yönlü köprüler (downward hyperlinks)” (Mehaffy, 2017).

Yazarlar bu formatı şöyle açıklamıştır: Örüntünün arketipik örneğini gösterir bir resim verildikten sonra, ikinci olarak örüntüye dair bağlamın çizildiği bir giriş paragrafı verilmiştir. Bu bağlam, ele alınan örüntünün daha geniş belirli örüntüleri tamamlamaya nasıl yardım ettiğinin açıklanması yoluyla verilmektedir. Daha sonra kalın yazı tipi ile problemin özünü bir iki cümle ile verecek bir manşet atılmıştır. Manşetin ardından en uzun bölüm olan problemin ana metni verilmektedir. Bu metin, örüntünün ampirik arka planını, örüntünün geçerliliğine dair kanıtı ve örüntünün bir yapıda ortaya konulabilmesine imkân tanıyan değişik yollara dair skalayı ve benzeri konuları açıklamaktadır. Sonrasında yine kalın yazı tipi ile örüntünün kalbi olan çözüm verilmiştir. Bu çözüm, ele alınan problemin anlatıldığı bağlam içerisinde çözümüne imkân tanıyan fiziksel ve sosyal ilişkiler sahasını tarif eder. Bu çözüm bir talimat formunda verilerek örüntünün inşası için yapılması gerekenlerin neler olduğuna dair bilginin net olarak ortaya konması sağlanmıştır. Ardından çözümün temel bileşenlerini gösterir bir diyagram verilmiştir. Diyagramdan sonra söz konusu örüntüyü dildeki tüm daha küçük örüntülere bağlayan bir paragraf ile örüntüye ait

bölüm bitirilmiştir. Daha küçük örüntüler, söz konusu örüntüyü tamamlamak, süsleyip güzelleştirmek ve içeriğini doldurmak için gereklidir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre bu format ile iki temel amaca ulaşılmak istenmiştir. İlk olarak her örüntünün diğer örüntüler ile bağlantılı sunulması amaçlanmıştır. Böylece 253 örüntünün tamamına ait derlem, bünyesinde sonsuz çeşitlilikte kombinasyon yaratılabilecek bir bütün ve bir dil olarak kavranabilir. İkinci olarak ise her örüntüye ait problemin ve çözümün, kişisel değerlendirmeye açık bir şekilde, kişinin modifiye edebileceği fakat söz konusu örüntü için merkezi konumda yer alan özü kaybetmesine olanak vermeyecek bir esneklikte sunulması amaçlanmıştır (Alexander vd., 1977).

Kitap incelendiğinde örüntülerin bölgeler ve şehirler için daha geniş örüntülerden başlayarak binalara ve insanın detaylarına kadar inilen bir ölçeksel sıralama ile verildiği görülecektir. Bu dizilim hiyerarşik olmakla birlikte, örüntü metninin sonunda, söz konusu örüntünün içerisinde yer alarak, örüntüyü tamamlayacak, daha küçük örüntülerin verilmesi yoluyla esnetilmiş ve katı olmaktan çıkarılmıştır (Şekil 18).

Şekil 18. Arkatlar (Arcades, 119) ** örüntüsü ile bağlantılı örüntüler (Park ve Newman, 2017).

Her örüntü ortaya konulan dilin içinde kendinden önce gelen daha geniş belli örüntüler ve kendinden sonra gelen daha küçük belli örüntüler ile bağlantılıdır. Bahsi

geçen örüntü kendinden önce gelen daha geniş bu örüntüleri tamamlamaya yardım ederken, bizzat kendinden sonra gelen bu küçük örüntüler tarafından tamamlanır (Alexander vd., 1977).

Örüntüleri birbirine bağlayan aşağı ve yukarı yönlü köprüler, “iç içe geçmiş bir hiyerarşik strüktür (nested hierarchical structure)” halindedir. Bu strüktür sert bir hiyerarşi olmadığı gibi üst üste binmelere (overlap) izin verir. Örüntüler bir sistem olarak birleştirildiğinde, üst üste binen ilişkiler Chrisopher Alexander’ın doğal şehirlerde gözlemlediğine benzer türde bir strüktür yaratır. Bu strüktür daha kalın, daha güçlü, daha ustaca ve daha kompleks bir strüktürdür (Mehaffy, 2017).

Yazarlar bu yapıyı bir örnekle şöyle açıklamaktadır: “Ulaşılabilir Yeşil,60” örüntüsüne ait bölümde, bölümün başında örüntünün bağlı olduğu daha geniş örüntüler, “Alt Kültür Sınırı,13”, “Tanımlanabilir Mahalle,14”, “İş Topluluğu,41” ve “Sakin Arka Cepheler,59” örüntüleri verilirken, bölümün sonunda örüntünün bağlı olduğu daha küçük örüntüler, “Pozitif Dış Mekân,106”, “Ağaç Yerleri,171” ve “Bahçe Duvarı,173” örüntülerinin verildiği görülecektir. Bu şu anlama gelmektedir: “Tanımlanabilir Mahalle” “Alt Kültür Sınırı”, “İş Topluluğu” ve “Sakin Arka Cepheler” örüntüleri, içerisinde “Ulaşılabilir Yeşil” barındırmadığı müddetçe eksik kalacaktır. Aynı zamanda bizzat “Ulaşılabilir Yeşil” örüntüsü, içeriğinde “Pozitif Dış Mekân”, “Ağaç Yerleri”, “Bahçe Duvarı” örüntülerini barındırmadığı müddetçe eksik kalacaktır (Alexander vd., 1977).

Bu örneği pratik anlamda açıklayan yazarlar, şu yargıya varmıştı: Bu örüntüye göre bir yeşil düzenlemek istediğinizde, sadece örüntüyü tarif eden talimatları takip etmek yeterli olmayacaktır. Aynı zamanda bu yeşilin, “Sakin Arka Cepheleri” biçimlendirmeye yardım edecek bir yol ile “Tanımlanabilir Mahalle” veya “Alt Kültür Sınırı” içerisine gömülmesinin denenmesi gerekir. Sonrasında bu yeşil içerisinde “Pozitif Dış Mekân”, “Ağaç Yerleri” ve “Bahçe Duvarı” inşası ile yeşilin tamamlanmasına çalışılmalıdır (Alexander vd., 1977).

Yazarlar her çözümde, tüm mekanlar için ortak olan değişmez özellikler yakalanmaya çalıştıklarını ifade etmiş, fakat her örüntü için bu hedefe ulaşamadıklarını belirtmiştir. Bazı çözümler bazılarına göre daha gerçek, daha derin ve daha kesindir. Bu durumu açıkça gösterebilmek adına kitaptaki örüntüler yazarlar tarafından yıldız işareti (*) kullanılarak derecelendirilmiştir. Her örüntü bilimsel bir hipotez olarak ele alındığında örüntüleri derecelendirmede kullanılan yıldız işaretleri (*), yazarların bu hipotezlere olan inancının derecelerini temsil etmektedir. (Alexander vd., 1977).

İki yıldız işareti (**) ile işaretledikleri örüntüler için, yazarlar çözüme yönelik gerçek bir değişmez ortaya koyabilme konusunda başarıya ulaştıklarına inanmaktadır. Onlara göre bu örüntüler ile ele alınan vakalarda çevre, verilen örüntüye göre, o ya da bu şekilde düzenlenmediği takdirde, tanımlanan problemin çözümü imkansızdır. Tek yıldız işareti (*) ile işaretlenen örüntüler için ise yazarlara göre bahsedildiği gibi bir değişmez tanımlayabilme konusunda biraz aşama kaydetmiş olsalar da dikkatli bir çalışma ile kesinlikle sunulan çözümden daha iyisi ortaya konabilir. Yıldız işareti ile işaretlenmemiş örüntüler ile gerçek bir değişmez tanımlama konusunda başarıya ulaşamadıklarını kesin olarak ifade eden yazarlar, somut olunabilmesi ve okuyucuya problemin çözümüne dair en az bir yol sağlanabilmesi adına bir çözüm sunmuş olsalar da bahsi geçen probleme dair olası tüm çözümlerin kalbinde yer alan gerçek bir değişmez özellik bulma görevinin tamamlanmadan kaldığını ifade etmişlerdir (Alexander vd., 1977).

Yazarlar “Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabında, bu dili okuyan ve kullanan insanların bu örüntüleri geliştirmeye çalışması, daha gerçek ve daha derin değişmezler bulma görevi üzerine yoğunlaşmaları ve yavaşça keşfedilen daha gerçek örüntülerin, zaman içerisinde herkesçe paylaşılabilen bir ortak dile katılması ümit ettiklerini belirtmişlerdir. Bu kitap, insanların adım adım kendi örüntü dillerinin bilincine varıp onları geliştirecekleri toplum çapında bir sürecin ilk adımı olarak yazılmıştır (Alexander vd., 1977).

Örüntü dili, sosyoloji, örgüt kuramı, ekonomi ve eğitim gibi birçok akademik alanda kendine yer bulmuş, bilgisayar bilimleri alanında muazzam sayıda iş üretilen, nesne yönelimli programlama (object oriented programming) alanında, tasarım desenleri (design patterns) hareketinin temellerini oluşturmuştur. Örüntü dili metodolojisi mimari ve kentsel tasarım alanında ise kısıtlı uygulama alanı bulmuştur. Bilgisayar bilimciler, örüntü dili teknolojisinin derin strüktürel mantığını keşfetmiş olmasına rağmen birçok mimar ve kentsel tasarımcı “Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabını sadece mimari talimatlardan oluşan bir derlem olarak ele almıştır (Mehaffy, 2017).

1987 yılında Kent Beck ve Ward Cunningham örüntüleri programlama diline uygulama fikri ile yola çıkarak bazı deneyler yaptılar. 1994 yılında Erich Gamma, Richard Helm, Ralph Johnson ve John Vlissides Tasarım Örüntüleri: Tekrar Kullanılabilir Nesneye Yönelik Yazılımın Temelleri (Design Patterns: Elements of Reusable Object-Oriented Software) isimli kitapları ile programlama dili için 23 tasarım örüntüsü yayınladılar. Bu kitap yazılım mühendisliği alanında çığır açmıştır. Günümüzde bu desenlerden birini

barındırmayan bir nesne yönelimli programlama diline dayalı proje bulmak neredeyse imkansızdır (Baesens vd., 2015). Bu kitapta tasarım örüntülerinin sunumunda kullanılan format 13 bölümden oluşmaktadır: İsmi ve sınıfı (pattern name and classification), amacı (intent), bilinen diğer adları (also known as), motivasyon örnekleri (motivation), uygulama alanları/ uygulanma durumları (applicability), mimari yapısı (structure), mimarinin parçaları (participants), parçalar arası ilişkiler (collaborations), sonuçlar (consequences), uygulama (implementation), örnek kod (sample code), bilinen kullanımları (known uses), ilgili diğer kalıplar (related patterns) (Kaya, 2016). Bu format incelendiğinde “Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabında sunulan formatın bir versiyonu olduğu görülecektir. Mimari ve yazılım alanlarında sunulan bu iki dil, sağladıkları avantajlar açısından da benzerlik göstermektedir.

Yazılım alanında tasarım örüntüleri, tekrarlanan problemlere çözüm olarak getirilen problem-çözüm ilişkileridir. Tasarım örüntüleri problemlerin çözümünde kullanılacak ortak bir iletişim şekli oluşturarak problemlere ve bu problemlerin çözümlerine genel olarak kullanılacak isimler verir. Tasarım örüntüleri tekrar etmesi beklenen durumlara yönelik çözümler sunduğu için, bu durumlarda problemin anlatılması ya da çözümün tartışılmasını kolaylaştırır (Kaya, 2016). Uygulama üzerinde çalışan her geliştirici; uygulamanın tüm yapısına hâkim olmak zorunda değildir. Projelere yeni yazılımcıların katılması önemli bir adaptasyon süreci gerektirmez. Uygulama maliyetleri daha düşüktür (URL-5, 2019). Mimari ve kentsel tasarımda örüntülerin profesyoneller ile profesyonel olmayan kullanıcılar arasındaki mesafeyi kapattığını söylemek oldukça mümkündür.

2.1.2. Dilin Kısa Özeti

Örüntü dilleri şebeke (network) yapısına sahiptir. Fakat dilin şebeke yapısı kullanıldığı zaman bu genelde örüntüler boyunca, her zaman geniş örüntülerden küçük örüntülere doğru hareket eden bir sekans (sequence) olarak kullanılır. Bu hareket her zaman strüktürleri yaratan örüntülerden, bu strüktürleri süsleyip güzelleştiren örüntülere, onlardan da bu süslemeleri süsleyip güzelleştiren örüntülere doğru gerçekleşir (Alexander vd., 1977).

Yazarların “Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabı için tasarladığı sekans aşağıda verilmiştir (Alexander vd., 1977):

“Burada sunulan dilin bir kenti ya da topluluğu tanımlayan bölümü ile başlamak gerekirse: Bu bölümdeki örüntüler bir çırpıda tasarlanacak ya da inşa edilecek örüntüler değildir. Bu örüntüler söz konusu olduğunda aceleci ve hızlı olmayan kademeli bir gelişimden (piecemeal growth) bahsedilebilir. Bu örüntüler, her bir tek eylemin, buradaki daha geniş küresel örüntüleri (global patterns) yaratmaya ve üretmeye yardım edeceği bir yolla tasarlanmalıdır. Böylece her bir tek eylem yavaş ve emin adımlarla, yıllar içerisinde bu küresel örüntüleri içeren bir topluluk oluşturacaktır.

Örüntü 001. Bağımsız Bölgeler (Independent Regions) **

Her bölge kapsamında, aşağıda verilen, araziyi koruyacak ve kentlerin limitlerini gösterecek bölgesel politikalar doğrultusunda çalışılmalıdır;

Örüntü 002. Şehirlerin Dağılımı (The Distribution Of Towns)

Örüntü 003. Kent Kır Parmakları (City Country Fingers) **

Örüntü 004. Tarımsal Vadiler (Agricultural Valleys) *

Örüntü 005. Kırsal Sokaklar Deseni (Lace Of Country Streets)

Örüntü 006. Kırsal Kasabalar (Country Towns) *

Örüntü 007. Kır (The Countryside) *

Kent politikaları vasıtası ile, aşağıda verilen, kenti tanımlayan ana strüktürlerin kademeli oluşumu (piecemeal formation) teşvik edilmelidir;

Örüntü 008. Alt Kültürler Mozaiği (Mosaic Of Subcultures) **

Örüntü 009. Yayılmış İş (Scattered Work) **

Örüntü 010. Şehrin Büyüsü (Magic Of The City)

Örüntü 011. Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas) **

Aşağıdaki geniş kent örüntüleri, fiziki tanımlanabilir mekanlar olarak var olan iki kademeli, kendi kendini yöneten toplulukların (self-governing communities) kontrol ettiği eylemler vasıtası ile, köklerinden inşa edilmelidir;

Örüntü 012. 7000 Kişilik Topluluk (Community Of 7000) *

Örüntü 013. Alt Kültür Sınırı (Subculture Boundary) *

Örüntü 014. Tanımlanabilir Mahalle (Identifiable Neighborhood) **

Örüntü 015. Mahalle Sınırı (Neighborhood Boundary) *

Toplulukları, aşağıda verilen şebekelerin (network) büyümesini teşvik ederek birbirine bağlamalıdır;

Örüntü 016. Toplu Taşıma Ağı (Web Of Public Transportation) *

Örüntü 017. Ring Yollar (Ring Roads)

Örüntü 018. Öğrenme Şebekesi (Network Of Learning) *

Örüntü 019. Alışveriş Ağı (Web Of Shopping) *

Örüntü 020. Minibüsler (Mini-Buses) *

Aşağıda verilen asli prensipler doğrultusunda yerel çevrenin karakterini korumak için topluluk ve mahalle politikaları tesis edilmelidir;

Örüntü 021. Dört Kat Limiti (Four-Story Limit) **

Örüntü 022. Yüzde 9 Araç Parkı (Nine Per Cent Parking) **

Örüntü 023. Paralel Yollar (Parallel Roads)

Örüntü 024. Kutsal Sahalar (Sacred Sites) *

Örüntü 025. Suya Erişim (Access To Water) *

Örüntü 026. Hayat Döngüsü (Life Cycle) *

Örüntü 027. Erkekler ve Kadınlar (Men and Women)

Hem mahallelerde hem topluluklarda ve onların arasında, sınırlarda yerel merkezlerin oluşumu teşvik edilmelidir;

Örüntü 028. Dış Merkezli Çekirdek (Eccentric Nucleus) *

Örüntü 029. Yoğunluk Halkaları (Density Rings) *

Örüntü 030. Aktivite Düğümleri (Activity Nodes) **

Örüntü 031. Gezinti Yolu (Promenade)**

Örüntü 032. Alışveriş Sokağı (Shopping Street) *

Örüntü 033. Gece Hayatı (Night Life) *

Örüntü 034. Kavşak (Interchance)

Bu merkezlerin etrafında, yüz yüze ilişkilere imkân tanıyan insan gruplarını temel alan, küme formunda konut bölgelerinin gelişimi sağlanmalıdır;

Örüntü 035. Hane Halkı Karışımı (Household Mix) *

Örüntü 036. Kamusallığın Dereceleri (Degrees Of Publicness) **

Örüntü 037. Konut Kümesi (House Cluster) **

Örüntü 038. Sıra Evler (Row Houses) *

Örüntü 039. Konut Tepesi (Housing Hill)

Örüntü 040. Her Yerde Yaşlı İnsanlar (Old People Everywhere) **

Konut kümeleri arasında, merkezlerin çevresinde ve özellikle mahalleler arasındaki sınırlarda, iş topluluklarının oluşumu teşvik edilmelidir;

Örüntü 041. İş Topluluğu (Work Community) **

Örüntü 042. Endüstriyel Bant (Industrial Ribbon) *

Örüntü 043. Pazar Yeri Olarak Üniversite (University As A Marketplace)

Örüntü 044. Yerel Belediye Binası (Local Town Hall) *

Örüntü 045. Topluluk Projeleri Çemberi (Necklace Of Community Projects)

Örüntü 046. Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar (Market Of Many Shops) **

Örüntü 047. Sağlık Merkezi (Health Center) *

Örüntü 048. Aralardaki Konut (Housing In Between) **

Konut kümeleri ve iş toplulukları arasında, yerel yol ve rota şebekelerinin (network) informel olarak kademeli büyümesine izin verilmelidir;

Örüntü 049. Dönel Yerel Yollar (Looped Local Roads) **

Örüntü 050. T Kavşaklar (T Junctions) *

Örüntü 051. Yeşil Sokaklar (Green Streets) **

Örüntü 052. Rotaların ve Arabaların Şebekesi (Network Of Paths And Cars) **

Örüntü 053. Ana Geçitler (Main Gateways) **

Örüntü 054. Yaya Geçitleri (Road Crossing)

Örüntü 055. Yükseltilmiş Parkur (Raised Walk) *

Örüntü 056. Bisiklet Rotaları ve Bisiklet Parkları (Bike Paths And Racks) *

Örüntü 057. Şehirde Çocuklar (Children In The City)

Topluluklarda ve mahallelerde, insanların rahatlayabilecekleri, dirsek temasında bulunabilecekleri ve kendilerini yenileyebilecekleri kamusal açık alanlar sağlanmalıdır;

Örüntü 058. Karnaval (Carnival)

Örüntü 059. Sakin Arka Cepheler (Quiet Backs) *

Örüntü 060. Ulaşılabilir Yeşil (Accessible Green) **

Örüntü 061. Küçük Kamusal Meydanlar (Small Public Squares) **

- Örüntü 062. Yüksek Yerler (High Places) *
- Örüntü 063. Sokakta Dans (Dancing In The Street) *
- Örüntü 064. Havuzlar ve Akarsular (Pools And Streams) *
- Örüntü 065. Doğum Evleri (Birth Places)
- Örüntü 066. Kutsal Yer (Holy Ground) *

Her konut kümesi ve iş topluluğu içerisinde yukarıdaki paragrafta bahsedilen insani ihtiyaçların yerel versiyonlarını sağlamak için daha küçük umumi arazi parçaları sağlanmalıdır;

- Örüntü 067. Ortak Arazi (Common Land) **
- Örüntü 068. Bağlantılı Oyun (Connected Play) *
- Örüntü 069. Kamusal Dış Oda (Public Outdoor Room) **
- Örüntü 070. Mezarlık Alanları (Grave Sites) *
- Örüntü 071. Durgun Su (Still Water) *
- Örüntü 072. Yerel Sporlar (Local Sports) *
- Örüntü 073. Macera Oyun Alanı (Adventure Playground)
- Örüntü 074. Hayvanlar (Animals)

Umumi arazi, konut kümeleri ve iş toplulukları çerçevesi dahilinde, aileler, çalışma grupları ve toplanma mekanları gibi en küçük bağımsız sosyal kurumların dönüşümü teşvik edilmelidir;

Ailenin tüm formları için örüntüler:

- Örüntü 075. Aile (The Family) *
- Örüntü 076. Küçük Aile İçin Konut (House For A Small Family) *
- Örüntü 077. Çiftler İçin Konut (House For A Couple) *
- Örüntü 078. Tek Kişi İçin Konut (House For One Person) *
- Örüntü 079. Kendi Evin (Your Own Home) **

Her çeşit atölye ve ofisi içeren çalışma grupları için ve hatta çocukların öğrenme grupları için örüntüler:

- Örüntü 080. Özerk Atölyeler ve Ofisler (Self-Governing Workshops And Offices) **
- Örüntü 081. Bürokrasi Olmayan Küçük Hizmetler (Small Services Without Red Tape) *
- Örüntü 082. Ofis Bağlantıları (Office Connections) *
- Örüntü 083. Usta ve Çıraklar (Master And Apprentices) *
- Örüntü 084. Genç Toplumu (Teenage Society)
- Örüntü 085. Mini Okullar (Shopfront School)
- Örüntü 086. Çocuk Bakım Evi (Children's Home) *

Yerel dükkanlar ve toplanma mekanları için örüntüler:

- Örüntü 087. Şahıs Dükkanları (Individually Owned Shops) **
- Örüntü 088. Sokak Kafe (Street Cafe) **
- Örüntü 089. Köşe Market (Corner Grocery) *
- Örüntü 090. Birahane (Beer Hall)
- Örüntü 091. Yolcular İçin Misafirhane (Traveler's Inn) *
- Örüntü 092. Otobüs Durağı (Bus Stop) *
- Örüntü 093. Yemek Stantları (Food Stands) *
- Örüntü 094. Kamusal Alanda Uyumak (Sleeping In Public)

Yukarıdaki örüntüler ile bir kenti ya da topluluğu tanımlayan küresel örüntüler (global patterns) tamamlanmıştır. Şimdi başlayan bölüm ile burada sunulan dilin, bina gruplarını ve her bir tek binayı biçimlendiren bölümü, üçüncü boyut ve arazi dikkate alınarak verilecektir. Bu bölümdeki örüntüler bireylerin ya da küçük insan gruplarının kontrolü altında olduklarından tek seferde tasarlanabilir ya da inşa edilebilir.

Aşağıda verilen örüntüler bina gruplarının genel şemasının düzenlenmesine yardım etmektedir. Bu şema, binaların

yüksekliklerini, bina sayılarını, alana girişleri, ana otopark alanlarını, alandaki devinim hatlarını içermektedir;

- Örüntü 095. Bina Kompleksi (Building Complex) **
- Örüntü 096. Kat Sayıları (Number Of Stories) *
- Örüntü 097. Korumalı Otopark (Shielded Parking) *
- Örüntü 098. Sirkülasyon Alanları (Circulation Realms) **
- Örüntü 099. Ana Bina (Main Building) *
- Örüntü 100. Yaya Sokağı (Pedestrian Street) **
- Örüntü 101. Bina İçi Yaya Caddesi (Building Thoroughfare)
- Örüntü 102. Bina Giriş Grupları (Family Of Entrances) *
- Örüntü 103. Küçük Otopark Parselleri (Small Parking Lots) *

Alanda bina kompleksi dahilindeki her bir tek binanın pozisyonu, alanın doğasına, ağaçlara ve güneşe göre tespit edilmelidir. Burada sunulan dilin en önemli anlarından biri budur;

- Örüntü 104. Saha Onarımı (Site Repair) **
- Örüntü 105. Güneye Dönük Dış Mekanlar (South Facing Outdoors) **
- Örüntü 106. Pozitif Dış Mekân (Positive Outdoor Space) **
- Örüntü 107. Işığın Kanatları (Wings Of Light) **
- Örüntü 108. Bağlantılı Binalar (Connected Buildings) *
- Örüntü 109. Dar Uzun Konut (Long Thin House) *

Yin ve Yang⁵ gibi, iç mekân ve dış mekânın beraber şekillenmesi gerektiğini unutmadan hem binaların hacmini hem de binalar arasındaki

---

⁵ Yin ve Yang: Antik Çin Felsefesine ait bu konsept, varoluşun Yin ve Yang döngüsü içerisinde organize olduğunu kabul eder. Görünüşte birbirinin zıttı ve karşıtı olan iki güç,

mekânın hacmini birlikte biçimlendirmelidir. Bunun için binaların kanatları dahilinde, girişler, bahçeler, iç avlular, çatılar ve teraslar düzenlenmelidir;

- Örüntü 110. Ana Giriş (Main Entrance) **
- Örüntü 111. Yarı Saklı Bahçe (Half-Hidden Garden) *
- Örüntü 112. Giriş Bağlantısı (Entrance Transition) **
- Örüntü 113. Araba Bağlantısı (Car Connection)
- Örüntü 114. Açık Mekân Hiyerarşisi (Hierarchy Of Open Space) *
- Örüntü 115. Yaşayan İç Avlular (Courtyards Which Live) **
- Örüntü 116. Basamak Formunda Çatılar (Cascade Of Roofs) *
- Örüntü 117. Barınma Hissi Veren Çatı (Sheltering Roof) **
- Örüntü 118. Çatı Bahçesi (Roof Garden) *

Binaların ve dış mekanların ana kısımları kabaca şekillendiğinde, binalar arasındaki rotalara ve meydanlara daha detaylı ilgi göstermek için doğru zaman gelmiş demektir;

- Örüntü 119. Arkatlar (Arcades)**
- Örüntü 120. Rotalar ve Amaçlar (Paths And Goals) *
- Örüntü 121. Rotanın Biçimi (Path Shape) *
- Örüntü 122. Bina Ön Cepeleri (Building Fronts) *
- Örüntü 123. Yaya Yoğunluğu (Pedestrian Density) *
- Örüntü 124. Aktivite Cepleri (Activity Pockets) **
- Örüntü 125. Oturma İmkânı Veren Basamaklar (Stair Seats) *
- Örüntü 126. Yaklaşık Olarak Ortada Bulunan Öğe Something

---

aslında birbirine yaşam verir, birbirini dönüştürür ve birbirini tamamlar. Bu döngüde Yin negatif özellikleri, Yang ise pozitif özellikleri temsil eder (URL-6, 2019).

Roughly In The Middle)

Rotalar oturtulduğunda binalara geri dönmek gerekir. Herhangi bir tek binanın muhtelif kanatları dahilinde, mekânın asli niceliklerindeki kademeli değişimler çalışılmalı ve her kademedeki mekanları birbirine bağlayacak devinimin nasıl olacağına karar verilmelidir;

- Örüntü 127. Mahremiyet Derecesi (Intimacy Gradient) **
- Örüntü 128. İç Mekânda Güneşliği (Indoor Sunlight) *
- Örüntü 129. Merkezdeki Ortak Alanlar (Common Areas At The Heart) **
- Örüntü 130. Giriş Odası (Entrance Room) **
- Örüntü 131. Odalar Arası Akış (The Flow Through Rooms)
- Örüntü 132. Kısa Pasajlar (Short Passages) *
- Örüntü 133. Sahne Olarak Merdiven (Staircase As A Stage)
- Örüntü 134. Zen Bakışı (Zen View) *
- Örüntü 135. Işığın ve Karanlığın Nakışı (Tapestry Of Light And Dark) *

Binalardaki muhtelif kanatlara ait mekânın ve devinimin niceliklerinde görülen kademeli iç değişimler için ortaya konan çerçeve dahilinde en önemli alanları ve odaları tanımlamalıdır;

Öncelikle ev için çalışılması gereken örüntüler:

- Örüntü 136. Çiftlere Özel Alan (Couple's Realm) *
- Örüntü 137. Çocuklara Özel Alan (Children's Realm) *
- Örüntü 138. Doğuya Doğru Uyumak (Sleeping To The East) *
- Örüntü 139. Çiftlik Evi Mutfağı (Farmhouse Kitchen) **
- Örüntü 140. Sokaktaki Müstakil Teras (Private Terrace On The Street) **
- Örüntü 141. Kendine Ait Oda (A Room Of One's Own) **

Örüntü 142. Oturma Mekanları Dizisi (Sequence Of Sitting Spaces) *

Örüntü 143. Yatak Kümesi (Bed Cluster) *

Örüntü 144. Banyo (Bathing Room) *

Örüntü 145. Eşya Deposu (Bulk Storage)

Sonrasında aynı çalışma ofisler, atölyeler ve kamusal binalar için yapılmalıdır:

Örüntü 146. Esnek Ofis Mekânı (Flexible Office Space)

Örüntü 147. Birlikte Yemek Yeme (Communal Eating) *

Örüntü 148. Küçük İş Grupları (Small Work Groups) **

Örüntü 149. Sizi Hoş Karşılaman Resepsiyon (Reception Welcomes You)

Örüntü 150. Bekleme İçin Bir Yer (A Place To Wait) *

Örüntü 151. Küçük Toplantı Salonları (Small Meeting Rooms) *

Örüntü 152. Yarı Özel Ofis (Half-Private Office)

Aşağıdaki ek binaları, ana yapıdan bir dereceye kadar bağımsız olacak şekilde araziye eklemeli ve üst katların sokağa ve bahçelere erişimi sağlanmalıdır;

Örüntü 153. Kiralık Odalar (Rooms To Rent)

Örüntü 154. Gençlere Ait Kulübe (Teenager's Cottage) *

Örüntü 155. Yaşlılara Ait Kulübe (Old Age Cottage) **

Örüntü 156. Yerleşik İş (Settled Work) *

Örüntü 157. Ev Atölyesi (Home Workshop)

Örüntü 158. Açık Merdivenler (Open Stairs) *

Binanın içini dışarıya bağlamak için ikisi arasındaki sınırı kendi çapında bir mekân olarak ele almalı ve orada insani detaylar yaratmalıdır;

Örüntü 159. Her Odada İki Cepheden Işık (Light On Two Sides Of Every Room) **

Örüntü 160. Bina Sınırı (Building Edge) **

Örüntü 161. Güneşli Yer (Sunny Place) **

Örüntü 162. Kuzey Cephe (North Face)

Örüntü 163. Açık Hava Odası (Outdoor Room) **

Örüntü 164. Sokağa Açılan Pencereleler (Street Windows) *

Örüntü 165. Sokağa Doğru Açıklık (Opening To The Street) *

Örüntü 166. Çevredeki Galeriler (Gallery Surround) *

Örüntü 167. Yaklaşık 2 Metre Derinlikli Balkon (Six-Foot Balcony) **

Örüntü 168. Toprakla Bağlantı (Connection To The Earth) **

Bahçelerin ve bahçelerdeki mekanların nasıl düzenleneceğine karar verilmelidir;

Örüntü 169. Teraslanmış Eğim (Terraced Slope) *

Örüntü 170. Meyve Ağaçları (Fruit Trees) *

Örüntü 171. Ağaç Yerleri (Tree Places) **

Örüntü 172. Yarı Kontrollü Gelişen Bahçe (Garden Growing Wild) **

Örüntü 173. Bahçe Duvarı (Garden Wall) *

Örüntü 174. Çitli Parkur (Trellised Walk) **

Örüntü 175. Sera (Greenhouse)

Örüntü 176. Bahçe Koltuğu (Garden Seat)

Örüntü 177. Sebze Bahçesi (Vegetable Garden) *

Örüntü 178. Kompost (Compost)*

Binanın içine geri dönerek, ana odaları tamamlamak için gerekli küçükçe odalar ve alkovler (alcove) eklenmelidir;

- Örüntü 179. Alkovler (Alcoves⁶)**
- Örüntü 180. Pencere Mekânı (Window Place) **
- Örüntü 181. Ateş (The Fire) *
- Örüntü 182. Yemek Yeme Atmosferi (Eating Atmosphere)
- Örüntü 183. Çalışma Alanı Bölmesi (Workspace Enclosure) **
- Örüntü 184. Mutfak Planı (Cooking Layout) *
- Örüntü 185. Halka Formunda Oturma Düzeni (Sitting Circle) *
- Örüntü 186. Birlikte Uyuma (Communal Sleeping)
- Örüntü 187. Evlilik Yatağı (Marriage Bed)
- Örüntü 188. Yatak Alkovu (Bed Alcove) **
- Örüntü 189. Giysi Odası (Dressing Room) *

Odaların ve alkovlerin biçimleri ve boyutlarına ince ayar yapıp, onları kusursuz ve inşa edilebilir hale getirmelidir;

- Örüntü 190. Tavan Yüksekliğinde Çeşitlilik (Ceiling Height Variety) **
- Örüntü 191. İç Mekânın Biçimi (The Shape Of Indoor Space) **
- Örüntü 192. Hayata Bakan Pencereleler (Windows Overlooking Life) *
- Örüntü 193. Yarı Açık Duvar (Half-Open Wall) *
- Örüntü 194. İç Pencereleler (Interior Windows)

---

⁶ Alcove: Alkov; bir odanın girintili küçük bölümü, hücre; cumba (Merriam-Webster Online Dictionary; Tureng Online Dictionary).

Örüntü 195. Merdiven Hacmi (Staircase Volume) *

Örüntü 196. Köşe Kapıları (Corner Doors) *

Alkovler, pencereler, raflar, dolaplar ve oturma yerleri bulunduracak duvarların hepsine derinlik verilmelidir;

Örüntü 197. Kalın Duvarlar (Thick Walls) **

Örüntü 198. Odalar Arasında Dolaplar (Closets Between Rooms) *

Örüntü 199. Güneşli Mutfak Tezgâhı (Sunny Counter) *

Örüntü 200. Açık Raflar (Open Shelves) *

Örüntü 201. Bel Yüksekliğinde Raf (Waist-High Shelf)

Örüntü 202. Gömme Koltuklar (Built-In Seats) *

Örüntü 203. Çocuk İleri (Child Caves)

Örüntü 204. Gizli Yer (Secret Place)

Gelinen noktada, başlı başına bir bina için tam bir tasarım ortaya konmuştur. Verilen örüntüler takip edildiği takdirde mekanlara dair şema ya zeminde kazıklarla işaretlenmiş halde ya bir parça kâğıt üzerinde gerçeğe en yakın taslak halinde ya da benzeri bir şekilde elde edilmiş olacaktır. Bu noktada odaların yükseklikleri, kabaca boyutlar, pencerelerin ve kapıların pozisyonları ve binanın çatıları ile bahçelerinin kabaca nasıl düzenlendiği bilinmektedir.

Dilin bir sonraki ve son bölümü ile, mekanlara dair bu kaba şemadan doğrudan inşa edilebilir bir binanın nasıl yapılacağı anlatılmış ve gerekli detaylar verilmiştir.

Strüktürel detaylar düzenlenmeden önce, strüktürün felsefesi ortaya konmalıdır. Bu sayede, strüktürün doğrudan kişinin planları ve kişinin bina kavramı üzerinden gelişmesi sağlanabilir;

Örüntü 205. Sosyal Mekanları Takip Eden Strüktür

(Structure Follows Social Spaces) **

Örüntü 206. Etkili Strüktür (Efficient Structure) *

Örüntü 207. İyi Malzemeler (Good Materials) **

Örüntü 208. Aşamalı Sertleşme (Gradual Stiffening) **

Strüktürün felsefesi dahilinde, yapılan planlara dayanarak, strüktürel tasarımın tamamı çalışılmalıdır. Bu inşa etmeye başlamadan önce kâğıt üzerinde yapılacak son iştir;

Örüntü 209. Çatı Planı (Roof Layout) *

Örüntü 210. Zemin ve Tavan Planı (Floor And Ceiling Layout)

Örüntü 211. Dış Duvarları Kalınlaştırma (Thickening The Outer Walls) *

Örüntü 212. Köşelerdeki Kolonlar (Columns At The Corners) **

Örüntü 213. Son Kolon Dağılımı (Final Column Distribution) **

Alan üzerinde kolonların yerini işaretlemek için zemine kazıklar çakılmalı ve binanın ana iskeleti, bu kazıkların yerleşim planı doğrultusunda yükseltilmeye başlanmalıdır;

Örüntü 214. Kök Temelleri (Root Foundations)

Örüntü 215. Zemin Kat Tablası (Ground Floor Slab)

Örüntü 216. Kutu Kolonlar (Box Columns) **

Örüntü 217. Çevre Kirişleri (Perimeter Beams) *

Örüntü 218. Duvar Membranları (Wall Membranes) *

Örüntü 219. Zemin-Tavan Tonozları (Floor-Ceiling Vaults) **

Örüntü 220. Çatı Tonozları (Roof Vaults) *

Binanın ana iskeleti dahilinde, kapı ve pencere açıklıklarının kesin pozisyonları saptanmalı ve bu açıklıklar çerçevelenmelidir;

Örüntü 221. Doğal Kapılar ve Pencereleler (Natural Doors And Windows) **

Örüntü 222. Alçak Denizlik (Low Sill)

Örüntü 223. Derin Pervazlar (Deep Reveals)

Örüntü 224. Alçak Kapı Aralığı (Low Doorway)

Örüntü 225. Kalınlaştırılmış Kenarlar Olarak Çerçeveler (Frames As Thickened Edges) **

Ana iskelet ve buna bağlı açıklıklar inşa edilirken aşağıda verilen tamamlayıcı örüntüler uygun oldukları yerlere yerleştirilmelidir;

Örüntü 226. Kolon Mekanları (Column Place) *

Örüntü 227. Kolon Bağlantıları (Column Connection) **

Örüntü 228. Merdiven Tonozu (Stair Vault) *

Örüntü 229. Tesisat Kanal Yerleri (Duct Space)

Örüntü 230. Işınım Yoluyla Isınma (Radiant Heat) *

Örüntü 231. Çatı Pencereleleri (Dormer Windows) *

Örüntü 232. Çatı Başlıkları (Roof Caps)

Yüzeyler ve iç mekân ayrıntıları yerleştirilmelidir;

Örüntü 233. Zemin Yüzeyi (Floor Surface) **

Örüntü 234. Bindirme Dış Duvar (Lapped Outside Walls)

Örüntü 235. Yumuşak İç Duvarlar (Soft Inside Walls) *

Örüntü 236. Geniş Açılan Pencereleler (Windows Which Open Wide) *

Örüntü 237. Camlı Masif Kapılar (Solid Doors With Glass)

Örüntü 238. Süzölen Işık (Filtered Light) *

Örüntü 239. Küçük Pencere Camları (Small Panes) **

Örüntü 240. Yaklaşık 1,5 cm'lik Kesme (Half-Inch Trim) **

Dış mekanları tamamlamak için, iç mekanlarda olduğu gibi dört dörtlük dış mekân ayrıntıları inşa edilmelidir;

- Örüntü 241. Oturma Noktaları (Seat Spots) **
- Örüntü 242. Ön Kapı Bankı (Front Door Bench) *
- Örüntü 243. Oturma Duvarı (Sitting Wall) **
- Örüntü 244. Branda Çatılar (Canvas Roofs) *
- Örüntü 245. Yükseltilmiş Çiçekler (Raised Flowers) *
- Örüntü 246. Tırmanıcı Bitkiler (Climbing Plants)
- Örüntü 247. Taşlar Arasında Çatlaklar Bırakılan Döşeme (Paving With Cracks Between The Stones) **
- Örüntü 248. Yumuşak Fayans ve Tuğla (Soft Tile And Brick)

Binayı süs, ışık, renk ve kişisel parçalarla tamamlamalıdır;

- Örüntü 249. Süs (Ornament)**
- Örüntü 250. Sıcak Renkler (Warm Colors) **
- Örüntü 251. Farklı Sandalyeler (Different Chairs)
- Örüntü 252. Işık Havuzları (Pools Of Light) **
- Örüntü 253. Kendi Yaşamından Şeyler (Things From Your Life) **

Yazarlara göre, 253 örüntünün tamamı bir dil oluşturur ve bütün bir bölgeye dair ahenkli (coherent⁷) bir tablo yaratırlar. Bu dil, böylesi bölgeleri, eşi benzeri görülmemiş formda ve her detay üzerinde sonsuz çeşitlilik sunarak üretebilme gücüne sahiptir. Fakat bu dildeki örüntülerin daha küçük çevreler için seçilen herhangi bir küçük sekansı

---

⁷ Coherent: Koherent; uyumlu; tutarlı; anlaşılabilir; ahenkli; prensipler, ilişkiler ve çıkarlar bakımından birleşik olma (Merriam-Webster Online Dictionary; Tureng Online Dictionary).

(sequence) da bizzat bir dil oluşturur. Seçilen küçük örüntü listeleri de milyonlarca park, rota, konut, atölye ve bahçe üretilme kapasitesine sahiptir (Alexander vd., 1977).

2.1.3. Dilin Kullanımında Yaratıcılık

Doğada her şey belli derecelerde birbiriyle iç içe geçmiş durumda bulunur. Üst üste binmiş katmanlar ve süreçlerden oluşan bu yapı büyük bir çeşitliliğe imkân tanır. Modernist planlamaya getirilen en büyük eleştiri kenti keskin hatlarla fonksiyon alanlarına ayırarak ele aldığı yönündedir. Bu yaklaşım her türlü çeşitliliği kısıtlayarak, kent mekanlarının, yaşamın tüm süreçlerin geçtiği yerler olmasının önüne geçmektedir.

Örüntü dilleri metodolojisinin en kritik yönü, örüntülerin üst üste binen katman ve süreçler dahilinde sunulmasıdır. Böylece doğadaki süreçlere benzer bir sürecin işletilmesi ve mekânsal sistemlerin, doğal sistemlerle bütünlük içinde gelişmesi sağlanabilir.

Üst üste binme (overlapping) Christopher Alexander'ın hemen her eserinde üzerinde durduğu önemli bir kavramdır. “Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabında bu konuya “Dilin Şiirselliği (The Poetry of The Language)” isimli bölümde yer verilmiş, örüntü dilleri metodunun uygulamada nasıl kuvvetli bir yapı yaratabileceği şiir-düz yazı ilişkisine referansla ortaya konmuştur.

Yazarlara göre “Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabında sunulan dil tıpkı İngilizce gibi düz yazı ya da şiir için bir araç olabilir. Düz yazı ve şiir arasındaki fark, her biri için ayrı dillerin kullanılmasından değil, her ikisi için de aynı dilin farklı şekillerde kullanılmasından ortaya çıkar. Sıradan bir İngilizce cümlede her kelime ve cümle bir anlama sahipken, şiirde her kelime birkaç anlam taşır ve bir bütün (whole) olarak cümle muazzam yoğunlukta birbirine kenetlenmiş anlam bulundurur. Kelime ve cümlelerin, bütünü aydınlığa kavuşturan birlikteliği sayesinde şiirde anlam çok daha derindir (Alexander vd., 1977).

Aynı durum örüntü dilleri için de geçerlidir. Görece üstünkörü bir yolla farklı örüntüleri kombine ederek binalar yapmak mümkündür. Böylesi bir bina bir örüntüler birliğidir ve yoğun olmadığı gibi entelektüel derinlikten de yoksundur. Fakat aynı fiziksel mekân içerisinde, birbiri üzerine binerek örtüşen (overlapping) birçok örüntüye imkân verecek biçimde, örüntüleri birleştirmek de mümkündür. Böylesi bir bina, küçük bir mekânda yakalanan birçok anlam ile çok yoğun olacak ve bu yoğunluk ile entelektüel bir derinlik kazanacaktır (Alexander vd., 1977).

Örüntülerin tek bir mekânda sıkıştırılması, sanat eseri olan özel binalara özgü şiirsel ve egzotik bir şey olmadığı gibi bu eylem mekândan en olağan tasarruf (ordinary economy of space) şeklindedir. Tek odalı bir kulübede, bir ev için mümkün tüm örüntülerin bazı formlarda bulunması ve birbiri üzerine binerek örtüşmesi (overlapping) oldukça mümkün iken, örüntüleri birbiri ardına dizmeye ve birbirinden ayrı tutmaya gerek yoktur. Her bina, her oda ve her bahçe, gerekli örüntülerin olabildiğince sıkıştırıldığı durumlarda daha ucuza mal olacağı gibi, her biri böylesi bir durumda anlam bakımından da daha yoğun olacaktır (Alexander vd., 1977).

Dilin kullanımı bir kez öğrenildiğinde, bir araya getirilmiş örüntülerin en küçük mümkün mekânda sıkıştırılma ihtimaline dikkat etmek hayli önemli olacaktır. Örüntüleri sıkıştırma sürecini, gerekli örüntülere sahip, mümkün olan en ucuz binayı yapmanın yolu olarak düşünülebileceği gibi bilinmelidir ki bu yol binaları şiir yapan bir örüntü dilini kullanmanın tek yoludur (Alexander vd., 1977).

2.1.4. Şehirler, Binalar, İnşa

“Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabında verilen ilk 94 örüntü şehirler (towns) başlığı altında verilmiştir. Bu örüntülerin ölçekleri genel hatlarıyla şöyledir: Bölge, şehir, topluluk politikaları, topluluk tanımlama, topluluk bağlantıları, yerel çevrenin temel prensipleri, yerel merkezler, konut gelişimi ve konut kümeleri, iş toplulukları, yol şebekeleri, kamusal açık alanlar ve ortak arazi, sosyal kurumların (aile, iş grubu, yerel dükkanlar, yerel toplanma mekanları) gelişimi.

Yazarların bu bölümdeki geniş örüntüler için düşüncesi, merkezi hükümetler, yasalar ya da master planlar doğrultusunda yaratılmamaları yönündedir. Onlara göre bir şehre veya topluluğa çok fazla strüktür veren bu örüntüler, ancak kademeli süreçlerle (peacemeal process) uygulanabilir (Alexander vd., 1977)

Bu örüntüler için her grubun, kullandığı ortak çevre üzerinde, kendi kararlarını verdiği ve aslında her grubun kendi kademesindeki ortak araziye sahip olduğu durum en ideal durumdur. Yüksek kademedeki gruplar alt kademelerde bulunan gruplara ait arazilerin sahibi olmamalı ve bu arazileri kontrol etmemelidir. Yüksek kademedeki gruplar alt kademedeki gruplar arasında kalan ve yüksek kademedeki gruplara hizmet eden ortak arazilerin sahibi olmalı ve onları kontrol etmelidir. Her bir grup, kendi iç strüktürü ile ilgili

örüntülerin sorumluluğunu almalıdır. Uygulama, yasama ve baskı yerine, mümkün olabildiğince sosyal sorumluluğa dayanmalı, serbest ve gönüllü olmalıdır.

95 nolu örüntüden 204 nolu örüntüye kadar gelen 110 örüntü kitapta binalar (buildings) başlığı altında verilmiştir. Bu örüntülerin ölçekleri genel hatlarıyla şöyledir: 95-126 arası— Bina grupları, bina pozisyonları, binaların ve binalar arasında kalan alanların hacmi, binalar arasındaki rotalar ve meydanlar. 127-204 arası— Bina bağlantıları, binaların dış mekanları, devinin unsurları, ev, ofisler, atölyeler ve kamusal binalar, ek binalar.

Bu bölümdeki örüntüler bireylerin ya da küçük insan gruplarının kontrolü altında olduklarından tek seferde tasarlanabilir ya da inşa edilebilir (Alexander vd., 1977):

205 nolu örüntüden 253 nolu örüntüye kadar gelen 49 örüntü kitapta inşa (construction) başlığı altında verilmiştir. Bu örüntülerin ölçekleri genel hatlarıyla şöyledir: Strüktürün felsefesi, strüktürel tasarımın tamamı, binanın ana iskeleti, açıklıklar (kapılar ve pencereler), tamamlayıcılar, yüzeyler ve iç mekân ayrıntıları, dış mekân ayrıntıları, süs, ışık ve renk.

Bu örüntüler, dilin binalar (buildings) bölümündeki örüntülerinden meydana gelebilecek türde binalar için işleyebilecek bir inşaata fiziksel duruş sunmaktadır. Buradaki her örüntü strüktür ve malzeme hakkında bir prensip beyan etmektedir. Bu prensipler fiili inşaata geldiğinde çok sayıda farklı yol ile uygulanabilir. Örneğin kullanılan malzeme bölgeden bölgeye değişecektir (Alexander vd., 1977).

Yazarlar bu bölüm için maksatlarını, makine çağının ve modern mimarinin mirası olan teknokratik ve rijit inşaat usullerine bir alternatif sağlamak olduğunu belirtmiştir. Onlara göre bu dil ile tarif edilen inşa tarzı biricik ve sahalarına özgü binaları meydana getirecektir (Alexander vd., 1977).

2.1.5. Şehir Örüntüleri

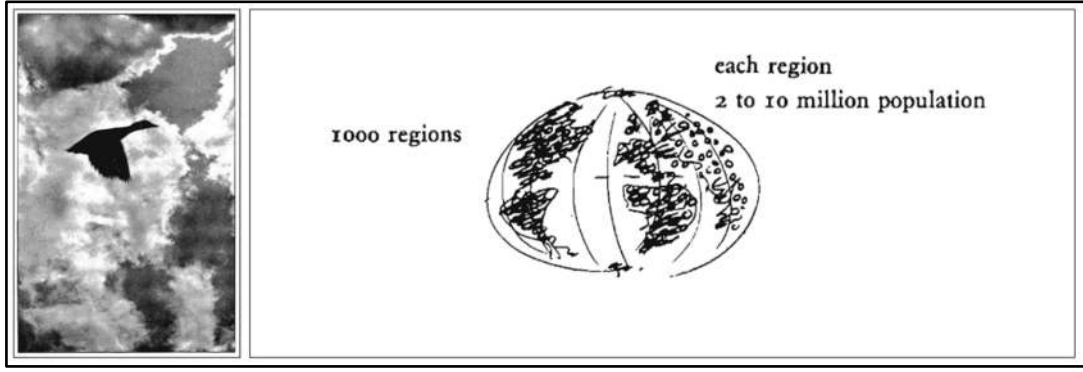
Christopher Alexander ve arkadaşlarının yazdıkları “Bir Örüntü Dili- Şehirler, Binalar, İnşa (A Pattern Language- Towns, Buildings, Construction)” kitabında şehirler için 94 problem, binalar için 110 problem ve inşa için 49 problem belirlemiş ve her bir problem için bir örüntü tanımlanmıştır. Çalışma kapsamında ilk 94 örüntünün özetine yer verilmiştir.

2.1.5.1. Bölge

2.1.5.1.1. Bağımsız Bölgeler (Independent Regions, 1) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, hayvan topluluklarının her biri için ideal sınırlar olduğu gibi insan toplulukları için de ideal sınırlar vardır. Nüfus belli bir sayının üzerine çıktığında bir topluluğun kendi kendini insani bir biçimde yönetebilmesi imkânsız hale gelir. Nüfus belli bir sayının üzerine çıktığında demokrasi, adalet ve enformasyon için ihtiyaç duyulan iletişim kanallarının açık tutulabilmesi zorlaşır ve bürokrasi insani süreçleri boğmaya başlar. Nüfus büyüdükçe yönetim kademelerindeki hiyerarşi sayısı artar. Bu durum sıradan bir vatandaşın, seçtiği temsilciye doğrudan erişim imkanını kısıtlar ya da imkânsız hale getirir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, ulus devletler yerel ihtiyaçları hükümsüz bırakan, yerel kültürleri baskılayan ve ortalama yurttaşın hayalinin ötesinde güce sahip, erişilmez yönetimlerdir. Bu yüzden ulus devletler, güçlerini büyük ölçüde desantralize etmediği müddetçe, yerel kültürler, yerel diller ve yaşam biçimlerinin ortadan kalkması kaçınılmazdır. Böylesi bir süreç gezegenin sağlığı açısından da kritiktir. Onlara göre bağımsız bölgeler Antik Yunan şehir devletleri ve Orta çağ kentlerine referansla, modern polis-yeni komün (modern polis-new commune) olarak düşünülebilirler. 2 milyon ila 10 milyon nüfuslu bağımsız bölgeler bu örüntü ile tanımlanan problemin çözümü için uygun deseni sağlayabilir. Bu bölgelerin her biri kendi kendilerini yöneten otonom yapılara, kendi doğal ve coğrafi sınırlarına ve kendi ekonomilerine sahip olmalıdır. Kendi kültürünün güç ve kuvvetini sürdürecekt kadar bağımsız ve ayrı olan bölgeler, ulus devletlerin müdahaleci gücünden uzak bir Dünya Hükümeti (World Government) oluşturabilirler (Alexander vd., 1977).

Şekil 19. Bağımsız Bölgeler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

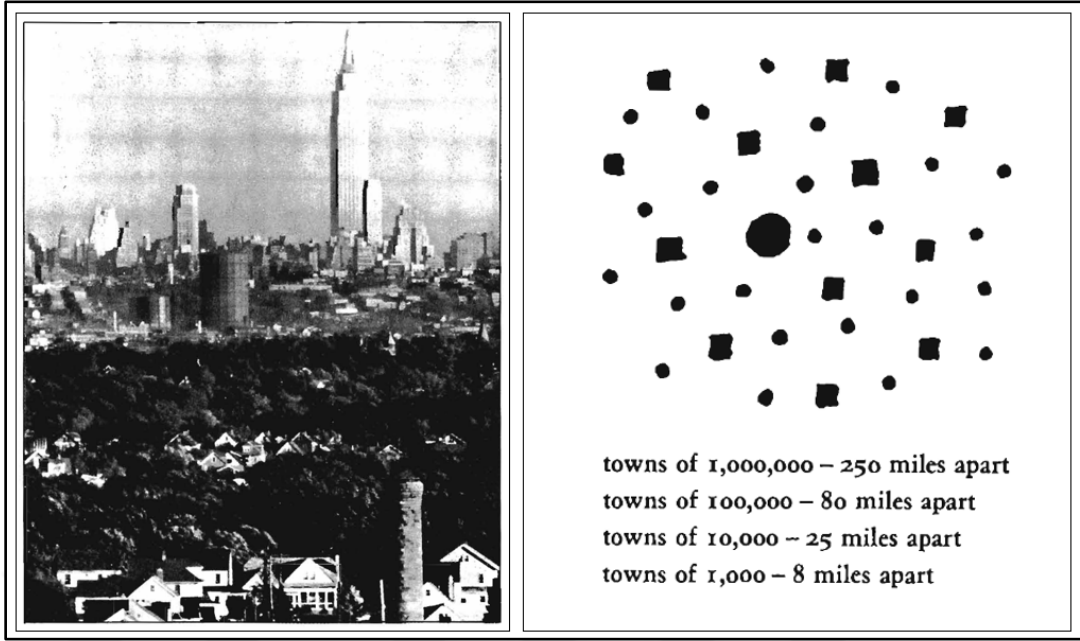
Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Her “Bağımsız Bölge,1” dahilinde, nüfusun kendini, “Şehirlerin Dağılımı,2 örüntüsüne göre, bölgenin tamamına olabildiğince geniş dağıtması teşvik edilmelidir.

2.1.5.1.2. Şehirlerin Dağılımı (The Distribution Of Towns, 2)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, sosyal ve ekolojik bir bütün olarak bölgenin sürdürülebilmesi için nüfusun değişik türde yerleşimlere dağılarak, çevre arazilerle ilgilenmesi gerekir. Böylesi bir dağılım bölgeler içerisinde kaynakların eşit dağılımını sağlar ve ekosistemler üzerindeki baskıyı azaltır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her 250 mil (402,34 km) mesafede 1 milyon nüfuslu merkezler, her 80 mil (128,75 km) mesafede 100 bin nüfuslu merkezler, her 25 mil (40,23 km) mesafede 10 bin nüfuslu merkezler ve her 8 mil (12,87 km) mesafede 1000 nüfuslu merkezler gibi bir doku probleme çözüm sunabilir. Böylece kaynakların ve ekonomik gelişmenin eşit paylaşımı sağlanabilir. Bu çözümün uygulamasında bölgesel zoning politikaları, arazi tahsisi ve endüstrilere desantralize olabilmeleri için teşvikler verilmesi, önemli araçlar olarak kullanılabilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 20. Şehirlerin Dağılımı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Bağımsız Bölgelerin,1” sağlanabilmesi için “Şehirlerin Dağılımı,2” ile birlikte düşünülmesi gerekir. Aynı şekilde, “Şehirlerin Dağılımı,2” düşünülürken ne türden bir dağılımın bölgelerin bağımsızlığını destekleyebileceğinin hesaba katılması çok önemlidir.

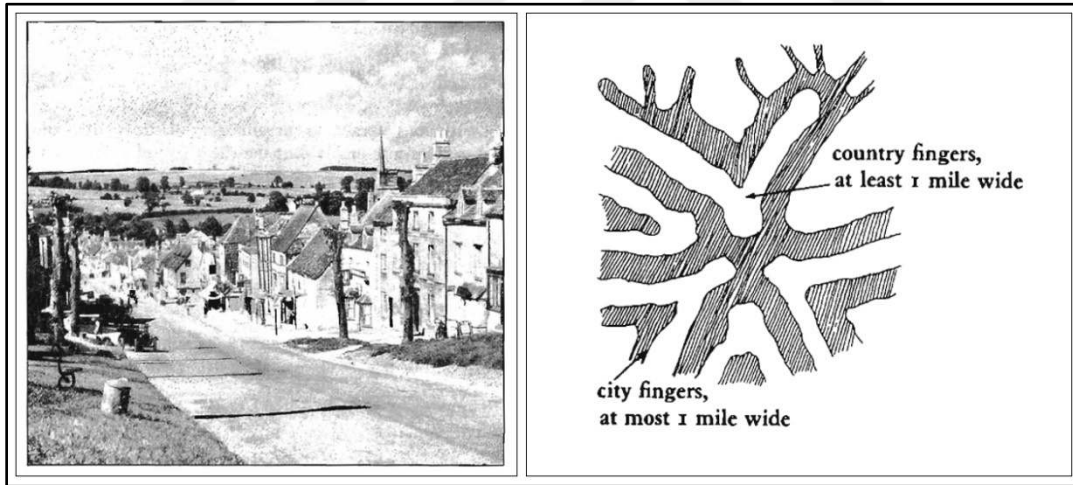
“Şehirlerin Dağılımı,2” dahilinde, dağılım evrilirken “Tarımsal Vadilerin,4” korunması önemlidir. Bu dağılımda “Kırsal Kasabalar,6” da kritik öneme sahiptir. Bu kasabaların korunabilmesi için etraflarında yeşil bantlar tesis edilmelidir. Sanayinin bu kasabalara desantralizasyonu ile bu kasabaların ekonomik olarak yaşaması sağlanmalıdır. Dağılımın, merkezi kentsel alanlarda “Kent-Kır Parmaklarına,3” evrilebilmesi için, kent kuşakları arasında açık kır kuşaklarını sağlayacak arazi politikaları üzerine çalışılmalıdır.

2.1.5.1.3. Kent Kır Parmakları (City Country Fingers, 3) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanlar açık hava ve kır deneyimlediklerinde büyük bir rahatlama hissederler. Bu rahatlama insanın kırla bağlantısının evrimsel temellerinde yatmaktadır. İnsanlar genetik olarak temiz bir doğal

habitat için programlanmıştır. Öte yandan kentlerin insanlar, iş çevreleri ve değişik yaşam tarzları arasında çok yoğun etkileşim sağladıkları durumlar, büyük potansiyeller barındırır. Endüstri toplumunun bozduğu kent kır temasının yeniden sağlanması gerekir. (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, kent her noktada kır ile sınırının olabileceği bir formda geliştirilebilir. Birbirine kenetli uzun kıvrımlı parmaklar bu çözüm için ideal form olabilir. Böylece kent merkezine 10 dakika mesafede kırsal alanlar bulunabilecektir. 1 milden (1,61 km) geniş olmayan kent parmakları ve 1 milden (1,61 km) dar olmayan kır parmakları, kentte yaratılan yoğun etkileşime ve kırsaldaki küçük çiftliklerin verimli çalışabilmesine engel olmayacak ideal büyüklükler olarak düşünülebilir. Metropolün merkezinde dahi birbirine kenetli tarım ve kent arazileri için kentlerin yayılma eğilimlerini düzenleyecek politikalar belirlenmelidir. Ayrıca küçük çiftliklerin 1 mil'lik (1,61 km) kırsal bantlara sığmasını sağlayacak şekilde, yeniden yapılanmalarını teşvik edecek politikalar belirlenmelidir (Alexander vd., 1977).

Şekil 21. Kent-Kır Parmakları örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Kent-Kır Parmakları,³”, kasaba ve şehirler dahilindeki kentsel arazi ve açık kırsalın dengesini kontrol ederek ileride “Şehirlerin Dağılımına,²” yardım edebilir.

Arazinin dağlık olduğu yerlerde kır parmakları “Tarımsal Vadilerde,4”, kent parmakları ise yamaçların üst eğimlerinde tutulmalıdır. Kent parmakları kendi kendini yöneten, belirgin, yüzlerce alt kültüre bölünerek “Alt Kültürler Mozaïği,8” kentler sağlanmalıdır. Kent parmaklarının tam ortasından, “Toplu Taşıma Ağı,16” ve “Ring Yollar,17” örüntülerine uygun majör yollar ve demiryolları geçirilmelidir.

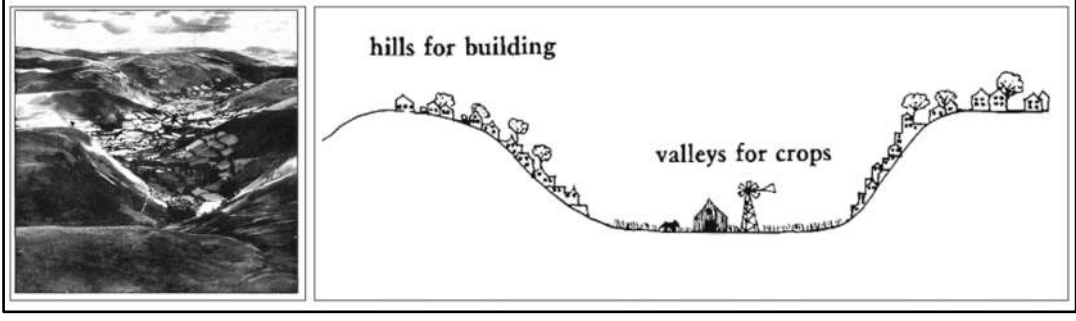
2.1.5.1.4. Tarımsal Vadiler (Agricultural Valleys, 4) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, banliyö yerleşimleri her yönde saçaklanarak kentlerin yakınlarında kırsal alanların bulunabilme ihtimalini yok etmektedir. Oysa yerleşimlerin yakınlarında kırsal alanların bulunması insan sağlığı açısından çok önemlidir. Bu yüzden yerleşimlerin yamaçlar ve platolara yönlendirilmesi ve vadi tabanlarının ekilebilir alan olarak korunması probleme çözüm sunabilir. Bu vadiler ekilmedikleri takdirde bakir olarak bırakılıp mutlak suretle korunabilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlar bu örüntünün geçerliği ile ilgili, peyzaj mimarı Ian McHarg’ın “Design with Nature” (1969) kitabını ve hazırladığı “Plan for The Valleys⁸” adlı plan ve plan raporunu örnek olarak göstermiştir (Alexander vd., 1977).

---

⁸ Vadiler İçin Plan (Plan For The Valleys): Amerika Birleşik Devletleri, Maryland Eyaleti, Kuzey Batı Baltimore İlçesi, 1960’lı yılların başında banliyö yerleşimleri baskısı ile tehdit altında kalınca Vadi Planlama Özel Meclisi kurularak, Peyzaj Mimarı Ian McHarg ve Şehir Plancısı David Wallace bir plan üretmeleri için görevlendirildi. Planın Wallace tarafından tasarlanan yerleşim unsurları uygulamaya konmasa da McHarg tarafından ortaya konan peyzaj koruma perspektifi gündeme oturdu. Planın günümüze kadar devam eden üç önemli mirası- kentsel büyüme sınırları, doğal kaynakların bölgelemesi, koruma irtifakı- önemli koruma araçları olarak yaygın biçimde kullanılmaktadır (Hundt Jr. & Daniels, 2016).

Şekil 22. Tarımsal Vadiler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Tarımsal Vadiler,4” bölgeleri tarımsal olarak daha kendine yeten hale getirerek, “Bağımsız Bölgelerin,1” sürdürülmesine yardım eder. “Tarımsal Vadiler,4” kentsel alanlarda tarımsal arazileri koruyarak, “Kent Kır Parmaklarını,3” neredeyse otomatik olarak yaratacaktır.

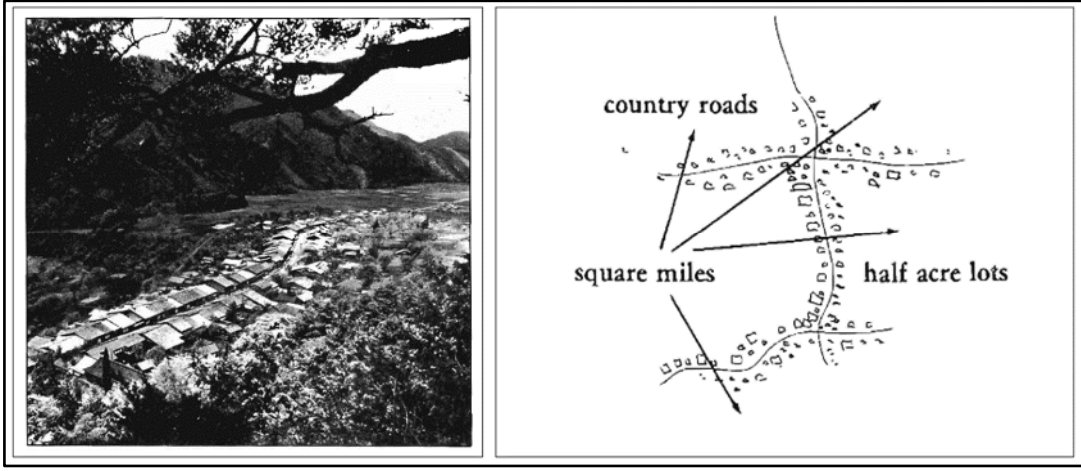
Kasaba ve şehir gelişimi tepe ve yamaçlar boyunca tutulması “Kent Kır Parmaklarının,3” gerçekleştirilebilmesine katkı sağlayacaktır. “Tarımsal Vadilerde,4” arazi sahipliği, “Kır,7” örüntüsüne uygun olarak, temel ekolojik sorumlulukları kapsayan, bir yönetim formu olarak ele alınabilir.

2.1.5.1.5. Kırsal Sokaklar Deseni (Lace Of Country Streets, 5)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanların çoğu bir yandan kırsal yaşarken bir yandan kent merkezlerine yakın olmak istemektedir. Bunun için kırsalda konforlu bir yaşama imkân tanıyan makul büyüklükte bir araziye sahip olmaları gerekir. Bu arazi aynı zamanda kente hızlı erişim için yol üstünde konumlanmalıdır. Oysa kırsal alanların banliyö istilasından korunması için kırsal yolların gevşek bir dokuda olması gerekir. Bu yüzden yazarlara göre, kent ve kırsalın birleştiği bölgelerde kırsal yolların 1 mil kare’lik (2,59 km²) kırsal alanlar oluşturacak şekilde geliştirilmesi gerekir. Bu desende kırsal yollar boyunca sıralanmış 1 parsel derinlikli kırsal konutlar ve her konut (eklentileri de dahil olmak üzere) için en az yarım akre (2023,43 m²) büyüklükte parseller çözümün önemli bileşenleri olacaktır. Böylece konut parsellerinin arkasında 1 mil karelik (2,59 km²)

açık kırsal veya ekilebilir alanlar (1 mil kare’de (2,59 km²) yaklaşık 400 hane ve yaklaşık 1600 kişi yoğunluk) sağlanabilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlar, bu örüntünün geçerliği ile ilgili, mimar Lionel March’ın “Homes Beyond The Fringe” (1968) adlı makalesinde sunduğu bu örüntüyü destekler dokuyu örnek olarak göstermiştir. March’ın sunduğu dokuya ile, geniş açık kırsal meydanlar ya da ekilebilir arazi meydanları etrafında yollar ve yollar boyunca sıkıştırılmış tek parselli konutlar önerilmektedir. March, makalesinde böylesi bir dokunun, İngiltere gibi küçük ve yoğun nüfuslu bir ülkede bile uygulanabilir olduğunu göstermiştir (Alexander vd., 1977).

Şekil 23. Kırsal Sokaklar Deseni örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Kent Kır Parmakları,³” örüntüsüne göre kent arazisi ve kırsal arazi arasında oldukça keskin bir ayrım vardır. Fakat kent parmaklarının sonlandığı, kır parmaklarının başladığı yerde bir tür ilave strüktüre ihtiyaç vardır. Bu strüktür geleneksel olarak banliyödür. Banliyö formu yerine yeni bir yerleşim deseni tesis etmek gerekir.

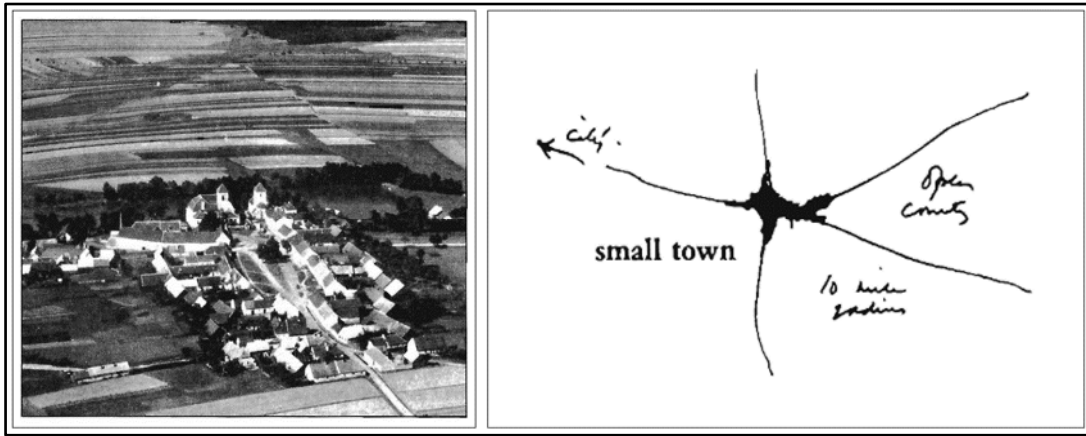
“Kırsal Sokaklar Deseni,⁵” dahilinde “Kır,⁷” örüntüsüne uygun olarak, kırın her metrekaresi kamuya açık hale getirilmelidir. “Kırsal Sokaklar Deseni,⁵” ile, oldukça yayılmış olsalar dahi, konut kümeleri ve mahalleleri biçimlendirmek için yarım akre (2023,42 m²) genişlikte parseller düzenlenmelidir. Bu düzenlemeler yapılırken “Tanımlanabilir Mahalle,¹⁴” ve “Konut Kümesi,³⁷” örüntüleri dikkate alınmalıdır.

2.1.5.1.6. Kırsal Kasabalar (Country Towns, 6) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, daha iyi iş arayışı, daha iyi yaşam beklentisi, enformasyon ve popüler kültürle temas isteği insanları kentlere doğru çekmektedir. Kırsalda kalan nüfusun ise geleceğe yönelik beklentisi çok düşüktür. Bu problemin çözümünde bir dizi ekonomik yeniden yapılanma gerekir. İş ve endüstri çevreleri için küçük kasabalara yerleşmeleri yönünde teşvikler sağlanabilir. Küçük kasaba sakinlerine tamamen yeni işletmeler ve imalat girişimleri kurmaları için teşvikler sağlanabilir. Halihazırdaki kırsal kasabaları ve çevrelerindeki kırsalı, koruyacak bölgeleme politikaları tesis edilebilir. Kırsal avantajlarının kentlere ve özel gruplara ücret karşılığında, sosyal hizmetler formunda sunulduğu tamamen yeni girişimler (tatil, kamp, emeklilik vb.) yaratılabilir. Yeni kırsal kasabaların gelişimi teşvik edilebilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, aralarında en az 10 mil (16,09 km) mesafe bulunan, 500 ila 10 bin nüfuslu, kendi kendine yeten yeni kasabalar çözümün temel bileşenleri olabilir. Bu kasabaların çevrelerinin açık kırsal alanla çevrili olması ve yerel endüstriler barındırması, sürdürülebilmeleri için önemlidir. Yerel endüstriler için sağlanan teşvikler sayesinde kasabalar dışarıda çalışan sakinleri için yatakhane olmaktan çıkarılarak, bütün bir yaşamı destekleyebilecek gerçek kasabalara dönüşebilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 24. Kırsal Kasabalar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

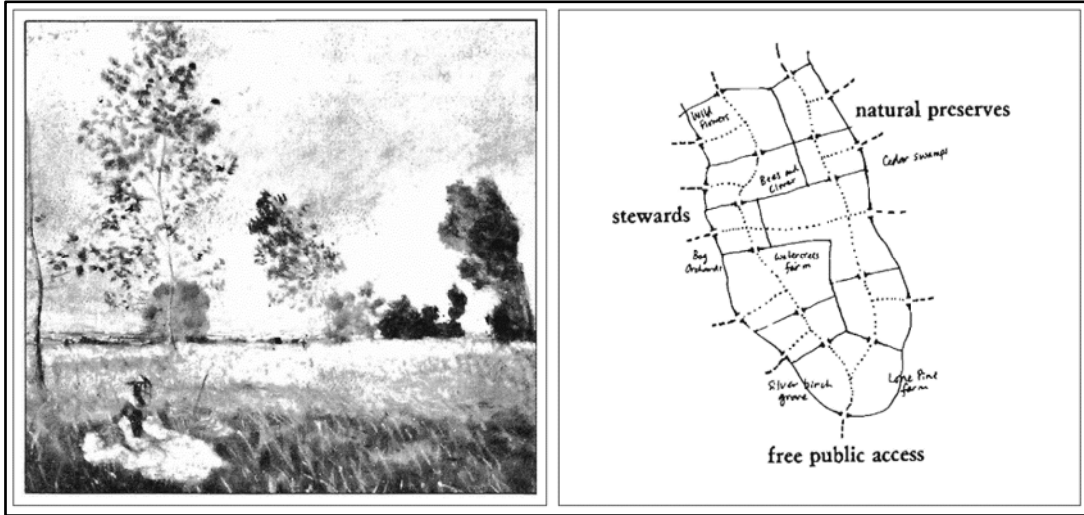
Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Çok sayıda “Kırsal Kasaba,6” bölgedeki büyük kasaba ve şehirleri destekleyerek “Şehirlerin Dağılımı,2” örüntüsünün omurgasını oluşturur.

“Kırsal Kasabaların,5” her biri, insan yaşamının her aşaması için karşılık bulunduran, politik bir topluluk olarak ele alınmalıdır. Bu konu “7000 Kişilik Topluluk,12” ve “Hayat Döngüsü,26” örüntüleri doğrultusunda ele alınmalıdır. Kasabayı çevreleyen açık kırsal kuşak, “Kır,7” örüntüsüne uygun bir biçimde, insanlara ait olan ve insanların kullanmakta özgür olduğu çiftlik arazileri olarak tanımlanmalıdır.

2.1.5.1.7. Kır (The Countryside, 7) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, çiftlikler özel mülkiyet olarak muamele gördüğü sürece, insanlardan doğal biyolojik mirasları olan kırı çalmaktadır. Norveç, İngiltere ve Avusturya’da hayvanlara ve ekinlere zarar vermemek şartıyla insanların ekilmiş alanlarda piknik yapma ve yürüme hakları olduğuna dair anlayış oldukça yaygındır. Benzer bir anlayış uygun politikalar ile tesis edilebilir. Arazinin eğlence için bir enstrüman ya da ekonomik fayda için bir kaynak olarak görüldüğü anlayış, parkları ve kamp alanlarını yapay ve plastik yaparken, çiftlikleri fabrika benzeri yapılara dönüştürmektedir. Bu yüzden yazarlara göre, bütün çiftlikleri kamunun bulunma hakkı olan parklar olarak tanımlamak ve tüm bölgesel parkları işleyen çiftliklere dönüştürmek gerekir. Ayrıca insanlar, aileler ve kooperatifler arasında kırın her bir bölümü ile ilgilenecek yönetimler kurulmalıdır. Bu yönetimlerin arazinin bakımı ve kullanımına dair kurallar koyma konusunda özgür bırakılması gerekir. Araziler belirlenen kurallara uymak şartıyla kamusal erişime açık olmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 25. Kır örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Her bölge dahilinde, şehirler arasında çiftlik, park, orman, çöl, mera, göl, nehir gibi çok sayıda kırsal alan vardır. Bölgenin dengesi için kırım yasal ve ekolojik karakterinin korunması kritiktir. Gereği yerine getirildiği zaman “Kır,7” örüntüsü “Şehirlerin Dağılımı,2”, “Kent-Kır Parmakları,3”, “Tarımsal Vadiler,4”, “Kırsal Sokaklar Deseni,5” ve “Kırsal Kasabalar,6” örüntülerini tamamlamaya yardım eder.

“Kırdaki,7” her doğal rezerv dahilinde sınırlı sayıda konut, “Konut Kümesi,37” örüntüsüne göre inşa edilmeli ve bu konutların “Yeşil Sokaklar,51” örüntüsüne uygun kaplamasız dar yollara erişimi sağlanmalıdır.

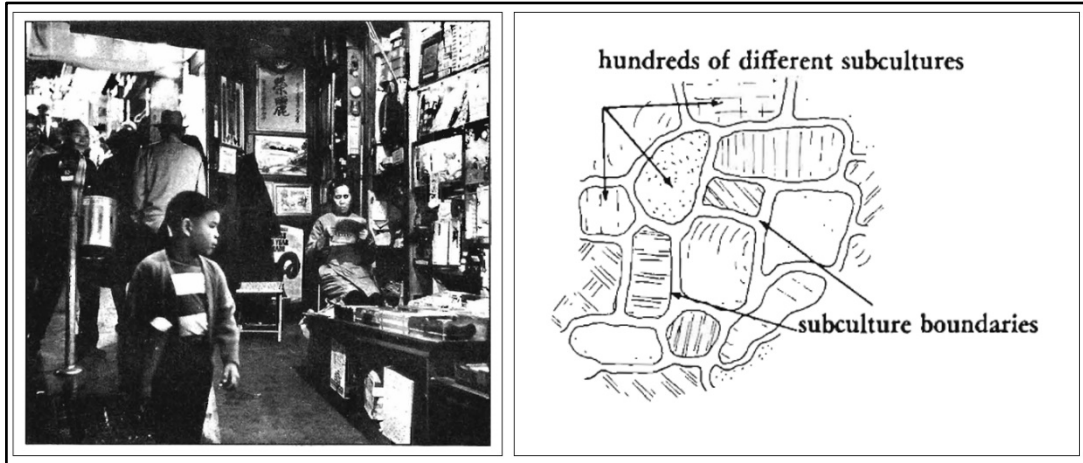
2.1.5.2. Şehir

2.1.5.2.1. Alt Kültürler Mozaïği (Mosaic Of Subcultures, 8) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, bir kent ne kadar farklı kültüre sahip olursa olsun, bu kültürlerin tanımlanabilir sınırlarla ayrılmadığı her dokuda, tüm yaşam tarzlarının ortak bir paydaya inerek, homojen ve monoton bir düzene evrilme eğilimi vardır. Çünkü insanlar başkalarını memnun etmek için kendileri olmaktan korkarlar. Görece homojen insanlardan oluşan toplumlar fazlasıyla farklılaşmış, güçlü karakterli

bireyler ortaya çıkaramazlar. 20.yüzyıl literatürüne, milyonlarca kim olduğu belirsiz, isimsiz dişliden oluşan toplum fikri hakimdir. Seri üretim konutlar ile modern kent, bu fikri yansıtır ve sürdürür. Kişinin kendine has özelliklerinin çevresindeki insanlar ve değerler tarafından desteklenmesi, güçlü bir öz benlik geliştirebilmesi için kritiktir. Aynı zamanda kişinin kendini bulabilmesi için, değişik değer sistemlerinin açıkça tanınma ve onurlandırılma ihtimali olan ortamlarda bulunması gerekir. Böylesi alt kültür alanları, belirgin sınırlarla mekânda tanımlanırken, gettolaşmanın önüne geçmek gerekir. Gettoların ırk ve ekonomik statü üzerinden ayrılan yapısı, dikkate değer çeşitlikte yaşam tarzlarının ortaya çıkmasına engel olmaktadır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, alt kültürler mozaiği kent, problemin çözümü için gereklidir. Kent olabildiğince farklı ve küçük alt kültür bölgelerine bölünmüş büyük bir mozaiğe dönüştürülerek kültürel olarak zenginleştirilebilir. Her bir alt kültürün tanımlanabilir bir mekânda yer tutması; alt kültür bölge sınırlarının, yeni yaşam tarzlarının gelişebilmesine imkân tanıyacak konut dışı kullanım alanlarına ayrılması ve alt kültür bölge boyutlarının, insanların yakınlarındaki kültür bölgelerindeki yaşam tarzlarını tüm çeşitliği ile deneyimlemesine imkân tanıyacak kadar küçük olması, burada tanımlanan çözümün temel bileşenleridir (Alexander vd., 1977).

Şekil 26. Alt Kültürler Mozaiği örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Kent Kır Parmakları,3” örüntüsü kentsel arazi ve açık kırın ilişkisi kurgulayarak, kentlerin en temel strüktürünü belirler. Kent parmakları dahilindeki en temel strüktür ise “Alt Kültürler Mozaığıdır,8”.

En küçük alt kültür bölgesi 150 fit (45,72 m) genişlikten büyük olmamalıdır. En geniş alt kültür bölgesi ise çeyrek mil (0,4 km) kadar bir büyüklükte olabilir. Böylece “Alt Kültürler Mozaığı,8” dahilinde “7000 Kişilik Topluluk,12”, “Tanımlanabilir Mahalle,14” ve “Konut Kümesi,37” örüntüleri gerçekleştirilebilir. Her alt kültürün yaşam tarzının, komşu alt kültürlerin baskısı olmaksızın, özgürce gelişebilmesinin sağlama alınması için komşu alt kültürler arasında konut dışı kullanımlı, fiziksel sınırların yaratılması zaruridir. “Alt Kültür Sınırı,13” örüntüsü böylesi bir sınıra imkân vermektedir.

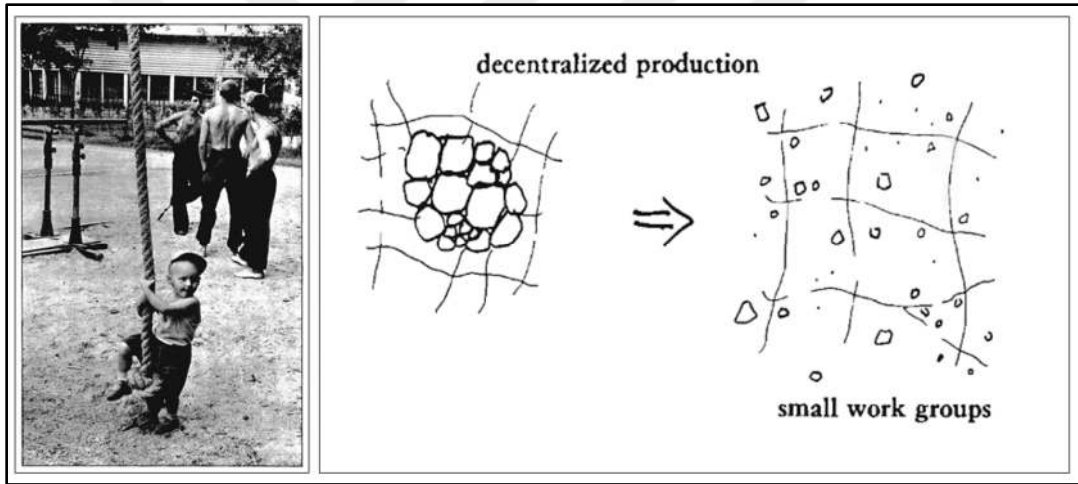
2.1.5.2.2. Yayılmış İş (Scattered Work, 9) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına, ticari sebeplerle işyerlerinin birbirinin yakınında olma ihtiyacı ve işyerlerinin konut mahallelerinde sessizliği ve güvenliği yok ettiği gerekçesi ile modern kentte konut ve işyerleri ayrı ayrı bölgeler dahilinde planlanmaktadır. Bu durum kadınların ve çocukların konut bölgelerinde, erkeklerin ise iş bölgelerinde olması gerektiğine dair bir bölünmüşlük dayatmaktadır. Hayatın 8 saat boyunca yasaklandığı iş ortamları ve hayatın başladığı ev ortamı fikrini pekiştiren bu bölünmüşlük, şizofrenik bir görüntüye sahiptir. Makul bir toplum için konut ve iş arasında bağlantının yeniden kurulmasının hayatidir (Alexander vd., 1977).

Meselenin diğer bir boyutu merkezi endüstri devlerinin desantralize olmayı tercih edip etmeyeceği konusudur. Yazarlara göre toplu üretim için geniş merkezi tesislerin zorunlu olmadığına dair, son derece karmaşık ürün ve servislerin üretildiği tarihi örnekler mevcuttur. İsviçre dağ köylerinde üretim yapan Jura Saatçiler Federasyonu çok sayıda küçük işyerinin kompleks bir üretim gerçekleştirdikleri örneklerden biridir. Günümüz küçük iş kümelenmeleri değişen arz ve talebe daha hızlı cevap verebilmektedir ve bu kümelerin yaratıcılık derecelere çok daha fazladır. Yüksek teknoloji ürünler de insani çalışma koşulları altında üretilebilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, işyerlerini kentin geneline yaymak için bölgeleme yasaları, mahalle planlama ve vergi teşvikleri gibi araçlar kullanılabilir. Bu sayede etrafında aile hayatı

olmayan geniş iş yığınlarının ve etrafında işyeri olmayan geniş konut yığınlarının önüne geçilebilir. Böylesi bir doku çocukların gün boyunca hem kadın hem erkeklerle vakit geçirebilmesine imkân tanıdığı gibi, ev ile ilgilenen kadının bir yandan yaratıcı işler yapabilmesini sağlar. Her konuta 20-30 dakikalık mesafede birkaç yüz işyerinden oluşan bir doku probleme çözüm sunabilir. Böylece çocuklar ve aileler için yürüme mesafesinde birçok işyeri, öğle yemekleri için çalışanların evlerine gidebilmelerine, günlük işlerini yapabilmeleri ve yarı zamanlı çalışabilmelerine imkân sağlayacaktır. Bu dokuda bazı işyerleri konutların içlerinde yer alabilir. Mahallelerin trafik ve gürültüden korunması için bunlara sebep olabilecek işyerleri mahalle, topluluk veya alt kültür sınırlarında yer alabilir. Kısacası bu örüntü, her haneye kendisi için iş ve konut arasında samimi bir ekoloji yaratabilme şansı verir (Alexander vd., 1977).

Şekil 27. Yayılmış İş örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Yayılmış İş,9” örüntüsü “Alt Kültürler Mozağinin,8” kademeli evrimine yardım eder. “Yayılmış İş,9” çok sayıda formda bulunabilir. Endüstri kuşaklarında, mahalle içlerindeki iş topluluklarında, konutlar arasındaki bireysel atölyelerde ortaya çıkabilir.

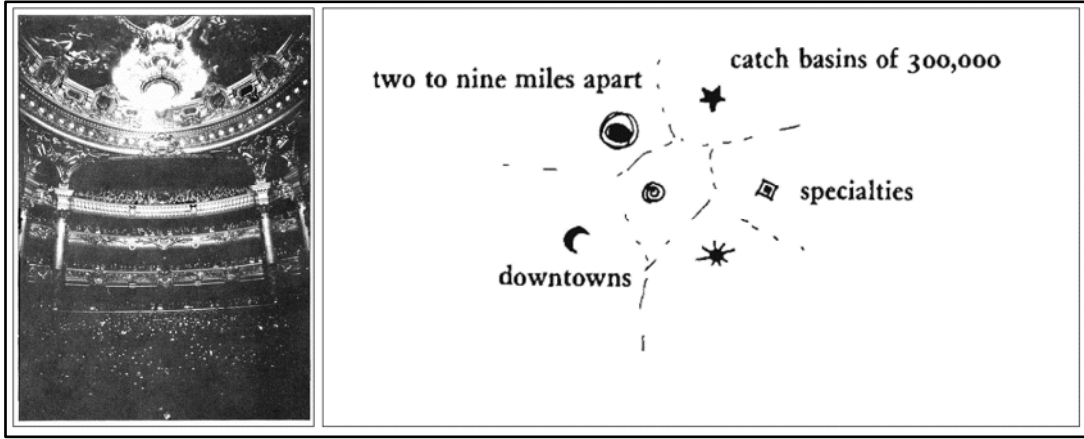
“Endüstriyel Bant,42” örüntüsüne göre endüstriler için “Alt Kültür Sınırları,13” arasında 1 akre (4046,86 m²) ya da daha fazla büyüklükte bir alanda yer tutmak önemlidir. Mahallelerde “İş Topluluğu,41” ve “Mahalle Sınırı,15” örüntülerine uygun çözümler

üretilebilir. Konutların arasındaki, bireysel atölyelerde için “Ev Atölyesi,157” örüntüsünü değerlendirmek gerekir. “Özerk Atölyeler ve Ofisler,80” örüntüsüne göre her iş yerinin boyutu sadece insan gruplarının ve kendi kendini yönetme sürecinin doğası tarafından sınırlıdır.

2.1.5.2.3. Şehrin Büyüsü (Magic Of The City, 10)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, yüksek yoğunluklu tek çekirdeği olan kentsel bölgelerde merkeze yakın araziler pahalı olduğundan az sayıda kişi bu alanlarda kent yaşamını gerçekten deneyimleyebilmektedir. Çoğu insan nadiren kent yaşamına erişebildiği, merkezden uzak banliyölerde yaşamaktadır. Bir metropoliten bölgedeki herkesin erişimi içerisine, kentin büyüünün yerleştirilmesi gerekir. Bunun için merkezin çok sayıda küçük merkeze dağıtılması gerekir. Kentin büyüüne sahip bir merkezi iş alanı için maksimum 300 bin kişilik bir nüfus büyüklüğü çözüm olabilir. Kolektif bölgesel politikalar yoluyla kent merkezlerinin 300 binden fazla insana hizmet edecek kadar büyümesi güçlü bir biçimde sınırlandırılabilir. Fakat bu merkezlerin her birinin diğerinde olmayan bir üstünlüğe sahip olması gerekir. Bu sayede bu merkezlerin ikinci sınıf bir taşra kasabası olmasının önüne geçilebilir. Bu duruma örnek olarak Tokyo ve Londra gösterilebilir. Bu kentlerde bir merkezde en iyi oteller bulunurken bir merkezde en iyi antika dükkanları ve diğer bir merkezde en iyi müzik bulunabilmektedir. Böylece metropoliten alan içerisinde, her kişi en az bir merkeze yakın olabilirken, her bir merkez tüm metropoliten alan için çekim merkezi olabilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, 2 mil (3,22 km) ila 9 mil (14,48 km) aralıklarda 300 binlik toplama havzaları çözüm için geçerli bir doku sağlayabilir (Los Angeles’in az yoğunluklu bölümlerindeki gibi, 1 mil kare’de (2,58 km²) 5000 kişi yoğunluk sağlanmak isteniyorsa 300 bin nüfusun yerleşeceği alan 9 mil (14,48 km) çaplı bir alan olurken, Merkez Paris’in yoğunluğu gibi 1 mil kare’de (2,59 km²) 80 bin kişi yoğunluk sağlanmak isteniyorsa 300 bin nüfusun yerleşeceği alan 2 mil (3,22 km) çaplı bir alan olur) (Alexander vd., 1977).

Şekil 28. Şehrin Büyüsü örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Alt·Kültürler Mozaigi,8” dışında bir kentin en önemli strüktürel özelliği “Şehrin Büyüsüne,10” sahip yoğun merkezlerdir. Bu merkezler çeşitlilikleri ile “Alt Kültürler Mozağininin,8” biçimlenmesine yardım edebilirler. Her bir merkezinin birkaç “Kent Kır Parmağının,3” doğal buluşma noktasında olmaları halinde, “Kent Kır Parmakları,3” bu merkezler tarafından biçimlendirilebilir.

Her merkez bir “Yerel Ulaşım Alanı,11” ve yaya alanı olarak ele alınmalıdır. Yaya alanı için “Gezinti Yolu,31” örüntüsünü dikkate almak gerekir. Bu alanların merkezin dışındaki alanlarla iyi transit bağlantıları olmalıdır. Bu konu “Toplu Taşıma Ağı,16” örüntüsü dahilinde çözülmelidir. Her merkez dahilinde “Gece Hayatının,33” zengin yoğunluğu teşvik edilmelidir. Her merkezin en azından bazı bölümleri, sokak yaşamının en çlgın türleri için ayrılmalıdır. Bu konuda “Karnaval,58” ve “Sokakta Dans,63” örüntülerinden yardım alınabilir.

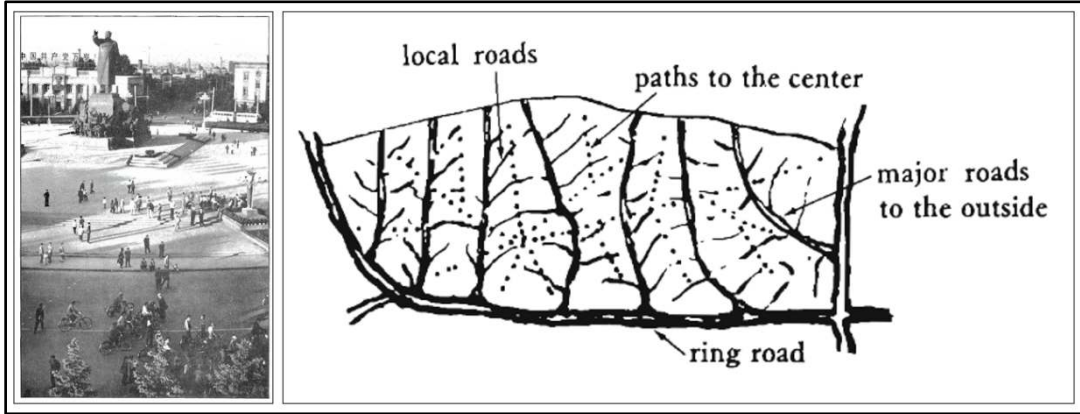
2.1.5.2.4. Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas, 11) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, araba değerini ve gücünü çok iyi kanıtlandığı için yüksek hızlı özel araçların çeşitli formları olmadan bir geleceğın hayal edilebilmesi imkansızdır. Öte yandan arabaların kentleri paramparça ettiği bir gerçektir. Arabalar hava kirliliği, gürültü, hayati risk, sağlık problemleri gibi dolaylı, sıkışıklık, park

problemi, görüntü kirliliği gibi direkt sosyal problemler yaratmaktadır. Araba kullanan bir insanın bir yayaya göre 100 kat daha fazla mekân işgal etmektedir, bu da insanların arasında 10 kat daha fazla mesafe oluşması anlamına gelmektedir. Birbirinden uzak insanların etkileşim yoğunluğunun ve rastlaşma sıklığının büyük oranda azalması ile kişiler arası temaslar parçalı ve belirli iç mekanlara özel hale gelmektedir. Yazarlara göre yaşayabilir bir toplumun şekillenmesi için gerekli kolektif bağıntının gelişebilme ihtimalini azaltarak, arabalar basitçe geometrileriyle bile toplumsal kırılmaya sebep olabilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, bu örüntü ile tanımlanan problem kısa seyahatler ve uzun seyahatler ayrımı yapılarak ele alındığı takdirde çözüme kavuşabilir. Yerel seyahatlerde düşük hızlı ve düşük maliyetli araçların kullanılarak insanların çevreyle ve birbiriyle yakın temas içinde olması sağlanabilir. Uzun seyahatler araba ya da daha büyük araçlarla yapılabilir. Onlara göre, kentsel alanın bir 'ring yol' ile çevrelenmiş, 1 mil (1,61 km) ila 2 mil (3,22 km) genişlikte, yerel ulaşım alanlarına bölündüğü bir desen çözümün anahtarı olabilir. İnsanların arabaları yerel ulaşım alanlarından çıkmak istedikleri seyahatlerde kullanması teşvik edilmelidir. Bunun için yerel ulaşım alanları içerisinde araba kullanımının önüne geçecek bir sokak dokusu gerekir. Yerel ulaşım alanları içerisinde yayaların, bisikletlerin, binek hayvanların ve yerel araçların dolanımı için 'minör yerel yollar' ile rotaların geliştirilmesi ve ring yollardan yerel ulaşım alanlarının içine doğru minör yerel yolların bağlanacağı, acil ve özel durumlar için arabaların ve kamyonların geçebilmesine imkân tanıyan major yolların geliştirilmesi çözümün önemli bileşenleri olacaktır. Ayrıca major yolların, yerel ulaşım alanları içerisinde araba kullanıldığı takdirde, bu eylemi yavaş ve zahmetli yapacak şekilde yerleştirilmesi çok önemlidir (Alexander vd., 1977).

Şekil 29. Yerel Ulaşım Alanları örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Alt-Kültürler Mozaïği,8” üzerine bindirilmiş daha geniş bir hücreli bir yapıyı ihtiyacı “Yerel Ulaşım Alanları,11” örüntüsü ile karşılanabilir. 1 ila 2 mil (1,61 km ila 3,22 km) genişliğindeki “Yerel Ulaşım Alanları,11” şehirlerde doğal sınırlar yaratarak alt kültürlerin biçimlenmesine yardım edebilirken “Kent-Kır Parmakları,3” dahilindeki kent parmaklarının üretilmesine de yardım edebilir. “Yerel Ulaşım Alanları,11”, “Şehrin Büyüsüne,10” sahip her merkezi, yerel ulaşımın gereken her şeye sahip özel bir alanı olarak çevrelemeye yardımcı olabilir.

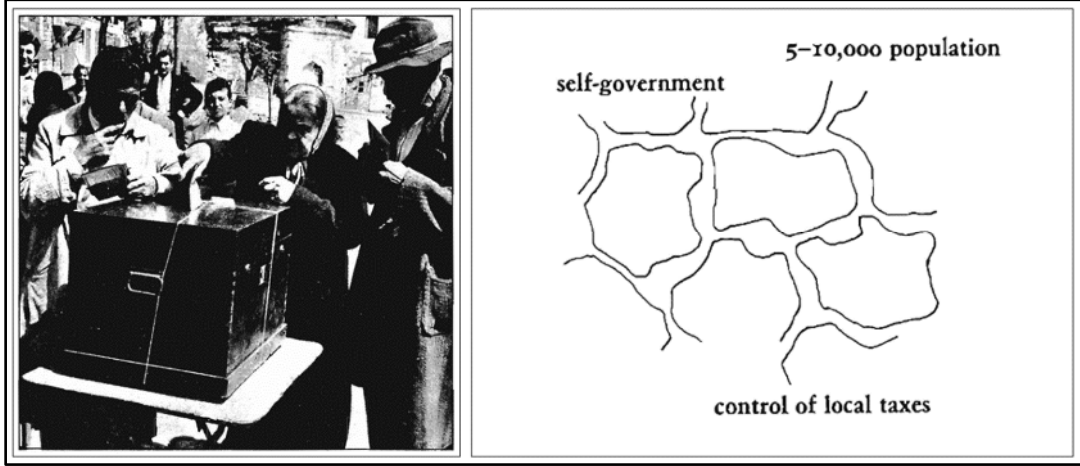
“Yerel Ulaşım Alanları,11” dahilinde, merkezden uzakta, tek yönlü “Paralel Yollar,23” geçirilmelidir. Bu yollar, “Ring Yollara,17” ulaşmak için uygun fakat kısa yerel seyahatler için zahmetli hale getirilmelidir. Bol sayıda yaya rotasını, bisiklet rotasını ve yeşil sokakları, “Paralel Yollara,23” dik açı ile yerleştirmek gerekir ve bu rotalarla yerel trafiğin doğrudan merkeze gitmesi sağlanmalıdır. Bu konuda, “Yeşil Sokaklar,51”, “Rotaların ve Arabaların Şebekesi,52”, “Bisiklet Rotaları ve Bisiklet Parkları,56” örüntülerinden faydalanılabilir. Her bir “Yerel Ulaşım Alanı,11”, “Ring Yollar,17” tarafından çevrelenmelidir. “Ring Yolların, 17” yarattıkları gürültü bir şekilde perdelenmelidir. Her bir “Yerel Ulaşım Alanı,11”, içerisinde araç parkı minimum düzeyde tutulmalı ve bütün majör kapalı otoparklara “Ring Yolların,17” yakınında yer vermelidir. Bu konuda “Yüzde 9 Araç Parkı,22”, “Korumalı Otopark,97” örüntüleri yardımcı olabilir. Her bir “Yerel Ulaşım Alanında,11” alanın merkezinde majör bir “Kavşak,34” inşa etmek gerekir.

2.1.5.3. Şehirleri Oluşturan Topluluklar

2.1.5.3.1. 7000 Kişilik Topluluk (Community Of 7000, 12) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanların yerel yönetimler üzerinde gerçek etkilerinin olabilmesi için yerel yönetim birimlerinin otonom, kendi kendini yöneten, kendi bütçelerine sahip topluluklar olması gerekir. Ayrıca toplulukların, sokaktaki adamın yerel memurlar ve seçilmiş temsilciler ile aracısız bir bağlantı kurmasına fırsat tanıyacak kadar küçük olması gerekir. İnsanlar hata yapmaya yatkın olduklarından, gücün birkaç kişinin eline verilmesi kaçınılmaz surette büyük hatalara sebebiyet verecektir. Hataların yönetilebilir olması için gücün birimlere dağıtılması gerekir. Ancak böylesi bir yönetim biçimi yozlaşmaya götürmez. Günümüz dünyasında insanlar ve onları yöneten güç merkezleri arasında psikolojik ve coğrafik mesafe oldukça fazladır. Kent yönetim süreçlerinin görünür olmayışı ve vergi veren halkın taleplerinin göz ardı edilmesi, toplumsal kargaşanın dinamiklerini cisimleştirir. Politik topluluğun boyutu ve yönetimin görünürlüğü değiştirilmediği takdirde politik yabancılaşma büyük ihtimalle aşılamaz (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, bu örüntü ile tanımlanan problem, her kent yönetiminin, yerel kontrolü 5000 ila 10 bin kişilik topluluklara verecek bir yolla dağıtılması ile çözüme kavuşabilir. Bu topluluklar işaretlenirken olabildiğince, doğal coğrafi sınırların ve tarihi sınırların kullanılması gerekir. Her topluluğa arazi kullanımı, konut, bakım, sokaklar, parklar, kolluk, eğitim-öğretim ve mahalle hizmetleri gibi kendisini yakından ilgilendiren meseleleri sunma, bu meseleler için karar verme ve uygulama gücünün verilmesi gerekir. Yerel yönetim şubelerinin fonksiyonlara dağıtılması halinde bile gündelik yaşam alanının dışındaki göz korkutucu ve yabancılaşan belediye binalarında merkezlenmeleri önemli bir sorundur. Aynı zamanda insanın yerel yönetim mekanlarında, rahat hissetmesi gerekir. Bu mekanların bir forumdaymış gibi hissettirmesi önemlidir. Yerel forumların, her topluluğun en aktif pazaryeri gibi, yüksek görünürlük ve erişilebilirlikteki mekanlara yerleştirilmesi çözümün önemli bileşenlerindedir (Alexander vd., 1977).

Şekil 30. 7000 Kişilik Topluluk örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Alt Kültürler Mozaïği,8” örüntüsü çok sayıda geniş ve küçük kendi kendini yöneten topluluk ve mahalleden oluşur. 7000 kişilik topluluk, geniş toplulukların yapısını tanımlamaya yardım eder.

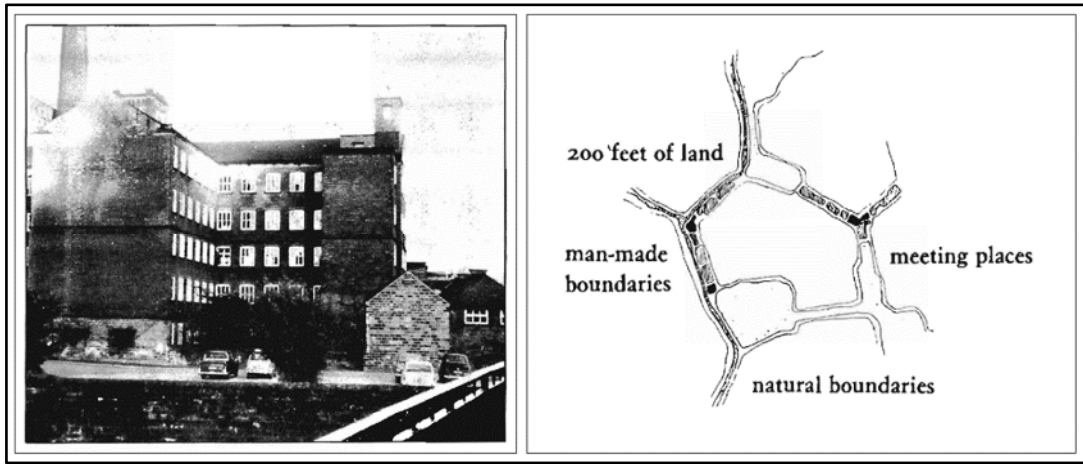
Her bir topluluğu diğerinden fiziksel alanlar ile “Alt Kültür Sınırı,13” örüntüsüne göre ayırmalıdır. Her topluluk, “Tanımlanabilir Mahalle,14” örüntüsüne göre, topluluk meclisinde bir temsilcisi olan, 10 ila 20 bağımsız mahalleye bölünmelidir. Topluluk içerisinde, “Dış Merkezli Çekirdek,28” ve “Gezinti Yolu,31” örüntüleri doğrultusunda, insanların bir araya gelme şansı bulduğu merkezi bir yer sağlanmalıdır. Bu merkezi yer içerisine topluluğun politik aktivitesi için odak noktası olacak bir “Yerel Belediye Binası,44” yerleştirilmelidir.

2.1.5.3.2. Alt Kültür Sınırı (Subculture Boundary, 13) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, bir kentte alt kültürler arası farklılaşma ancak kültürel çeşitliliğin nedeni olan değerler, tarzlar ve enformasyon gibi unsurların komşu alt kültürler arasında akışının kısmi ölçüde kısıtlandığı durumlarda kolayca gerçekleşebilir. Kentte homojen konut alanlarının olduğu her yerde yerleşik halk, komşu alanları kendi değerlerine ve tarzlarına boyun eğdirmek için güçlü baskı uygular. Alanları

tanımlanmış yerleşimlerde yaşayan, birbirinden farklı sosyal grupların arasındaki çevrenin yarattığı tansiyonun, arada yeterince açık alan, boş alan, otoban veya su ögesi olduğu durumlarda kaybolduğu örnek yerleşimler vardır. Komşu alt kültürler arasındaki fiziksel sınırlar, yeterince geniş olduğu takdirde, gerilimi düşürürler (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, komşu alt kültürler, şerit halinde uzanan, en az 200 fit (60,96 m) genişliğinde alanlar ile ayrılmalıdır. Bakir alan, ekilebilir arazi, su ögesi, tren yolları, ana yollar, parklar, okullar ve iki kültüre de hitap edecek toplanma mekanları ve ortak kullanım alanları sınırlarda yer alabilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 31. Alt Kültür Sınırı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

İster “7000 Kişilik Topluluk,12” ister “Tanımlanabilir Mahalle,14” olsun, alt kültürler mozağinin içerisindeki tüm alt kültürler ve “Alt Kültürler Mozağinin,8” bizzat kendisi sınırlar ile tamamlanmalıdır. Aslında sınır alanlarının, söz konusu örüntüye göre sadece tasarımı bile, sınırlar arasındaki alt kültürlerle, kendileri olma şansını tanıyarak, onlara hayat vermeye başlayacaktır.

“Kır,7”, “Kutsal Sahalar,24”, “Suya Erişim,25”, “Sakin Arka Cepheler,59”, “Ulaşılabilir Yeşil,60”, “Havuzlar ve Akarsular,64”, “Durgun Su,71” gibi örüntüler doğal sınırlar olabilirler. “Ring Yollar,17”, “Paralel Yollar,23”, “İş Topluluğu,41”, “Endüstriyel Bant,42”, “Genç Toplumu,84”, “Korumalı Otopark,97” gibi örüntüler yapay sınırlar olabilirler. Alt kültür sınırlarının iç organizasyonu iki temel prensibi takip etmelidir:

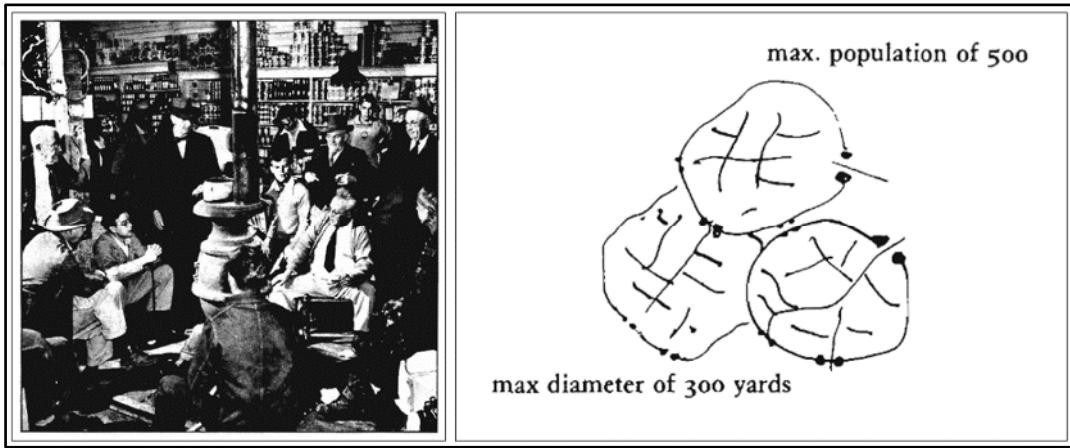
Sınırdaki, “Aktivite Düğümleri,30” etrafında fonksiyonel kümeleri biçimlendirmek için “İş Topluluğu,41” örüntüsü doğrultusunda çeşitli arazi kullanımlarını yoğunlaştırılmalıdır. Sınırların her biri, “Dış Merkezli Çekirdek,28” örüntüsü doğrultusunda, komşu topluluklara bir buluşma zemini oluşturacak şekilde komşu toplulukların erişimine açık olmalıdır.

2.1.5.3.3. Tanımlanabilir Mahalle (Identifiable Neighborhood, 14) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanların özdeşleştikleri mahalleler son derece küçük nüfuslara sahip ve alan olarak küçüktürler. Mahalle yerlilerinin kendi çıkarları için kendilerini organize ederek belediye ve yerel yönetimler üzerinde baskı oluşturabilmesine ve mahalledeki ailelerin kamusal servisler ve topluluk arazisi gibi konularda basit kararlar üzerinde fikir birliğine varabilmelerine imkân tanıyacak ideal bir nüfus büyüklüğü vardır. Ayrıca bir mahallenin güçlü bir kimliğe sahip olabilmesi için ağır trafikten korunmuş olması gerekir. Ağır trafik olan alanlar, insanlar tarafından ev bölgesi olarak görülmemektedir. Yoğun trafik olan sokaklar ve bu sokaklar üzerindeki evler insanlara daha az kişisel gelmektedir (Alexander vd., 1977).

Yazarlar bu örüntünün geçerliği ile ilgili, nüfusun 1500 kişiyi geçtiği bir insan grubunun yakın çevreleri ile ilgili kararlar alabilmesi için kendilerini koordine edemeyecek olmasına yönelik antropolojik kanıtların (bazı araştırmacılara göre bu rakam 500 kişi) varlığından bahsetmektedir. Fiziksel çap söz konusu olduğunda ise yazarlar, Amerika Birleşik Devletleri, Philadelphia kentinde yapılan bir çalışma ve yine Amerika Birleşik Devletleri Milwaukee kentinde yapılan bir çalışmayı örnek göstermektedir. Philadelphia çalışması kapsamında insanlar gerçek anlamda bildikleri alanı, evlerinin çevresindeki iki-üç bloğu geçmeyecek kadar küçük bir alana sınırlamışlardır. Milwaukee çalışmasında ise bir sahada sakinlerin dörtte birinin mahalleyi 1 bloktan büyük olmayacak bir alanda, 300 fit (91,44 m) değerlendirirken, sakinlerin yarısının mahalleyi 7 bloktan fazla olmayacak bir alan olarak değerlendirmiştir. İdeal trafik şartları konusunda ise yazarlar, Appleyard-Lintell araştırmasından bahsetmişlerdir. Bu araştırmaya göre saatte 200 araçtan fazla trafik mahallenin kalitesini bozmaktadır. Saatte 500 aracın geçtiği sokaklarda insanlar komşularını daha az ziyaret etmekte ve sokakta buluşmak ve konuşmak için hiç toplanmamaktadırlar (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, insanların yaşadıkları mahalleleri 300 yarda'dan (274,32 m) geniş olmayacak ve 400 ila 500 sakinden fazla olmayacak şekilde tanımlamasına yardım edilmesi gerekir. Mevcut kentlerde, yerel grupların, böylesi mahalleler oluşturmak için kendilerini organize etmelerinin teşvik edilmesi gerekir. Mahallelere, vergiler ve arazi kontrolleri konularında bir dereceye kadar otonomi verilmelidir. Trafik açısından major yolların mahallelerin dışında tutulması gerekir. Hatta mevcut şehirlerde insanlardan, yakınlarındaki trafiğin nerede olması gerektiğine karar vermelerini istemek yoluyla mahallelerin ortaya çıkıp belirginleşmesi sağlanabilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 32. Tanımlanabilir Mahalle örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Alt Kültürler Mozaïği,8” ve “7000 Kişilik Topluluk,12” mahallelerden meydana gelir. “Tanımlanabilir Mahalle,14” örüntüsü mahalleleri tanımlarken, “7000 Kişilik Topluluk,12” ve “Alt Kültürler Mozaïği,8” örüntülerine hayat verecek enerji ve karakteri yaratan küçük insan topluluklarını tanımlar.

Her şeyden önce mahalleler, ana rotaların girdiği yerlerde, “Ana Geçitler,53” ile ve mahalleler arasındaki konut dışı kullanımlı arazilerden oluşan “Mahalle Sınırı,15” ile işaretlenmelidir. “Paralel Yollar,23” bu sınırlar içerisinde tutulmalıdır. Mahalleye “Ulaşılabilir Yeşil,60”, “Küçük Kamusal Meydanlar,61” örüntüleri doğrudusunda, görülür bir merkez, belki bir ortak alan ya da yeşil verilmelidir. Mahalle içerisinde konutlar ve

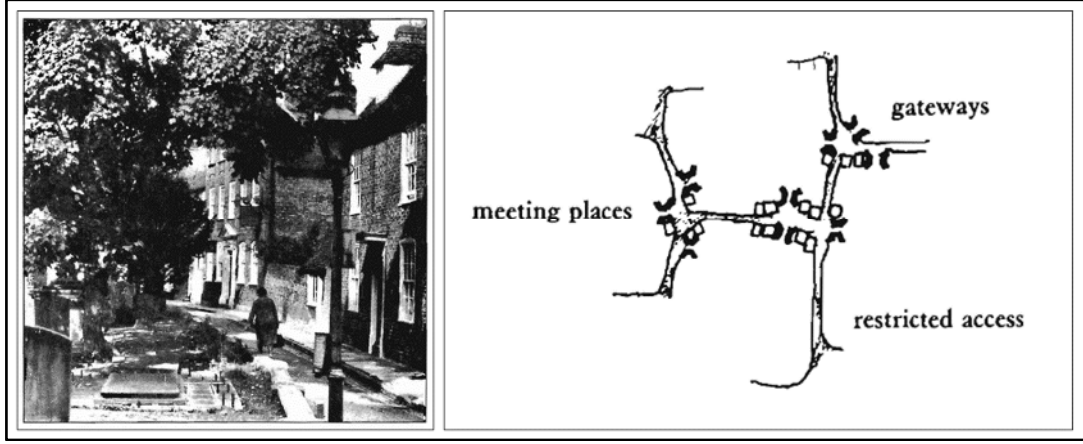
atölyeler tek seferde yaklaşık bir düzinelik kümeler şeklinde “Konut Kümesi,37”, “İş Topluluğu,41” örüntüleri doğrultusunda düzenlenmelidir.

2.1.5.3.4. Mahalle Sınırı (Neighborhood Boundary, 15) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, alt kültür sınırları için sunulan argümanlar, mikro evrende küçük bir alt kültür olan mahalle için de fazlasıyla uygulanabilir. Organik bir hücrede hücre duvarı çoğu durumda, hücrenin iç kısmı kadar geniş hatta ondan daha geniştir. Hücre duvarı sadece içeriği dışarıdan ayıran bir yüzey değil, hücrenin fonksiyonel bütünlüğünü koruyan, hücre içi ile ortam sınırları arasında çok sayıda alışverişi sağlayan, kendi çapında tutarlı bir varlıktır. Alt kültür sınırları da tıpkı hücre duvarı gibi alt kültürü koruyan ve çevre fonksiyonlarla alışveriş için mekân yaratan bir biçimde işler. Alt kültür sınırlarının geniş arazi, ticari aktivite ve endüstriyel aktivite şeritleri gerektirdiği yerlerde, mahalle sınırlarının çok daha sade olacaktır. Fiziksel mekânda ve sakinlerin zihninde iyi tanımlanmış olma konusunda başarılı mahallelerde tek başına en önemli özelliğin mahalleye kısıtlanmış erişim olduğu gözlemlenmiştir. Başarılı mahallelerin, sınırlarını işaretleyen öyle ya da böyle, sönük ya da daha belirgin türde bazı geçitlere sahip oldukları için tanımlanabilir oldukları görülür.

Yazarlara göre, her mahalle etrafında onu komşu mahallelerden ayıracak bir sınır oluşması teşvik edilmelidir. Sokakları kapatıp erişimi kısıtlayarak mahalle sınırının biçimlendirilmesi gerekir. Sokakların olağan sayısı en az yarı yarıya azaltılmalıdır. Kısıtlı erişimli rotaların sınırı geçtiği noktalara geçitlerin yerleştirilmesi uygun olacaktır. Sınır bölgesi, birkaç mahallenin paylaştığı, ortak fonksiyonlar için toplanma mekanları içermeye yetecek kadar geniş olmalıdır. Bu örüntü ile sınırlar mahalleleri sadece korumakla kalmayıp, eş zamanlı olarak onları, daha geniş süreçlerinde, birleştirme işlevi görecektir. Her mahalle, kendine yeten bir varlık olarak tanımlandığında, mahallelerin ait olduğu 7000 Kişilik Topluluk (Community Of 7000, 12) *, mahallelerin içerisindeki herhangi türden bir araziyi kontrol etme yetkisine sahip olamayacaktır fakat bu topluluk mahalleler arasındaki sınır arazisinin tamamını kontrol edebilecektir (Alexander vd., 1977).

Şekil 33. Mahalle Sınırı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“7000 Kişilik Topluluk,12” için, alt kültürlerin her birini bir diğerinden korumada ihtiyaç duyulan, onların kendi yaşam tarzlarının eşsiz ve kendine özgü olmasına izin veren sınırlar, “Alt Kültür Sınırı,13” örüntüsü ile güvence altına alınır. Fakat ikinci ve daha küçük türden bir sınır, daha küçük “Tanımlanabilir Mahalle,14” örüntüsünün yaratılması için gereklidir.

Bir mahalle etrafında sınır oluşturmanın en kolay yolu, binaları içe doğru çevirmek ve “Ana Geçitler,53” oluşturan bir iki özel noktada hariç tutulmak üzere, sınırı kesen rotaları kapatmaktır. Sınırın kamusal arazisi bir park, toplayıcı yollar, küçük otopark parselleri ve iş toplulukları gibi doğal bir sınır oluşturacak herhangi bir örüntü içerebilir: “Paralel Yollar,23”, “İş Topluluğu,41”, “Sakin Arka Cepheler,59”, “Ulaşılabilir Yeşil,60”, “Korumalı Otopark,97”, “Küçük Otopark Parselleri,103”. Sınır içindeki toplanma alanları için ise toplanmaya davet eden herhangi bir mahalle fonksiyonu seçilebilir: “Alışveriş Sokağı,32”, “Havuzlar ve Akarsular,64”, “Kamusal Dış Oda,69”, “Mezarlık Alanları,70”, “Yerel Sporlar,72”, “Macera Oyun Alanı,73”.

2.1.5.4. Toplulukları Birbirine Bağlayan Şebekeler

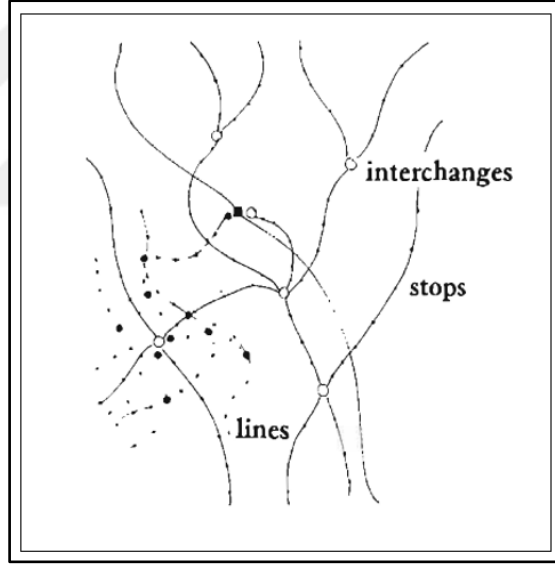
2.1.5.4.1. Toplu Taşıma Ağı (Web Of Public Transportation, 16) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, geleneksel sistemin hatları birinci planda, kavşakları ikinci planda tutarak getirdiği öneriler işlememektedir. Kent iki boyutlu bir pafta üzerine oldukça eşit dağıtılmış çok sayıda mekân içermektedir. İnsanlar bu pafta üzerinde rastgele iki nokta arasında seyahat etmek istemektedir. Hiçbir lineer sistem (tren sistemi gibi) şehirdeki çok sayıda mümkün nokta çifti arasında direkt bağlantılar veremez. Toplu taşıma sistemlerinin çalışabilmesi için çok çeşitli, değişik sistemler arasındaki bağlantıların gerçekten hızlı ve kısa bağlantılar oluşturması gerekir. Bir bağlantı için bekleme süresinin kısa olması ve iki bağlayıcı sistem arasındaki yürüme mesafesinin kısa olması önemlidir. Toplu taşıma türlerinin her biri değişik ajansların ellerindedir ve bu ajanslar rakip oldukları için iş birliği yapmaya istekli değildir. Kente gelen hatlar boyunca değişik taşıma türleri aynı yolcu pazarı için rekabet halindedir. Her taşıma türü bağımsız bir ajans tarafından işletildiğinde esnek olmayan türleri besleyen bir servis için belirli bir özendirici durum ortaya çıkmamaktadır. (Alexander vd., 1977).

Yazarlar bu örüntünün geçerliği ile ilgili, merkezi kurumlardan daha üst düzey servis sunma kapasitesine sahip bir model olan ‘İsviçre Demiryolu Sistemi’ni örnek olarak göstermişlerdir. İsviçre Demiryolu Sistemi, en küçük lokasyonların ve en uzak vadilerin ihtiyaçlarına hizmet eden bir modeldir. Bu örneğin anlatıldığı, Leonard I. Krimerman ve Lewis Perry’nin “Patterns of Anarchy” (1966) adlı kitaplarında yer alan, Colin Ward’ın yazdığı “The Organization of Anarchy” adlı makaleye göre, bu sistem, ‘Demokratik Demiryolu Hareketi’nin, 19. yüzyılda merkezileşmeye karşı verdiği şiddetli politik mücadelenin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. İsviçre sistemi ile tümüyle başkent Paris’te merkezlenmiş ve hayranlık uyandıran geometrik düzene sahip Fransa sisteminin karşılaştırıldığı makalede, Fransız sisteminde tüm bölgelerin refahının, çöküşünün, yaşamının ve ölümünün başkentle kurduğu bağın niteliğine bağlı olduğu açıklanmıştır. Bu durum merkezleşmiş devlet ile federal ittifakların farkını göstermektedir. Demiryolu haritası bir bakışta okunması en kolay haritadır fakat bu harita üzerine ekonomik aktiviteyi ve nüfus hareketini gösteren başka bir harita bindirildiğinde İsviçre’de endüstriyel aktivitenin merkezden uzak alanlarda dahil tüm ülkeye dağıldığı görülebilecektir. Bu

durum ülkeye güçlü ve stabil bir sosyal strüktür sağlamış ve ülkeyi 19. yüzyılın korkunç endüstri yığınlarından ve onların varoşlarından korumuştur (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, çözüm için kavşakların birinci dereceden unsurlar, ulaşım hatlarının ikinci dereceden unsurlar olarak ele alındığı yeni bir modele geçmek gerekir. Her topluluğa kendi kavşakları üzerinde kontrol hakkı verilerek, toplulukların sadece bu kavşaklara hizmet etmeye istekli ulaşım şirketleri ile sözleşme yaparak bu örüntüyü uygulayabilmesine imkân tanınması gerekir. Her topluluk kullandığı kavşaklara bir bütçe ve hizmet yönergesi vereceği birer kavşak şefi atamalıdır. Her bir şef kendi kavşağındaki servisleri koordine etmeli ve ulaşım şirketlerinden servis kiralayabilmelidir. Toplu taşımının tüm değişik biçimlerinin, birçok farklı hat ve tür ile her kavşakta birleşebilme umuduyla, kendi hatlarını kavşaklara bağlamayı planlaması için teşvikler yaratılmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 34. Toplu Taşıma Ağı örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

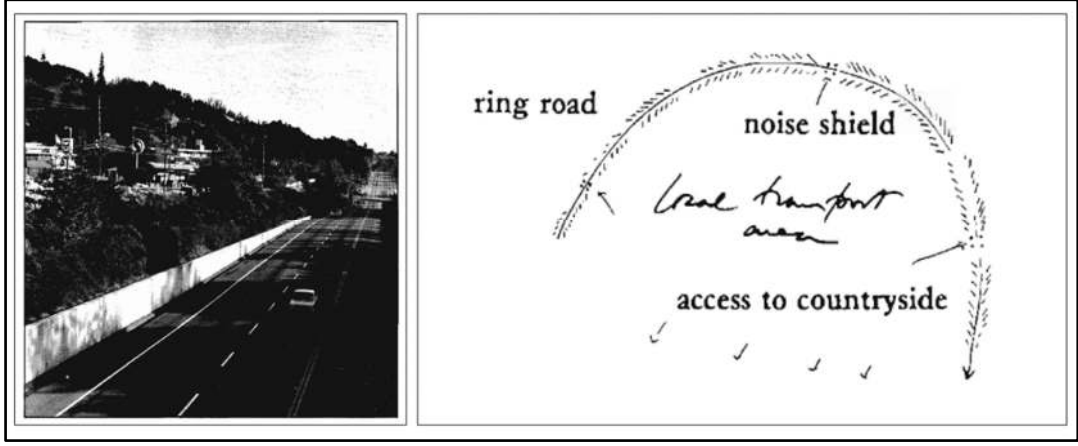
“Şehir “Kent Kır Parmakları,3” örüntüsünde tanımlandığı gibi kıra doğru şerit formunda yayılır ve “Yerel Ulaşım Alanlarına,11” bölünür. Ulaşım alanlarını bağlamak ve kent parmakları boyunca insan ve mal akışını sürdürmek için bir toplu taşıma ağı yaratmak gereklidir.

Tek bir “Kavşakta,34” birleşen bütün muhtelif ana hatları ve onların otoparklarını 600 fit (182,88 m) içerisinde tutmak gerekir böylece insanlar yaya olarak aktarma yapabilir. “Minibüsler,20” örüntüsü doğrultusunda iyi bir besleme sistemi majör istasyonlara hizmet etmeli, böylece insanlar hiçbir biçimde özel araba kullanmaya zorlanmamış olurlar.

2.1.5.4.2. Ring Yollar (Ring Roads, 17)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, yüksek hızlı yollardan bütünüyle sakınılamaz. Günümüzde, modern kentin ekonomik ve sosyal olarak yaşamını sürdürebilmesini sağlayan, araba, kamyon ve otobüslere ait büyük devinimi karşılayabilecek uygulanabilir bir alternatif de yoktur. 1950li ve 1960lı yıllarda inşa edilen otoban ve süper otoyolların hızları, geniş çaplı yerel protestolar yüzünden dünya genelinde yavaşlatılmaktadır. Kötü bir şekilde yerleştirildiklerinde, yüksek hızlı yollar oldukça büyük hasarlar yaratır (toplulukları ikiye bölme, kıyılarla ve kırla irtibatı kesme, oldukça fazla gürültü). Her süper otoyolun gürültüsü metrelerce hatta 1-2 mil (1,61 km-3,22 km) kadar bir mesafede arka planda uğuldamaya devam eder. Yüksek hızlı yolların, toplulukları tahrip edip, gürültü ile yaşamı mahvetmemeleri için, bu yolların hem inşasında hem de yer seçiminde yeni yöntemlerin bulunması gerekir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, yüksek hızlı yolları (otobanlar ve diğer ana arterler) yerleştirirken dikkat edilmesi gereken kurallar olmalıdır. Her yerel ulaşım alanına en az bir yüksek hızlı yolun teğet olacak şekilde yerleştirilmesi gerekir. Her yerel ulaşım alanının en az bir taraftan doğrudan açık kırsala açılması ve bu tarafın yüksek hızlı bir yolla sınırlandırılmaması gerekir. Yüksek hızlı yolun, yol boyunca her zaman, gömme ya da korumalı (sedde duvarları, toprak, otopark yapıları, antrepo veya endüstriyel binalar gibi gürültüden zarar görmeyecek yapılar tarafından) devam etmesi böylece civar mahallelerin sesten korunması gerekir. Toplulukların yüksek hızlı yollar ile bölünmemesine dikkat etmek gerekir. Her yerel ulaşım alanının sakinleri için açık kırsal alana yüksek hızlı bir yolu geçmeden ulaşma imkânı sağlanmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 35. Ring Yollar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Ring Yollar,17”, “Yerel Ulaşım Alanlarının,11” meydana gelmesine yardım eder. Söz konusu ring yollar “Kavşaklar,34” arasında bağlantı kuracak şekilde yerleştirildiği takdirde “Toplu Taşıma Ağı,16” örüntüsünün biçimlenmesine yardım ederler.

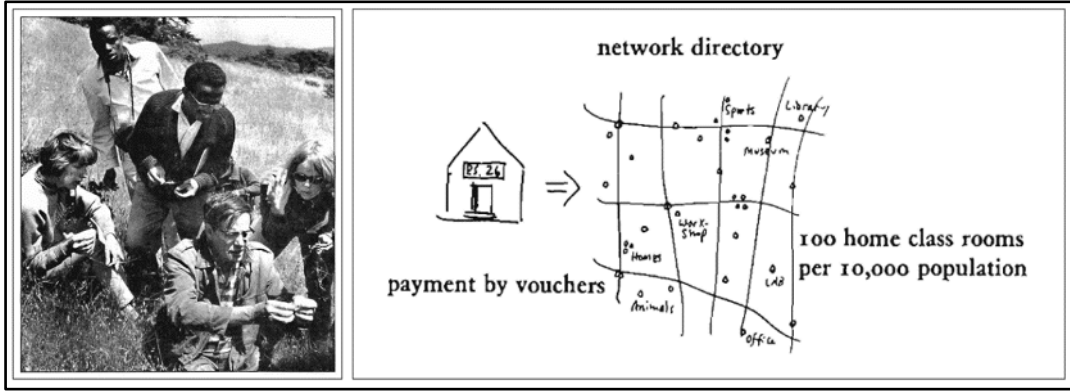
Yüksek hızlı yollar daima “Alt Kültür Sınırlarına,13” yerleştirilmelidir ve asla kıyıları boyunca yerleştirilmemelidir. Bu noktada “Suya Erişim,25” örüntüsüne göre hareket etmek gerekir. “Endüstriyel Bant,42” ve “Korumalı Otoparklar,97” yolların kenarına yerleştirilmelidir. Bunlar mümkün olduğunca ses yalıtım levhaları olarak kullanılmalıdır.

2.1.5.4.3. Öğrenme Şebekesi (Network Of Learning, 18) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, metropoliten alanlar zengin öğrenme fırsatlarına sahiptir. Bu yapıdan faydalanılan alternatif bir sistem üzerinde çalışmak gerekir. Onlara göre Ivan Illich “Okulsuz Toplum (De-Schooling Society)” kitabı ile alternatif bir eğitim çerçevesi için bugüne kadar ortaya konmuş en keskin analiz ve öneriyi sunmuştur. Illich’e göre, mevcut sistemin okullar üzerinden sosyal kontrolü hedefleyen yapısına alternatif olarak tüm öğrenme kaynaklarına erişim sağlayan şebekeler üzerinden toplumun gönüllü katılımını esas alınan bir sistem geliştirilmelidir. Bu şebekeler halihazırda vardır fakat eğitim amacıyla nadiren kullanılmaktadırlar. Illich’e göre, okullu bir zihne sahip bireyin, dünyayı sadece uygun etiketler taşıyan kimselerin erişimine açık,

sınıflandırılmış paketlerden oluşan bir piramit olarak görmesine yol açan okul tasarımına ait varsayımın (hayatta her şey ancak öğretmenlerin uygun bir biçimde ortaya çıkarabileceği sıralara sahiptir, yaşamın niteliği bu sıraları bilmeye bağlıdır) ve bu piramidin, yeni eğitim kurumları ile parçalanması gerekir. Yeni eğitim kurumlarının öğrenen kimseye erişim imkanları sağlamayı (kişinin kapıdan giremediği takdirde, kontrol odasının ya da parlamentonun pencerelerinden içeri bakmasına izin vermesi) amaç edinmesi gerekir. Yeni eğitim kurumları öğrenen kimsenin kimlik ve soy kütüğü olmadan erişebileceği kanallar olmalıdır. Yeni sistem pedagoğ ve öğrenci ilişkisi üzerine kurgulanabilir. Pedagoğlar öğrencinin hedeflerine en hızlı şekilde ulaşmasına ve bunun için en uygun yolu bulmasına yardım etmelidir. Örneğin, Çin mahallesinden bir öğrencinin, kanton lehçesi öğrenmek istediği durumda, pedagoğ öğrencinin yeterliğini değerlendirebilmeli, öğrencinin yeteneklerine, karakterine ve çalışma için ayırabileceği zamana en uygun metot ve kitapları seçmesine yardım edebilmelidir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, sabit bir mekânda zorunlu eğitim korteji yerine, öğrenme sürecinin kademeli biçimde desantralizasyonu ve kent bütününde birçok yer ve insan ile bağlantı yoluyla zenginleştirilmesi (atölyeler, evlerde öğretmenler, kent boyu yürüyüş, gençleri yardımcıları olarak almaya istekli profesyoneller, küçük çocukları eğiten yaşça büyük çocuklar, müzeler, gençlik grupları seyahatleri, bilimsel seminerler, endüstriyel atölyeler, yaşlı insanlar gibi) gerekir. Bu durumların tamamının, öğrenme sürecinin omurgasını biçimlendirdiği düşüncesiyle, tüm durumların araştırılması, tanımlanması ve kentin müfredatı olarak yayımlanması gerekir. Öğrencilerin, çocukların, ailelerin ve mahallenin, bu durumları kendileri için birleştirip ahenkli bir bütün oluşturmasına imkân tanınmalıdır. Bu şebekeyi genişletecek ve zenginleştirecek bir yolla yeni eğitim tesisleri inşa edilmelidir. Zamanla her 3 ya da 4 hanenin içinde bir ders ya da bir çeşit eğitim teklif eden en az bir kişiye sahip olunacaktır. Her 10 bin nüfus için 100 ev dersliği örüntü için gerekli dokuyu sağlayacaktır. Topluluk vergisi ile toplanan okul ödemelerinin kupon ile yapılabilmesine imkân verilmelidir (Alexander vd., 1977).

Şekil 36. Öğrenme Şebekesi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Öğrenme Şebekesi,18” ulaşım gibi fiziksel değildir, kavramsaldir ve diğer şebekelerle eşit öneme sahiptir. Kentin her yerinde kentin müfredatını (kentin gençlere öğrettiği yaşam biçimi) oluşturan birbirine bağlı binlerce olay meydana gelmektedir.

Her şeyden önce insanların evlerinde seminer ve atölyelerin oluşumu “Ev Atölyesi,157” örüntüsü doğrultusunda teşvik edilmelidir. Her kent küçük çocukların güven içinde kendi başlarına dolaşacakları bir rotaya sahip olmalıdır. Bu konu “Şehirde Çocuklar,57” örüntüsü ile ele alınabilir. Her mahallede çocuklar için en az bir tane kamusal “Çocuk Bakım Evi,86” yapılmalıdır. Kentin iş ve ticari çevre tarafından domine edilen parçalarında çok sayıda iş odaklı “Mini Okullar,85” inşa etmek gerekir. “Genç Toplumu,84” kendilerine ait, kendi kendine örgütlenmiş, bir öğrenme topluluğu düzenlemesi için teşvik edilmelidir. “Pazar Yeri Olarak Üniversite,43”, bölgedeki tüm yetişkinler için dağınık erişkin öğrenme merkezi olarak ele alınmalıdır. Profesyonellerin ve zanaatkarların gerçekteki işlerini “Öğrenme Şebekesi,18” içinde temel düğümler olarak “Usta ve Çıraklar,83” örüntüsü doğrultusunda kullanmak gerekir.

2.1.5.4.4. Alışveriş Ağı (Web Of Shopping, 19) *

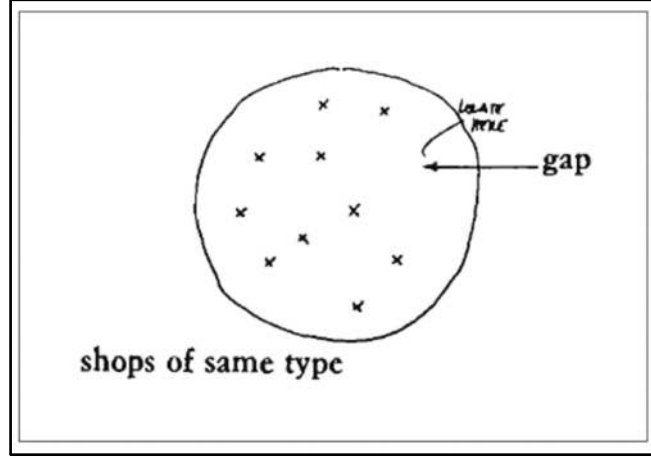
Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, halihazırda işyerleri olan bir alanda yerleşme, işyeri sahiplerine daha güvenli gelse de işyerlerinin, insanların evlerinin ve çalışma alanlarının olduğu alanlarda, rekabet olmayan toplama havzalarının merkezinde

yerleşmesi durumu da güvenli bir seçenektir. Mevcut şehirlerde aynı türden dükkanların alışveriş merkezlerinde kümелendikleri ve bu eğilim ile yer seçtikleri görülmektedir. Ayrıca mevcut bölgeleme yönetmelikleri dükkanların konut bölgelerine yerleşmesini yasaklamaktadır. Aslında diğer dükkanlar ile rekabet halinde olmaları halinin, dükkanlara, mevcut müşterilerin kabaca eşit paylaşıldığı duruma göre, daha iyi hizmet edeceği yönündeki düşünce hatalıdır. Bu yanlış düşünce, dükkanları kümelenmeye teşvik etmektedir. Oysa benzer türde dükkanların yaygın bir şekilde dağılması ve farklı türde dükkanların kümelenmesi daha doğru bir yaklaşımdır (Alexander vd., 1977).

Yazarlar bu örüntünün geçerliği ile ilgili örüntü ile önerilen prosedürleri kullanarak yaratılmış ağların, etkinliğinin ve potansiyel istikrarının test edildiği bir çalışmayı örnek göstermiştir. Çalışmaya sabit bir alan, bilinen bir nüfus yoğunluğu, bilinen alım gücü ve değişik büyüklükteki pazarların rastgele dağılımı ile başlanmıştır. Sonrasında yeni pazarlar yaratılırken, eskiler şu kurallar ile öldürülmüştür: Mevcut tüm pazarlar arasında kendi boyutunu destekleyecek yeterli işi yakalamayan pazarların silinmesi, yeni bir pazar için tüm mümkün lokasyonlar arasında yeni bir pazarı destekleyecek en güçlü lokasyonun seçilmesi; yeni pazar için ekonomik olarak daha gerçekleştirilebilir olacağı boyutun bulunması, burada oluşturulan yeni pazarların tamamı arasında ekonomik olarak en az gerçekleştirilebilir olanın ağdan bulunup silinmesi, adımların ağda başka bir gelişme yapılamayacak noktaya kadar tekrar edilmesi. Bu kurallar altında başlangıçta pazarların rastgele dağılımı, kademeli olarak, değişiklikler boyunca, ekonomik olarak istikrarlı kalan, dalgalı ve atımlı bir dağılıma gitmiştir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, herhangi bir dükkân için yer tespiti yapılacağı zaman, ilgili servisi sunan diğer tüm dükkanların tanımlanıp, bir harita da işaretlenmesi gerekir. Potansiyel müşterilerin lokasyonunun tanımlanıp haritaya işlenmesi ve herhangi bir alanda mümkün olan yerlerde, potansiyel müşterinin toplam sayısının ve yoğunluğunun belirlenmesi gerekir. Potansiyel müşterilerin bulunduğu alanlarda mevcut dükkân ağında en büyük boşluk aranmalıdır. Benzer dükkanların ağı içerisinde bulunan boşluk dahilinde, diğer türden dükkanların bulunduğu en büyük kümeyle yerleşmelidir. Bu desen rekabet üzerine vurgunun daha az olduğu ve hizmet üzerine vurgunun daha fazla olduğu bir desendir. Bu desen dahilinde de her dükkânın daha iyi hizmet sunarak yakın toplama havzasından müşteri çekebilme şansı bulunmaktadır. Böylece çok kötü dükkanlar kapanabilir fakat burada tanımlanan şartlar rekabet yerine iş birliğine vurgu yapmaktadır (Alexander vd., 1977).

Şekil 37. Alışveriş Ağı örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Alışveriş Ağı,19” dükkanların ve servislerin olmaları gereken yerlere yerleştirilmesine yardım eden kademeli bir süreç tanımlar. Bunu, onların “Alt Kültürler Mozaığı,8”, “Alt Kültür Sınırı,13” örüntülerini ve desantralize olmuş ekonomiyi güçlendirecekleri bir yolla yapar. Desantralize olmuş ekonomi “Yayılmış İş,9” ve “Yerel Ulaşım Alanları,11” için gereklidir.

“Alışveriş Ağı,19” örüntüsü ile doğacak ağın genel karakteri şöyle olacaktır (Alexander vd., 1977):

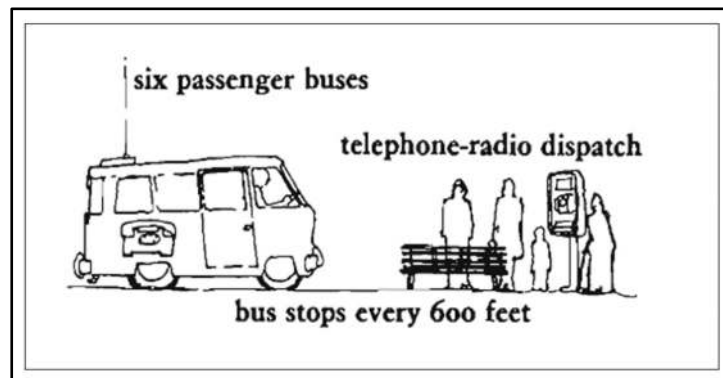
- “Şehrin Büyüsü,10”: Nüfus, 300 bin; 10 mil (16,09 km) mesafe aralıkta
- “Gezinti Yolu,31”: Nüfus, 50 bin; 4 mil (6,44 km) mesafe aralıkta
- “Alışveriş Sokağı,32”: Nüfus, 10 bin; 1,8 mil (2,9 km) mesafe aralıkta
- “Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar,46”: Nüfus, 4 bin; 1,1 mil (1,77 km) mesafe aralıkta
- “Köşe Market,89”: Nüfus, 1000; 0,5 mil (0,8 km) mesafe aralıkta

Buradaki mesafeler 1 mil kare (2,59 km²) başına 5000 kişilik bir genel nüfus yoğunluğu için hesaplanmıştır. 1 mil kare (2,59 km²) başına D kişilik bir nüfus yoğunluğu için, mesafeler ($\sqrt{D/5000}$) ile bölünmelidir.

2.1.5.4.5. Minibüsler (Mini-Buses, 20) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, hatlar boyunca giden otobüs ve trenlerin çoğu birçok istikametten uzaktır. Noktadan noktaya gidebilen taksiler ise pahalıdır. Telefonla çağrılabilen minibüslerden oluşan bir sistemin kendini destekleyecek kadar verimli olabileceğini gösteren araştırmalar ve gerçek ölçekli deneyler mevcuttur. Yolcu, araç, mesafe ve zaman arasında tüm olasılıkları değerlendirebilen yeni sofistike bilgisayar programlarının gelişimi ‘Dial-a-Ride’ servislerin ekonomik olarak gerçekleştirilebilir olmasını sağlamaktadır. Geleneksel sabit güzergâhlı toplu taşıma sistemleri, düşük seviyeli hizmet, daha az yolcu ve artan ödenek sarmalını deneyimlerken, ‘Dial-a-Ride’ servisleri dünya genelinde başarıyla işlemektedir. Regina Toplu Taşıma Sistemi (Kanada) içerisinde kendini destekleyen tek bölümün “Regina ‘Dial-a-Ride’ Servisi” oluşu bu örüntüyü desteklemektedir. Büyük otobüsler, botlar ve trenlerden oluşan toplu taşıma ağı minibüs sistemleri gibi besleyici bir sistem olmadan işleyemezler (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her biri 6 yolcu taşıyan, telsiz bağlantılı, telefonla aranmaya hazır, yolcu istekleri doğrultusunda, noktadan noktaya servis sağlayabilecek, dolaşılacak yolun en aza inmesini ve bekleme süresinin en az olmasını güvence altına alan bir bilgisayar sistemi tarafından desteklenen, taksi benzeri otobüslerden oluşan bir sistem çözümünün anahtarı olabilir. Bu sistem, her yönde, her 600 fit’de (182,88 m) minibüsler için, telefon-telsiz merkezi bulunduran duraklar bulundurmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 38. Minibüsler örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Minibüsler,20” örüntüsü “Yerel Ulaşım Alanları,11” ve “Toplu Taşıma Ağı,16” örüntülerinin tamamlanmasına yardımcı olur. Yerel ulaşım alanları ağırlıklı yaya trafiğine, bisikletlere, at arabalarına ve atlara dayanır. Bu örüntülerin her ikisi de kendilerini destekleyecek daha esnek türde bir toplu taşımaya ihtiyaç duyarlar.

Kimsenin en yakın durağa 600 fit’den (182,88 m) fazla yürümemesi gerektiği gerçeğine olabildiğince sadık kalarak, otobüs durakları, çoğunlukla “Paralel Yollar,23” boyunca yerleştirilmelidir. Her “Kavşak,34” içerisine bir tane otobüs durak yerleştirilmeli. Her “Otobüs Durağı,92” birkaç dakika beklemenin zevkli olacağı bir yer haline getirilmelidir.

2.1.5.5. Yerel Çevreyi Oluşturan Temel Prensipler

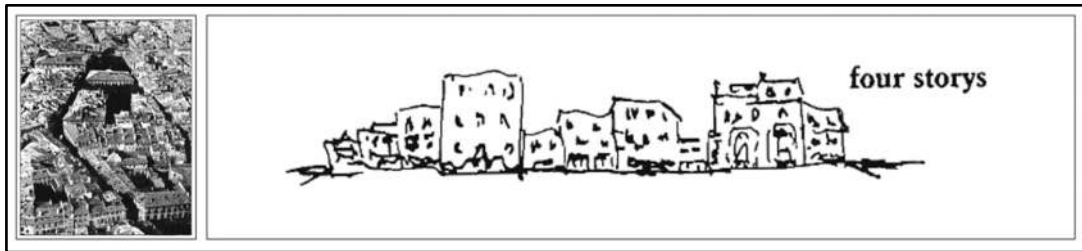
2.1.5.5.1. Dört Kat Limiti (Four-Story Limit, 21) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, yüksek binaların bankalar ve arazi sahipleri için spekülatif kazançlar dışında gerçek bir avantajı yoktur. Yüksek binalar ucuz değildir, açık alan yaratmaya yardım etmezler, kentsel peyzajı tahrip ederler, sosyal yaşamı tahrip ederler, suçu desteklerler, çocuklar için hayatı zorlaştırırlar, bakımları pahalıdır, yakınlarındaki açık alanları mahvederler, ışığa, havaya ve görüntüye zarar verirler. Yazarlara göre yüksek binaların insanların zihinlerine ve duygularına zarar verdiğine dair ampirik kanıtlar mevcuttur. Geniş hacimli binalar ve yüksek katlı binalar ofis ve işyerleri olarak kullanıldıklarında da insan ilişkilerine zarar vermektedir. Hem iş yerlerinde hem konutlarda ruhsal bozukluk ve sosyal yabancılaşma olgusu eşit ölçüde ortaya çıkmaktadır. Apartmanda geçirilen süre arttıkça insanların ruhsal hastalıklara yakalanma sıklığının arttığını gösteren araştırmalar mevcuttur. Yüksek katlı yaşam, insanları zeminden ve kaldırımlarda, sokaklarda, bahçelerde ve verandalarda meydana gelen sıradan, gündelik toplumdan koparmaktadır. Kamusal bir aktivite için dışarı çıkma kararı, insanları dışarıda bir araya getiren özel bir görev olmadığı müddetçe resmi ve tuhaf karşılanmaktadır. Zoraki izolasyon çoğu kez bireysel kırınlara sebep olmaktadır (Alexander vd., 1977).

Yazarlar bu örüntünün geçerliği ile ilgili olarak bazı araştırmaları örnek olarak göstermiştir. Bu araştırmalardan biri ruhsal bozukluk vakaları ile bina yükseklikleri

arasında doğrudan korelasyon olduğunu göstermiştir. Korelasyon, vaktinin büyük bölümünü apartmanında geçiren kadınlarda en yüksek iken vaktinin az bölümünü apartmanında geçiren erkekler için zayıftır. Diğer bir araştırma, yüksek katlı konutlarda yaşayan küçük çocukların, müstakil konutlarda yaşayan denklere göre, komşu akranlar ve aktiviteler konusunda daha yoksun olduğunu ortaya koymuştur. Bu çocuklar, yetersiz sosyalleştirilmişler ve gergin, asabi yetişkinlerin yaşam alanına fazla yakın bulunmaktadır. Yüksek katlı konutlarda yaşayan ergenler ise, müstakil konutlarda yaşayan eşlerine göre daha fazla can sıkıntısı çekmekte, sosyal yardım kurumlarına (drop-in centers) daha fazla ihtiyaç duymakta ve gerçeklerden kaçmaya büyük eğilim göstermektedir. Uygun bir mutfak penceresinden çok genç çocuklarını sokakta göremeyen anneler ise daha fazla endişeli olmaktadır. Yüksek oranda hareketsizlik, televizyon izleme artışı özellikle yaşlı insanların yaşam sürelerini kısaltmaktadır. Başka bir çalışmada, yüksek katlı bloklarda yaşayan çocukların, alçak katlı bloklarda yaşayan eşlerine göre daha geç yaşlarda dışarıda tek başlarına oynadıkları görülmüştür. Aynı durum oyun arkadaşları ile günlük temas içinde bulunma oranı için de geçerlidir. Mimar Şehir Plancısı Oscar Newman'ın "Design Guidelines for Creating 'Defensible Space' " (1972) adlı kitabında New York'da komşu iki konut projesini karşılaştırdığı bir çalışma sunulmuştur. Birinci proje yüksek katlı ikinci proje ise üç katlı asansörsüz küçük binalardan oluşmaktadır. Her iki projenin tüm yoğunluğu sakinlerinin gelir grupları kabaca aynıdır. Bulgular yüksek katlı projedeki suç oranlarının, üç katlı küçük binalardan oluşan projedekine oranla iki kat daha fazla olduğunu göstermiştir.

Yazarlara göre, herhangi bir kentsel alanda ne kadar yoğun olursa olsun, binaların çoğunluğunun kat yüksekliğinin 4 kat ya da altında tutulması gerekir. İnsan yerleşmesi olmayacak belli binalarda bu sınırın aşılmasına izin verilebilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 39. Dört Kat Limiti örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Bir kentsel alan içerisinde binaların yoğunluğu dalgalanır. Genellikle yoğunluk merkeze doğru oldukça yüksek iken, çeperlere doğru daha düşüktür. Bununla birlikte kentin tamamında, hatta en yoğun bölgelerinde bile, tüm binaları yükseklik kısıtlamalarına tabi kılmak için güçlü insani sebepler vardır.

“Dört Kat Limiti,21” çerçevesi dahilinde tek tek her binanın net yükseklikleri, ihtiyaç duydukları taban alanı, yerleşimin alanı ve çevredeki binaların yükseklikleri göz önünde bulundurularak, “Kat Sayıları,96” örüntüsü tarafından verilmelidir. Yoğunluğun global varyasyonları “Yoğunluk Halkaları,29” örüntüsü tarafından verilebilir. Geniş binaların yatayda daha küçük ünitelere bölünmesi ve daha küçük ayrı binalar “Bina Kompleksi,95” örüntüsü ile belirlenmelidir. “Konut Tepesi,39” örüntüsü ve “Ofis Bağlantıları,82” örüntüsü çok katlı apartmanlar ve ofis binalarının dört kat limit dahilinde biçimlenmesine yardım etmelidir. Dört kat limit genel kuralının az rastlanan istisnaları çok önemli olduğundan bu kurala kelimesi kelimesine bağlı olmamalıdır. Bu konu “Yüksek Yerler,62” örüntüsü dahilinde değerlendirilebilir.

2.1.5.5.2. Yüzde 9 Araç Parkı (Nine Per Cent Parking, 22) **

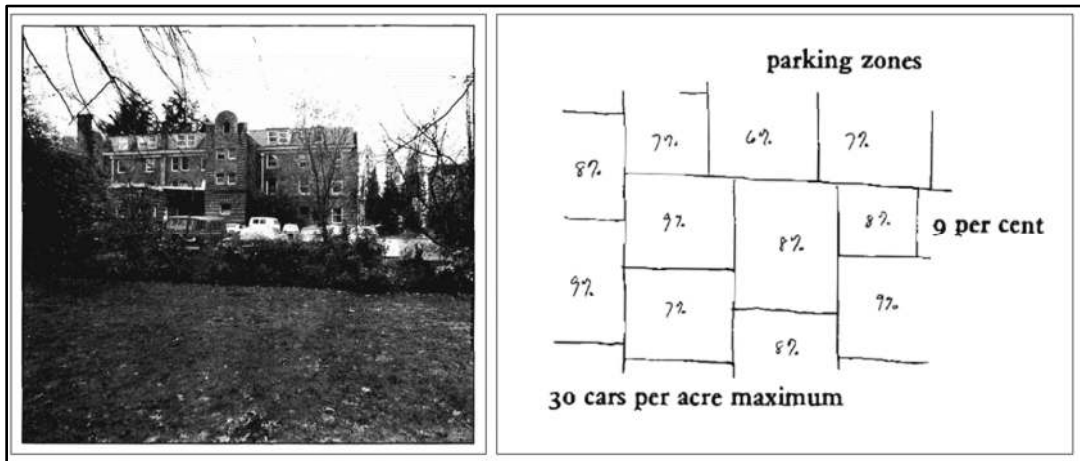
Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, %9 dan fazlası araç parkına verilen bir çevre, insan kullanımına uygun değildir. İnsanlar, fiziksel çevrenin sosyal ilişkileri için ortam olduğunu, bilinç altında, fark ederler. Araba yoğunluğu belli bir limiti geçtiğinde insanlar çok fazla araba olduğu hissini deneyimler. Aslında olan, insanların, bilinç altında, arabaların çevreyi boğduğunu hissetmesidir. İnsanlar böylesi bir çevrenin kendilerine ait olmadığını hissederler ve o çevrede olma haklarının bulunmadığını düşünürler (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, araç parklarının net parseller tespit edilerek önerilmesi yerine, kentin ya da topluluğun tanımladığı park zonları dahilinde çözümlenmesi gerekir. İhmal edilmiş devasa alanlarda öbekleşmiş araç parklarını önlemek için, kent ya da topluluğun, kendi arazisini park zonlarına bölüp, her zonda %9 kuralını uygulaması çözümün anahtarı olabilir. Bağımsız “Araç Park Zonlarından (Parking Zones)” oluşan bir karolajın tanımlanması gerekir. Karolajdaki her bir zon 10 akre’den (0,04 km²) büyük olmamalıdır. Her bir zon dahilinde, araç parkı kullanımının arazinin %9 unun aşmayacak limitlerle

belirlenmesi gerekir. Bu oran 1 akre (4046,86 m²) başına maksimum 30 arabaya denk gelir (Alexander vd., 1977).

%9 kuralının bir istisnası olarak yeraltı otoparklarına, üstlerindeki araziye baskı yapmadıkları nadir durumlarda (majör yolların altı ya da bir tenis kortunun altı gibi) izin verilebilir. Yer altı otoparklarının nadiren şartları karşılayacak olması ve 1 akre (4046,86 m²) başına maksimum 30 araba kuralı, merkezi iş alanlarında büyük değişiklikler yaratacaktır. Halihazırda tipik bir şehir merkezindeki araç ve insan yükü karşısında, bu kuralın uygulanabilmesi ancak merkezi iş alanının desantralizasyonu ya da insanların toplu taşımaya dönmeleri ile mümkün olabilir. Kısacası çevrenin sosyal psikolojine dayanan bu basit örüntü, Toplu Taşıma Ağı (Web Of Public Transportation*, 16) örüntüsü ve Yayılmış İş (Scattered Work**, 9) örüntüsü ile aynı kapsamlı sosyal sonuçlara götürür (Alexander vd., 1977).

Yazarlar, %9 kuralının yüzeyde park, garajlarda park ve değişik park yoğunlukları arasındaki dengeyi nasıl sağladığını gösterir bir örnek vermiştir: 1 akre (4046,86 m²) başına 20 park yeri gereken bir alanda, parkın tamamının yüzeyde karşılanması halinde yaklaşık 7000 fit kare (650,32 m²) alan gerekecektir. Bu alan toplam alanın %17'sidir. 20 araçlık park yerini %9 kuralı dahilinde karşılamak için park yerlerinin en az yarısının garajlarda olması gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 40. Yüzde 9 Araç Parkı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri, (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Yerel Ulaşım Alanlarının,11” bütünlüğü ve “7000 Kişilik Topluluklar,12” ile “Tanımlanabilir Mahallelerin,14” sakinliği, sağladıkları araç parkı oranına fazlasıyla bağlıdır. Sağlanan araç parkı oranı arttıkça bu örüntülerin sürdürülebilme ihtimali düşmektedir. Çünkü araç parkları alana araç çekerek yerel ulaşım alanlarının ve mahallelerin bu örüntüleri ile tanımlanmış kurallarını ihlal edecektir. “Yüzde 9 Araç Parkı,22” toplulukları korumak için, araç park alanlarının dağılımında radikal sınırlar önermektedir.

“Korumalı Otopark,97” “Küçük Otopark Parselleri,103” örüntüleri araç parklarının bu iki örüntüde tanımlanan formdan biri ile biçimlenmesini söylemektedir. Bu örüntüler kabul edildiği takdirde %9 kuralı, çevrenin her parçasında 1 akre (4046,86 m²) başına 30 araç parkı ile etkili bir üst limit koyacaktır. Bu hesapta, günümüzün, zeminde 1 akre (4046,86 m²) başına 35 araç parkı sağlayan yol üstü parkları ile konutların yanlarında özel araçlar için ayrılmış park yerleri ve yüksek yoğunluklu arabaya dayalı iş alanları hariç bırakılmıştır.

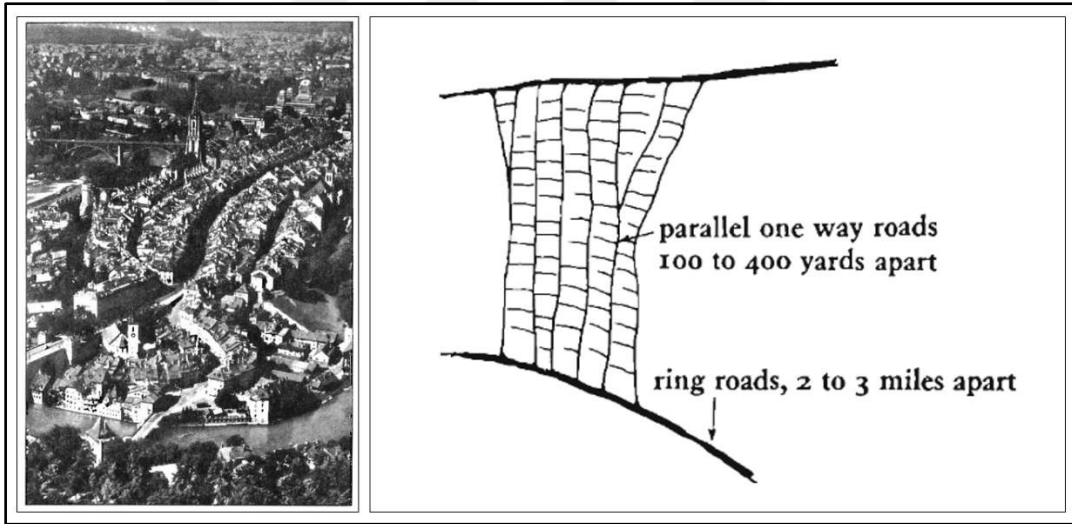
2.1.5.5.3. Paralel Yollar (Parallel Roads, 23)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, yerel ulaşım alanları içerisinde, çocukların oynadığı, insanların gezdiği ve bisiklet kullandığı alanların dışında, araçları taşıyacak belli sokaklara ihtiyaç vardır. Trafiki hızlandırmak için dört yol kavşakların ve trafik boyunca sola dönüşlerin olmadığı majör yollardan oluşan bir şebekenin yaratılması gerekir (Alexander vd., 1977).

Yazarlar bu örüntünün majör çapraz yan yollar bulundurmamasının, günümüz ağ benzeri sokak dokularında olmayan, haddinden fazla dolambaç yaratacağına dair eleştiriler almıştır. Bu konuda New York ve San Francisco gibi birçok kentteki tek yönlü yol uygulamalarını örnek gösteren yazarlar, 2 mil (3,22 km) aralıklı çapraz yollara rağmen çapraz yan sokakların eksikliğinin seyahat uzunluklarını sadece %5 arttıracığını belirtmiştir. Aynı zamanda yolculukların ortalama hızı saatte 15 mil’den saatte 45 mil’e çıkarak 3 kat artacaktır. Yazarlara göre, zamandan ve yakıttan muazzam kazanç, mesafedeki az miktarda artışı fazlasıyla telafi edecektir. Ayrıca bu desen ile en fazla

dolambaç kısa seyahatlerde meydana gelecektir. Bu durum yerel ulaşım alanları içinde otomobil kullanımının caydırılması hedefine hizmet etmektedir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, uzun seyahatleri daha verimli hale getiren, kısa otomobil seyahatlerini caydıran bir örüntü problemin çözümü için gereklidir. Yerel ulaşım alanları içerisinde hiçbir suretle kesişen major yollar inşa edilmemesi gerekir. Trafığın ring yollara taşınması için paralel ve alternatif tek yönlü yollardan oluşan bir sistem inşa edilmesi gerekir. Paralel yollar arasındaki tek bağlantıyı, onları 2 mil ila 3 mil (3,22 km – 4,83 km) mesafede bir kesen geniş ring yollar sağlamalıdır. Mevcut yerleşimlerde, majör sokakları tek yönlü yapıp, kesişen yolları kapatarak, böylesi bir strüktür kademeli olarak yaratılabilir. Paralel yolların, aralarındaki mahalleler için mekân yaratacak şekilde, en az 100 yarda (91,44 m) aralıklarla geçirilmesi ve bu mesafe konusunda 300-400 yarda'nın (274,32 m – 365,76 m) üzerine çıkılmaması gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 41. Paralel Yollar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Kentler “Yerel Ulaşım Alanlarına,11” bölünmelidir. Bu alanlarda yollar, arabaların “Ring Yollardan,17” içeriye ve dışarıya hareketine izin verirken, alanın tamamında içeride araba kullanımını caydırmaktadır. Bu ulaşım alanlarının bizzat kendileri daha ileride topluluk ve mahallelere bölünecektir. Burada şart bütün majör yolların toplulukların ve

mahalleler arasındaki sınırlarda bulunmasıdır. Bu konuda “Alt Kültür Sınırı,13” ve “Mahalle Sınırı,15” örüntüleri doğrultusunda hareket etmek gerekir. Bu yolların, yerel ulaşım alanlarının ihtiyaç duyduğu akışa yardım eden ve sınırların sürdürülmesini sağlayan düzenlemesi nasıl olmalıdır? “

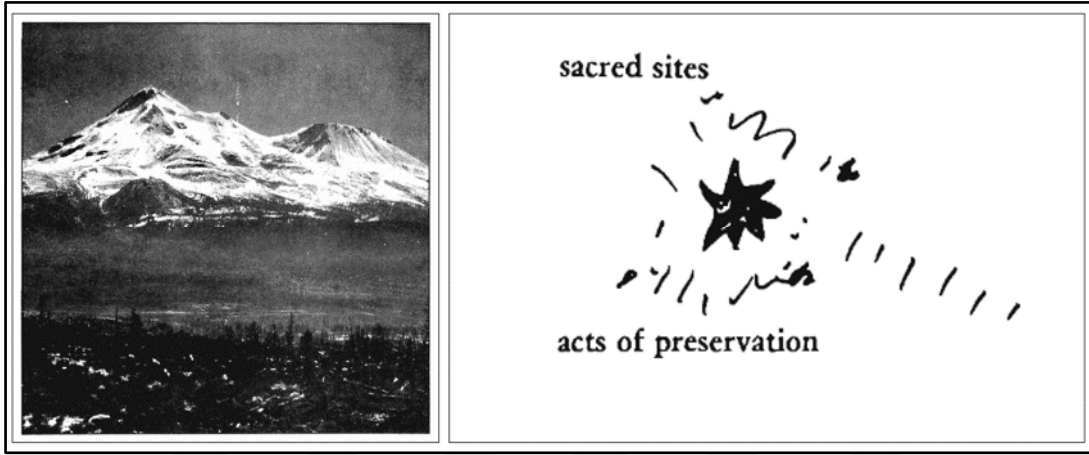
Paralel Yollar,23” “Yerel Ulaşım Alanları,11” içinde kesintisiz geçişe izin veren tek seçenektir. “Paralel Yollardan,23” kamusal binalara, ev kümelerine ve tek tek evlere ulaşmak için güvenli, yavaş, dar ve direkt geçişe izin vermeyen yollar kullanılmalıdır. Bu konuda “Dönel Yerel Yollar,49” ve “Yeşil Sokaklar,51” örüntüsüne göre hareket etmek gerekir. Direkt geçişe izin vermeyen bu yollar, “Paralel Yollar,23” ile “T Kavşaklar,50” ile birleşmelidir. Yaya rotaları sistemi, “Paralel Yollar,23” ile dik açıda tutulmalı ve ikisi paralel olduğu durumlarda yaya yolu yükseltilmelidir. Bu konuda “Rotaların ve Arabaların Şebekesi,52” ve “Yükseltilmiş Parkur,55” örüntüleri doğrultusunda hareket edilebilir. Rotaların paralel yolları kestiği yerlere “Yaya Geçitleri,54” sağlanmalıdır.

2.1.5.5.4. Kutsal Sahalar (Sacred Sites, 24) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, bir alan için kutsal sahalara, toplumsal bilincin bir parçası haline gelmiş, objektif komünal realitelere dir. Bu sahaların yıkımı, kaçınılmaz şekilde toplumsal bünyede açık yaralar yaratır. Geleneksel toplumlar böylesi sahaların (kutsal yolculuklar için işaretlenmiş dağlar, kutsal hale gelen nehirler ve köprüler gibi) önemini her zaman anlamıştır. Bir bina, ağaç, kaya ya da taş başından sonuna kadar gücü üstüne alarak insanların kendi geçmişleriyle bağlantı kullanabilmesine imkân tanır. Modern toplum bu sahaların psikolojik önemini sıklıkla reddetmektedir. Böylesi sahalara politik ve ekonomik sebeplerle, basit ama asli duygusal meselelere saygı duyulmadan yıktırılmakta ya da basitçe görmezden gelinmektedir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, küçük ya da büyük, bir coğrafi alanda, çok sayıda insana, hangi saha ya da yerlerin onları alanla daha bağlantılı hissettirdiğinin, hangi sahaların geçmişin önemli değerlerini daha fazla temsil ettiğinin, hangi sahaların onların toprakla bağlantılarını cisimleştirdiğinin sorulması gerekir. Sahalar belirlenip kurallar ile koruma altına alındıktan sonra, kamusal anlamlarının kuvvetlendirileceği bir yolla süslenip güzelleştirilmeleri gerekir. Sahaların kuvvetlendirilmesi için insanların sahaya bir dizi mekândan geçerek yaklaşması önemlidir. Kutsal Yer (Holy Ground*, 66) örüntüsü altında detayları verilen “iç içe etrafı kapatılarak tanımlanmış alanlar (nested precincts)” prensibi (Sadece bir dizi dış

bahçeden geçilerek ulaşılabilen bir bahçe esrarengizliğini korur. Sadece giriş avlularının oluşturduğu bir diziliminden geçilerek ulaşılabilen bir tapınak insan kalbinde özel bir yere sahip olabilir.) doğrultusunda bu sahalara giden rotalar tasarlanmalıdır. Bu örüntü doğrultusunda kutsal sahalara etrafında, kademeli olarak derinleşen ve sahada birleşen bir mekanlar serisi inşa edilmelidir. Bu yolla sahanın kendisinin merkezdeki bir kutsal iç oda haline gelmesi sağlanabilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 42. Kutsal Sahalar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

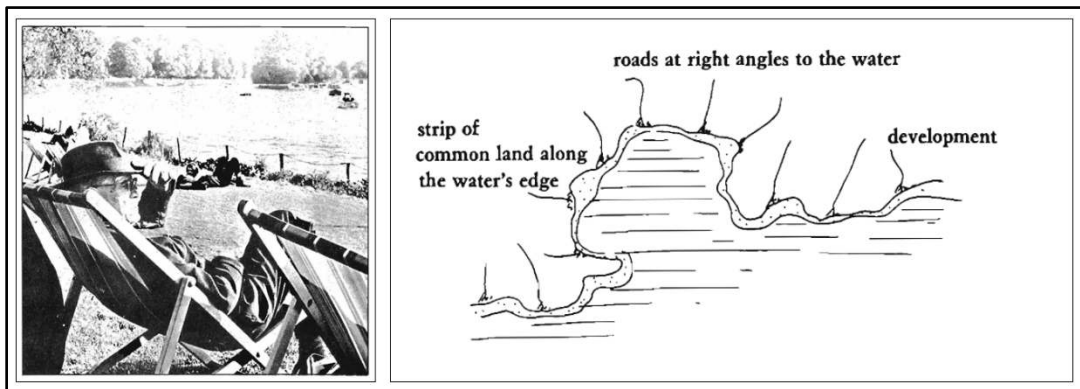
Her bölgede, her şehirde, aslında her mahallede, alan ve insanın oradaki köklerini sembolize eden özel mekanlar vardır. Bu mekanlar doğal güzellikler ya da asırlar öncesinden kalmış tarihi yer işaretleri olabilirler. Fakat bir şekilde vazgeçilmezdirler.

Her “Kutsal Sahaya,24” insanların rahatlayabileceği, keyiflerine bakabilecekleri ve yerin varoluşunu hissedebilecekleri, bir yer ya da yerler dizisi verilmelidir. Bu konuda “Sakin Arka Cephe,59”, “Zen Bakışı,134”, “Ağaç Yerleri,171” ve “Bahçe Koltuğu,176” örüntülerinden faydalanılabilir. En önemlisi sahaya gelen yolun örtülerek korunmasıdır. Böylece sahaya sadece yaya olarak, onu kademeli olarak ortaya çıkaracak bir dizi geçit ve eşikler geçilerek gelinebilir. Bu konuda “Kutsal Yer,66” örüntüsü doğrultusunda bir tasarıma gidilebilir.

2.1.5.5.5. Suya Erişim (Access To Water, 25) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanların suya ihtiyacı yaşamsaldır. Halihazırda yollar, otobanlar ve endüstriler su kıyılarını tahrip etmekte, kirletmekte ve tehlikeli mekanlar haline getirmektedir. Su kıyıları korundukları durumlarda ise kişiye özel kullanımlara tarafından sahiplenilebilmektedir. İnsanların suya yakın mekanlar inşa etmesi doğal olmakla birlikte su kıyısı genel kullanım için korunmalıdır. Yollara kıyıya ancak dik açılarda bağlandıkları takdirde izin vermek gerekir. Su kıyıları boyunca bırakılacak arazi kuşaklarının genişliği, su kaynağının türüne, yerleşim yoğunluğuna ve ekolojik şartlara göre çeşitlenecektir. Yoğun bir yerleşme boyunca, basit bir gezinti yolu yeterli olabilirken, düşük yoğunluklu bir yerleşim boyunca, kumsalın arkasında yüzlerce metre genişlikte kamusal bir park alanı bırakılabilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, su kıyıları boyunca, kamusal bir açık kuşak yaratmak ve bu kuşağı kıyı boyunca korumak gerekir. Su kıyıları boyunca seyrek aralıklarda olmak şartıyla sıkışık yerleşimlere izin verilebilir. Yolların kıyıya dik açılarda bağlanmasına özen göstermek gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 43. Suya Erişim örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Su her zaman kıymetlidir. “Kutsal Sahalarla,24” kaplı özel doğal alanlar içerisinde okyanus sahillerini, gölleri ve nehir kıyılarını ayrı tutarız çünkü bunların yeri

doldurulamaz. Bu sahaların bakımı ve amaca uygun kullanımı için özel bir örüntüye ihtiyaç vardır.

Su kıyılarında bırakılacak kamusal arazi kuşakları “Gezinti Yolu,31” ve “Kır,7” örüntüsü doğrultusunda belirlenebilir. Hiçbir durumda su kıyısına 1 mil (1,61 km) mesafe içerisinde kıyı boyunca uzanan yol yapmamak gerekir. Sadece kıyıya dik açılarda ve uzak aralıklarda inen “Paralel Yollara,23” izin verilebilir. Araç parkı sağlanmak isteniyorsa bunun için “Küçük Otopark Parselleri,103” ayrılabilir.

2.1.5.5.6. Hayat Döngüsü (Life Cycle, 26) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, hayat döngüsü sabit bir psikolojik gerçektir ve birbirinden farklı evrelerden meydana gelir. Her evre kendine özgü zorluklar ve avantajlar barındırır. Topluluklar dengeli bir hayat döngüsüne sahip değilse bir evreden diğerine büyümek her zaman beklenmez (Alexander vd., 1977).

Yazarlar bu örüntünün geçerliliği ile ilgili olarak Psikolog Erik Erikson’ın çalışmalarından örnekler göstermişlerdir. Erikson bir insanın olgunlaşma sürecinde geçmesi gereken fazları tarif etmiştir. Erikson’ın psikososyal gelişim fazları, bebeklik, ilk çocukluk, oyun çağı, okul çağı, ergenlik, ilk yetişkinlik, yetişkinlik, yaşlılık olmak üzere 8 dönemdir. Erikson’a göre her gelişimsel dönemde bireyin sağlıklı gelişimi için başarıyla yerine getirmesi gereken bir gelişimsel görev bulunmaktadır. Her gelişimsel görev içeriğinde bir tez ve antitez barındırır. Her gelişim döneminde o döneme ait gelişimsel krizin dönem sonuna kadar kalıcı biçimde çözülmesi esastır (Alexander vd., 1977).

Bebeklikten yaşlılığa, her evredeki bireyin topluluğa vereceği ve topluluktan alacağı yeri doldurulamaz şeyler vardır. Bu alışveriş her fazdaki krizlerin çözülmesine yardım eder. Çevrenin her dönemdeki bireylerin karşılıklı ilişkilerini sürdürmeye yardım etmesi gerekir. Fakat hayat döngüsü boyunca normal gelişime izin veren düzenlemelerin dengesi giderek bozulmaktadır. Her zaman her fazdaki birey ile temas halinde olma durumu giderek azalmaktadır. Dengeli bir hayat döngüsüne sahip doğal topluluklar yerlerini emeklilik köylerine, yatakhane banliyölerine, işsiz gettolarına, kolej kasabalarına, geniş mezarlıklara ve endüstriyel parklara bırakmaktadır. Topluluklarda dengeli bir hayat döngüsünün yeniden tesis edilmesi gerekir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her toplulukta hayat döngüsünün tüm evrelerinin temsil edilmesi ve dengede tutulması garantiye alınmalıdır. Her topluluk hayat döngüsünün, bebeklikten

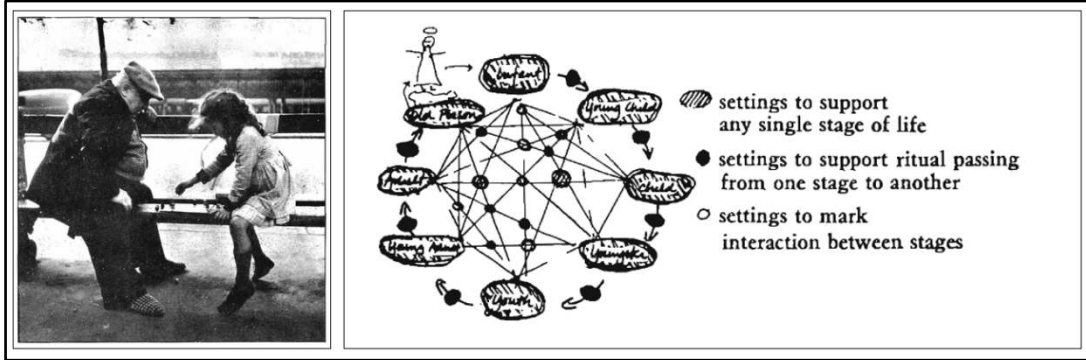
yaşlılığa kadar, her evresinden insanı dengeli bir biçimde barındırmalı ve her evre için ihtiyaç duyulan düzenlemelerin tamamı sağlanmalıdır. Bu düzenlemeler bir evreden diğer evreye geçiş ritüellerini desteklemeli ve evreler arası etkileşimi işaretlemelidir (Tablo 1) (Alexander vd., 1977).

Tablo 1. Hayat Döngüsü örüntüsü için gerekli düzenlemeler (Alexander vd., 1977).

GELİŞİM EVRESİ	ÖNEMLİ DÜZENLEMELER	GEÇİŞ RİTÜELLERİ
Bebeklik (Güven)	Ev, beşik, çocuk odası, bahçe	Doğum evi, hazırlık, beşikten çıkış, mekân yaratma
İlk Çocukluk (Özerklik)	Kendine ait mekân, “Çiftlere Özel Alan,136”, “Çocuklara Özel Alan,137”, ortak alan,” “Bağlantılı Oyun,68”	Yürüme, mekân yaratma, özel doğum günü
Oyun Çağı (Girişim)	Oyun alanı, kendine ait mekân, “Ortak Arazi,67”, “Tanımlanabilir Mahalle,14”, “Hayvanlar,74”	Şehirde ilk maceralar, birleşme
Okul Çağı (Yetenek)	“Çocuk Bakım Evi,86”, okul, kendine ait mekân, macera oyun, kulüp, topluluk	Ergenlik törenleri, özel giriş, kendi masraflarını karşılama

Tablo 1'in devamı

GELİŞİM EVRESİ	ÖNEMLİ DÜZENLEMELER	GEÇİŞ RİTÜELLERİ
Ergenlik (Kimlik)	“Gençlere Ait Kulübe,154”, “Genç Toplum,84”, yurtlar, çırak, şehir, bölge	Diploma töreni, evlilik, iş, inşa
İlk Yetişkinlik (Mahremiyet)	“Hane Halkı Karışımı,35”, “Çiftlere Özel Alan,136”, “Küçük İş Grupları,148”, “Aile,75”, “Öğrenme Şebekesi,18”	Çocuk doğumu, sosyal refah yaratma, inşa
Yetişkinlik (Üretkenlik)	“İş Topluluğu,41”, “Aile,75”, “Yerel Belediye Binası,44”, “Kendine Ait Oda,141”	Özel doğum günü, toplanma, iş değişikliği
Yaşlılık (Bütünlük)	“Yerleşik İş,156”, “Yaşlılara Ait Kulube,155”, “Aile,75”, “Bağımsız Bölgeler,1”	Ölüm, cenaze, mezarlık alanları

Şekil 44. Hayat Döngüsü örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“7000 Kişilik Topluluk,12” tam manasıyla insan deneyimi ve insan yaşamının dengesini sağlamalıdır. Küçük ölçüde iyi bir “Tanımlanabilir Mahalle,14” için de bu durum geçerlidir. Bu sözü yerine getirmek için, topluluklar ve mahalleler, yaşamın ihtiyacı

olabilecek çeşitli şeyleri barındırmalıdır. Böylece kişi kendi topluluğu içinde yaşamı tüm genişliği ve derinliği ile deneyimleyebilir.

Hayatın bir evresinden diğer evresine geçişteki ritüeller, en somut şekilde, “Kutsal Yer,66” tarafından sağlanabilir. İnsanın yedi çağını ve bunlar arasındaki geçiş seremonilerini destekleyen diğer özel örüntüler şunlardır: “Hane Halkı Karışımı,35”, “Her Yerde Yaşlı İnsanlar,40”, “İş Topluluğu,41”, “Yerel Belediye Binası,44”, “Şehirde Çocuklar,57”, “Doğum Evleri,65”, “Mezarlık Alanları,70”, “Aile,75”, “Kendi Evin,79”, “Usta ve Çıraklar,83”, “Genç Toplumu,84”, “Mini Okullar,85”, “Çocuk Bakım Evi,86”, “Kiralık Odalar,153”, “Gençlere Ait Kulübe,154”, “Yaşlılara Ait Kulübe,155”, “Yerleşik İş,156”, “Evlilik Yatağı,187”.

2.1.5.5.7. Erkekler ve Kadınlar (Men and Women, 27)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, hayatta hiçbir durum salt eril ya da salt dişil değildir. Cinsiyetler arası ayrımın aşırı olduğu bir dünya gerçekliği saptırmakta ve çarpıklıkları ebedileştirmekte ve pekiştirmektedir. Bilim eril ve çoğu kez mekanik bir zihniyet tarafından domine edilmektedir. Savaşların kontrol ettiği dış politika yine eril egonun ürünüdür. Küçük çocuklar için olan okullar evlerde olduğu gibi kadın dünyası tarafından yönetilmektedir. Bu problemleri çözecek örüntü ya da örüntüler ancak erkekler ve kadınların kent yaşamının her bölümünü karşılıklı etkileyebildikleri bir düzlemde tanımlanabilir. Yazarlara göre bu fiziksel örüntüler an itibariyle bilinmemektedir. Problemi dengeye getirecek bina türleri, arazi kullanımları ve kurumlar işaret edilebilse de geometri ancak belirli sosyal gerçeklerin farkına varılması ve bu gerçeklerin tüm güçlerini çevreyi etkilemek için kullanması ile anlaşılabilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, çevrenin her parçasının (her binanın, çık alanın, mahallenin ve iş topluluğunun) erkek ve kadın içgüdülerinin bir karışımı doğrultusunda oluşturulmasını garantiye almak gerekir. Mutfaktan çelik fabrikasına, her ölçekten, her projede, eril ve dişil dengesi hesaba katılmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 45. Erkekler ve Kadınlar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“7000 Kişilik Topluluk,12” ya da “Tanımlanabilir Mahalle,14” her yaşta insan aktivitesinin dengesini “Hayat Döngüsü,26” örüntüsü dahilinde sağlamalıdır. Bunu yaparken cinsiyet dengesini hesaba katmalı ve hayatın eril ve dişil yönlerini yansıtacak şeyleri eşit ölçüde sağlamalıdır.

“Yayılmış İş,9” örüntüsü dahilinde erkekler için atölyeler bulundurmamayan geniş konut alanlarına ve kadınlara yarı zamanlı iş ve çocuk bakımı sağlamayan iş topluluklarına izin verilmemelidir. Eril ve dişil dengenin kurulduğu her mekân dahilinde her kadın ve erkeğe bağımsız olarak gelişmeleri için “Kendine Ait Oda,141” örüntüsü doğrultusunda belirgin ve zıtlarından ayrı bir oda sağlamak gerekir.

2.1.5.6. Yerel Merkezler

2.1.5.6.1. Dış Merkezli Çekirdek (Eccentric Nucleus, 28) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, bir kentte konut yoğunluklarının tipik kurulumu değerlendirildiğinde merkeze doğru yüksek çepelere doğru alçak yoğunluklar gözlemlenir. Bu kurulumda açıkça görünür ve kent genelinde tekrar eden dokular gözlenmez. Yerel yoğunlukların kentte, mevcuttaki başıboş ve tutarsız biçimleri ile çeşitlenmesinin bazı negatif sonuçları vardır. Yüksek yoğunluklu alanlar potansiyel olarak yoğun aktiviteleri destekleyebilir fakat bunu gerçekten başaramazlar çünkü çok genişçe yayılmışlardır. Düşük yoğunluklu alanlar kümelendiklerinde potansiyel olarak sessizliği ve

huzuru destekleyebilirler, fakat çok dağınık yayılmışlardır. Bu durum sonucu kent çok yoğun aktiviteye sahip olmadığı gibi çok yoğun sessizliğe de sahip olamaz. Oysa kentlerin insanlara hem yoğun aktivite sağlaması hem de derin ve tatmin edici bir sessizlik sağlaması hayatidir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, kent anlaşılabilir (coherent⁹) bir yoğunluk dokusu içerirse çok daha iyi durumda olur. Yoğunluk dokusunu doğal olarak etkileyebilecek faktörler şunlardır (Alexander vd., 1977):

- Her “7000 Kişilik Toplulukta,12” yerel servisler tarafından biçimlendirilmiş herhangi bir türde en az bir tane merkezin ortaya çıkacağını farz edebiliriz. Bu merkez sıklıkla “Alışveriş Sokağı,32” olacaktır. “Alışveriş Ağı,19” örüntüsünde her 10 bin kişi için bir tane alışveriş sokağının ortaya çıkacağı hesaplanmıştır.
- “Alt Kültür Sınırı,13” örüntüsü bu merkezin alt kültür sınırlarında, sınır alanının içerisinde ortaya çıkması gerektiği belirtilmiştir yani toplulukların içerisinde değil, toplulukların arasında.
- Bu merkez sınırın en büyük kent merkezine en yakın bölümünde olmalıdır. Çünkü insanlar merkeze doğru uzanan alışveriş merkezlerini tercih ederler. Bu eğilim hem insanların merkezdeki yol ve rotalara daha aşina olmasından hem de mesafe algısının yöne bağlı değişmesinden kaynaklanır. Merkeze doğru giden hatlar boyunca mesafe insanlara daha kısa gelmektedir.
- Topluluğun merkezi topluluk sınırında olmalı ve sınırı biçimlendirmelidir. İnsanlar topluluğun geometrik ağırlık merkezine doğru bir yerlerde psikolojik bir merkeze ihtiyaç duyarlar. Bu yüzden, sınırdaki merkez, geometrik merkeze doğru çıkıntı yapmalıdır. Böylece bu aks doğal olarak bir merkez yaratır.
- Merkezin büyüklüğü kentin çeperlerindeki topluluklarda daha küçük olacaktır. Kentin merkezinde ise daha fazla yoğunluk daha fazla servise ihtiyaç duyacağından merkezin büyüklüğü daha geniş olacaktır. İki durumda da merkez sınırdaki şekillenecektir. Merkez genişledikçe, sınır içerisinde kalmak şartıyla, sınır boyunca

---

⁹ Coherent: Koherent; uyumlu; tutarlı; anlaşılabilir; ahenkli; prensipler, ilişkiler ve çıkarlar bakımından birleşik olma (Merriam-Webster Online Dictionary; Tureng Online Dictionary).

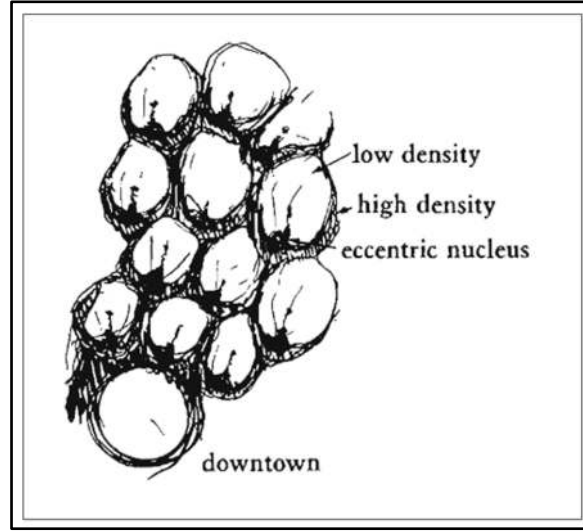
gelişecektir ve at nalı şeklini alacaktır. At nalının kısa ya da uzun oluşu topluluğun büyük kent merkezine yakınlığına göre değişecektir.

Şekil 46. İçe doğru çıkıntı ve kısmi at nalı (Alexander vd., 1977)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, aşağıda verilen kurallar doğrultusunda yüksek ve düşük periyotların net bir kurulumu için yoğunluğun gelişimi ve yığılması teşvik edilmelidir (Alexander vd., 1977):

- Şehir “7000 Kişilik Topluluklardan,12” oluşmuş bir derlem olarak ele alınmalıdır. Bu topluluklar genel yoğunluklarına göre 0,25 mil ila 2 mil (0,40 km - 3,22 km) genişliğinde olacaktır.
- Her topluluğun sınırında, yakınındaki kent merkezine en yakın nokta işaretlenmelidir. Bu nokta yoğunluğun tepe noktası ve dış merkezli çekirdeğin nüvesi olacaktır.
- Yüksek yoğunluğun, sınırdan topluluğun ağırlık merkezine doğru çıkıntı yapmasına izin verilmelidir. Böylece dış merkezli çekirdek geometrik merkeze doğru genişleyebilir.
- Yüksek yoğunluk sınır boyunca at nalı biçiminde bir sırt biçimlendirerek devam etmelidir. At nalının uzunluğu, kentin o bölümündeki genel ortalama brüt yoğunluğuna ve at nalının bölgenin merkezine doğru yaptığı çıkıntıya bağlıdır. Böylece at nalı, bölgede bulunduğu yere göre bir kademe biçimlendirir. Majör bir kent merkezine yakın olanlar neredeyse tamamlanmışken, en uzaktakiler bir noktaya çekilmiş durumdadır.

Şekil 47. Dış Merkezli Çekirdek örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Dört Kat Limiti,21” ile kent için genel bir yükseklik sınırlaması ve ona eşlik eden yoğunluk sınırlaması getirilmiştir. Kentin “Şehrin Büyüsü,10” örüntüsü doğrultusunda her 300 bin kişi için bir majör merkeze ayrılması önerilmiştir. En yüksek yoğunluk bu merkeze en yakın yerlerde olacaktır. Yani “7000 Kişilik Toplulukların,12” genel yoğunluklarını, en yakın merkeze mesafeleri belirleyecektir. “Alt Kültür Sınırı,13” örüntüsü topluluk servislerinin topluluğun geometrik merkezinde değil, topluluklar arası sınırlarda olması gerektiği söylemektedir. “Dış Merkezli Çekirdek,28” ve “Yoğunluk Halkaları,29” örüntüleri yoğunluğun yerelde nasıl çeşitlenebileceğini, nasıl dağılacığını ve nasıl bir geometrik desen izleyeceğini tanımlamaktadır.

“Yoğunluk Halkaları,29” örüntüsü ile verilen hesap doğrultusunda yüksek yoğunluk sırtından değişik mesafelerdeki ortalama yoğunluklar hesaplanmalıdır. “Aktivite Düğümleri,30”, “Gezinti Yolu,31” ve “Alışveriş Sokağı, 32” örüntüleri doğrultusunda majör alışveriş sokakları ve gezinti yolları, at nalının en yoğun tarafında tutulmalıdır. “Kutsal Sahalar,24” “Sakin Arka Cepheler,59”, “Durgun Su,71” gibi sessiz alanları at nalının açık bölümünde tutmak gerekir.

2.1.5.6.2. Yoğunluk Halkaları (Density Rings, 29) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, günümüz dünyasında yoğunlukların değişim dereceleri stabil değildir. Birçok insan sakinlik ve aktivite dengesi açısından istedikleri ve ihtiyaç duydukları şartlarda yaşamamaktadır. Değişik mesafelerde müsait konut ve apartmanların toplam sayısı kısıtlıdır. Zenginler istedikleri dengeye sahip konut ve apartmanları bulabilirken, düşük gelirli arta kalanlara zorlanmaktadır. Bu durum arazi rantı ekonomisini meşrulaştırmaktadır. Yazarlara göre aktivite merkezlerine değişik uzaklıklarda arazinin fiyatındaki değişiklik stabil olmayan yoğunluk kurulumunu stabil olma yönünde dengeye getirmek için türeyen bir ekonomik mekanizmadır. Onlara göre stabil yoğunluk kurulumu olan bir mahallede arazi fiyatı değişik mesafeler için farklılaşmayacaktır. Her halkada arz ve talebin eşit olması fiyatları eşitleyecektir (Alexander vd., 1977).

Yazarlar, bir mahallede stabil yoğunlukları hesaplamak için basit bir oyun oluşturmuşlardır. Bu oyun onlara göre gerçek sistemin davranışını taklit edebilmektedir (Alexander vd., 1977):

1. İlk olarak 3 eş merkezli halkadan oluşan bir harita çizilir. “Dış Merkezli Çekirdek,28” ile sunulan argümanlar kabul edilecekse bu halkalar yarım daire formunda olmalı ve halkaların merkezi at nalının merkezi olarak seçilmelidir.
2. Yarım halkanın toplam yarı çapı R olarak kabul edilirse, 3 halkanın ortalama yarıçapları;

$$R_1 = R / 6$$

$$R_2 = 3R / 6$$

$$R_3 = 5R / 6 \text{ olacaktır.}$$
3. Oyun için, yarıçapların bloklar üzerinde işaretlendiği, 3 eş merkezli halkayı gösteren bir pano hazırlanır (örneğin, 300 metre=3 blok). Böylece insanlar halkaları kolayca anlayabilir.
4. Mahallenin toplam nüfusuna karar verilir. Bu, söz konusu alan için toplam ortalama net yoğunluğa karar verme ile aynıdır. Bu nüfus bölgedeki toplam yoğunluk deseni ile kabaca bağdaşmalıdır.
5. Topluluktaki toplam nüfusun N sayıda aile olduğu kabul edilirse, topluluktan 10 kişi, yoğunluk kademeleri oyunu için seçilir.

6. Oyunculara alandaki değişik nüfus yoğunluklarının tipik örneklerini en iyi gösteren bir dizi fotoğraf gösterilir. Oyuncuların oyun boyunca seçim yapmasına imkân tanımak adına fotoğraflar, oyun boyunca gösterimde kalmalıdır.
7. Her oyuncuya panodaki 3 halkadan birine yerleştirebilecekleri birer disk verilir.
8. Oyuna başlamak için 3 halkanın her birine nüfusun yüzde kaçının yerleşeceğine karar verilir. Başlamak için seçilen yüzdeler önemli değildir çünkü oyun yol aldıkça yüzdeler kendiliğinden düzelecektir. Kolaylık adına yüzdeler 10'un katı olacak şekilde seçilirse iyi olur. Örneğin birinci halka için %10, ikinci halka için %30 ve üçüncü halka için %60.
9. Belirlenen yüzdeler, yoğunluklara çevrilmelidir. Bu çevrim oyun boyunca yapılacağından yüzdeleri direkt olarak yoğunluklara çevirecek bir tablo oluşturmak iyi olacaktır. Bu tablo söz konusu topluluk için seçilen N ve R değerlerinin şu formüle girilmesi ile elde edilebilir:

$$\begin{array}{ll} \%10 \text{ için; Halka 1} & 8N/\pi R^2 \\ \text{Halka 2} & 8N/3\pi R^2 \\ \text{Halka 3} & 8N/5\pi R^2 \end{array}$$

Her halkanın yoğunluğu, halkadaki yüzdeliğe göre, 1 ila 10 arasında bir sayı ile çarpılır. Halka 3'te %30 varsa, yoğunluk formüldekinin 3 katı olacaktır yani $24N/5\pi R^2$

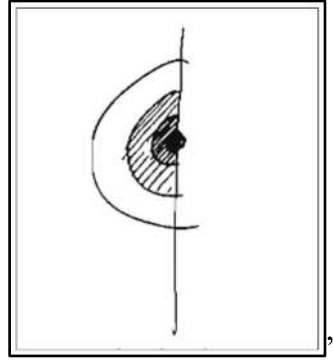
10. Yoğunluklar formülden bulunduktan sonra, 3 kâğıda yazılarak, panoda uygun halkalara yerleştirilir.
11. Kağıtlar topluluk için geçici bir yoğunluk kurulumu tanımlar. Her halka merkezden belli bir mesafededir ve her birinin yoğunluğu bellidir. Oyunculardan bu yoğunlukları temsil eden fotoğraflara dikkatlice bakmaları istenir. Her kişiden disklerini, aktivite ve sakinlik dengesi açısından istedikleri halkalara yerleştirmeleri istenir.
12. 10 diskin tamamı panoya yerleştirilince bu yeni bir nüfus dağılımı tanımlayacaktır. Muhtemelen bu dağılım oyun başlangıcında verilen dağılımla aynı olmayacaktır. Başlangıçtaki yüzdeler ile birinci etap sonunda oluşan yüzdeler kullanılarak yeni yüzdeler oluşturulur. Bunun için iki yoğunluğun

yaklaşık ortasında bir nokta seçilir ve sayı kolaylık adına en yakın %10'luk dilime yuvalanır. Örneğin;

<u>Eski Yüzdeler</u>	<u>Oyuncuların Diskleri</u>	<u>Yeni Yüzdeler</u>
%10	3 = %30	%20
%30	4 = %40	%30
%60	3 = %30	%50

13. Bu aşamada tekrar 9 uncu adıma dönülür ve sırasıyla 9, 10, 11, 12 inci adımlar tekrarlanır. Bu şekilde, oyuncuların diskleri tarafından tanımlanan yüzdeler, o etapta belirlenen yüzdelerle eşit oluncaya kadar adımlar tekrar edilir. Son stabil yüzdeler yoğunluğa çevrilince, o topluluk için stabil yoğunluk kurulumu bulunmuş olur.

Yazarlara göre, topluluğun çekirdeği net bir biçimde yerleştiğinde, bu çekirdek etrafında yerel konut yoğunluklarının giderek düştüğü halkalar tanımlanmalıdır. Bunun için en iyi yöntem, topluluk içinden insanlar ile, örüntüde tanımlanan, yoğunluk kademeleri oyununu oynamak olacaktır (Alexander vd., 1977).

Şekil 48. Yoğunluk Halkaları örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Dış Merkezli Çekirdek,28” ile yoğunluğun yüksek ve düşük periyotları için genel bir kurulum verilmiştir. Bu kurulumda “Alt Kültürler Mozaïği,8” ve “Alt Kültür Sınırı,13” örüntüleri dikkate alınmıştır. “7000 Kişilik Topluluk,12” için ticari aktivite merkezi, bölge

dahilindeki genel yoğunluğa göre, “Dış Merkezli Çekirdek,28” ile tarif edilen şekilde yerleştirildiğinde sıra bu tepe noktası çevresinde, değişik mesafelerde, konut kümelerinin ve iş topluluklarının yerel yoğunluklarının kurulumunun çözülmesine gelir. “Yoğunluk Halkaları,29” örüntüsü yerel yoğunlukların değişim derecesi için bir kural tanımlar. Yoğunluğun değişim derecesi, ana aktivite merkezinden değişik uzaklıklarda halkalar çizilerek belirlenebilir. Ardından her halkaya değişik yoğunluklar atanır, böylece takip eden halkalardaki yoğunluklar değişim derecesi yaratır. Bu derece, topluluğun bölgedeki pozisyonuna ve insanların kültürel arka planına göre, topluluktan topluluğa çeşitlenir.

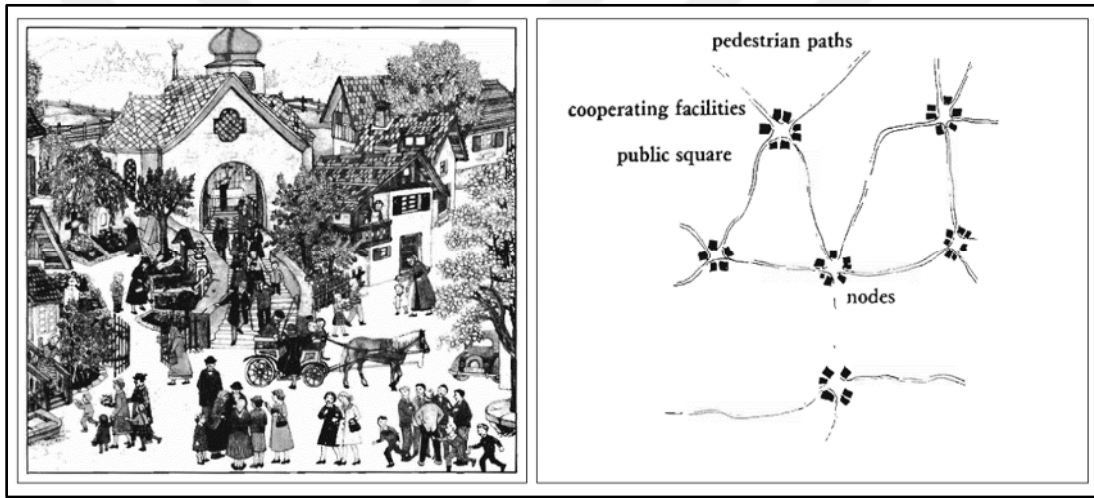
Yoğunluk halkaları dahilinde, konutların, 8-15 hanelik otonom kooperatifler olarak, küme formunda biçimlenmesi “Konut Kümesi,37” örüntüsüne göre teşvik edilebilir. Bu kümelerin fiziksel büyüklükleri yoğunluklara göre çeşitlenir. Değişik halkalardaki yoğunluklara göre bağımsız konutlar “Konut Kümesi,37”, “Sıra Evler,38” örüntülerine göre ya da daha yüksek yoğunluklu konut kümeleri için “Konut Tepesi,39” örüntüsüne göre inşa edilmelidir. Yeterli yoğunluğu sağlayan alanlarda kamusal alanlar tasarlamak gerekir. “Gezinti Yolu,31” ve “Küçük Kamusal Meydanlar” örüntüsü bu kamusal alanlar için seçilebilir. Bu alanların canlı kalabilmesinde yoğunluk önemli bir faktör olacağından “Yaya Yoğunluğu,123” örüntüsünü dikkate almak gerekecektir.

2.1.5.6.3. Aktivite Düğümleri (Activity Nodes, 30) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, halihazırdaki topluluklarımız da kamusal yaşam, belli düzeyde yoğunlaşma oluşturacak şekilde yayılmamıştır. Bir toplulukta, insanların bir araya geldiği bir yoğunluk yaratmak için servislerin çok küçük kamusal meydanlar etrafında yoğun bir şekilde gruplandırılması gerekir. Böylece küçük meydanlar düğüm noktaları olarak işlev görecektir. Böylesi düğüm noktaları 4 özellik taşımalıdır. İlk olarak her düğüm onu çevreleyen topluluktaki ana rotaları bir araya getirmelidir. Majör yaya rotaları, meydanda minör rotalarla, basit yıldız biçimini yaratacak şekilde birleşmelidir. Rotalar, topluluk servisleri ve meydanlar arasındaki ilişki hayati ve başarıya ulaşması zor bir konudur. İkinci olarak, aktivitelerin yoğunluğunu sağlamak için meydanların oldukça küçük tutulması gerekir. Yaklaşık 45 x 60 fit (13,72 m x 18,29 m) genişlikte bir meydan kamusal yaşamın normal temposunu koruyacak bir yoğunluk sağlayacaktır. Üçüncü olarak, herhangi bir düğüm etrafında gruplandırılacak servislerin birbirini destekler bir ilişki içinde olabilecek servislerden seçilmesi gerekir. Dördüncü

olarak aktivite düğümlerinin topluluk geneline dengeli bir biçimde dağıtılması gerekir. Konutlar ve iş yerleri bu düğümlerden en az birine, en fazla birkaç yüz metre mesafede bulunmalıdır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her toplulukta, topluluğun tamamına 300 yarda (274,32 m) aralıklarda dağıtılmış, aktivite düğümleri yaratmak gerekir. Öncelikle aksiyonun kendiliğinden yoğunlaştığı noktaları tespit etmek gerekir. Sonrasında rotaların planı, olabildiğince rotayı, bu noktalara getirecek şekilde modifiye edilmelidir. Böylece her nokta, rotaların şebekesi içerisinde bir düğüm olarak işleyebilir. Son olarak her düğümün merkezinde, birbirini destekleyen topluluk servisleri ve dükkanlar ile çevrelenmiş, küçük kamusal meydanlar tasarlamak gerekmektedir (Alexander vd., 1977).

Şekil 49. Aktivite Düğümleri örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Aktivite Düğümleri,30” örüntüsü “Tanımlanabilir Mahalle,14”, “Gezinti Yolu,31”, “Rotaların ve Arabaların Şebekesi,52” ve “Yaya Sokağı,100” örüntülerinin meydana gelmesine yardım eder. Bir topluluğun ve sınırlarının, “7000 Kişilik Topluluk,12”, “Alt Kültür Sınırı,13”, “Tanımlanabilir Mahalle,14”, “Mahalle Sınırı,15”, “Dış Merkezli Çekirdek,28” ve “Yoğunluk Halkaları,29” örüntülerinin etkisi altında gelişmekte olduğu bir durumda, en önemli rotalar yıldız biçiminde birleşmeye başlayacaktır. Bu yıldızlar

topluluğun potansiyel olarak yaşamsal noktalarıdır. Bu yıldızların ve rotaların özgün topluluk kavşakları yaratması için, gelişirken yönlendirilmeleri gerekir.

En yoğun merkezler önemli ve geniş bir rota olan “Gezinti Yolu,31” ile birleştirilmelidir. Bazı merkezler “Gece Hayatı,33” için özel olarak tasarlanmalıdır. “Rotalar ve Amaçlar,120” örüntüsü doğrultusunda yeni bir rota inşa edileceği zaman, yeni rotaların bu merkezlerden geçmesine özen gösterilmelidir. “Kamusallığın Dereceleri,36” doğrultusunda merkeze yakın rotalar daha geniş tutulmalıdır. Her merkezin kalbine “Küçük Kamusal Meydan,61” inşa etmek gerekir. Her meydan çeşitli servisler ile çevrenmelidir: “İş Topluluğu,41” “Pazar Yeri Olarak Üniversite,43”, “Yerel Belediye Binası,44”, “Sağlık Merkezi,47”, “Doğum Evleri,65”, “Genç Toplumu,84”, “Mini Okullar,85”, “Şahıs Dükkanları,87”, “Sokak Kafe,88”, “Birahane,90”, “Yemek Stantları,93” vb.

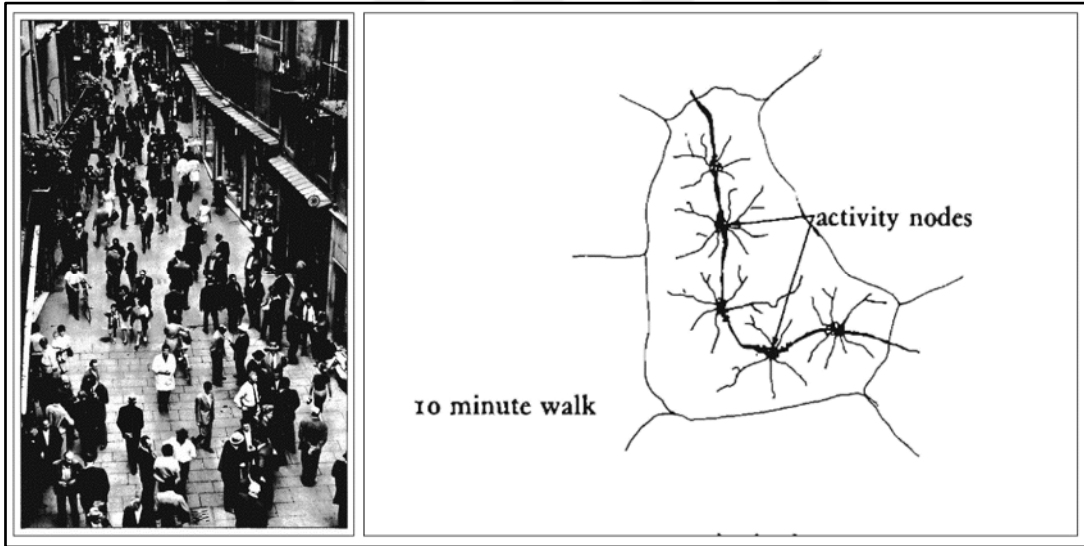
2.1.5.6.4. Gezinti Yolu (Promenade, 31) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, tarih boyunca kentlerde aynı değerleri paylaşan insanların birbiriyle temas kurmak için gittiği yerler var olmuştur. Bu mekanlar sokak tiyatrosu gibi, insanları diğerlerini izlemeye, gezinmeye, göz atmaya, aylakça dolaşmaya davet eder. Bu mekanlardan en güzeli, aynı yaşam tarzını paylaşan insanların dirsek temasında bulunmak ve topluluklarını gerçeklemek için kalabalıklar halinde topladığı gezinti yollarıdır. Her kültürden insan, gezinti yolunun mümkün kıldığı türden bir insan karışımına ihtiyaç duymaktadır fakat insanlar yaşadıkları yere 20 dakika mesafeden uzak gezinti yollarını kullanmaktadırlar (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her gezinti yolunun toplama havzası ve fiili fiziksel döşemeli alanı oldukça kritik bir konudur. Yaya Yoğunluğu (Pedestrian Density, 123) * örüntüsünde her 150-300 fit kare (13,94-27,87 m²) döşemeli yüzey için 1 kişi yoğunluktan az bir yoğunluğa sahip yerlerin ölü olduğu belirtilmiştir. Gezinti yolunun, uzunluğu boyunca, bu yaya yoğunluğunu sağlayacak kadar geniş devam etmesi çok önemlidir. 10 dakikalık bir yürüyüş yaklaşık 1500 fit (457,2 m) bir uzunluğa denk gelir ki bu gezinti yolunun kendi uzunluğu için de idealdir. Bu uzunlukta bir gezinti yolunu merkeze alıp her noktasından 10 dakikalık bir yürüyüş mesafesi çizildiğinde yaklaşık 320 akrelik (1,29 km²) bir alana ulaşılır. Bu alanda brüt akre başına 50 kişi düştüğü düşünülürse, alanda 16 bin kişi olacaktır. Bu nüfusun beşte biri gezinti yolunu haftada bir gün, öğleden sonra 6 ila 10

arasında bir saat kadar kullanıyorsa, bu saatler arasında herhangi bir anda gezinti yolunda 100 kişi olacaktır. Kişi başına 300 fit kare (27,87 m²) döşemeli yüzey düştüğü varsayılırsa, 1500 fit (457,2 m) uzunluğundaki gezinti yolunun en fazla 20 fit (6,1 m) genişlikte olacağı hesaplanacaktır. Bu türden bir hesap gezinti yolunun fizibilitesini kontrol etmek için kritiktir çünkü gezinti yolu ancak belirli bir yoğunluğu sağlarsa işleyebilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, gezinti yolları insanlara güçlü amaçlar sağlamalıdır. Bu yollar insanları buluşmaya davet eden yeme mekanları ve küçük dükkanlar bulundurmalıdır. İyi gezinti yolları topluluğun en aktif parçaları boyunca bir rotanın parçasıdır. Bu yüzden her topluluğun kalbinde bir gezinti yolunun kademeli oluşumunu teşvik etmek gerekir. Böylece gezinti yolu, topluluğun her noktasından 10 dakika yürüme mesafesi içerisinde yer alabilir. Ana cazibe noktaları gezinti yolunun iki ucunda tutularak aşağı ve yukarı sabit bir devinim yakalanabilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 50. Gezinti Yolu örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler İle İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Alt Kültürler Mozaïği,8”, “7000 Kişilik Topluluk,12” ve bunların sınırlarına bölünmüş bir kentsel alan düşünüldüğünde, her alt kültür bölgesini ve topluluğun omurgasını bir gezinti yolu şekillendirecektir. Her gezinti yolu, uzunluğu boyunca, yaya

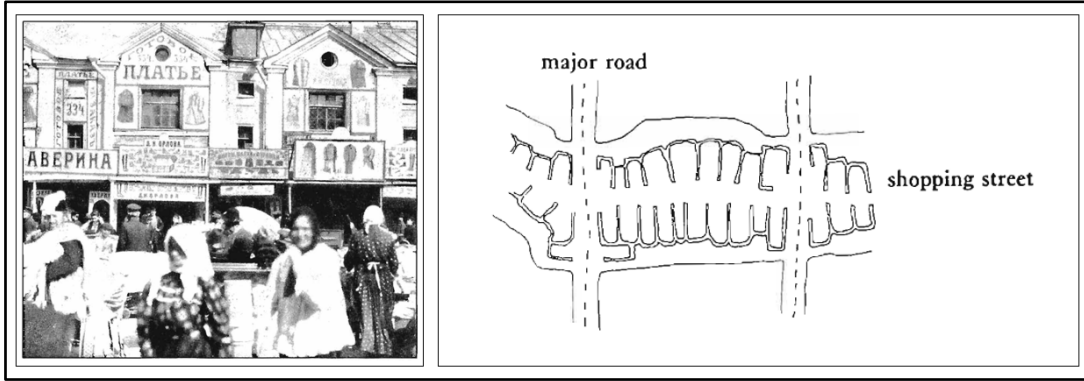
akışı yaratarak “Aktivite Düğümlerinin,30” şekillenmesine yardım edecektir. Bu akış aktivite düğümlerinin yaşayabilmesi için gereklidir.

Gezinti yolu ne kadar geniş olursa olsun, aktivite açısından yeterince yoğun olmalıdır. Bu yoğunluk “Yaya Yoğunluğu,123” örüntüsünde verilen formül ile hesaplanabilir. Gezinti yolu boyunca, “Aktivite Düğümleri,30” örüntüsü doğrultusunda, aktivitelerin yoğunlaştığı noktalar bulunacaktır. Bunların bazıları “Gece Hayatına,33” hizmet ederken, bazıları “Alışveriş Sokağı,32” örüntüsüne uygun olarak dükkanların yoğunlaştığı noktalar olacaktır. Çok geniş gezinti yollarının “Karnaval,58” ve “Sokakta Dans” örüntüleri doğrultusunda düzenlemeler içermesi uygun olacaktır. Gezinti yoluna detaylı fiziksel karakteri, “Yaya Sokağı,100” ve “Rotanın Biçimi,121” örüntüleri tarafından verilir.

2.1.5.6.5. Alışveriş Sokağı (Shopping Street, 32) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, problemin merkezindeki çelişki, etkili bir şekilde çözülememiştir. Majör trafik arterleri boyunca düzenlenmiş dükkanlardan oluşan alışveriş bantları arabalar için uygun olmakla birlikte yayalar için uygundur. Bu bantlar yaya bölgelerinin ihtiyacı olan karakterlere sahip değildir. Öte yandan eski şehir merkezlerinin otomobil öncesi alışveriş sokakları yaya ihtiyaçlarını kısmen dikkate alsa da bu şehirler genişledikçe arabaların hâkim olduğu dar sokaklar sıkışık ve erişime uygunsuz hale gelmiştir. Modern çözüm alışveriş merkezleri olmuştur. Alışveriş merkezleri arabalar için uygun ve içlerindeki yaya bölgeleriyle teoride yayalar için uygundur. Fakat bu merkezler, büyük otoparkların ortasında izole olmuş ve çevredeki alanların yaya deseninden kopuk, yürüyerek ulaşılamayan yapılardır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, yerel alışveriş noktalarının, majör yollara dik açılarda bağlanan ve bu yollardan dışarı açılan, kısa yaya sokakları formunda büyümesinin teşvik edilmesi gerekir. Böylece arabalar yol kenarına çekebilir fakat alışveriş sokağına zarar vermezler (Alexander vd., 1977).

Şekil 51. Alışveriş Sokağı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

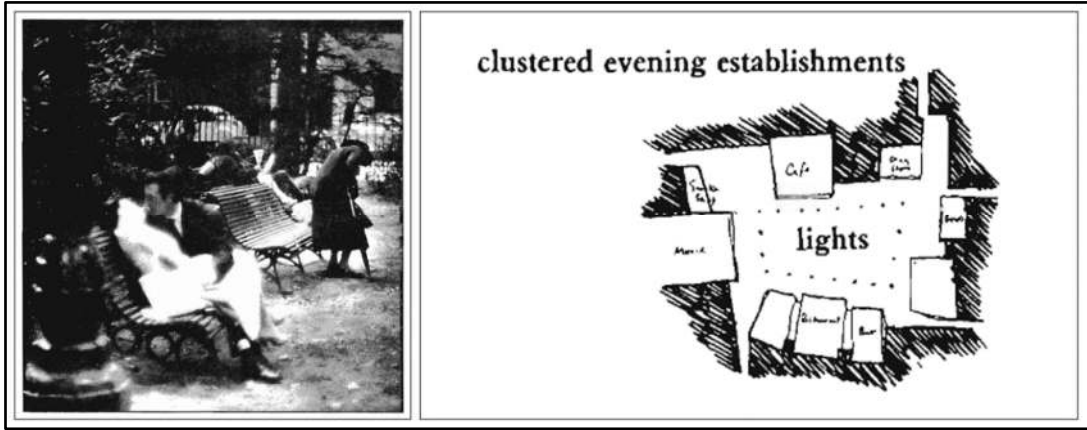
“Alışveriş Sokağı,32” örüntüsü, “Şehrin Büyüsü,10”, “Gezinti Yolu,31” ve “Alışveriş Ağı,19” örüntülerini tamamlamaya yardımcı olur.

“Alışveriş Sokağının,32” fiziksel karakteri, “Rotaların ve Arabaların Şebekesindeki,52”, “Paralel Yollara,23” dik açılarda bağlanan, herhangi bir “Yaya Sokağı,100” gibi belirlenmelidir. Bu sokakta olabildiğince küçük çok sayıda “Şahıs Dükânı,87” yer almalıdır. Alışveriş sokağının araç yolunu kestiği yerde, “Yaya Geçitleri,54” örüntüsü doğrultusunda yayaya öncelik verecek geniş yaya geçitleri tasarlamak gerekir. Dükkanların arkasındaki bir ara yolda tek sıra halinde araç otoparkı sağlanabilir. Bu ara yolun tasarım detayları “Korumalı Otopark,97” ve “Branda Çatılar,244” örüntüsü doğrultusunda belirlenebilir. Her alışveriş sokağının “Çeşitli Dükkanları Bulunduğu Pazar,46” ve “Aralardaki Konut,48” örüntülerini içermesi gerekir.

2.1.5.6.6. Gece Hayatı (Night Life, 33) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, gece aktiviteleri topluluğun içinde tek başlarına bulduklarında yeterli cazibeyi yaratamazlar. Gece hayatı hissi için birbirini destekleyen en az 6 noktanın birlikte bulunması gerekir. Bir kişinin aynı anda gidemeyeceği aktiviteleri barındıran merkezi masif yapılardan kaçınmak gerekir. Bunun dışında aydınlatma, suçu önleyecek doğal denetimi yaratacak kadar yaya yoğunluğu önemli faktörlerdir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, gece açık olan dükkanlar, eğlence yerleri ve servisler, otellerin, barların ve gece boyunca açık küçük lokantaların yanında gece hayatının merkezini biçimlenmek için birlikte yer almalıdır. İyi aydınlatılmış, güvenli, canlı mekanlar, gece dışarı çıkan insanları, kentteki ortak birkaç noktaya yönlendirerek, yaya aktivitelerinin yoğunluğunu artırır. Bu gece merkezlerinin kendilerini kentin geneline dağıtmaları teşvik edilmelidir (Alexander vd., 1977).

Şekil 52. Gece Hayatı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

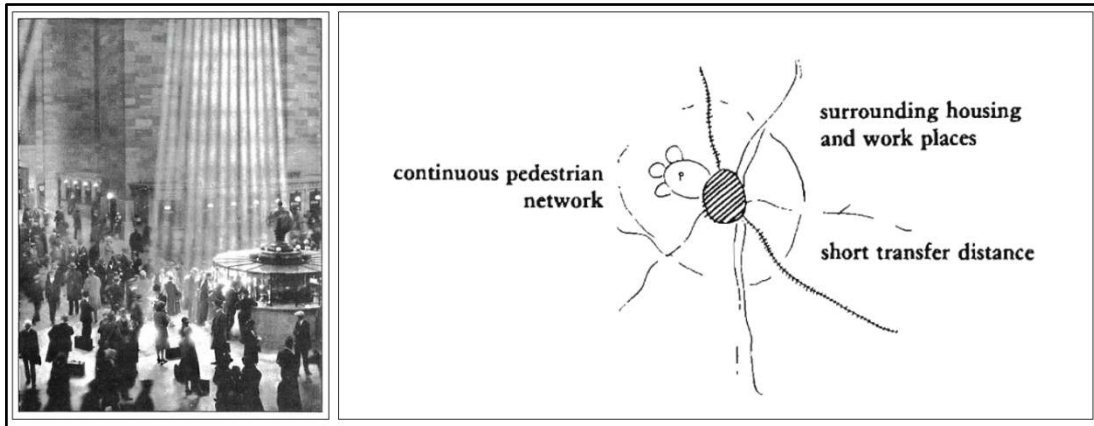
“Şehrin Büyüsü,10” ve “7000 Kişilik Topluluk,12” bir çeşit gece hayatına sahiptir. Eğer toplulukta “Gezinti Yolu,31” bulunuyorsa, bu yolun en az bir bölümünde mutlaka gece hayatı bulunacaktır. “Gece Hayatı,33” örüntüsü gece aktivitelerinin bir araya gelme detaylarını tarif etmektedir.

Gece hayatına özel alanın fiziksel planı diğer “Aktivite Düğümlerinde,30” olduğu gibi tasarlanır. Bu alanlar “Yerel Belediye Binası,44”, “Karnaval,58”, “Sokakta Dans,63”, “Sokak Kafe,88”, “Birahane,90” ve “Yolcular İçin Misafirhane,91” gibi kurulumlar içerebilir.

2.1.5.6.7. Kavşak (Interchance, 34)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, toplu taşımaya özellikle ihtiyaç duyan, iş yerleri ve konutlar kavşaklar etrafında eşit dağıtılmalı, kavşakların çevredeki yaya sokakları akışı ile bağlantısı kurulmalı ve bu kavşaklar ulaşım modları arasında kolayca aktarma yapabilmeye imkân tanınmalıdır. İşçiler toplu taşıma sistemlerinin düzenli kullanıcılarıdır. Bu yüzden sağlıklı bir toplu sistemde tüm işyerleri kavşaklara yürüme mesafesi içerisinde yer almalıdır. Yayılmış İş (Scattered Work, 9) ** örüntüsü sistemi destekleyecektir. Bir ya da iki merkezde yığılmış iş yerleri, paydos saatlerinde yarattıkları kalabalık ile sistemi bir bütün olarak verimsiz hale getirmektedir. Kavşaklar etrafında bazı alanlar toplu taşımaya bağımlı bireyler için konut alanlarına bırakılmalıdır. Özellikle yaşlı insanlar toplu taşıma sisteminin sürekli kullanıcılarıdır. Her Yerde Yaşlı İnsanlar (Old People Everywhere, 40) ** örüntüsü doğrultusunda kavşakların etrafında bazı alanlar yaşlı insanların ihtiyaçlarını karşılayacak türden konutlar için bölgenmelidir. Kavşakların güvenli mekanlar olmaları için yerel yaya ulaşımının geçtiği mekanlar olmalı ve yaya akışının sürekliliği için yeterli sayıda dükkân ve büfe bulundurmalıdır. (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, kavşakta farklı ulaşım modları arasında aktarma mesafesi 300 fit ila 600 fit (91,44 m ila 182,88m) yürüme mesafesi içerisinde tutulmalıdır. (Alexander vd., 1977).

Şekil 53. Kavşak örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Kavşak,34” örüntüsü, “Toplu Taşıma Ağını,16” yaratacak noktaları tanımlar. Kavşaklar, her ulaşım alanının merkezinde sistemler arası aktarma ihtimalini garanti ederek aynı zamanda “Yerel Ulaşım Alanlarını,11” tamamlamaya yardım eder.

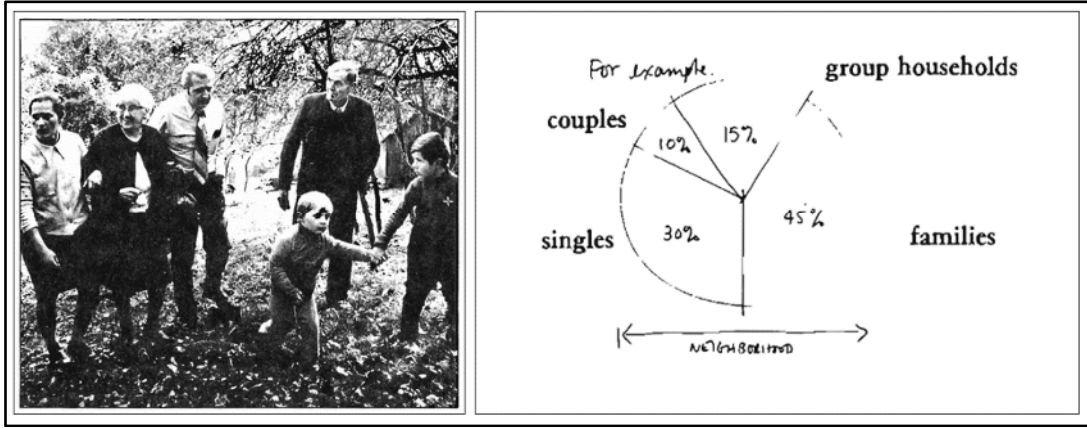
Her kavşağın etrafında iş yerlerinin yaratılması “Yayılmış İş,9” örüntüsünün gelişimine katkı sağlayacaktır. Kavşakların etrafında aynı zamanda “Konut Tepesi,39”, “Her Yerde Yaşlı İnsanlar,40” ve “İş Topluluğu,41” örüntülerine uygun alanlara yer vermek gerekir. Kavşağın dış mekânı “Aktivite Düğümü,30” olarak tasarlanmalı, gereken yerlerin üstü “Arkatlar,119” ile kapatılarak iklim şartlarından korunma sağlanmalıdır. Her kavşakta “Otobüs Durağına,92” ve “Minibüsler,20” ağına yer verilmelidir.

2.1.5.7. Konut Kümeleri

2.1.5.7.1. Hane Halkı Karışımı (Household Mix, 35) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanlar, hayat döngüsünün diğer evrelerine geçen insanlardan destek ve onay almaya ihtiyacı duyarlar. Aynı zamanda kendileri ile aynı evrede olan diğer insanların desteği de önemlidir. Fakat ayrışma yaratan ihtiyaçların böylesi bir karışıma duyulan ihtiyacı bastırma eğilimi vardır. Mevcut konut desenlerinin değişik türden aileleri birbirinden ayrı tutma eğilimi de önemlidir. Hayat Döngüsü (Life Cycle) * örüntüsü ile normal bir gelişim için hayatın her evresindeki insanlar ve her evreyi ilgilendiren kurumlar arasında bir temas olması gerektiği belirtilmiştir. Hayatın ancak bir ya da iki evresine hitap eden ailelerden oluşan mahalleler böylesi bir temasın önüne geçmektedir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, insanların kendileri ile aynı evrelerde olan insanlarla ve diğer evrelerdeki insanlarla temasında uygun denge bölgesel istatistiklerden gelmelidir. Öncelikle her hane halkı türü için bölgenin yüzdelik dilimleri belirlenmelidir. Bu oran mahallelerde konut karışımının kademeli gelişimine rehberlik etmelidir (Alexander vd., 1977).

Şekil 54. Hane Halkı Karışımı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Bir bölgedeki “Hane Halkı Karışımı,35”, “Tanımlanabilir Mahallenin,14”, “Konut Kümesinin,37”, “İş Topluluğunun,41” ve “Hayat Döngüsünün,26” karakterini yaratacak ve yok edecek en önemli etkidir.

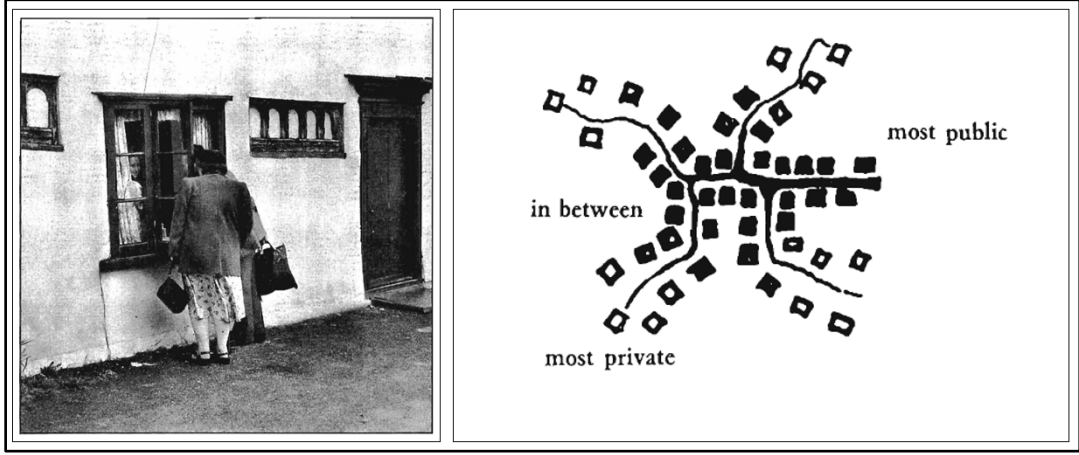
Her mahallede, “Her Yerde Yaşlı İnsanlar,40”, “Bağlantılı Oyun,68”, “Aile,75”, “Küçük Aile İçin Konut,76”, “Çiftler İçin Konut,77” ve “Tek Kişi İçin Konut,78” örüntülerinin karşılığı mutlaka bulunmalıdır.

2.1.5.7.2. Kamusalığın Dereceleri (Degrees Of Publicness, 36) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, dışadönük aktiviteler ve içedönük aktivitelere katılma isteği açısından insanları birbirinden farklıdır. Mahallelerde insanların değişik derecelerde kamusalık isteğine uygun konutlara yer vermek gerekir. Kamusalık açısından 3 farklı dereceden bahsedilebilir: aksiyona yakın konutlar, izole konutlar ve ikisi arasında bir yerde konutlar. Bunu sağlamak için değişik türde rotalar gereklidir: servisler boyunca geniş, aktivitelere ve kalabalıklara açık rotalar, servislerden uzak, dar, dolambaçlı, çıkmaz sokaklı rotalar ve en uzak rotalar ile en merkezi ve kalabalık rotaları birleştiren rotalar (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her mahallede, kamusalık açısından bu 3 türde konutun net ayrımı yapılmalı ve mahallelerde 3 türden de eşit miktarda konuta yer verilmelidir (Alexander vd., 1977).

Şekil 55. Kamusalığın Dereceleri örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Tanımlanabilir Mahalle,14” dahilinde bazı alanlarda hayat “Aktivite Düğümlerini,30” biçimlendirirken bazı alanlarda hayat daha yavaş akmaktadır. Bu durum “Yoğunluk Halkaları,29” arasında farklılık gösterir. Hayatın bu derecelerine uygun çeşitlikte konut ve rota üretmek önemlidir.

“Kamusallığın Dereceleri,36” örüntüsü mahallelerde ve ev kümelerinde konutların farklılaştırılmasına yardım edecektir. Bir mahalle dahilinde yüksek yoğunluklu kümeler, daha işlek caddelerde “Konut Tepesi,39” ve “Sıra Evler,38” örüntüleri doğrultusunda inşa edilebilir. Düşük yoğunluklu kümeler, geri planda, “Konut Kümesi,37” ve “Sıra Evler,38” örüntüleri doğrultusunda inşa edilebilir. En işlek cadde “Yaya Sokağı, 100” ya da majör bir yolda “Yükseltilmiş Parkur,55” olabilir. Geri planda “Yeşil Sokaklar,51” ya da “Rotanın Biçimi,121” örüntüsü doğrultusunda dar rotalar olabilir. Canlı sokakların istendiği her yer de konut yoğunluğu canlılığı yaratacak kadar yüksek olmalıdır. Bu konuda “Yaya Yoğunluğu,123” örüntüsünden yardım alınabilir.

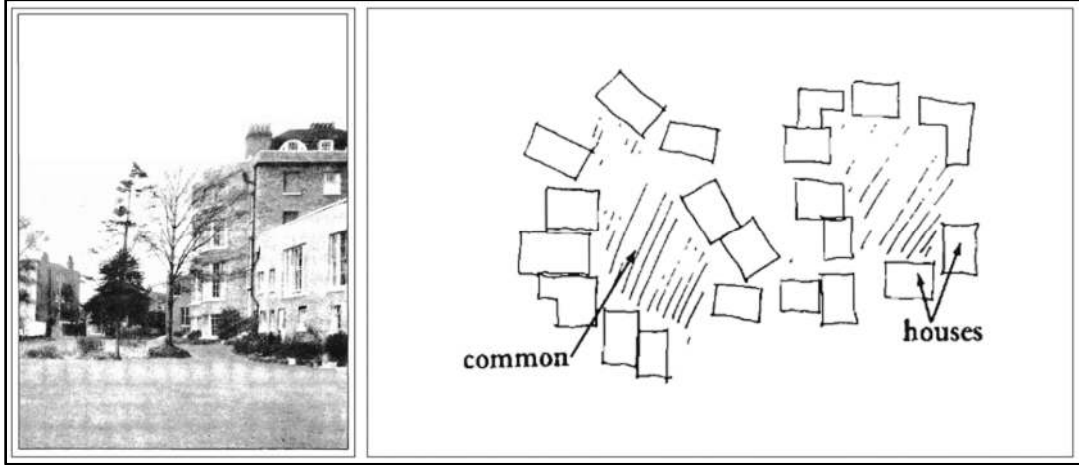
2.1.5.7.3. Konut Kümesi (House Cluster, 37) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, konutlar mülkiyetine kentin sahip olduğu sokaklarda düzenlendiklerinde, hemen dışarılarındaki arazinin, bu konutlarda yaşayan insanların ihtiyaçlarını yansıtabilmesinin imkânı yoktur. İnsanların arazi ve onun

onarımı üzerinde direkt kontrolleri olduğu takdirde arazi onların ihtiyaçlarını karşılamak için kademeli olarak biçimlenecektir. Konut Kümesi (House Cluster, 37) ** örüntüsü mahalle arazi kullanımının kademeli olarak farklılaşması için bir kaynaktır. Bu örüntü ayrıca komşular arası etkileşimin doğal odağıdır. Bir mahalle planı konut kümelerine imkân vermeyecek şekilde tasarlanmış olsa bile, insanların komşuluk ilişkileri incelendiğinde, evlerini merkeze alan bir mekânsal küme içerisinde kaldıkları bir fiziksel desen gözlemlenmiştir. İnsanlar, kentin tamamındaki arkadaşlarıyla görüşebilseler dahi, mekânsal bir komşuluk kümesinin bir parçası olmak ve bu kümenin insanları ile temas halinde olmaya ihtiyaç duymaktadır.

Yazarlara göre, bir konut kümesi için ideal konut sayısı 8 ila 12 konut arasındadır. Bu sayı yüz yüze ilişkiler ve ortak kararlar alabilmek için idealdir. Yeni inşa edilen mahallelerde küme tasarımı kolaydır. Ayrık nizam konutlardan oluşan mevcut mahallelerde, bölgeleme hükümleri gevşetilerek, insanların, mevcut gridin dışında, yavaş yavaş, Ortak Arazi (Common Land, 67) ** ve Aile (The Family, 75) * örüntüleri doğrultusunda, kümeleri birleştirmesine izin verilebilir. Böylece bu örüntü kademeli olarak kullanıma sokulabilir. Bu örüntünün, Sıra Evler (Row Houses, 38) * ve Konut Tepesi (Housing Hill,39) örüntüsü ile uygulanabilmesi de mümkündür. Bu durumda sıraların kurulumu ve apartman binasının kanatları kümeyi biçimlendirecektir. Her durumda küme tarafından paylaşılan ortak arazi asli bileşendir. Ortak arazi odak gibi davranır ve grubu fiziksel olarak birbirine bağlar. Ortak arazi bir rota kadar küçük ve bir yeşil alan kadar büyük olabilir. Fakat kümelerin topluluğu dışlayacak kadar sıkı olmamasına özen göstermek gerekir. Kümeler üst üste binebilmeli ve bir miktar açık uçlu olmalıdır. Herhangi biri kümeler boyunca yürürken rahat hissedebilmelidir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, kümenin mülkiyet dokusu ayrıca önemlidir. Kümedeki haneler kendilerini bir tüzelkişi gibi organize edebilmeli ve ortak arazilerine sahip olabilmelidirler. Ayrıca hanelerin her biri, birkaç kümeden oluşan mahallenin ortak arazisinin de hissedarları olmalıdırlar (Alexander vd., 1977).

Şekil 56. Konut Kümesi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Tanımlanabilir Mahalle,14” dahilinde organizasyonun temel ünitesi konut kümeleridir. Değişik kümelerin kompozisyonu ve yoğunluğu çeşitlendirilerek “Yoğunluk Halkaları,29”, “Hane Halkı Karışımı,35” ve “Kamusallığın Dereceleri,36” örüntülerinin oluşması sağlanabilir.

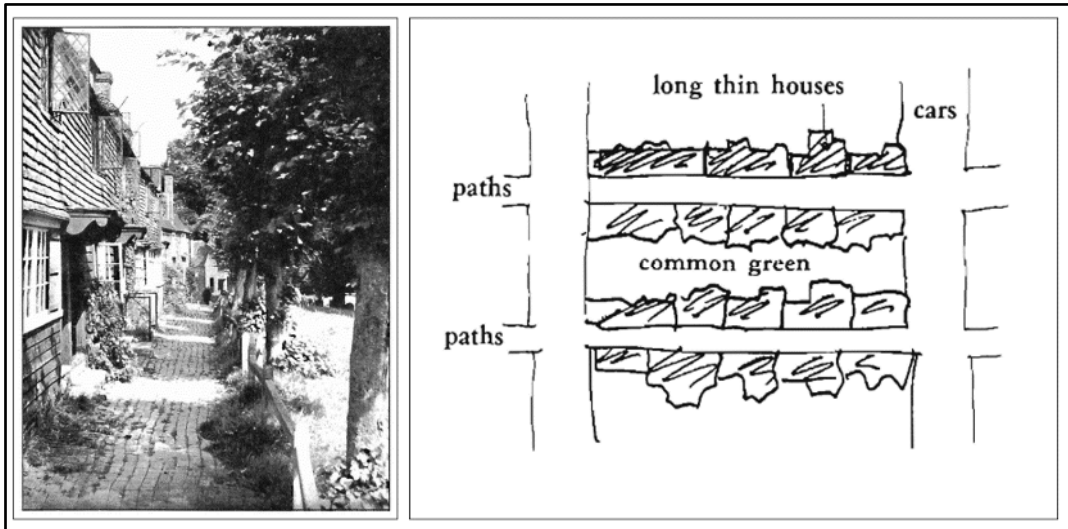
Düşük yoğunluklarda “Konut Kümesi,37”, örüntüsü akre başına (4046,86 m²) 15 konut olacak şekilde kullanılırken, yüksek yoğunluklarda, “Sıra Evler, 38” ve “Konut Tepesi,39” örüntüleri ile kümeler modifiye edilmelidir. Konutlar için her zaman “Ortak Arazi,67” ve ortak “Ev Atölyesi,157” sağlamak gerekir. “Sirkülasyon Alanları,98” örüntüsü doğrultusunda rotalar net bir biçimde düzenlenmelidir. “Kamusallığın Dereceleri,36” örüntüsü doğrultusunda, bu rotalar, küme dahilinde bile, daha işlek ve az kullanılır rotalar yaratacak bir yollar yerleştirilmelidir. Arabalar için “Küçük Otopark Parselleri,103” ayrılmalıdır. Kümedeki konutların “Aile,75”, “Küçük Aile İçin Konut,76”, “Çiftler İçin Konut,77”, “Tek Kişi İçin Konut,78” ve “Kendi Evin,79” örüntüleri doğrultusunda yaşayanlara uygun olmasına önem vermek gerekir.

2.1.5.7.4. Sıra Evler (Row Houses, 38) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, akre başına (4046,86 m²) 15 konut üzerinde bir yoğunlukta, etraflarındaki açık alanı tahrip etmeden, ayrı nizam evler inşa

etmenin neredeyse imkânı yoktur. Apartmanlar ise yüksek yoğunluk problemine çözüm olamazlar çünkü insanları zeminden koparırlar ve özel bahçeleri yoktur. Sıra evler bu problemi çözmektedir. Fakat geleneksel sıra evler formları ile hayli problemlidir. Geleneksel sıra evler kısa ön cepheleri ve derinlikleri yüzünden iyi aydınlatılamazlar, ortak duvardan oldukça uzak bölümleri olmadığından mahremiyet açısından eksiktirler, küçük bahçeleri kısa cephede olduğundan kısıtlı iç mekân bahçe ile bağlantılıdır. Konut içerisinde özgün varyasyonlar için bir faaliyet alanı neredeyse yoktur. (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, geleneksel sıra evlerin problemleri formları ile oynanarak çözülebilir. Sıra evler, rotalar boyunca, uzun bir ön cephe ve daha az bir derinlik ile tasarlanabilir. Böylesi bir tasarımda konutun çevresinin %30 u sabit iken, %70 i özgün varyasyonlar için serbesttir. Geleneksel formda ise bu oranlar tam tersidir. Bu durum konut ve bahçesi için kabul edilebilir bir mahremiyete imkân tanıyan tasarımları destekler, iç mekânın aydınlanma oranını artırır ve daha fazla iç mekânın bahçeye bağlanmasını sağlar. Yol ve servis maliyetlerini minimum tutmak için geleneksel sıra evlerin ön cepheleri olabildiğince küçük tutulmaktadır. Bu durumu hesaba katarak yazarlar sıra evler için önerdikleri formda, evlerin ön cephelerini rotalar üzerinde tutmuş ve bu rotaların uygun açılarla yollara bağlanmasının maliyetleri düşüreceğini belirtmişlerdir. Rotaların ve Arabaların Şebekesi (Network of Paths and Car, 52) ** örüntüsü olası yolları anlatmaktadır. Konut başı 1300 fit kare (120,77 m²) arazi ile net akre başına (4046,86 m²) 30 konut inşa edilmesi mümkündür (Alexander vd., 1977).

Şekil 57. Sıra Evler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Toplulukların belirli bölümlerinde, ayırık nizam konutlar ve “Konut Kümelerinin,37” bahçeleri işlemeyecektir. Çünkü bu formlar “Yoğunluk Halkaları,29” ve “Kamusallığın Dereceleri,36” örüntülerinin daha yoğun bölümlerini üretecek kadar yoğun değildir. Bu örüntülerin yaratılmasına yardım etmek için sıra evler inşa etmek gerekir.

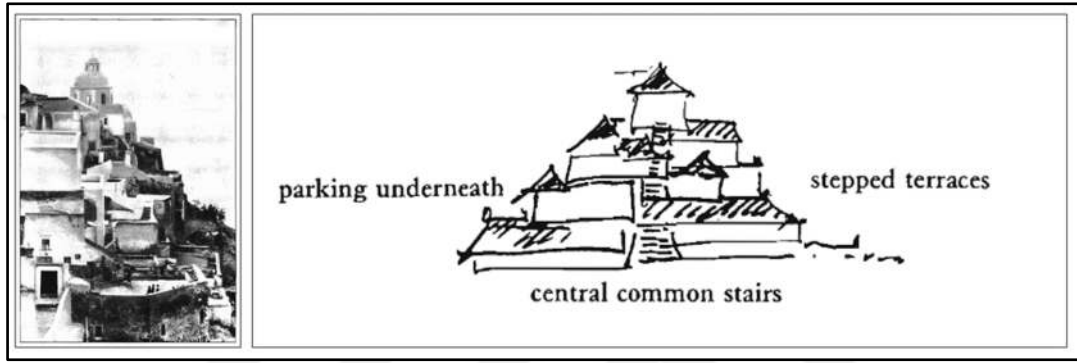
Rotalar boyunca bağımsız konutları ve kulübeleri mümkün olduğunca uzun ve dar tasarlamak gerekir. Bu konuda “Dar Uzun Konut,109” örüntüsünden faydalanılabilir. Farklı hane halkı türlerine göre konutlar çeşitlendirilmeli. Bu konuda “Aile,75”, “Küçük Aile İçin Konut,76”, “Çiftler İçin Konut,77” ve “Tek Kişi İçin Konut,78” örüntüleri dikkate alınabilir. “Paralel Yollar,23” ve “Rotaların ve Arabaların Şebekesi,52” örüntüleri doğrultusunda yollar rotalara dik açılarda inşa edilmelidir. Yollar üzerinde “Küçük Otopark Parselleri,103” tasarlanabilir. Öte yandan “Konut Kümesi,37” ve “Bina Kompleksi,95” gibi kümelerde sıra evler inşa edilebilir.

2.1.5.7.5. Konut Tepesi (Housing Hill, 39)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, Kendi Evin (Your Own Home, 79) ** örüntüsünde tartışıldığı üzere, her aile, bir şeyler yetiştirebileceği ve inşa edebileceği bir arazisi olan, kendilerine özgü evlerinin olmasına ihtiyaç duyar. Tipik bir apartman bu özellikleri sağlamaz. Konut Tepesi (Housing Hill, 39) örüntüsü 3 gereklilikten doğmaktadır. İlk olarak insanlar, zeminle ve komşularıyla, yüksek katlı yaşamın izin verdiğinden çok daha fazla temas yürütmek ihtiyacındadır. İkinci olarak insanlar bir dış bahçe ya da dış avlu istedikleri için apartman yaşamını reddetmektedir. Üçüncü olarak insanlar konutlarında çeşitliliğe ve özgünlüğüne özlem duymaktadır. Yüksek katlı yapıların sıradan cepheleri ve birbirinin aynı üniteleri bu arzuları engellemektedir. Dört Kat Limiti (Four-Story Limit, 21) ** örüntüsünde yüksek katlı yapıların, bu yapılarda yaşayan insanların psikolojileri üzerindeki olumsuz etkileri tartışılmıştır. Kent Kır Parmakları (City Country Fingers, 3) ** örüntüsünde insanların kırla temas halinde olma ihtiyacının biyolojik kökenleri tartışılmıştır. Bu tartışma konut ve bahçesi bağlamında da geçerlidir. (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, net akre başına (4046,86 m²) 30 konuttan fazlası inşa edilmek istendiğinde, 4 kat limiti dahilinde kalarak, güneye doğru eğimli, basamaklandırılmış

teraslar ideal formdur. Bu formda zeminle direkt bağlantılı geniş bir açık merdiven kullanmak gerekir. Konutlar için ortak olacak bu merdiven güneye yönelmeli ve ortak bir bahçeye açılmalıdır. Merdiven sokağın devamı olarak tasarlanmalıdır. Teraslar konutların yanı sıra konut bahçeleri için yeterince toprak bulundurmalıdır. Teraslanmış bir süper strüktürde her ailenin konutunu adım adım inşa etmesine izin verilmelidir böylece konutlar ailelere özgü olabilir. Böylesi bir konut tepesinin altı otopark olarak kullanılabilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 58. Konut Tepesi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

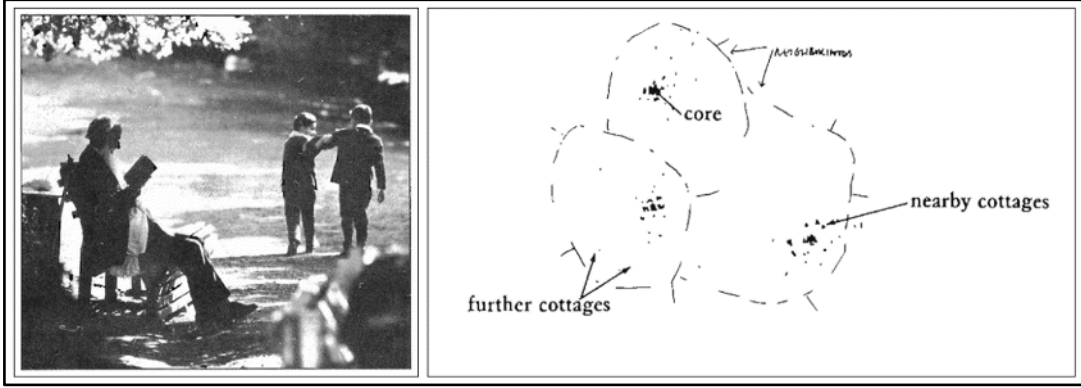
Topluluğun “Yoğunluk Halkalarında,29” içteki halkalarda daha yüksek yoğunluklara gerek duyulduğunda ve akre başına (4046,86 m²) 30 konuttan fazla konut düşen yoğunlukların olduğu yerlerde ya da “Dört Kat Limiti,21” çerçevesinde 4 katlı konutlar inşa edilirken, konut kümeleri tepelere benzeyecektir.

İnsanların “Kendi Evin,79” örüntüsü doğrultusunda, kendi evlerini teraslar üzerinde bireysel olarak inşa etmelerine izin verilmeli. Her teras bir alttakinin üstüne bineceğinden, her konutun bahçesi alttaki konutun üzerinde olacaktır. Bu konuda “Çatı Bahçesi,118” örüntüsüne göre davranılabilir. Merkezi ortak merdiven “Açık Merdivenler,158” örüntüsü doğrultusunda açık mekân olarak bırakılmalı, gerekirse iklim şartları için cam bir çatı ile düzenlenmelidir. “Ortak Arazi,67” oyun alanları, çiçekler ve sebzeler için merdivenin eteklerine yerleştirilmelidir. Bu konuda “Bağlantılı Oyun,68” “Sebze Bahçesi,177” örüntülerinden faydalanılabilir.

2.1.5.7.6. Her Yerde Yaşlı İnsanlar (Old People Everywhere, 40) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, yaşlı insanlar arasında kümeler halinde toplanma konusunda doğal bir eğilim vardır. Bu topluluklar fazla geniş ya da fazla izole oldukları takdirde, kentin diğer bölümlerindeki gençlerin yaşlılarla arkadaşlığın faydalarından yararlanma imkanları kalmaz. Yaşlı insanların geleneksel kültürlerdeki gibi topluma entegre olabilmeleri ancak fiziksel entegrasyonla mümkün olabilir. Öncelikle yaşlıların değişik ihtiyaçlarını hesaba katmak gerekir. Tamamen bakıma muhtaç yaşlılar, haftada bir ya da iki bakım hizmeti alan yaşlılar, sadece alışveriş, temizlik ve yemek pişirme konularında yardım alan yaşlılar ve tamamen bağımsız yaşlılar bulunduğunu düşünmek gerekir. Günümüzde sadece biraz yardımla bağımsız yaşayabilecek yaşlılar da tamamen bakıma muhtaçlar ile aynı tesislere yerleştirilmektedir. Bu durum ekonomik olmadığı gibi, bu durumdaki yaşlıları psikolojik olarak güçten düşüren bir uygulamadır. Oysa her mahallede merkezde tamamen bakıma muhtaç yaklaşık 20 yaşlının kalabileceği bir merkezi grup evi bulunabilir. Bu eve yakın bir halkada 10-15 kulübeye ve daha uzakta, bu merkezin 100-200 yarda (91,44-183,88 m) mesafesi içerisinde 10-15 kulübeye yer verilebilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her mahallede yaklaşık 50 yaşlının yerleşebileceği bazı konutlar yaratmak gerekir. Bu konutlar 3 halka içerisine yerleştirilmelidir: bakım hizmetleri verilen merkez halka, merkezin etrafında kulübelere oluşmuş halka ve merkezden en fazla 200 yarda (183,88 m) uzaklıkta, mahalledeki diğer evlerin arasına karışmış kulübelerin bulunduğu halka. Bunu desen kurulurken, 50 konutun tek bir bütüncül küme oluşturacağı bir yol izlemek gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 59. Her Yerde Yaşlı İnsanlar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Mahalleler, “Tanımlanabilir Mahalle,14”, “Hayat Döngüsü,26” ve “Hane Halkı Karışımı,35” örüntüleri doğrultusunda hakıyla biçimlendiklerinde, insanlara yaşların ve gelişim evrelerinin kesitini verirler.

“Her Yerde Yaşlı İnsanlar,40” örüntüsünde bahsedilen merkezi bakım hizmeti veren çekirdek herhangi bir grup evi gibi ele alınabilir. İkinci ve üçüncü halkadaki kulübeler ise “Yaşlılara Ait Kulübe,155” örüntüsü doğrultusunda küçük tasarlanabilir. “Aile,75” örüntüsü doğrultusunda bazı kulübeler, geniş aile evlerine bitişik tasarlanabilir. Yaşlı insanlara idare edebilecekleri işler sağlamak gerekir. Bu konuda “Öğrenme Şebekesi,18”, “Çocuk Bakım Evi,86”, “Yerleşik İş,156” ve “Sebze Bahçesi,177” örüntülerinden faydalanılabilir.

2.1.5.8. İş Toplulukları

2.1.5.8.1. İş Topluluğu (Work Community, 41) **

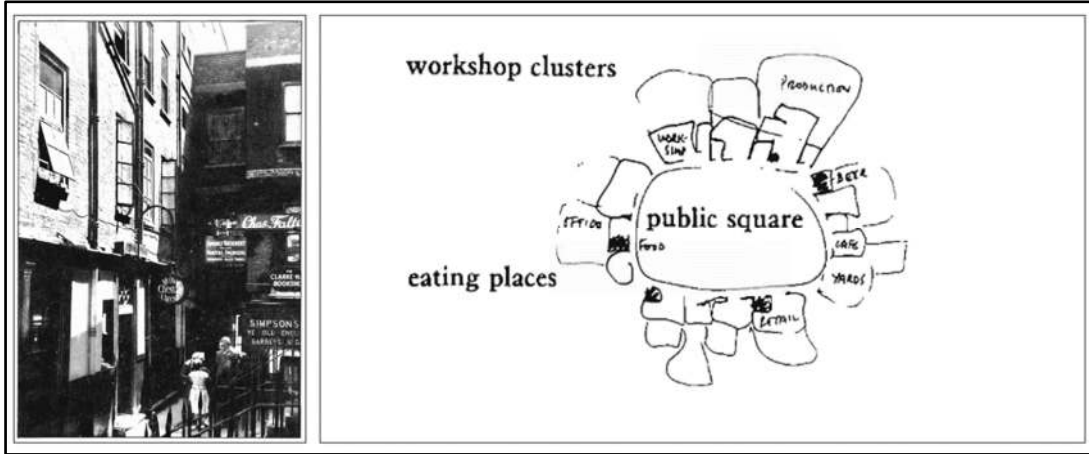
Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, kültürümüz yaşam ve iş arasında keskin bir ayırım yapmıştır. İnsanlar nerede yaşadıklarından bahsederken evlerini ya da mahallelerini kastederken, aslında iş yerlerinin yaşam barındırmadıklarını ifade etmiş olurlar. Yayılmış İş (Scattered Work, 9) ** ve Özerk Atölyeler ve Ofisler (Self Governing Workshops And Offices, 80) ** örüntüleri bu problemin tartışıldığı diğer örüntülerdir. İş

Topluluğu (Work Community, 41) ** örüntü ise çözümün iş yerlerinin bulunduğu alanlardaki uygulamalarına odaklanmaktadır. İnsanların çalıştıkları mekanların hemen etrafındaki alanın, mahallelerde olduğu gibi bir topluluk olması oldukça önemlidir. Sadece mahallelerde aile odaklı olan tempo ve ritim, bu alanlarda iş odaklı olmalıdır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, topluluklar olarak işleyen işyerleri için 5 ilişki kritiktir. İlk olarak, İş yerleri fazla yaygın ve fazla yığılmış olmamalı, yaklaşık 15 işyerinden oluşan bir küme idealdir. Topluluklar, çalışanların birbirini en azından görünce tanıyacakları kadar küçük olmalı ve aynı zamanda çalışanlara sosyal aktivite sağlayan tesisleri destekleyecek kadar büyük olmalıdır. Bu konuda ideal boyut 8 ila 20 kuruluş olabilir. İkinci olarak, iş yeri topluluğu beden işleri, masa başı işleri, zanaat işleri, satıcılık gibi birçok işi barındırmalıdır. Günümüzde her uzmanlık alanı kendine özel bir alanda çalışmaktadır. İş türleri ve çalışanlar arasında böylesi bir ayırım, insanları birbirinden izole ederken, birbirine daha az düşünen, birbirine saygı duymayan ve birbirini anlamayan bir toplum yapısının oluşmasına sebep olur. Üçüncü olarak, iş toplulukları dahilinde, bireysel işyerlerini ve ofisleri birbirine bağlayacak ortak bir araziye yer vermek gerekir. Bu arazi çalışanlar arasında temasa yardım edecektir. Dördüncü olarak iş topluluğu yerleşmiş olduğu daha geniş topluluk ile iç içe geçmiş olmalıdır. Böylece iş topluluğu ve konut topluluğu aynı servisleri ve tesisleri paylaşabilir. Son olarak, ortak arazi ve iç avlular iki kademeli bir kümelenmeye imkân verecek şekilde tasarlanmalıdır. Masa tenisi, voleybol gibi aktiviteler için iç avlular, 6 kişilik iş gruplarını destekleyebilirken, büfeler, çamaşırhaneler, berber dükkanları gibi kurumlar ayakta kalabilmek için 20-30 kişilik iş gruplarına ihtiyaç duyar (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, büfeler, dükkanlar içeren geniş bir kamusal meydan etrafında toplanmış, her biri kendi iç avlusuna sahip, küçük iş yeri kümelerinden oluşan iş topluluklarının oluşumu desteklenmelidir. Her iş topluluğu toplamda 10 ila 20 iş yerinden fazlasını barındırmamalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 60. İş Topluluğu örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

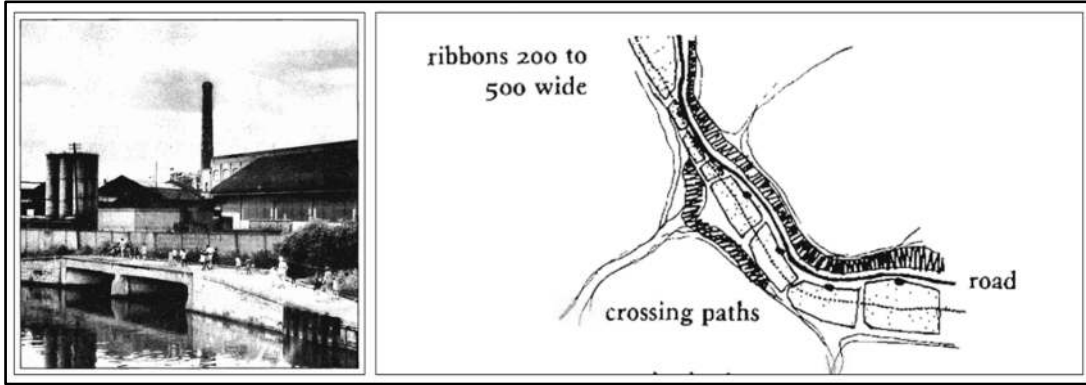
“Yayılmış İş,9” örüntüsüne göre iş tamamen konut alanlarına desantralize edilmelidir. “Yayılmış İş,9” örüntüsünün etkisinin kademeli olarak yükselebilmesi için mahalle sınırlarında bağımsız iş toplulukları inşa edilmelidir. Bu iş toplulukları, ileride “Alt Kültür Sınırlarının, 13”, “Mahalle Sınırlarının,15” ve “Aktivite Dügümlerinin,30” biçimlenmesine yardım edecektir.

“İş Topluluğunun,41” kalbine “Küçük Kamusal Meydanlar,61” örüntüsü doğrultusunda kamusal rotalar üzerinde bir meydan tasarlamak gerekir. Bu meydana ya da bitişik bir alanda “Yerel Sporlar,72” örüntüsü doğrultusunda aktivite imkanları yaratmak gerekir. Tüm topluluğun her zaman bir “Ulaşılabilir Yeşile,60” üç dakika yürüme mesafesi içerisinde yer almasına dikkat etmek gerekir. “Yaşayan İç Avlular,115” örüntüsü doğrultusunda iç avluları insanların orada doğal olarak toplanacakları bir yolla yerleştirmek gerekir. “Özerk Atölyeler ve Ofisler,80” örüntüsü doğrultusunda tüm atölyeler küçük tutulabilir. “Sokak Kafe,88”, “Yemek Stantları,93”, “Birlikte Yemek Yeme,147” örüntüleri doğrultusunda büfelerde birlikte yemek pişirme ve yeme desteklenebilir.

2.1.5.8.2. Endüstriyel Bant (Industrial Ribbon, 42) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, modern kentte endüstri bir hastalıkmiş gibi ele alınır. Endüstri zonları, kent yaşamının tamamen dışında, konut mahallelerinden ayrı bölgelerdir. 1930'lardan itibaren, işçilerin yararına, fabrikalar daha yeşil ve güzel yapılmaya çalışılsa da bu çabalar gerçekçi değildir. Yeni endüstriyel parkları çevreleyen bahçeler yerine, birkaç küçük iç avlu ve bahçe işçiler için daha faydalı olabilirdi. Endüstriyel bir parkın, çevredeki kentin sosyal ve duygusal yaşamına katkısı sıfırdır. Keskin bir şekilde ayrılmış olmasına gerek kalmayacak kadar küçük bir endüstri formu çözüm olabilir. Atölyeye benzeyen özgün bir form, yarattığı mal trafiği ile yakındaki mahalleleri tehdit etmeyecek bir yolla, mahalle sınırlarında geliştirilebilir. Böylece endüstri bölgesi unutulmuş, tehlikeli bir alan olmaktan çıkar ve yaşamın gerçek bir parçası olabilir; çevre konutlardan çocukların erişebildiği, kent yaşamının dokusuna entegre olmuş bir endüstri bölgesi. (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, endüstrilerin bazıları uygun şekilde işleyebilmek için geniş alanlara ihtiyaç duyar. Endüstrilerin yaklaşık %70'i 0-0,5 akre (0-2023,43 m²) alana ihtiyaç duyarken yaklaşık %10'u 10-25 akre (0,04-0,1 km²) alana ihtiyaç duymaktadır. Böyle endüstriler, sınırlar yeterince geniş olduğu takdirde, Mahalle Sınırı (Neighborhood Boundary, 15) * ve Alt Kültür Sınırı (Subculture Boundary, 13) * içerisinde yer alabilirler. 200 ila 500 fit (60,96 m ila 152,4 m) genişlikte bantlar içerisine 200 ila 2000 fit (60,96 m ila 609,6 m) uzunlukta sahalar, 0-25 akre (0,1 km²) aralığı için gerekli çeşitliliği sağlayacaktır. Bu boyutlar aynı zamanda, endüstriyel bantların iki tarafındaki toplulukları makul ölçüde bağlantıda tutacak kadar dar sınırlar yaratır. Endüstriyel bandın ihtiyacı olan mal trafiğini sağlayacak yollar bandın merkezinden geçirilmelidir. Böylece bandın kenarları topluluklara açık kalabilir. Bantlar aynı zamanda ring yolların oldukça yakınına yerleştirilerek topluluklar yoğun trafikten korunabilir. Bantların kenarları insanların endüstriyel aktivitelerin yan ürünlerinden faydalanabilecekleri mekanlar olarak ele alınmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 61. Endüstriyel Bant örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

İşin “Yayılmış İş,9” örüntüsü doğrultusunda desantralize edildiği bir kentte, endüstrinin yer seçimi, belirli bir miktar yığılmaya ihtiyaç duyduğu için, özel öneme sahiptir. “İş Topluluğu,41” örüntüsünde olduğu gibi endüstri de daha geniş “Alt Kültür Sınırlarının,13” biçimlenmesine yardım edebilir.

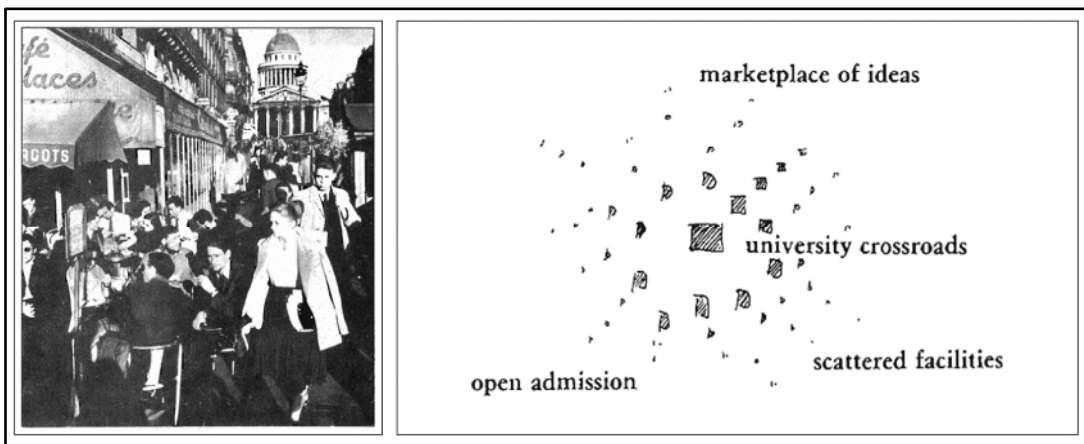
“Endüstriyel Bantlar,42”, “Ring Yollara,17” yeterince yakın yerleştirilmelidir. Böylece kamyonlar bantlardan ring yollara, başka bölgelere uğramadan, direkt geçebilir. Endüstriyel bandın iç planı, biraz daha yayılmış tutulmak kaydı ile, “İş Topluluğu,41” örüntüsünde anlatıldığı gibi tasarlanabilir. Her endüstride, kullanılabilir sokaklar ve dış mekanlar yaratmak için, önemli binalar, tesisin kalbine, bandın kenarlarına doğru, yerleştirilmelidir. Bu konuda “Pozitif Dış Mekân,106” ve “Bina Ön Cepheleri,122” örüntülerine göre hareket edilebilir.

2.1.5.8.3. Pazar Yeri Olarak Üniversite (University As A Marketplace, 43)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, orta çağın ilk üniversiteleri basitçe, sundukları şeyler ile öğrencileri cezbeden hocalardan oluşan bir derlem ve kentin tamamına yayılmış fikir piyasalarıydılar. Günümüzün izole ve fazla yönetilen üniversiteleri üniversitede farklı fikirlerin çeşitliliğini ve yoğunluğunu katletmekte ve öğrencilerin öğrenme fırsatlarını kısıtlamaktadır. Akademik özgürlüğün ve fikir alışverişi imkanlarının yeniden yaratılması için iki şey gereklidir. Öncelikle, sosyal ve fiziksel çevre, özgünlüğü

ve fikir özgürlüğünü teşvik edecek bir kurulumu sağlamalıdır. İkinci olarak, çevre öğrencilerin muazzam çeşitlikte fikre ulaşip, kendi kararını vereceği bir kurulumu sağlamalıdır. Böylesi bir kurulumu tarif edecek en net imaj, her biri özgün kalitesi ve benzersiz lezzetleri ile insanları cezbeden, yüzlerce ufak tezgâh barındıran geleneksel pazaryeridir. Böylesi bir pazaryerinde potansiyel alıcılar özgürce dolaşarak mamulleri satın almadan önce deneyebilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, herhangi bir yaşta herhangi biri üniversiteden tam zamanlı ya da yarı zamanlı ders alabilmelidir. Üniversitenin ders kataloğu, bölge genelinde, çeşitli kanallarla yayımlanmalıdır. Aynı şekilde herhangi biri, ders teklifinde bulunabilmelidir. Talebi öğrenciler yaratmalı, vatandaşlar ve hocalar arasında sert bir ayrım olmamalıdır. Bazı dersler evlerde bazı dersler ise kent genelindeki toplantı salonlarında verilebilir. Fakat bazı derslerin kütüphane ve çeşitli tesislere ihtiyacı olacaktır. Bu yüzden üniversitenin bu sosyal strüktürü destekleyen fiziksel bir strüktüre ihtiyacı vardır. Fakat bu form hiçbir zaman izole bir kampüs olmamalıdır. Fiziksel olarak üniversite, küçük ana binaların ve ofislerin toplandığı bir ya da iki sokaktan ve bu merkezden dalga dalga yayılan toplantı salonları ve laboratuvarlardan oluşmalı, kademeli olarak kente karışmalıdır. Bina Kompleksi (Building Complex, 95) **, Yaya Sokağı (Pedestrian Street, 100) **, Arkatlar (Arcades, 119)** ve Açık Merdivenler (Open Stairs) * örüntüleri üniversite tesislerinin tasarımında kullanılacak detaylar içermektedir. Bu türden bir üniversitenin yönetimi konularında ise dünyada bu yapıya benzer bazı deneyleri uygulamaya koyan kurumları incelemek gerekir. (Alexander vd., 1977).

Şekil 62. Pazar Yeri Olarak Üniversite örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Öğrenme Şebekesi,18” örüntüsü ile desantralize olmuş fırsatlarıyla öğrenme sürecine adanmış bir toplumun önemi ortaya konmuştur. Öğrenmeyi toplumdaki bütün insanlar için, yetişkin yaşamının normal bir bölümü olarak işleyen üniversitenin inşası öğrenme şebekesine yararlı olacaktır.

Üniversiteni merkezinde bir “Gezinti Yolu,31” tesis etmek gerekir. Bu merkezde “Bina Kompleksi,95” ve “Yaya Sokağı,100” örüntüleri doğrultusunda binaları sokaklar boyunca kümelemek gerekir. Bu merkezin “Sakin Arka Cephelere,59” erişimi sağlanmalıdır. “Aralardaki Konut,48” örüntüsü doğrultusunda bu alanda konutlara yer vermek gerekir. Derslikler için “Usta ve Çıraklar,83” örüntüsünde sunulan model mümkün oldukça takip edilmelidir.

2.1.5.8.4. Yerel Belediye Binası (Local Town Hall, 44) *

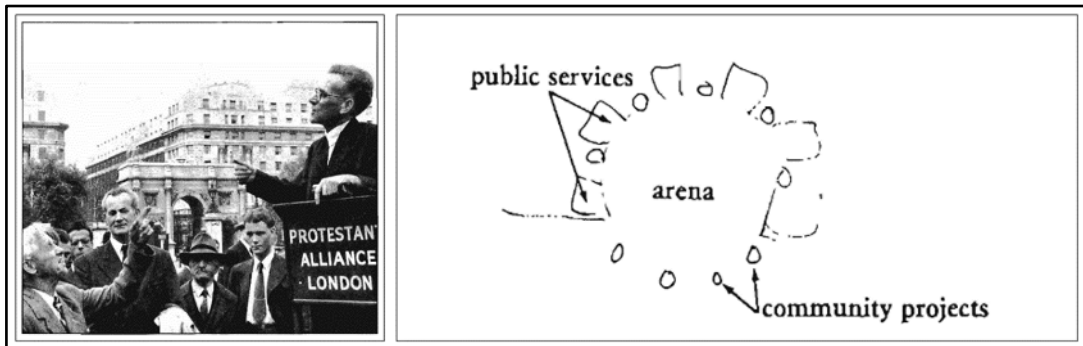
Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, her kent iki kademeli kendi kendini yöneten gruplardan oluşmalıdır: 5000 ila 10 bin nüfuslu topluluklar ve 200 ila 1000 nüfuslu mahalleler. Bu gruplar kendi yerel olarak kararlaştırılan planlarını uygulayacak politik güce sahip olmalıdırlar. Bu, ancak gruplardaki insanların ürettikleri vergiden grupların bir paya sahip olduğu durumda mümkün olabilir. Ayrıca gruplardaki insanların onları temsil eden yerel yönetime ulaşma olasılığına sahip olması gerekir. Bunun için yerel belediye binası iki temel özelliğe sahip olmalıdır. İlk olarak, bu bina hizmet ettiği grubun topluluk alanı olmalıdır. İkinci olarak bu bina, yerel topluluğun kalbinde, servis ettiği insanların yürüme mesafesi içerisinde yer almalıdır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, mahalle katılımına önem veren belediyelerde bile belediye binasının fiziksel doğası yerel topluluk yönetimlerini bastırmaktadır. İnsanlar mahalle ya da topluluk meselelerinde harekete geçmek istediklerinde belediyelerde güçsüzlük sendromunu deneyimlerler. Öncelikle belediye tüm kente hizmet etmektedir, onların ise problemi görece küçüktür. Kimse tanıdık değildir ve fazlasıyla meşguldür. Bazı randevuların alınması ve bazı formların doldurulması gerekir ki bu formların kişinin sorunuyla bağlantısı net değildir. Bu deneyim insanları belediye binalarından giderek uzaklaştırır. Oysa kişiyi ilgilendiren kararlar bu binalarda alınır. Mahalleler ve topluluklar, kent tüzüklerini gücün yerel gruplara devredilmesi için değiştirerek kendilerini ilgilendiren

işlevlerin kontrolünü ele almalı ve buna uygun mekanlar üretmelidir. Yerel belediye binaları yerel örgütlenmeye yardım eden topluluk bölgeleri olmalıdır. Topluluklar ses sistemi, banklar, ilan tahtaları olan kamusal bir foruma ihtiyaç duyarlar. İnsanlar bu forumlarda toplanıp fikirlerini söyleme konusunda özgür olabilmelidir. Ayrıca topluluk projeleri geliştirilebilecek ucuz ve kolaylıkla erişilebilir ofisler ve toplantı salonları yine toplulukların ihtiyaçlarındandır (Alexander vd., 1977).

Yerel belediye binasının yer seçimi önemli bir diğer faktördür. İnsanlar majör kavşaklara yakın konumlanmış topluluk merkezlerine 20 kat daha fazla ziyaret etmektedir. Bu yüzden topluluk merkezlerinin ana yaya kavşaklarının bir blok içinde yer almasına özen göstermek gerekir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, 500 nüfuslu bir mahallede, mahallenin yerel belediye binası, oldukça küçük ve enformel olabilir. Bu ölçekte bir merkezin ayrı bir bina olmasına da gerek yoktur. Mahallenin önemli köşelerinden birinde bir oda ve bitişik bir dış oda yeterli olacaktır. 7000 kişilik topluluk için ise, topluluğun ana gezinti yolunda, geniş bir ev büyüklüğünde bir bina ve forum ve toplanma mekânı olarak geliştirilmiş bir dış alan gereklidir. Sonuçta yerel belediye binası 3 bölümden oluşmalıdır, kamusal tartışmalar için forum işlevi gören bir arena, bu arena etrafında kamusal servisler ve özel amaçlı topluluk projeleri için kiralık alanlar.

Şekil 63. Yerel Belediye Binası örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“7000 Kişilik Topluluk,¹²” örüntüsüne göre, kentin politik ve ekonomik yaşamı küçük, kendi kendini yöneten topluluklara bölünmelidir. Bu durumda, yere yönetim süreci

fiziksel bir çalışma yerine ihtiyaç duyacaktır. Bu çalışma yerinin tasarımı ve yer seçimi, “7000 Kişilik Topluluk,12” için fiziksel ve sosyal bir odak işlevi görerek, topluluğun yaratılmasında ve sürdürülebilmesine yardım edecektir.

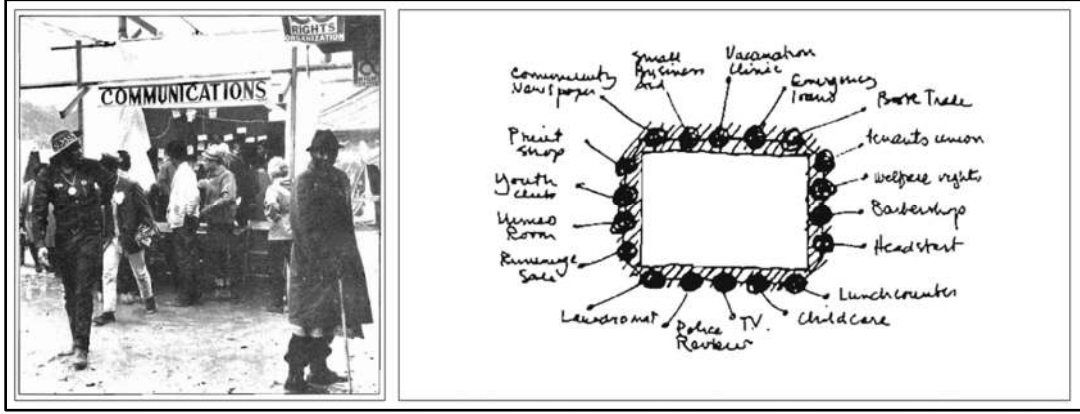
Arena, topluluğun merkezini biçimlendirecek şekilde düzenlenmeli ve kalabalığın kolayca toplanacağı kadar küçük tasarlanmalıdır. Bu konuda “Aktivite Düğümleri,30”, “Küçük Kamusal Meydanlar,61” ve “Yaya Yoğunluğu,123” örüntüleri dikkate alınabilir. Bu meydan etrafındaki tüm kamusal servisler “Bürokrasi Olmayan Küçük Hizmetler,”81” örüntüsü doğrultusunda olabildiğince küçük tutulmalıdır. Binanın çevresinde bir halkada “Topluluk Projeleri Çemberi,45” örüntüsü doğrultusunda topluluk projeleri için çok sayıda mekân sağlamak gerekir. Bunlar yerel belediye binasının dış yüzünü biçimlendirecektir.

2.1.5.8.5. Topluluk Projeleri Çemberi (Necklace Of Community Projects, 45)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, topluluğun kendi kendini yönetmesinde canlı bir süreç, özgürce işleyen, özel amaçlı politik ve servise yönelik gruplara bağlıdır. Küçük taban hareketleri toplum için hayatidir. Bu gruplar yerleşik fikirlere ciddi muhalefet sağlar. Bu grupların varlıkları ifade özgürlüğünün direkt sonucudur. Bu gruplar kendi kendini düzenleyen sağlıklı bir toplumun, işler yolundan çıktığında karşıt hareketler üretecek bölümleridir. Bu gruplar kamuya açık alanda fikirlerini ifade edebilecekleri mekanlara ihtiyaç duyarlar. Bu grupların bütçeleri oldukça küçük olduğu için topluluk onlara minimum yer sağlamalıdır. Bu yerler küçük bir dükkân büyüklüğünde olabilir ve dürüst tartışma atmosferini teşvik etmek için yerel belediye binasının yakınlarında yer almalıdır. Bu mekanlar görünürlükleri oldukça yüksek olacak şekilde tasarlanmalı ve aralarında kafe, berber dükkânı ve çamaşırhane gibi sabit dükkanlar ve servislere yer verilerek toplulukla doğal temas kurmaları sağlanmalıdır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, herkesin kampanyalar yürütebilmesi için mekâna ve ekipmana erişebildiği açık bir toplumda Topluluk Projeleri Çemberi (Necklace Of Community Projects, 45) örüntüsü doğrultusunda düzenlemeler yapmak gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 64. Topluluk Projeleri Çemberi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Yerel Belediye Binası,44” örüntüsü, her topluluğun kalbinde, küçük yerel yönetim merkezleri önerir. “Topluluk Projeleri Çemberi,45” örüntüsü ise toplumsal eylemler için bir zemin oluşturarak, “Yerel Belediye Binası,44”, “Pazar Yeri Olarak Üniversite,43” ve “Sağlık Merkezi,47” gibi kamusal kurumları ayrıntılarla güzelleştirir.

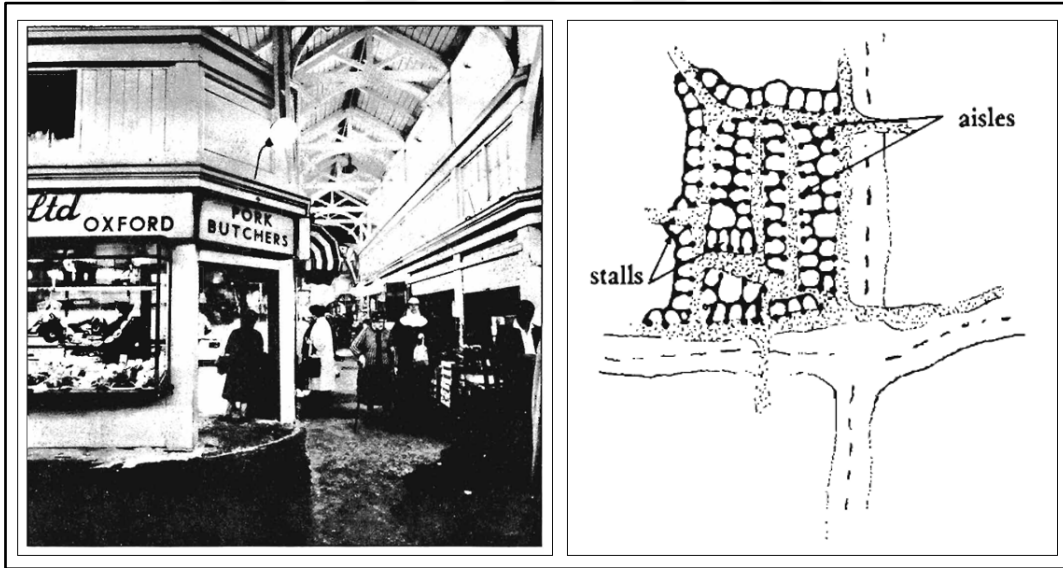
“Topluluk Projeleri Çemberi,45” örüntüsü için tarif edilen, her dükkân benzeri mekân, “Şahıs Dükkanları,87” örüntüsünde olduğu gibi, küçük, kompakt ve kolayla erişilebilir tasarlanmalıdır. Alanda “Kamusal Dış Oda,69” örüntüsü doğrultusunda küçük kamusal mekanlar inşa edilmelidir. “Bina Ön Cepeleri,122” ve “Bina Köşesi,160” örüntüleri doğrultusunda bina köşeleri tasarlanmalı ve bu alanlar “Sokağa Doğru Açıklık,165” örüntüsü doğrultusunda sokağa açılmalıdır.

2.1.5.8.6. Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar (Market Of Many Shops, 46) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, büyük süpermarketler büyük ürün çeşitliğine sahip olsa da bu çeşitlik satın alma ve depolama açısından hala merkezidir ve bu mekanlarda insani temas neredeyse yoktur. Bireysel satıcıların tek bir çatı altında değişik ürünleri sattığı tezgahlardan oluşan bir pazar ideal çözümü sağlayabilir. Böylesi bir pazarın süpermarket kadar verimli olabilmesini sağlayacak ekonomik temel üzerinde düşünmek gerekir. Bu konuda bireysel dükkanların tek bir bütüncül pazar biçimlendirecek şekilde koordinasyonu ve değişik pazarlardan benzer dükkanların toplu satın alma yapabileme

yönünde koordinasyonu çok önemlidir. Küçük dükkanlar kent merkezinde bir yerde kümelendiklerinde, bu küme, süpermarketlerin sağladığı çeşitlikte ürün sağlayarak zincir süpermarketlerle etkili bir şekilde rekabete girebilirler. Süpermarketlerin diğer bir avantajı toplu satın alma gerçekleştirebilmelerinden gelmektedir. Bu konu, benzer küçük dükkanların kent genelinde kendilerini koordine edip toplu satın alma düzenlemeleri yapmaları yoluyla aşılabilir. Küçük dükkanlardan oluşan böylesi bir pazarın yer bulması ve onu finanse etmesi pek kolay olmadığı için, sonradan doldurulabilecek ve geliştirebilecek kolonlardan oluşan basit bir strüktür başlangıç için iyi olacaktır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, kentlerde otonom ve özelleşmiş (peynir, et, meyve vb.) küçük çok sayıda dükkândan oluşan pazar yerleri kurmak gerekir. Basit servislerden, koridorları tanımlayan kolonlardan ve bir çatıdan oluşacak bir strüktür böylesi pazarlar için yeterli olacaktır. Bu strüktür dahilinde dükkanların kendi zevkleri ve ihtiyaçları doğrultusunda kendi çevrelerini yaratmalarına izin vermek gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 65. Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Alışveriş Ağı,19” örüntüsü ile dükkanların onları kullanan topluluklara geniş ölçüde dağıtılması önerilmiştir. En geniş dükkân grupları yaya sokaklarını ya da “Alışveriş Sokaklarını,32” biçimlendirecek şekilde düzenlenecektir. Bu yapı ayakta kalabilmek için

bir pazara ihtiyaç duyacaktır. “Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar,46” örüntüsü böylesi pazarların formunu ve ekonomik karakterini tarif etmektedir.

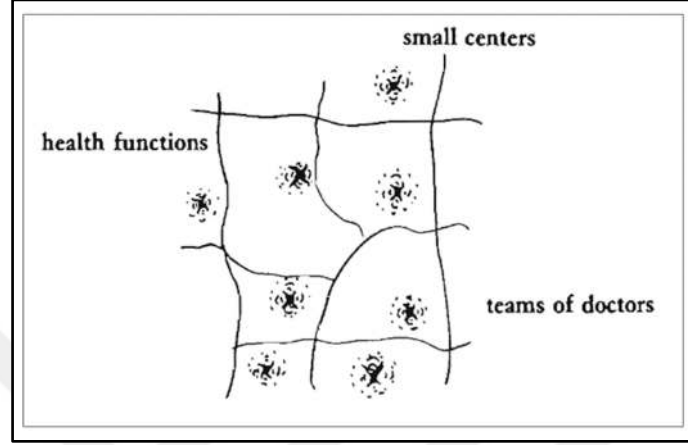
“Bina İçi Yaya Caddesi,101” örüntüsü doğrultusunda pazar içerisindeki koridorlar, yoğun yaya akını ve küçük teslimat arabaları için yeterince geniş tasarlanmalıdır. 6 ila 12 fit (1,83 m ila 3,66 m) genişlikte koridorlar ideal olabilir. “Şahıs Dükkanları,87” örüntüsü doğrultusunda tezgahlar olabildiğince küçük tutulmalıdır. Kiranın düşük olması için 6 fite 9 fit (1,83 metreye 2,74 metre) bir alandan fazlasını bırakmamak gerekir. Daha fazla mekâna ihtiyaç duyan bu tezgahlardan ikisini tutabilir. “Köşelerdeki Kolonlar,212” örüntüsü doğrultusunda tezgahlar sadece köşelerdeki kolonlar ile tanımlanmalı ve “Branda Çatılar,244” örüntüsü doğrultusunda tezgâh sahiplerinin kendileri için çatılar yapmalarına izin verilmelidir. “Yaya Sokağı,100” örüntüsü doğrultusunda pazarın çevresindeki yaya sokakları ile pazarın koridorları arasında bağlantı kurmak gerekir.

2.1.5.8.7. Sağlık Merkezi (Health Center, 47) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, hastaneler son derece pahalı ve fazla merkezleşmiş oldukları için elverişsizdirler, hastanelerde vurgu hastalık üzerinedir ve insanlar hastalandıklarında doktora ödeme yaparlar. Oysa örneğin geleneksel Çin tıbbında insanlar sağlıklarına kavuştuklarında doktora ödeme yaparlar, hastalandıklarında ise doktor onları tedavi etmeye mecburdur. İnsanları zihin ve beden olarak sağlıklı tutmaya gücü yeten bir sağlık sisteminin vurgusu sağlık üzerine olmalıdır. Bu yüzden sağlık sisteminin insanların günlük aktivitelerin olabildiğince yakın olacak şekilde fiziksel olarak desantralize olması gerekir. Oldukça yaygın dağıtılmış küçük sağlık merkezlerinden oluşan bir sistem çözümün özünü oluşturabilir. Bu merkezler, sağlığın korunması felsefesi doğrultusunda organize olmalıdır. İnsanlar hastalar olarak değil, doğal toplulukları içerisindeki bireyler olarak izlenebilmelidir. Bu türden bir merkez olan İngiltere’deki Peckham Health Center, iki doktor tarafından işletilen bir kulüptür. Merkezde bireyler yerine aileleri kabul eden doktor ofisleri periyodik check-up’ları sağlamaktadır. Fakat merkez bir havuz, dans pisti ve bir kafe etrafında organize olarak insanların gece gündüz düzenli kullandıkları bir mekân konumundadır. Bu örnekte, insanların sağlıkları konusu topluluğun olağan yaşamı ile kaynaşmış durumdadır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her 7000 kişilik topluluk için bir küçük sağlık merkezinden oluşan bir şebekeyi kademeli olarak geliştirmek gerekir. Bu merkezlerin her birinde günlük

hastalıkları tedavi edecek ekipmana yer vermek gerekir. Fakat bu merkezler, yüzme ve dans gibi insanların sağlıklı kalmasını sağlayacak, rekreasyon ve eğitim aktiviteleri etrafında organize olarak sağlığa vurgu yapmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 66. Sağlık Merkezi örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

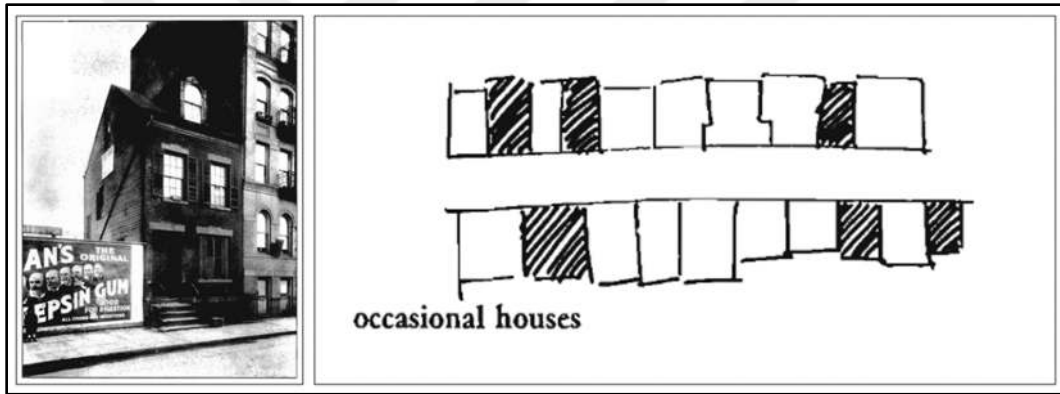
“Hayat Döngüsünün,26” günlük bireysel yaşamın temeli olarak net bir şekilde takdir edilmesi topluluktaki insanların sağlığına yardım edecektir. “Sağlık Merkezi,47” örüntüsü ise insanların kendileriyle ve sağlıklarıyla ilgilenmesine yardım edecek daha özel kurumları tanımlamaktadır.

“Bürokrasi Olmayan Küçük Hizmetler,81” doğrultusunda tıbbi ekipler küçük ve bağımsız olmalıdır. Fakat her biri diğerleriyle ve “Doğum Evleri,65” gibi diğer kliniklerle koordinasyon içerisinde olmalıdır. Her merkeze olağan iş ve rekreasyon alanları ile kaynaşacakları havuz, sebze bahçesi, sera gibi bazı fonksiyonlar vermek gerekir. Fakat bu tesisleri sürekli bir sağlık parkı formunda olmaya zorlamadan gevşek bir biçimde kentin diğer bölümlerine bağlamak gerekir. Bu konuda “Aralardaki Konut,48”, “Yerel Sporlar,72”, Macera Oyun Alanı,73”, “Ev Atölyesi,157” ve “Sebze Bahçesi,177” örüntülerinden faydalanılabilir. Her bloğa bir yüzme havuzu eklemek, insanların sağlıklı kalmasına yardım edecek en önemli tamamlayıcı olacaktır. Bu konuda “Durgun Su,71” örüntüsünden faydalanılabilir.

2.1.5.8.8. Aralardaki Konut (Housing In Between, 48) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, konut ve konut dışı alan ayrımının keskin sınırlarla yapıldığı kentlerde, konut dışı alanlar kolaylıkla varoş mahallelere dönüşecektir. Kentlerde bakım ve onarım süreçleri kullanıcı sahipliği ile ilişkilidir. İnsanlar dükkanların, iş yerlerinin, okulların, servislerin ve üniversitenin bulunduğu alanlarda konut sahibi olduklarından bu alanlar konuta özel bir canlılık kazanır. (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, dükkân, küçük endüstri, okullar, kamusal servisler ve üniversitelerin dokuları içerisinde konutlara yer vermek gerekir. İster sıra ev ister ayrık nizam, hangi türde olursa olsun bu alanlarda konutlar diğer fonksiyonlar ile karışık kullanılmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 67. Aralardaki Konut örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Konutların çoğu, “Tanımlanabilir Mahalle,14” ve “Konut Kümesi,37” dahilinde yer alır. “Alt Kültür Sınırı,13”, “Mahalle Sınırı,15” ve “İş Topluluğu,41” örüntüleri doğrultusunda bu konut alanları sınırlarında kamusal alanlar ve iş toplulukları içerir. Bu iş toplulukları, sınırlar ve alışveriş caddeleri da mutlaka insanların yaşadığı konutlar buldurmalıdır.

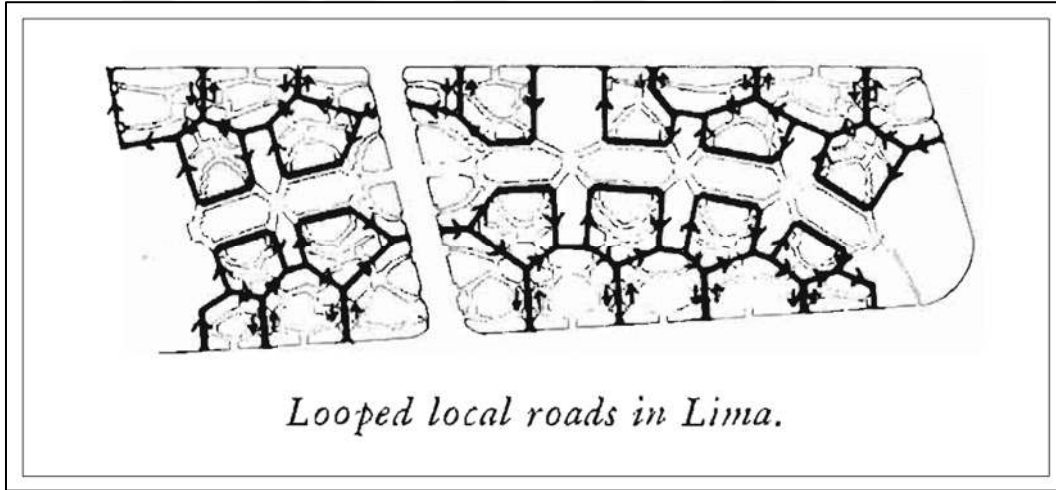
“Aralardaki Konut,48” örüntüsü doğrultusunda inşa edilmiş bir konutun, kamusal alandaki pozisyonuna rağmen, insanlara kendi evinde hissettirecek kadar özel alana sahip olmasına önem vermek gerekir. Bu konuda “Kendi Evin,79” örüntüsü doğrultusunda

davranmak gerekir. “Aralardaki Konut,48” örüntüsü doğrultusunda birkaç konut inşa edilecekse “Konut Kümesi,37” ve “Sıra Evler,38” örüntülerinden faydalanmak gerekir.

2.1.5.9. Konut Kümeleri ve İş Toplulukları Arasında Kalan Şebekeler

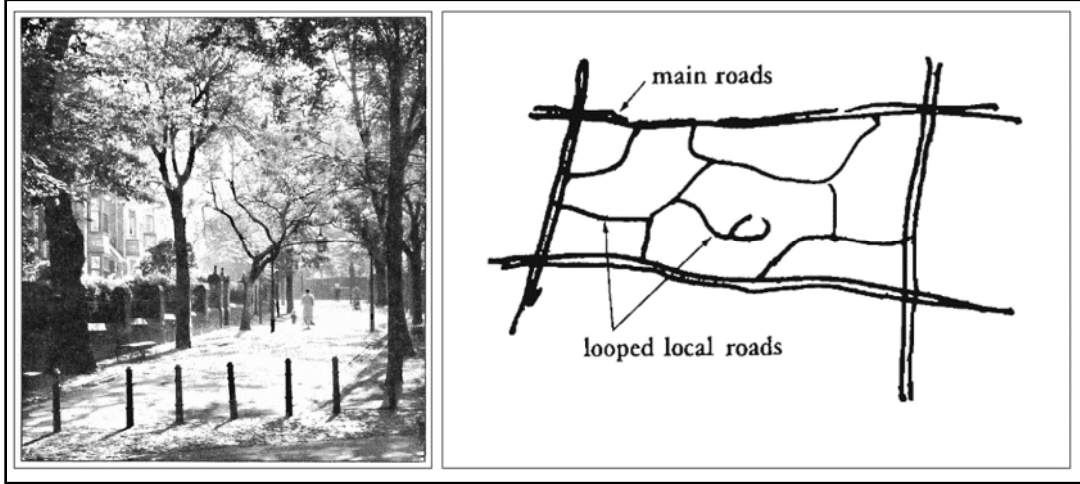
2.1.5.9.1. Dönel Yerel Yollar (Looped Local Roads, 49) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, üzerinde konut olan tüm yollar dönel yerel yollar olarak düzenlenmelidir. Dönel bir yol boyunca ilerlerken, yol şebekesindeki diğer yollardan hiçbiri kestirme olarak kullanılamaz. Örnek olarak Peru, Lima’da 1500 konutlu bir topluluğa hizmet eden dönel yol şebekesi incelenebilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 68. Peru, Lima’da dönel yol şebekesi örneği (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, dönel yolların kendileri de yüksek hacimli ve yüksek hızlı trafiği caydırıcı bir yolla tasarlanmalıdır. Bunun için, dönel yolun servis ettiği konut sayısı, yol yüzeyi, yol genişliği ve kıvrımların ve köşelerin sayısı önemlidir. Her dönel yol en fazla 50 arabaya hizmet etmelidir. Bu sayı yaklaşık olarak 30 ila 100 konuta denk gelir. Bu yollar oldukça dar tutulmalıdır. 17-20 fit (5,18-6,1 metre) bu yollar için yeterli bir genişlik olacaktır (Alexander vd., 1977).

Şekil 69. Dönel Yerel Yollar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

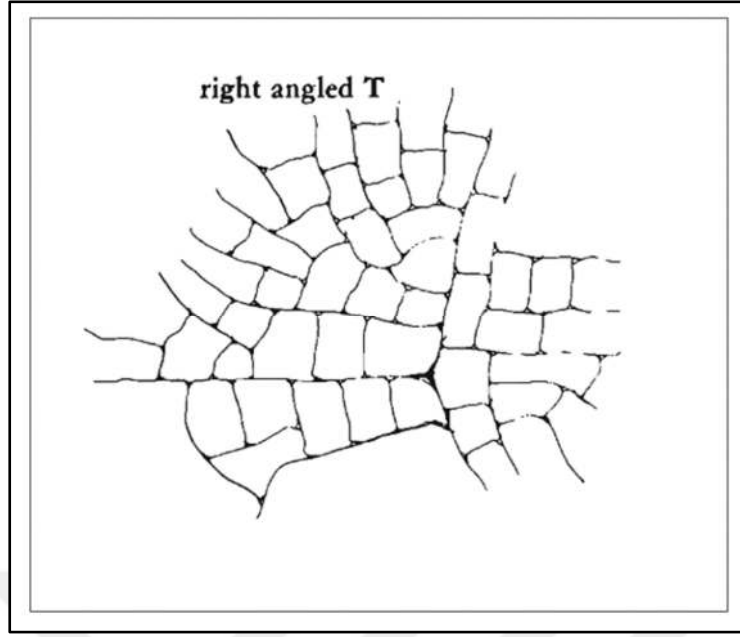
Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Mahalleler, konut kümeleri, iş toplulukları ve majör yollar “Yerel Ulaşım Alanları,11”, “Tanımlanabilir Mahalle,14”, “Paralel Yollar,23”, “Konut Kümesi,37” ve “İş Topluluğu,41” örüntüleri doğrultusunda geliştirilir. Yerel yollar ise “Dönel Yerel Yollar,49” örüntüsü doğrultusunda geliştirilir.

Yerel yollar hiçbir zaman 4 yol kavşaklarla birleştirilmemeli, birleşimler için üç yol “T Kavşaklar,50” tercih edilmelidir. Mümkün oldukça yerel yollar “Yeşil Sokaklar,51” örüntüsü doğrultusunda tasarlanmalı ve bu yollar üzerinde otoparklar, “Küçük Otopark Parselleri,103” ve “Araba Bağlantısı,113” örüntüsüne göre çözümlenmeli. Yaya rotaları yerel yollara uygun açılarda “Rotaların ve Arabaların Şebekesi,52” örüntüsü doğrultusunda birleştirilmelidir.

2.1.5.9.2. T Kavşaklar (T Junctions, 50) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, T Kavşaklar dört yol kavşaklara göre daha az kaza oranına sahiptir. 90 dereceli T kavşaklar en güvenlileridir. Bu yüzden, yol sistemi geçirilirken aynı düzeyde iki yol ancak üç yol T kavşak yapacak şekilde birleştirilmelidir. Birleşimlerde mümkün olduğunca 90 dereceyi sağlamak gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 70. T Kavşaklar örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Paralel Yollar,23” örüntüsü doğrultusunda majör yollar yerleştirildiğinde, yerel yolların tanımlama süreci başlar. “T Kavşaklar,50” örüntüsü, birleşimlere doğasını verir. Aynı zamanda “Dönel Yerel Yolların,49” planını etkiler ve onların döngüsel karakterinin yaratılmasına yardım eder.

Yaya yollarının birleştiği işlek kavşaklarda “Yaya Geçitleri,54” örüntüsü doğrultusunda yayalar için olağana yaya geçitlerinden özel yükseltilmiş geçitler yapmak gerekir.

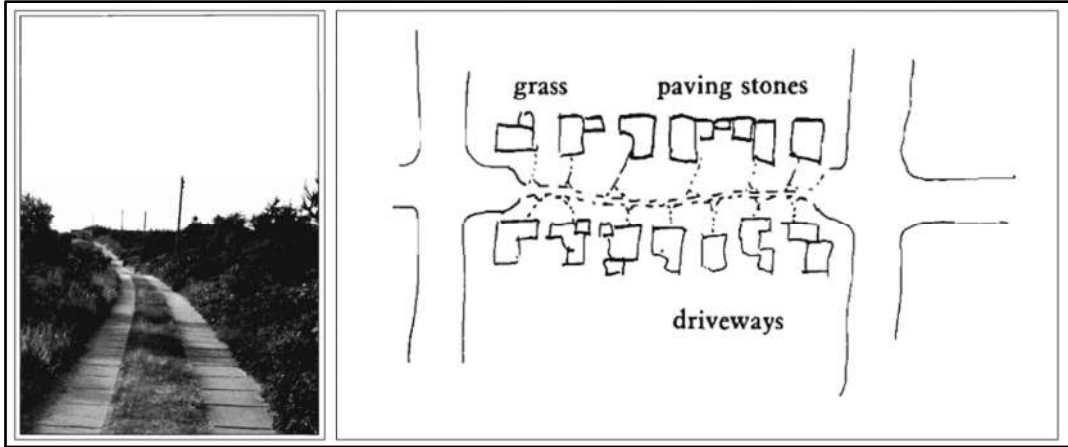
2.1.5.9.3. Yeşil Sokaklar (Green Streets, 51) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, binalara erişim veren yerel yollarda araç tekerleklerinin geçeceği birkaç taş yeterli olacaktır. Bu yolların beton ya da asfalt olmasına gerek yoktur. Asfalt ve betonun yerel çevre üzerinde olumsuz etkisi oldukça fazladır. Bu yollar mikro-klimayı tahrip ederken, zeminin doğal drenajına zarar verirler. Asfalt ve beton yüksek hızlı yollar için uygunken, birkaç aracın geçeceği yerel yollar için

uygun değildir. Yerel yolların pürüzsüz kaplamaları hızı teşvik etmektedir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, binalar arasındaki ortak arazinin öncelikli kullanımına adapte olabilen çimli bir yüzey ve bu yüzey üzerinde birkaç aracın geçeceği kadar sert taşlar, yerel yollar için yeterli olacaktır. Böylesi bir düzenleme hayvanları ve çocukları hesaba katmakta ve sokağı mahalle için odak noktası haline getirecektir. Sıcak yaz günlerinde çim yüzeyler üzerinde asfalttan 10-14 derece daha soğuk hava sağlarlar. Ayrıca böylesi bir doku içerisinde arabalar baskın olamazlar. Yeşil sokaklarda sadece konut sahipleri ve misafirleri için küçük otopark parselleri bulunmak yeterli olacaktır. “Yayılmış İş,9” örüntüsü doğrultusunda mahallelere yerleşen iş yerleri de ihtiyaç duydukları otopark sayılarını ancak mahalle dokularına uyumlu bir yolla karşılamalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 71. Yeşil Sokaklar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Yeşil Sokaklar,51” yerel yollara karakterini verir. Bu örüntü sadece yol yüzeyini ve otopark pozisyonlarını tanımlasa da örüntüsünün bir alanda kademeli gelişimi, “Dönel Yerel Yollar,49”, “T Kavşaklar,50” ve “Ortak Arazi,67” örüntüsünün yaratılmasında kullanılabilir.

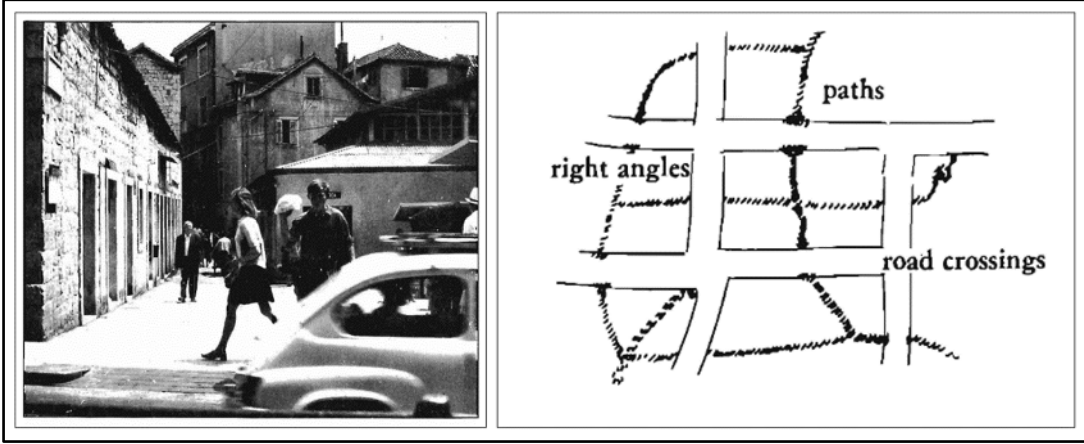
Bir yol yeşil yol olarak tasarlandığında, rotalar ve yeşil yol tek bir “Ortak Arazi,67” oluşturacaktır. “Rotaların ve Arabaların Şebekesi,52” doğrultusunda yeşil sokaklara dik açılarda oldukça dar bazı patikalar yerleştirilebilir. Sokağın yeşilliğini korumak için

arabalar araç yolları üzerinde “Küçük Otopark Parsellerinde,103” tutulmalı. Bu parseller yeşil sokakların sonunda, konut sahipleri ve onların ziyaretçilerine ayrılmış olmalıdır. “Meyve Ağaçları,170” ve “Yükseltilmiş Çiçekler,245” yeşil sokakları güzelleştirecektir. Yeşil sokaklarda araba tekerlekleri için döşenmiş taşlar için “Taşlar Arasında Çatlaklar Bırakılan Döşeme,247” örüntüsünü dikkate almak önemlidir.

2.1.5.9.4. Rotaların ve Arabaların Şebekesi (Network Of Paths And Cars, 52) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, alışılmış planlama pratikleri yayalar ve araçları ayırmakta, yaya alanlarını daha insani ve güvenli yapmaktadır. Fakat bu pratik yaya ve araçların birbirine ihtiyacı olduğu gerçeği dikkate alındığında başarısızlığa uğramaktadır. Kent yaşamının büyük bölümü, iki sistemin bulunduğu noktalarda gerçekleşmektedir. Yerel konut alanları ölçeğinde de aynı durum geçerlidir. Günlük sosyal yaşamın büyük bölümü araba ve yayaların birleştiği yerlerde ortaya çıkmaktadır. İki sistem arasında, yayaların güvenliğini ve huzurunu korumak için birbirinden ayrı fakat sıklıkla belli odalarda buluşan bir düzenleme ideal olacaktır. Birbiriyle dik açılarda birleşen iki dik açılı şebeke rotalar ve yollar arasındaki ideal ilişkiyi destekleyecektir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, rotalar ve yollar arasında böylesi bir ilişkiyi şekillendirmenin birkaç yolu vardır. Paralel Yollar (Paralel Roads, 23) örüntüsünde tarif edildiği gibi hızlı trafik için 300 fit (91,44 m) aralıklarda tek yönlü paralel yollardan oluşan bir sistem söz konusu olduğunda, bu yollar arasında yollara dik yaya rotaları geçirilebilir. Konutların yaya rotalarına açıldığı bu sistemde, rotalar ve yolların bulunduğu noktalarda büfe ve dükkanların olduğu küçük otopark parselleri oluşturulabilir. Mevcut mahallelerde, bazı yollar her yönde trafiğe kapatılarak bu şebeke kademeli olarak oluşturulabilir. Yaya ve araç trafiğinin bu türden ayrımı ancak trafik yoğunluklarının orta ya da orta yüksek olduğu yerler için uygun olacaktır. Düşük yoğunluklarda yayalar ve taşıtlar arasında ayırım bile yapmaya gerek kalmayabilir. “Yeşil Sokaklar,51” örüntüsünde tarif edilen yollar bu türden yollardır. Yüksek yoğunluklarda ise yollar boyunca yükseltilmiş kaldırımlar kullanmak uygun olacaktır (Alexander vd., 1977).

Şekil 72. Rotaların ve Arabaların Şebekesi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

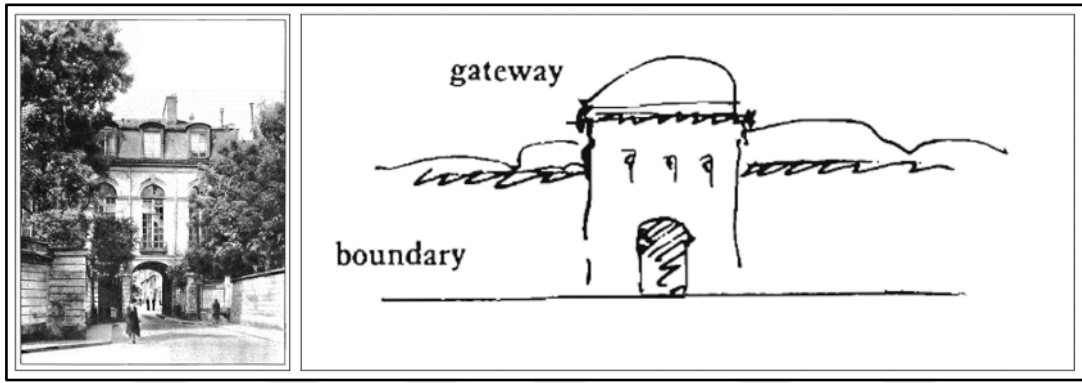
“Paralel Yollar,23”, “Dönel Yerel Yollar,49” ve “Yeşil Sokaklar,51” örüntüleri yolları, “Aktivite Düğümleri,30”, “Gezinti Yolu,31” ve “Rotalar ve Amaçlar,120” örüntüleri ise majör rotaları düzenler. “Rotaların ve Arabaların Şebekesi,52” örüntüsü ise iki arasındaki etkileşimi düzenler.

Rotaların majör yollar boyunca geçtiği yerlerde, “Yükseltilmiş Parkur,55” örüntüsü doğrultusunda rota yolun bir tarafında yoldan 18 inç (45,72 cm) daha yüksek inşa edilmeli ve olağan genişliğinin iki katı genişlikte tasarlanmalıdır. “Yeşil Sokaklarda,51” ise yaya yolu ile araç yolu arasında ayırım yapmaya gerek yoktur. Yine de yeşil sokaklara dik açılarda dar rotalar bağlanabilir. “Rotalar ve Amaçlar,120” örüntüsü doğrultusunda rotalar detaylıca yerleştirilmeli ve “Rotanın Biçimi,121” örüntüsü doğrultusunda biçimlendirilmelidirler. “Yaya Geçitleri,54” önemli noktalarda yaya rotası seviyesine kadar yükseltilmeli böylece araçlar geçitlerde yavaşlayabilir.

2.1.5.9.5. Ana Geçitler (Main Gateways, 53) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, kentin bazı bölümleri insanların zihninde sınırlarla çizilmiştir. Bir türden aktivitenin ya da mekânın bitişini ve başka birinin başlangıcını işaretleyen bu sınırlar, fiziksel dünyada da var olduklarında aktiviteleri daha net ve daha canlı kılacaktır. Önemli bir alanın sınırı, rotaların sınırı geçtiği noktalarda

kritik önem taşır. Geçişin olduğu nokta kapı işlevi oluşturacak bir yolla görünür ve hissedilebilir kılındığında sınırın da varlığı hissedilecektir. Böylesi bir geçit, gerçek bir kapı formunda olabileceği gibi, bir köprü, binalar arasında dar bir pasaj, ağaçlı bir yol veya bina içinden geçen bir geçit formunda da olabilir. Tüm bu formlarda ortak olan, rotaların sınırı geçtiği noktaları işaretlemeleri ve sınırın sürdürülmesine yardım etmeleridir. Bunların her biri sadece boşluklar ve açıklıklar değil, aynı zamanda geçiş hissi yaratan somut varlıklardır. Bu yüzden kentte insani anlam taşıyan her sınır geçitlerle işaretlenmelidir (Alexander vd., 1977).

Şekil 73. Ana Geçitler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

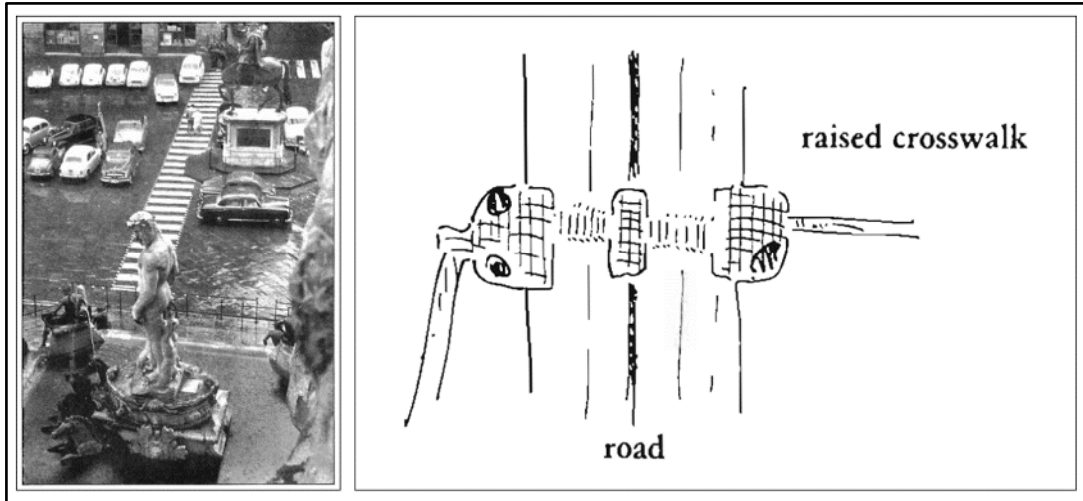
Kent strüktüründe çeşitli kademelerde tanımlanabilir üniteler vardır: “Tanımlanabilir Mahalle,14”, “Konut Kümesi,37” ve “İş Topluluğu,41”. Yine bazı sirkülasyon alanları etrafında toplanan çok sayıda küçük bina kompleksleri bulunur: “Bina Kompleksi,95” “Sirkülasyon Alanları,98”. Bunların tamamına tanımlı geçitlerden geçilerek ulaşılır. Bu geçitler onlara kimliklerini verir.

Geçitleri, yaklaşılan her yönden görülebilecek, somut elemanlar olarak tasarlamak gerekir. Bu “Ana Giriş,110” örüntüsünde tarif edilen yolla gerçekleştirilebilir. Bu noktalarda, “Giriş Bağlantısı,112” örüntüsünde tarif edilene benzer bir yolla, ışığın, yüzeyin, manzaranın ve seviyenin değişimi ile geçiş hissi vurgulanabilir. “Sirkülasyon Alanları,98” doğrultusunda, ana geçit, alanın içerisindeki yaya sirkülasyonunun başlangıç noktası olarak ele alınmalıdır.

2.1.5.9.6. Yaya Geçitleri (Road Crossing, 54)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, yayalar ancak yaya geçitlerinin arabaların durmasını garanti edecek bir fiziksel engelle tasarlandıkları durumlarda güvende hissederler. Yol ile aynı seviyede yaya geçidi bu hissi sağlamazlar. Yükseltilmiş Parkur (Raised Walk, 55) * örüntüsü yayaların araçlardan 18 inç (45,72 cm) yükseklikte oldukları durumda güvenli hissettiklerini ortaya koymaktadır. Bu prensip yaya geçitlerinde çok daha güçlü uygulanmalıdır. Yaya geçidini kullanan yayalar yoldan fazlasıyla görünür olmalı ve yol, yaya geçidine yaklaşırken arabaları yavaşlamaya zorlamalıdır. İki şart, yaya geçitlerinin yoldan 6-12 inç (15,24 cm-30,48 cm) yükseltildiği ve yolun uygun eğimle yaya geçidine ulaştığı bir tasarımla sağlanabilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, yayanın yaya geçidinde bulunma hakkını vurgulamak için yaya geçidi yol kenarında Branda Çatılar (Canvas Roofs, 244) * örüntüsü doğrultusunda bir gölgelik ile işaretlenmelidir. Yayanın karşıya geçmek için 2 saniyeden fazla beklediği trafik hacmine sahip yollar yaya güvenliğini tehdit etmektedir. Bu yüzden Yaya Geçitleri (Road Crossing, 54) örüntüsü, trafik hacminin yayaların karşıya geçişi için 2 saniye ya da daha fazla gecikme yarattığı yollarda uygulanabilir. Bu yollarda yaya geçitlerinde, yolu, sadece kesintisiz şeritlerin genişliğine daraltacak boğumlar yaratmak ve şeritler arasında yaya adaları tasarlamak uygun olacaktır (Alexander vd., 1977).

Şekil 74. Yaya Geçitleri örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

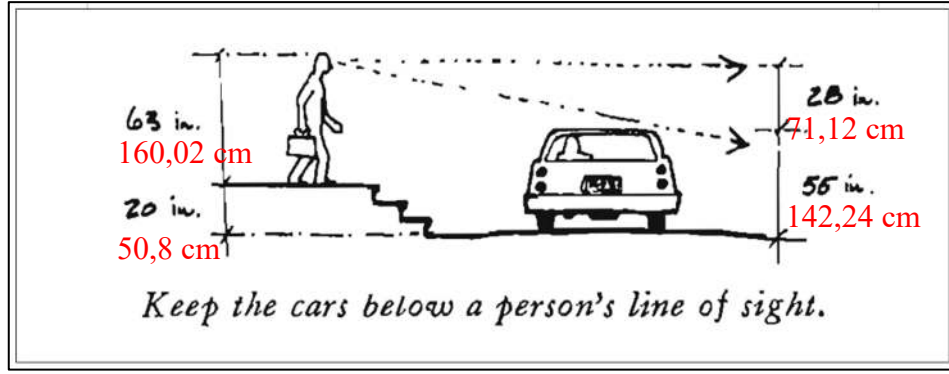
Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Paralel Yollar,23” ve “Rotaların ve Arabaların Şebekesi,52” doğrultusunda rotalar kademeli olarak majör yollara dik açılarla birleşecektir. Bu durumun işlenmesi için tamamen yeni bir fiziksel yaklaşım gerekir.

Yolun bir tarafında yaya rotasının genişleyerek, “Küçük Kamusal Meydanlar,61”, “Otobüs Durağı,92” ve “Yemek Stantları,93” örüntüleri doğrultusunda bir otobüs durağı etrafında, yemek stantlarının kümelendiği küçük bir meydan biçimlendirmesine izin vermek gerekir. “Küçük Otopark Parselleri,103” örüntüsü doğrultusunda otobüs ve arabalar için bir ya da iki park yeri sağlamak gerekir. Eğer yaya rotası yol boyunca ilerleyecekse “Yükseltilmiş Parkur,55” örüntüsü doğrultusunda davranmak gerekir. Böylesi bir rota için “Çitli Parkur,174” ve “Branda Çatılar,244” örüntülerinden de yararlanılabilir.

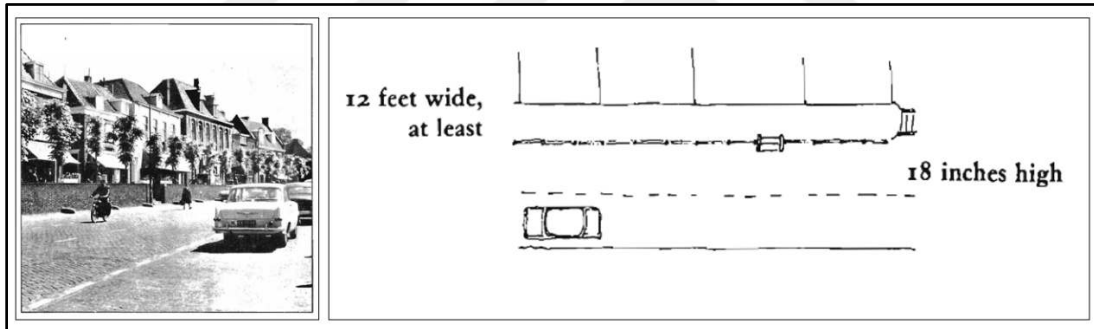
2.1.5.9.7. Yükseltilmiş Parkur (Raised Walk, 55) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, kaldırımların çok dar ve çok alçak olduğu olağan sokaklarda yayalar küçük ve korunmasız hissederler. Trafik olan tipik bir alışveriş sokağı boyunca kaldırımın 12 fit (3,66 m) ve altında bir genişlikte olmaması gerekir. Kaldırımlar yolun iki tarafı yerine tek tarafına yerleştirildiği takdirde, iki kat genişlik elde edilebilir. Bu durumda dükkanlar yolun bir tarafında yer alacaktır. Böylesi bir yolda 200-300 fit (60,96 m-91,44 m) aralıklarda yaya geçitleri kullanmak uygun olacaktır. Kaldırımın yüksekliği için 18 inç (45,72 cm) ideal yükseklik olacaktır. Bir aracın kaldırıma çıkmasının kolay olmaması için kaldırım yüksekliğinin tekerlek yarıçapından (10-15 inç / 25,4-38,1 cm) yüksek olması gerekir. Böylece insanlar arabanın kaldırıma çıkamayacağına emin olabilirler. Ayrıca böyle bir yükseklik, insanlara sembolik olarak arabalardan daha önemli olduklarını hissettirecektir (Alexander vd., 1977).

Şekil 75. Yükseltilmiş Parkur (Alexander vd. 1977).

Yazarlara göre, bir araba insanın görüş hattının tamamen altında bırakılmak isteniyorsa, 12 fit (3,66 m) uzaklık için bu araba, yayalardan 18-30 inç (45,72-76,2 cm) aşağıda bir yolda olmalıdır. Yükseltilmiş kaldırımda yol ile sınırın daha belirgin olması için oturma duvarı ya da tırabzan kullanılabilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 76. Yükseltilmiş Parkur örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Yükseltilmiş Parkur,55” örüntüsü “Rotaların ve Arabaların Şebekesi,52” ve “Yaya Geçitleri,54” örüntülerini tamamlamaya yardım eder. Bu örüntüler çoğu durumda yaya rotalarının yollara dik açılarda bağlanmasını önerse de “Paralel Yollar,23” gibi majör yollar boyunca yaya rotalarının yol boyunca yerleştirilmesine ihtiyaç vardır. “Yükseltilmiş Parkur,55” örüntüsü bu ihtiyaç doğrultusunda geliştirilen rotalara karakterini verir.

“Yükseltilmiş Parkur,55” yoldan alçak bir duvar yardımıyla korunabilir. Bu konuda “Oturma Duvarı,243” örüntüsüne başvurulabilir. “Yükseltilmiş Parkur,55” boyunca

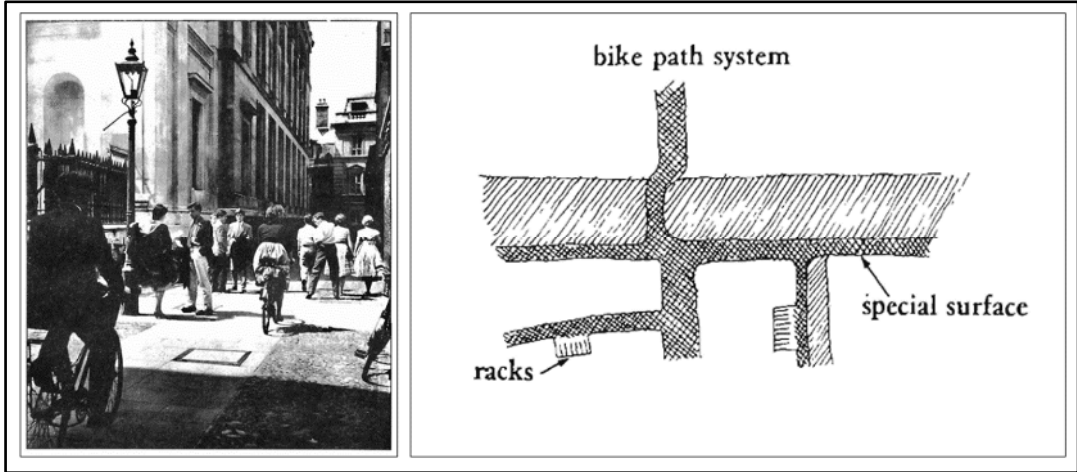
“Arkatlar,119” inşa edilerek koruma ve konfor hissi sağlanabilir. Blokların sonunda özel noktalarda, araçların yolcu indirip bindirebileceği yerlerde parkura insanların rahatça oturmasına imkân verecek basamaklar inşa edilebilir. Bu konuda “Oturma İmkânı Veren Basamaklar,125” örüntüsüne başvurulabilir.

2.1.5.9.8. Bisiklet Rotaları ve Bisiklet Parkları (Bike Paths And Racks, 56) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, bisiklet rotaları, ağır otomobil trafiği ile karşılaştıklarında arabalar tarafından tehdit edilmeyecekleri, yaya rotaları boyunca yayaları tehdit etmeyecekleri, park halindeki araçlar tarafından tehdit edilmeyecekleri ve yoğun kullanıldıkları okullar ve üniversiteler etrafında yaya alanlarını tahrip etmeyecekleri bir yolla çözümlenmelidir. Tamamen bağımsız bir bisiklet rotaları sistemi bariz çözüm gibi görünse de bisikletliler ve yayalar karma fakat güvenli bir sistemi tercih etmektedir. Bisikletler tamamen bağımsız bir sisteme zorlandıklarında çoğu kez diğer şebekeler kestirme olarak kullanılmaktadır. Mümkün olan her yerde, bisiklet rotaları, yollar ve majör yaya rotaları ile örtüşmelidir. Bisiklet rotaları majör yollar ile örtüştüğünde yol hattından birkaç inç yükseltilerek ya da bir ağaç sırası ile yoldan ayrılarak tasarlanabilirler. Bisiklet rotaları, yerel yollar ile yan yana buldukları durumda, rotanın yüzeyi yolun bir parçası olabilir ve yol ile aynı seviye de olabilirler fakat bu durumda yol kenarı araç parkı önlenmelidir. Mümkün oldukça böyle yollarda bisiklet rotası, sokağın güneşli tarafında yer almalıdır. Bisiklet rotalarının majör yaya rotaları ile örtüştüğü yerlerde, yaya rotaları 1 kaç inç yükseltilerek bisiklet rotalarından ayrılmalıdır. Sakin rotalar ve yaya bölgeleri ise araçlardan korundukları gibi bisikletlerden de korunmalıdır. Bisiklet rotaları sistemi bu alanları pas geçmeli, ya da bu alanlar birkaç basamak ya da alçak duvarlar ile kapatılarak bisiklet sürücülerini bisikletlerinden inerek bisikletleriyle yürümeye zorlamalıdır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, bisiklet rotaları sistemi, her binanın 100 fit (30,48 m) dahiline kadar getirilmeli ve her binanın ana girişine yakın bir yere bisiklet parkları yerleştirilmelidir (Alexander vd., 1977).

Şekil 77. Bisiklet Rotaları ve Bisiklet Parkları örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Yerel Ulaşım Alanları,11” dahilinde ayrı bir sisteme ihtiyaç duyacak kadar fazla bisiklet yükü olacaktır. Bisiklet rotaları “Dönel Yerel Yollar,49” ve “Rotaların ve Arabaların Şebekesi,52” örüntülerini modifiye etmeye yardım edecektir.

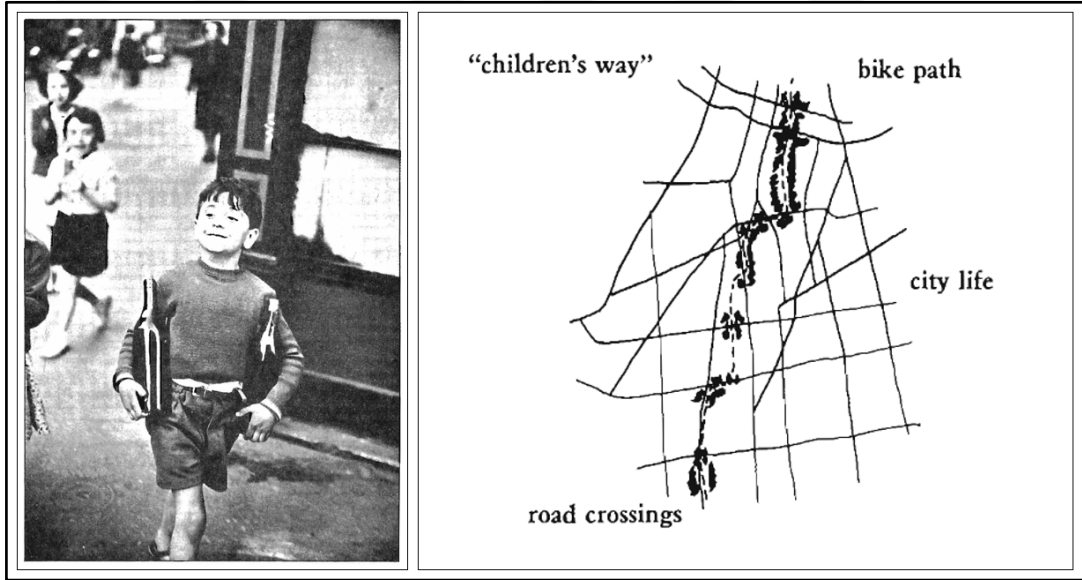
“Ana Giriş,110” örüntüsü doğrultusunda ana girişlerin bir tarafına bisiklet parkları tasarlamak gerekir böylece bisikletler ile insanları doğal devinimi çatışmaz. Bisiklet parkları “Arkatların,119” altında tasarlanabilir. Bisiklet rotalarını sakin yürüyüşlerden ve sakin bahçelerden uzak tutmaya özen göstermek gerekir. Bu konuda “Sakin Arka Cepheler,59” ve “Bahçe Duvarı,173” örüntülerinden yardım alınabilir.

2.1.5.9.9. Şehirde Çocuklar (Children In The City, 57)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, çocukların eğitimi sadece okul ve ev ile sınırlı tutulduğu takdirde ve modern kentin muazzam vaatleri onlar için erişilemez olduğunda, çocukların yetişkin olmanın ne demek olduğunu anlayıp, yetişkinleri taklit edebilmesi imkânsız hale gelir. Geleneksel toplumlarda çocuklar hayatın her alanında, hastalıklar tedavi edilirken, tanrıya dua edilirken, çömlek yapılırken, mısır öğütülürken, köyün geleceği hakkında tartışılırken, yetişkinlerle iç içedir. Fakat kent, çocukların yalnız ortalıkta dolaşmalarına izin verilemeyecek kadar tehlikelidir. Kent genelinde olmasa da

kentin belli bölümlerinde yetişkin aktivitelerinin tüm çeşitliliği ile temas halinde, korunaklı çocuk bantları tasarlamak gerekir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, bisiklet rotaları şebekesi dahilinde daha güvenli bir şebeke çocuklar için tasarlanabilir. Bu rota otomobillerden tamamen ayrı olmalıdır. Bu rotalar için yaya geçitleri ışıklar ve köprüler ile sağlanabilir. Bu rotalar boyunca rotalar üzerinde evler ve dükkanlara yer verilerek, güvenlik sağlanabilir. Bu rota her mahalleden geçtiği takdirde çocuklar ona ulaşmak için ana yolları geçmek zorunda kalmayacaktır. Bu rotaların, gazetelerin basıldığı yerler, sütun kırdan gelip şişelendiği iş yerleri, antrepolar, fırınlar ve mezarlıklar gibi, kentin normalde görünmez olan ilginç fonksiyonları arasından geçirilmesi oldukça önemli olacaktır (Alexander vd., 1977).

Şekil 78. Şehirde Çocuklar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Paralel Yollar,23”, “Gezinti Yolu,31”, “Dönel Yerel Yollar,49”, “Yeşil Sokaklar,51”, Rotaların ve Arabaların Şebekesi,52”, “Bisiklet Rotaları ve Bisiklet Parkları,56” örüntüleri yollara, bisiklet rotalarına ve yaya rotalarına konumlarını verir. Bunların bazıları çocuklar için güvenli bazıları ise daha az güvenlidir. Rotaların ve yolların tamamlanması için kentin tam da kabinin attığı yerde en az bir mekân çocukların tamamen

güvenli ve özgür olacağı şekilde tanımlanmalıdır. “Şehirde Çocuklar,57” örüntüsü “Öğrenme Şebekesi,18” örüntüsünün yaratılmasında büyük rol oynar.

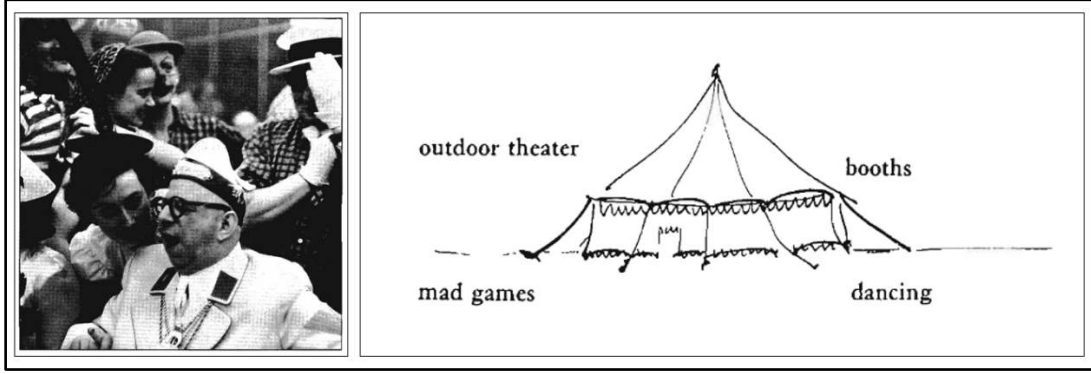
Çocukların rotası, rota boyunca “Sokağa Açılan Pencereler,164” ile güvenli kılınmalıdır. Bu rota kentteki çocuk mekanları ile bağlantılı olmalıdır. Bu konuda tamamlayıcı örüntüler, “Bağlantılı Oyun,68”, “Macera Oyun Alanı,73”, “Mini Okullar,85” ve “Çocuk Bakım Evi,86” örüntüleri olacaktır. Bu rota aynı zamanda, yaşam döngüsünün diğer evrelerini ilgilendiren mekanlar ile de bağlantılı olmalıdır. Bu konuda tamamlayıcı örüntüler, “Her Yerde Yaşlı İnsanlar,40”, “İş Topluluğu,41”, “Pazar Yeri Olarak Üniversite,43”, “Mezarlık Alanları,70”, “Yerel Sporlar,72”, “Hayvanlar,74” ve “Genç Toplumu,84” örüntüleri olacaktır.

2.1.5.10. Topluluklar ve Mahalle İçerisinde Kalan Kamusal Açık Alanlar

2.1.5.10.1. Karnaval (Carnival, 58)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanın, bilinçdışı süreçlerin devreye girdiği, toplum tarafından onaylanmış çılgın aktivitelere ihtiyacı vardır. Günümüzde eğlence anlayışı sinemaya gitmek, tenis oynamak, yürüyüşe çıkmak gibi ya çok sağlıklı ve güvenli ya da eroin almak ve pervasızca araba kullanmak gibi sosyal olarak yıkıcı aktivitelere sahiptir. İnsanın iç güçlerini serbest bırakacağı, yıkıcı olmayan aktivitelere kentlerin ihtiyacı vardır. İlkel toplumlarda ritüeller, cadı doktorlar ve şamanlar tarafından sağlanan bu türden süreçlere günümüzde en yakın kaynaklar, sirkler, fuarlar ve karnavallardır. Orta çağda ise pazar yeri böylesi bir atmosferi sağlamaktaydı (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, kentin bir bölümü insanların çılgınlıklarını salıverebilecekleri aktiviteler için ayrılmalıdır. Çılgın küçük şovların, turnuvaların, gösterilerin, dansın, müziğin, palyaçoların, sokak tiyatrosunun görülebileceği bu alanın içerisinden geniş bir yaya caddesi geçirmek gerekir. Karnaval alanında, sokak boyunca stantlar, dar pasajlar ve sokağın bir ucunda sahnesi karnaval sokağına taşan bir tiyatroya yer verilebilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 79. Karnaval örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Bazen bir alt kültürün kısmen açıldığı bir “Gezinti Yolu,31” daha çılgın bir ritme açılabilir. Belki “Gece Hayatı,33” örüntüsü doğrultusunda, her gezinti yoluna böyle bir dokunuşa bulunulabilir.

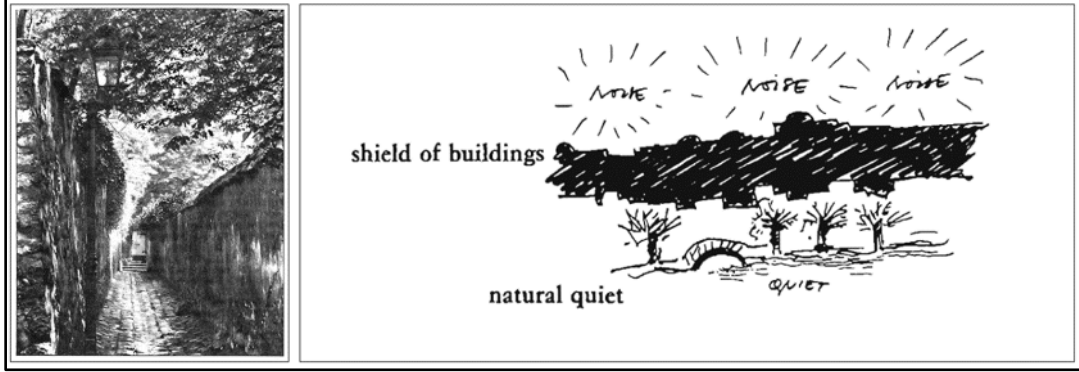
“Karnaval,58” örüntüsü ile tanımlanan mekân, “Küçük Kamusal Meydanlar,61”, “Sokakta Dans,63”, “Kamusal Dış Oda,69”, “Yemek Stantları,93”, “Yaya Sokağı,100” ve “Branda Çatılar,244” örüntüleri yardımı ile tasarlanabilir.

2.1.5.10.2. Sakin Arka Cepheler (Quiet Backs, 59) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, kişinin çalışırken sestən uzaklaşp durup, kendini yenileyebileceğı sakin anlara ihtiyacı vardır. Böylesi bir sakinliğin sağlanabilmesi için öncelikle tüm binalar arka ve ön cepheleri dahilinde ele alınmalıdır. Eğer ön cephe sokak yaşamına, arabalara, alışveriş rotalarına, sevkiyata ayrılmışsa, arka cephe sessizliğin sağlandığı bir alan olarak kalmalıdır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, kentin işlek bölümlerinde binalara sestən uzak sakin arka cepheler sağlamak gerekir. Sakin arka cepheler bir yürüyüş yolu ile desteklenmelidir. Bu yol binaların küçük bahçeleri ile binalardan ayrılabilir, binalardan yeterince uzak tutularak güneş ışığının tamamını alması sağlanabilir ve yol boyunca duvarlar ve yoğun bitkilendirme ile sestən korunabilir. Bu yolun yoğun yaya trafiğinin kestirmesi olmamasına dikkat etmek gerekir. Bu yol diğer sakin arka cephelerden gelen yollar ile birleştirilerek dar

yollardan oluşan, yerel havuz ve derelerle ve yerel yeşillerle birleşen, uzun bir bant elde edilebilir. (Alexander vd., 1977).

Şekil 80. Sakin Arka Cepheler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

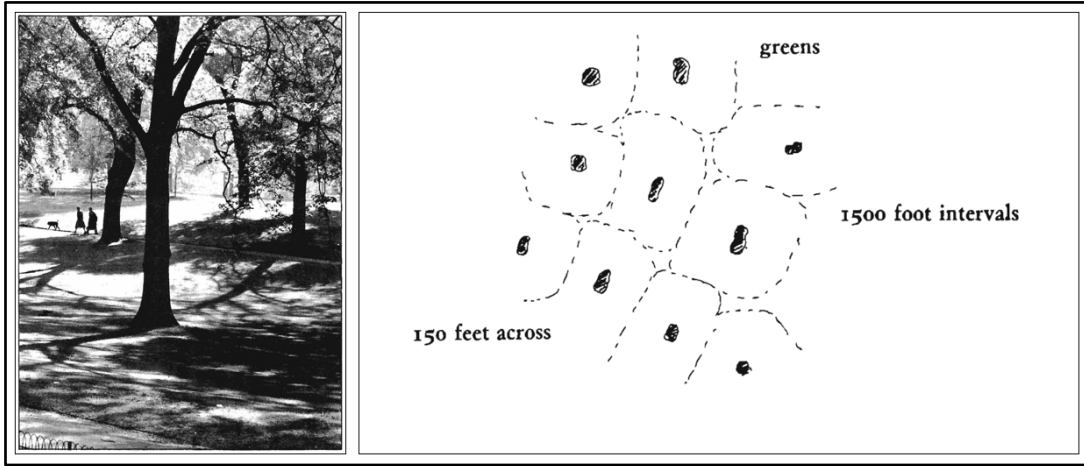
“Yayılmış İş,9” örüntüsü iş yerlerine genel konumlarını verirken, “İş Topluluğu,41” örüntüsü iş yerlerinin detaylı organizasyonunu ve dağılımını vermektedir. İşin tamamlayıcısı olacak bir çeşit sakinliğin sağlanması meselesi oldukça önemlidir. “Sakin Arka Cepheler,59” örüntüsü ve devamındaki birkaç örüntü bu türden bir sessizliğin strüktürünü vermektedir.

Arka cepheler “Havuzlar ve Akarsular,64”, “Durgun Su,71” ve “Ağaç Yerleri,171” bulunan yerlere yerleştirilmeli. Arka cepheler, “Ulaşılabilir Yeşil,60” ile bağlantılı tasarlanmalı ve “Bahçe Duvarı,173” ya da binalar ile sesten korunmalıdır.

2.1.5.10.3. Ulaşılabilir Yeşil (Accessible Green, 60) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanlar günlük yeşil alan kullanımına ihtiyaç duysa da bu alanlar yaşadıkları yerin 3 dakikalık mesafesi içerisinde olmadığı müddetçe bu alanları kullanmamaktadır. Her konutun ve her iş yerinin 3 dakika yürüme mesafesi içerisinde kalacak yüzlerce küçük park ya da yeşil probleme çözüm olabilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, böylesi yeşil alanlar için insanların itiş kakıştan uzak ve doğa ile temas halinde hissedecekleri bir büyüklük yakalamak gerekir. Bunun için ideal büyüklük 60 bin fit kare (5574,18 m²) bir alan ve en dar yönde en az 150 fit (45,72 m) genişlik olacaktır. 3 dakikalık yürüme mesafesi yaklaşık 750 fit (228,6 m) mesafeye denk gelmektedir. Bu kent genelinde 1500 fit (457,2 m) aralıklarda homojen bir dağılım gerektirir (Alexander vd., 1977).

Şekil 81. Ulaşılabilir Yeşil örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

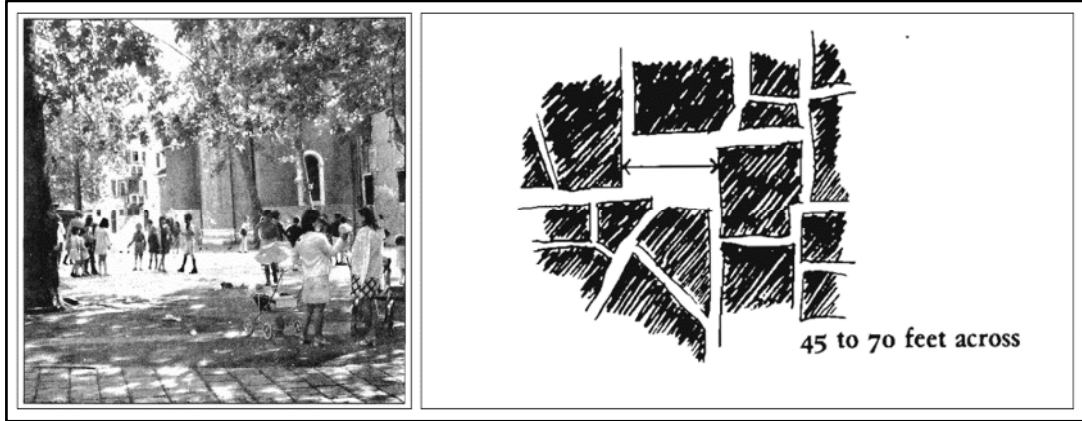
“Tanımlanabilir Mahallelerin,14” kalbinde ve “İş Topluluklarının,41” yakınlarında küçük yeşillere ihtiyaç vardır. Bu yeşillerin, “Alt Kültür Sınırlarını,13”, “Mahalle Sınırlarını,15” ve “Sakin Arka Cepheleri,59” biçimlendirmeye yardım edecekleri bir yollar yerleştirilmesi gerekir.

Yaşlı ağaçlara özel önem vermek gerekir. Bu konuda “Ağaç Yerleri,171” örüntüsünden yardım alınabilir. Yeşil alan, “Pozitif Dış Mekân,106” ve “Bahçe Duvarı,173” doğrultusunda, ağaçlarla, duvarlarla ya da binalarla çevrili bir ya da birkaç pozitif mekân biçimlendirecek şekilde tasarlanmalıdır. Bu alan hiçbir zaman araç yolları ile çevrelenmemelidir. Yeşilin bazı bölümleri, “Kutsal Yer,66”, “Mezarlık Alanları,70”, “Yerel Sporlar,72”, “Hayvanlar,74” ve “Kamusal Alanda Uyumak,94” örüntüleri doğrultusunda özel topluluk fonksiyonları için ayrılabilir.

2.1.5.10.4. Küçük Kamusal Meydanlar (Small Public Squares, 61) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, modern kentlerde meydanlar fazlasıyla büyük inşa edilmektedir. Uygulamada bu meydanlar ıssız ve ölü kalmaktadır. 60 fit (18,29 m) çapında bir meydan canlı kalmaya devam edecektir. Çap 70 fit (21,34 m) üzerine çıktığında meydan ıssızlaşmaya başlayacaktır. Yaya Yoğunluğu (Pedestian Density, 123) * örüntüsüne göre bir mekân kişi başı 300 fit kare (27,87 m²) bir büyüklüğün üzerine çıktığında ıssızlaşmaya başlamaktadır. Bu demektir ki 100 fit (30,48 m) çapında bir meydan, 33 kişiden az kişi bulundurduğunda ıssızlaşmaya başlar. Her zaman 33 kişi bulunduracak bir mekân bir kentte bulmak zorken, 35 fit (10,67 m) çapında bir meydanın yaşaması 4 kişiye bağlıdır. 70 fit (21,34 m) bir kişinin yüzünün tanınabildiği ve kentin gürültüsü içinde sesinin duyulabildiği en uzak mesafedir. Bir meydan 70 fit (21,34 m) çapın altında bir büyüklükte ise insanları yarı bilinçli bir şekilde birbirine bağlayacaktır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, kamusal meydanlar için kısa kenarın 45-60 fit (13,72-18,29 m) arasında bir büyüklükte olması sağlanmalı, bu büyüklük hiçbir zaman 70 fit (21,34 m) üzerine çıkmamalıdır. Uzun kenar ise daha uzun tutulabilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 82. Küçük Kamusal Meydanlar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

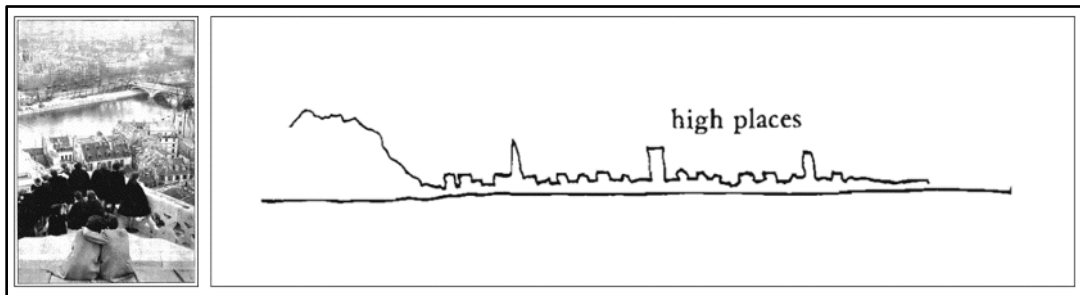
“Küçük Kamusal Meydanlar,61” örüntüsü “Aktivite Düğümlerinin,30” merkezini biçimlendirir. Küçük kamusal meydanlar, insanların sık kullandığı rotaların kesişimlerine

doğru bir biçimde yerleştirildiklerinde sadece varlıklarıyla bile bir dm oluşturabilirler. Kk kamusal meydanlar topladığı insanların faaliyetleri doğrultusunda, “Gezinti Yolu,31”, “İş Topluluğu,41” ve “Tanımlanabilir Mahalle,14” rntlerinin yaratılmasına da yardımcı olur.

“Yaya Yoğunluğu,123” rnts doğrultusunda meydanın boyutlarına karar vermek gerekir. P sayıda insanın meydanı kullanacağı tahmin ediliyorsa, meydanın büyüklüğü 150P-300P fit kareden büyük olmamalıdır. Meydan insanların toplanacağı “Aktivite Cepleri,124” ile vrelenmelidir. Meydanın vresindeki binalar “Pozitif Dış Mekân,106”, “Açık Mekân Hiyerarşisi,114”, “Bina n Cepheleri,122” ve “Oturma İmkanı Veren Basamaklar,125” rntleri doğrultusunda yerleştirilmelidir. Meydanın merkezini de kenarları gibi kullanışlı hale getirmek için “Yaklaşık Olarak Ortada Bulunan ge,126” örüntüsünü dikkate almak gerekir.

2.1.5.10.5. Yüksek Yerler (High Places, 62) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, yüksek kuleler inşa etme i güdüsü tarih boyunca şitli kültürler ve dinlerde gözlemlenmiştir. Yüksek yerlerin iki ayrı ve tamamlayıcı fonksiyonu vardır: insanlar bu yerlere tırmanıp bu yerlerden kendi dünyalarını görebilirler ve zemindeyken, uzak mesafelerden bu yerleri görüp yönlerini belirleyebilirler. Bu yerlere bir araçla ulaşmak yerine birkaç basamakla da olsa tırmanma deneyimini yaşatacak bir yol ile ulaşmak gerekir. Böyle si bir tasarımın yollarını düşünmek gerekir. Her 7000 Kişilik Topuluk (Community of 7000, 12) * için bir yüksek yer, işaret ögesi olarak tasarlanabilir (Alexander vd., 1977).

şekil 83. Yüksek Yerler rnts için arketipik örnek ve zmn bileşenleri (Alexander vd., 1977).

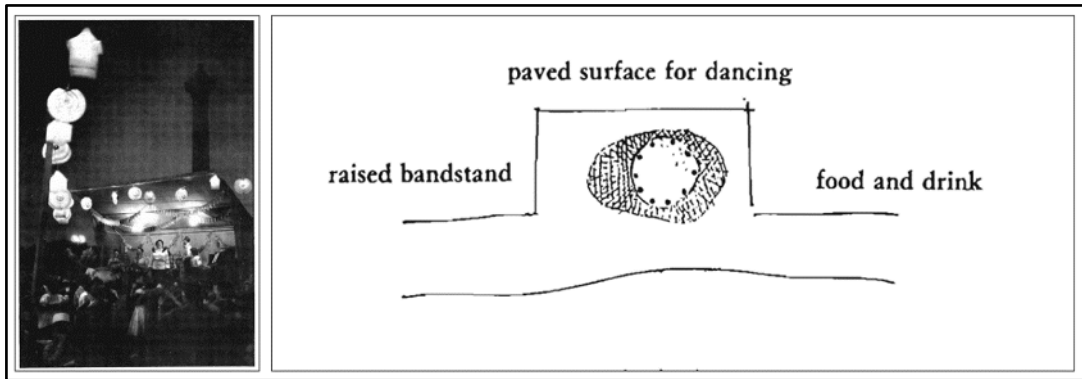
Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Dört Kat Limit,21” dahilinde çoğu çatı yaklaşık 40 ya da 50 fit (12,19 m-15,24 m) yüksekliğinde olacaktır. Özel fonksiyonu olan nadir binalar isse bu limitin üstüne çıkabilir. Böyle binalar “Küçük Kamusal Meydanların,61” ve “Kutsal Yerlerin,66” tabiatına yardım edebilir. Her “7000 Kişilik Topluluk,12” için böyle yapılardan bir tane bulunabilir.

“Yüksek Yerler,62” etrafında alan detaylarla donatılmalıdır. Yüksek yerler, “Küçük Kamusal Meydanlar,61”, için doğal konumlardır. Bu yerlere tırmanacak merdivenlere bazı bölümlerde manzaranın izlenebileceği açıklıklar sağlamak gerekir. Böylece insanlar basamaklarda bir müddet oturup manzarayı seyredebilirler. Bu konuda “Oturma İmkânı Veren Basamaklar,125”, “Zen Bakışı,134” ve “Açık Merdivenler,158” örüntülerinden faydalanmak gerekir.

2.1.5.10.6. Sokakta Dans (Dancing In The Street, 63) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, birçok kültürde sokakta dans yaygınken, modern ve teknik olarak sofistike yerleşimlerde bu deneyim artık yaşanmamaktadır. Bir aktivitenin yeniden ortaya çıkmasının önemi hissedildiğinde uygun düzenlemeler onun hayata geçmesinde önemlidir. Sokakta dans için gerekli düzenlemeler oldukça basittir: yerel müzisyenler için belki üzeri kapalı bir platform, dans için sahnenin etrafında sert zemin, izlemek isteyen insanların oturabileceği yerler, içecek temini gibi insanların toplandığı yerlere özgü düzenlemeler (Alexander vd., 1977).

Şekil 84. Sokakta Dans örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Şehrin Büyüsü,10”, “Gezinti Yolu,31”, “Gece Hayatı,33”, “Karnaval,58” ve “Küçük Kamusal Meydanlar,61” örüntüleri kamusal alanda akşam aktiviteleri için uygun zemini hazırlar. Bu mekanları gece de canlı tutabilmek için müzik ve dans gibisi yoktur. “Sokakta Dans,63” örüntüsü sokakların dans ve müzikle dolmasını teşvik edecek fiziksel düzenlemeleri belirtmektedir.

“Aktivite Cepleri,124” örüntüsü doğrultusunda sahne bir meydan ya da bir gezinti yolunun kenarındaki bir aktivite cebine yerleştirilmelidir. “Kamusal Dış Oda,69” örüntüsü doğrultusunda sahnenin köşeleri kolonlar ile belirlenebilir. Sahnenin etrafında “Yemek Stantlarına,93” yer verilebilir. “Branda Çatılar,244” örüntüsü doğrultusunda, dans pistinin üzeri renkli branda çatılar ile kapatılarak sokak yarı açık bir çadıra dönüştürülebilir.

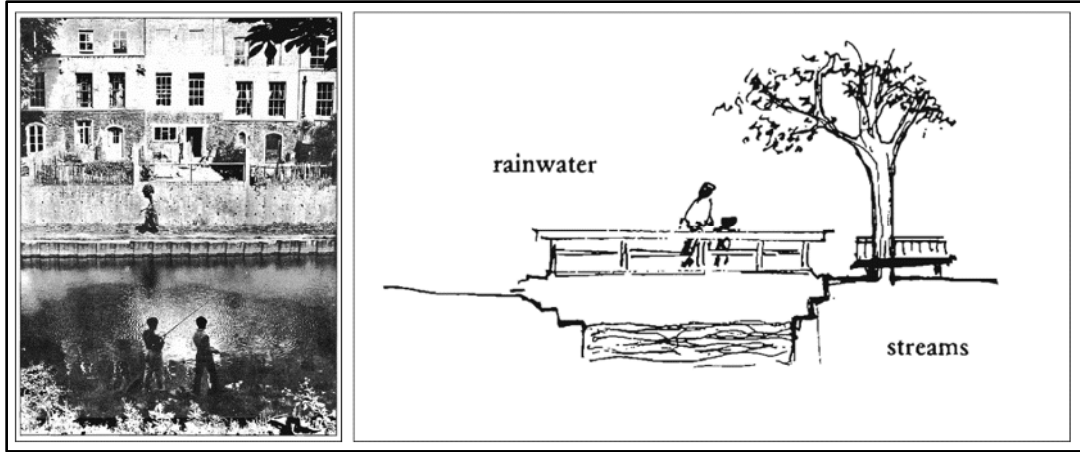
2.1.5.10.7. Havuzlar ve Akarsular (Pools And Streams, 64) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, su insan psikolojinde asli bir rol oynasa da kentlerde günlük hayatta su ile temas sınırlıdır. Her mahallede tüm suların, tüm formlarıyla, küçük havuzlar, göletler, rezervuarlar ve akarsulardan oluşan sonsuz yerel doku içerisinde açığa çıkarıldığı, korunduğu ve beslendiği bir ortam sağlanmadığı müddetçe insanlar su ile ihtiyaç duyulan teması tesis edemeyeceklerdir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her konutun ve her iş yerinin yakınında yüzlerce su kaynağı olan bir kent tasarımı mümkündür. Bugün akan yüzey sularının, çayların ve akarsuların üzeri kapatılmaktadır. Oysa onlarla hatta yağmur sularının toplandığı ve aktığı alanlarla birlikte inşa mümkündür. Kent genelinde çocukların yürüyerek ulaşabileceği sığ gölet ve havuzlar tasarlanabilir. Bunlardan bazıları daha geniş havuzların parçası olabilirken bazıları akarsuların çıkıntıları olabilir. Yerel rezervuarlara insanların erişimi sağlanabilir. Bu yerler insanların sularını sağladıkları kaynakla temaslarını sağlayan bir tür mabet gibi tasarlanabilir. Bu mekanların belki bir gezinti yolu, belki topluluklar arasında bir ortak arazi gibi kamusal alanlarla bağlantısı kurulabilir. Yağmursuyu çatılardan küçük havuzlara toplanabilir ve kanallardan yaya yolları boyunca akması sağlanabilir (Alexander vd., 1977).

Her ölçekte tüm inşa projelerinde suyun dağılım durumu ve mahallede suya erişim konuları değerlendirme konusu olmalıdır. Bu konularda eksikler olan yerlerde, her proje diğer projelerle koordinasyon haline üzerine düşeni yapmalı ve çevreye suyu getirmelidir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, doğal havuzlar ve akarsular korunmalı ve kentin içinden akmalarına izin verilmelidir. Su kıyıları boyunca yürüyüş rotaları ve geçiş için yaya köprüleri tasarlamak gerekir. Akarsular üzerinden trafiğin geçişine sadece seyrek köprüler ile izin verilmeli ve akarsuların kentte doğal sınırlar biçimlendirmesine izin vermek gerekir. Mümkün olduğunca yağmur suyu açık kanallarda toplanarak, yaya rotaları boyunca ve konutların önünde, yüzeyde akışı sağlanmalıdır. Doğal olarak akan yüzey suyu bulunmayan mekanlarda sokaklarda çeşmeler yaratmak gerekir. (Alexander vd., 1977).

Şekil 85. Havuzlar ve Akarsular örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

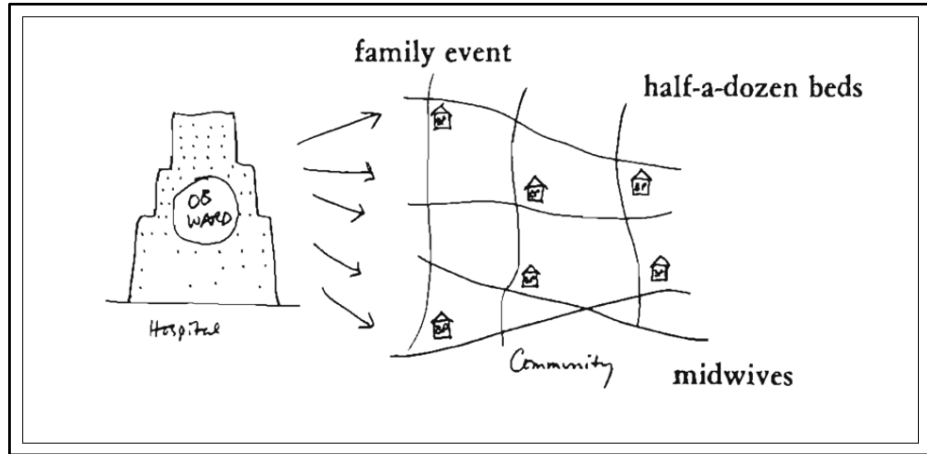
Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Arazi doğal halinde hiçbir zaman düz değildir, mutlaka yağmur suyunun taşıdığı çaylar ve akarsular ile kaplıdır. Kentte arazinin bu özelliğinin tahrip edilmesi gerek yoktur. Bu konuda, “Kutsal Sahalar,24”, “Suya Erişim,25” örüntülerinden yardım alınabilir. Bu yapı korunduğunda, “Mahalle Sınırı,15”, “Sakin Arka Cepheler,59” ve “Yaya Sokağı,100” örüntülerini daha da derinleştirebilir. Akarsular mahalle sınırlarının biçimlenmesine yardım ederken, sakin arka cepheleri huzur dolu mekanlara çevirebilir ve yaya sokaklarını daha insani ve doğal yapabilir.

Mümkün oldukça tüm havuzlar, akan yüzey sularının bir parçası olarak tasarlanmalı, böylece canlı ve temiz kalabilirler. Bu konuda “Durgun Su,71” örüntüsüne göz atmak gerekir. Bazı yerlerde, belki bir gezinti yolunun sonunda, suyun etrafında, arkatlarla ya da özel ortak araziler ile derin düşünceler için uygun atmosfer yaratılabilir. Bu konuda “Gezinti Yolu,31”, “Kutsal Yer,66” ve “Arkatlar,119” örüntülerinden faydalanılabilir.

2.1.5.10.8. Doğum Evleri (Birth Places, 65)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, mevcut doğum servisleri doğumun bir hastalık olarak ele alındığı bir prosedür takip ederek doğumu doğal bir fenomen olmaktan çıkarmaktadır. Mevcut servislerde aile üyeleri doğum esnasında anne ile olamadığı gibi bazı durumlarda annenin bebeği görmesine bile 12 saati bulmaktadır. Bunu yerine doğum servisleri yerel doğum evlerine dağıtılabilir. Yerel doğum evleri yerel sağlık merkezleri ile bağlantılı ve acil durumlar için yerel hastane ile bağlantılı olmalıdır. Ailenin tüm fertleri doğum öncesi bakım ve eğitim için yerel doğum evlerine gelebilmeli ve doğum esnasında ebelerle birlikte doğuma yardımcı olabilmelidirler (Alexander vd., 1977).

Şekil 86. Doğum Evleri örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

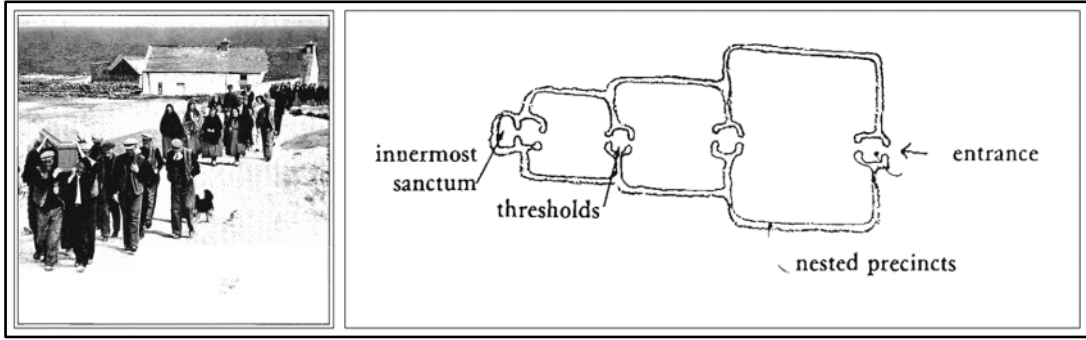
“7000 Kişilik Topluluk,12” ve “Tanımlanabilir Mahalle,14” gibi yerel topluluklar ve mahallelerde, toplumun doğumu ve ölümü “Hayat Döngüsü,26” içerisinde onaylaması

gerekir. Doğum özelinde her mahallenin bu konuyu yerelde ve insani şartlar altında ele alması gerekir.

“Doğum Evleri,65” bünyesinde, doğum sonrasında annenin ve bebeğin, ailenin diğer fertleri ile birlikte kalabileceği odalar sağlamak gerekir. Bu konuda, “Merkezdeki Ortak Alanlar,129”, “Çiftlere Özel Alan,136” ve “Çiftlik Evi Mutfağı,139” örüntülerinden faydalanmak gerekir. Binanın biçimi, bahçeler, otoparklar ve çevre için “Bina Kompleksi,95” örüntüsüne göre davranmak gerekir. Yürüyüş için kısmen özel bir bahçe sağlamak gerekir. Bu konuda “Yarı Saklı Bahçe,111” ve “Bahçe Duvarı,173” örüntülerinden faydalanılabilir.

2.1.5.10.9. Kutsal Yer (Holy Ground, 66) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, doğuma, ergenliğe, evliliğe ve ölüme eşlik eden ritüeller insanın gelişiminde aslı unsurlardır. Bu ritüellere gereken duygusal ağırlık verilmediğinde kişinin bir evreden diğer evreye geçişi imkansızdır. Geleneksel toplumlarda, bu ritüellere saygıyla yaklaşılır ve her biri bir tür ruhsal geçit özelliği gösteren fiziksel çevre bölümleri ile desteklenir. Bu geçitlerin biçimine ve organizasyonuna dair detaylar kültürden kültüre değişse bu yerlerin her kültürde var olan sabit nitelikleri vardır. Her kültürde kutsal yerler, ulaşılması zor, tabakalar geçilerek yaklaşılabilir, adım adım ortaya çıkan, bir dizi kapıdan geçilerek erişilen, iç içe geçmiş mekanlardan oluşan yerlerdir. Bir topluluk herhangi bir dine bağlı olmasa da kutsal bir merkeze, kapılardan, yavaşça ve aşamalı geçme deneyimini yaşadığı bir mekânsal düzenlemeye sahip olduğu takdirde bir çeşit kutsallık hissi toplulukta yaşayan ve bu deneyimi paylaşan insanlar arasında kademeli olarak ortaya çıkacaktır. Her mahallede ve toplulukta, iç içe yuvalanmış mekânlar dizisi halinde tasarlanmış bir kutsal yer tanımlamak gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 87. Kutsal Yer örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Hayat Döngüsü,26” örüntüsü ile hayatın her evresinin evreler arası geçiş ritüelleri ile desteklenmesi üzerinde durulmuştur. “Kutsal Sahalar,24” örüntüsü ile bazı arazi parçalarının önemi ve anlamı sebebiyle korunması tavsiye edilmiştir. “Kutsal Yer,66” örüntüsü ise bu yerlerin etrafındaki mekanların detaylı organizasyonunu vermektedir. Bir dereceye kadar organizasyonun kendisi sahanın kutsallığını yaratabilir ve belki bütüncül geçiş ritüellerininin yavaşça doğuşunu teşvik edebilir.

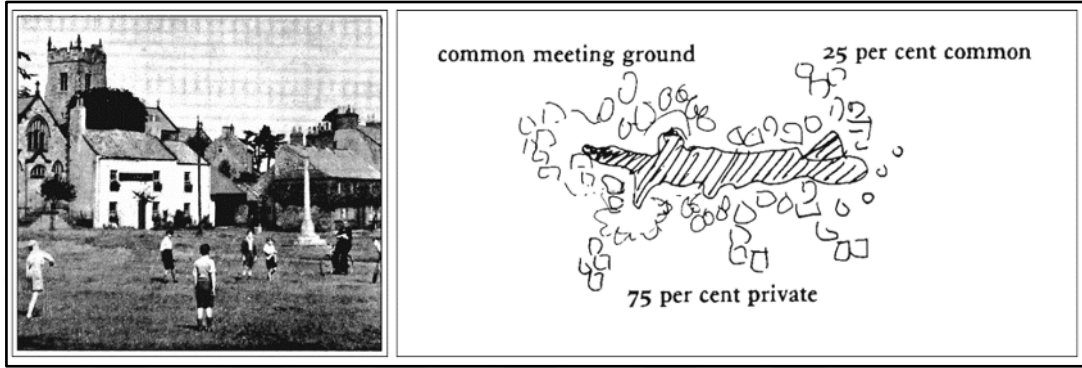
“Kutsal Yer,66” için tasarlanan her bir bölgenin eşiğine “Ana Geçitler,53” örüntüsü dahilinde bir kapı inşa etmek gerekir. Her kapıda, daha içteki bölgeye yeni bir bakışa imkân tanıyan bir yer sağlamak gerekir. Bu konuda, “Zen Bakışı,134” örüntüsünden faydalanılabilir. En içteki özel oda için ise belki bir manzara, bir ağaç ya da havuz gibi huzur dolu ve ilham veren bir şey: “Havuzlar ve Akarsular,64”, “Ağaç Yerleri,171”.

2.1.5.11. Konut Kümeleri ve İş Merkezleri İçerisindeki Küçük Umumi Araziler

2.1.5.11.1. Ortak Arazi (Common Land, 67) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, ortak araziye sahip olmayan hiçbir sosyal sistem ayakta kalmaz. Endüstri öncesi toplumlarda, binalara giriş veren rotalar ve sokaklar güvenli sosyal mekanlardır ve otomatik olarak ortak arazi olarak işliyorlardı. Fakat günümüzde arabalar yüzünden rotalar ve sokaklar ortak arazi işlevini kaybetmiştir. Bu yüzden ayrı bir ortak arazinin tasarımı önemlidir. Ortak arazinin iki özel sosyal

fonksiyonu vardır. Öncelikle insanın evinin dışında rahat hissetmesini sağlar ve daha geniş sosyal sistemle bağlantılı hissettirir. İkinci olarak insanlar için bir buluşma mekânı işlevi görür. Konut kümelerine ait arazinin %25 i ortak araziye ayrılabilir. Bu oran yeşil kuşak plancılarının ortak alanlar ve yeşiller için savunduğu bir rakamdır. (Alexander vd., 1977).

Şekil 88. Ortak Arazi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

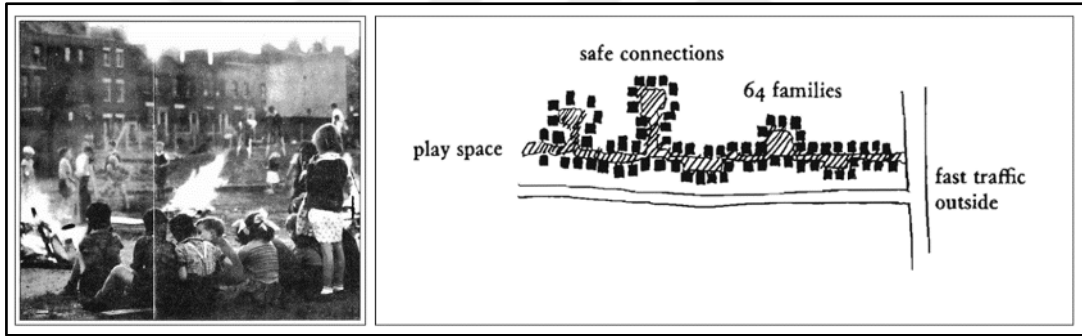
Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Mahalle seviyesinde “Ulaşılabilir Yeşil,60” gibi kamusal araziye ihtiyaç olduğu gibi, mahalleleri meydana getiren, konut kümeleri ve iş toplulukları dahilinde, birkaç iş grubu ya da birkaç ailenin paylaştığı, daha küçük ve daha özel türden bir ortak araziye ihtiyaç vardır. “Konut Kümesi,37”, “Sıra Evler,38”, “Konut Tepesi,39” ve “İş Topluluğu,41” gibi kümelerin kalbi ve ruhu “Ortak Arazi,67” tarafından biçimlendirilir. Ortak arazi tanımlandıktan sonra binalar bu alan etrafında şekillenecektir.

“Ortak Arazi,67” bir miktar kapalılığa sahip ve iyi güneş alacağı bir yolla biçimlendirilmelidir. Bu konuda, “Güneye Dönük Dış Mekanlar,105” ve “Pozitif Dış Mekân,106” örüntülerinden faydalanılabilir. “Açık Mekân Hiyerarşisi,114” doğrultusunda, daha küçük ve daha özel arazi parçaları ve cepler ortak araziye açılmalıdır. Arazi dahilinde “Kamusal Dış Oda,69”, “Yerel Sporlar,72” ve “Sebze Bahçesi,177” gibi kamusal fonksiyonlara yer vermek gerekir. Ortak arazide komşu parçalar birbirine bağlanarak “Bağlantılı Oyun,68” mekânı oluşturmak gerekir. “Yeşil Sokaklar,51” olarak tanımlandıkları müddetçe yollar, ortak arazinin bir parçası olabilir.

2.1.5.11.2. Bağlantılı Oyun (Connected Play, 68) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, çocuklar ilk beş yıllarını başka çocuklarla oynayarak geçirmediği takdirde ileride zihinsel hastalıklara yakalanma riskleri artmaktadır. Çocukların en az 64 hanenin çocukları ile iletişim halinde olabileceği, spontane oyun gruplarını destekleyecek, güvenli bir bağlantılı oyun arazisine ihtiyacı vardır. İstatistiksel analizlere göre, her çocuğun yaşıtı 5 çocuğa ulaşma şansı, 64 haneye erişim imkânı olduğu takdirde %95'tir. 64 hane, bağlantılı bir ortak araziyi paylaşmak için, uygun bir sayı değildir. Kümeler 10-12 konuttan oluşsa da ortak arazi parçalarını birleştirecek güvenli rotalara ihtiyaç olacaktır. Ortak arazi, rotalar, bahçeler ve köprüler en az 64 hanenin, araç trafiği ile karşılaşmayacak bir bağlantılı oyun mekânı oluşturacağı bir yol ile tasarlanmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 89. Bağlantılı Oyun örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

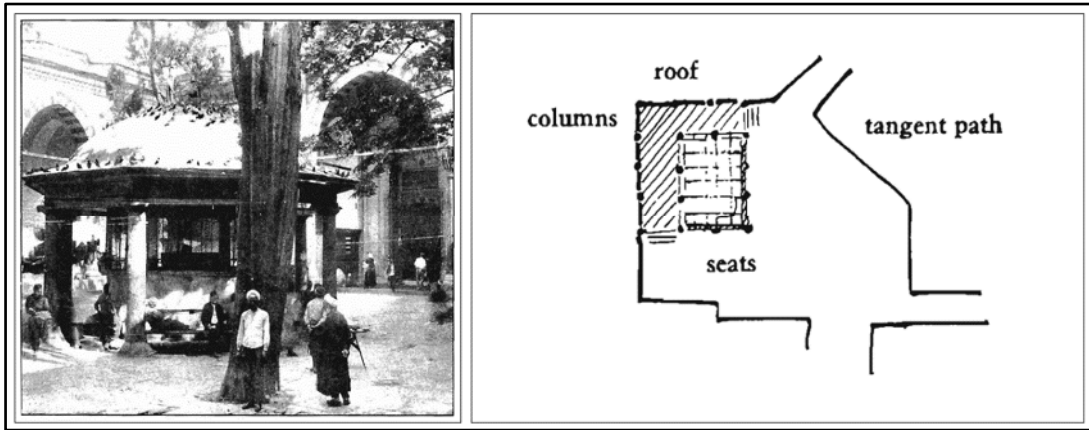
“Ortak Arazi,67” ile konut kümelerinin birbirine bağlandığı bir tasarımda, ortak arazi dahilinde çocuklar için bir oyun mekânı tasarlamak gereklidir. Ortak arazinin komşu parçaları arasındaki ilişkinin bu oyun mekanını biçimlendirmesine izin vermek gerekir.

Birkaç “Konut Kümesi37”, “Yeşil Sokaklar,51” ile birbirine bağlanmalıdır. Yerel “Çocuk Bakım Evi,86” oyun mekanına yerleştirilmelidir. Oyun mekânı içerisinde çocukların çamura, bitkilere, hayvanlara ve suya erişimi sağlanmalıdır. Bu konuda “Durgun Su,71” ve “Hayvanlar,74” örüntülerinden yardım almak gerekir. Özel bir alanı, her türlü hurdanın bulunabileceği bir “Macera Oyun Alanı,73” olarak ayırmak gerekir.

2.1.5.11.3. Kamusal Dış Oda (Public Outdoor Room, 69) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, her mahallede ve iş topluluğunda, birkaç konutun ve atölyenin görüş alanı içerisinde önemli bir rota üzerinde, ortak arazinin bir bölümü, kısmen kapalı, kolonlarla tanımlanmış, basit bir çatısı olan, duvarları olmayan bir kamusal dış odaya ayrılmalıdır. İnsanlar arkadaşlarıyla sokakta takılmak ve bir şey içmek ve sohbet etmek için belli köşe noktalarına ihtiyaç duyarlar. Bu oda günün çeşitli saatlerinde çeşitli gruplar tarafından kullanılacak bir esneklikte bırakılmalıdır. Yaşlılar için satranç ve dama gibi oyunlar, küçük çocuklar için, Macera Oyun Alanı (Adventure Playground, 73) örüntüsü doğrultusunda oyun ekipmanları ve gençler için Genç Toplumu (Teenage Society, 84) örüntüsü doğrultusunda toplanabilecekleri basamaklar ve oturma noktalarına yer verilebilir. Çevredeki konutlarda, Yemek Stantları (Food Stands, 93) * örüntüsü doğrultusunda bu alana açılan, küçük bir bar ya da kahve dükkânı açan biri çıkabilir. Bir arkat ile bu alanda yemek için bir mekân oluşturulabilir. Modern konut projelerinde iç mekanlarda topluluk odalarına yer verilse de bu odaların kapalılık derecesi insanların dahil olma durumunu etkilemektedir. Öte yandan boş bir arsa ise vakit geçirmek için fazlasıyla açıktır. Kamusal Dış Oda (Public Outdoor Room, 69) ** ile önerilen çevre ise ideal açıklık ve kapalılık dengesini sağlayacaktır (Alexander vd., 1977).

Şekil 90. Kamusal Dış Oda örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Ana Geçitler,53”, “Ulaşılabilir Yeşil,60”, “Küçük Kamusal Meydanlar,61”, “Ortak Arazi,67”, “Yaya Sokağı,100” ve “Rotalar ve Amaçlar,120” dahilinde ortak arazilerde, oyalanılacak ve kamudan bir miktar uzaklaşılabilir bazı yerlere ihtiyaç vardır. Bu örüntüler henüz şekillenmemiş olsa bile “Kamusal Dış Oda,69” bir çekirdek gibi davranarak etrafında bu örüntülerin meydana çıkmasına yardımcı olabilir.

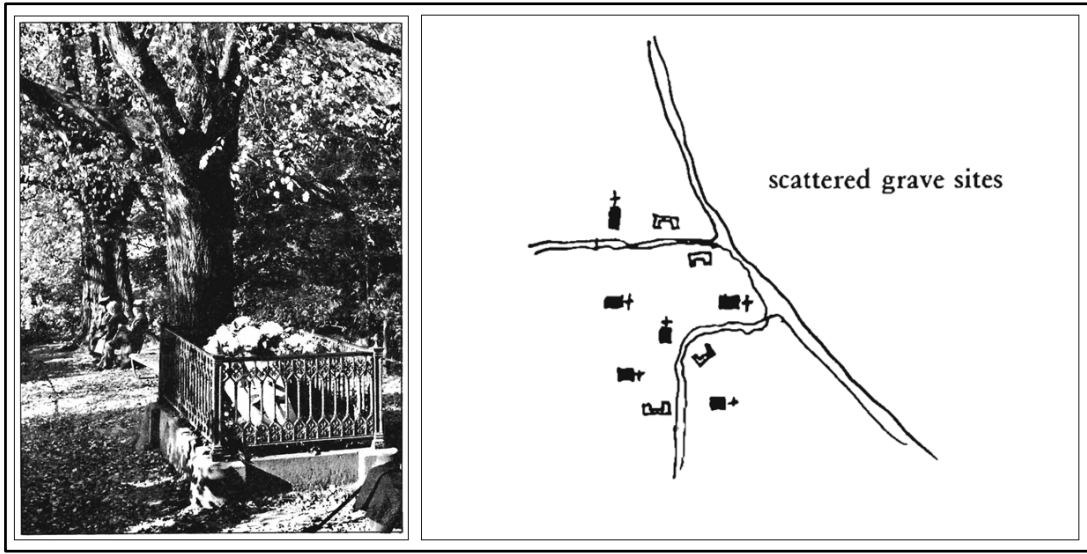
“Kamusal Dış Oda,69” birkaç rotanın açıldığı bir yerde tasarlanmalıdır. Bu konuda herhangi bir ortak alan gibi ele alınabilir ve “Merkezdeki Ortak Alanlar,129” örüntüsü doğrultusunda tasarlanabilir. “Kamusal Dış Oda,69” bir rotanın çıkıntısında ya da bir meydana, “Rotanın Biçimi,121” ve “Aktivite Cepleri,124” örüntüleri doğrultusunda yer alabilir. Bu oda tanımlanırken, çevredeki binalardan yardım alınabilir. Bu konuda “Bina Köşesi,160” ve “Açık Hava Odası,163” örüntülerine başvurulabilir. Bu odanın yanında açık bir iç avlu, arkatlar, basit bir çatı ve oturma yerleri tasarlanabilir. Bu konuda, “Yaşayan İç Avlular,115”, “Arkatlar,119”, “Branda Çatılar,244”, “Oturma İmkânı Veren Basamaklar,125” ve “Oturma Noktaları,241” örüntüleri yardımcı olacaktır.

2.1.5.11.4. Mezarlık Alanları (Grave Sites, 70) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, kentlerin eteklerindeki devasa mezarlıklar insanlardan ölüm gerçeğini uzak tutmaktadır. Evlerinin yanında mezarlık bulunması fikri birçok insana korkutucu gelse de bu korku buna alışkın olunmadığı içindir. Her kültürde ölüm üzerine bir çeşit seremoni mutlaka vardır. Bu törenler binlerce çeşit olsa da her birinde ortak nokta geride kalan arkadaş çevresine kendilerini ölüm gerçeği ile barıştırma şansı vermektir. Ölümlü olmayı deneyimlemek, yaşamın gerçeklerine daha da yaklaştırır. Endüstriyel kentlerde ölüm seremonileri ve bu seremonilerin yaşam üzerindeki fonksiyonel gücü küçümsendi ve küçük mezarlıklar yerlerini grotesk mezarlıklar inşa edildi. Küçük mezarlıklar insanların ölüm gerçeği ile günlük temas kurmasını sağlarken devasa mezarlıklar ölümü insanların günlük işlerinden uzaklaştırdı. Bu bağlantının yeniden kurulabilmesi için öncelikle modern mezarlıkların ölçeği küçültülerek, yerel topluluklara desantralize edilmelidir. (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, insanların mezarlıkları için parklarda, ortak arazilerde ya da kendi arazilerinde yer seçebilmesine izin vermek gerekir. Böylesi küçük mezar yerleri alçak

duvarlarla ve ağaçlarla korunmalı, yanlarından yaya rotaları geçirilmeli ve bir köşelerinde insanların oturabileceği sakin mekanlar tasarlanmalıdır. İnsanların seçtikleri küçük mezar yerlerinin satılıp kaldırılmasının önüne geçecek mülkiyet haklarına yönelik yasal düzenlemeler yapılması gerekecektir. Artan nüfusun mezarlık ihtiyacı için geleneksel Yunan köylerinde uygulanmış yöntem benzer bir yöntem uygulanabilir. Bu uygulamada mezar yerleri 200 yıllık ihtiyacı karşılayacak şekilde belirlenirdi. 200 yıl sonunda hatırası hala yaşayanlar dışında tüm mezarlardan kalanlar denize dökülürdü (Alexander vd., 1977).

Şekil 91. Mezarlık Alanları örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

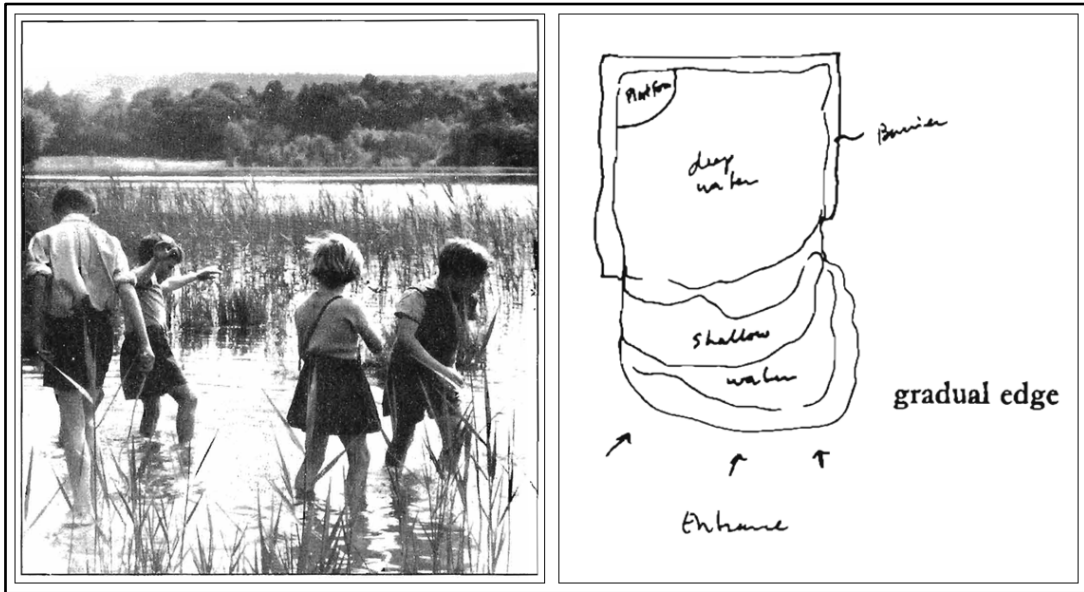
“Hayat Döngüsü,26” örüntüsüne göre her toplulukta, kişinin yaşamındaki geçişler görünür bir biçimde var olmalıdır. Ölüm de bu durumdan hariç tutulamaz. “Mezarlık Alanları,70” örüntüsü ölüm gerçeğini her mahallede kamusal alanlara entegre etmeye yardımcı olur. Bu alanlar, “Tanımlanabilir Mahalle,14”, “Kutsal Yer,66” ve “Ortak Arazi,67” örüntülerinin biçimlenmesine de yardım eder.

“Mezarlık Alanları,70”, “Sakin Arka Cephelerde,59” tutulabilir. Bu alanlara, “Ağaç Yerleri,171” ve “Oturma Noktaları,241” örüntüleri doğrultusunda bir ağaç ve altında bir bank sağlanarak, insanların anıları ile yalnız kalmasına imkân tanınabilir.

2.1.5.11.5. Durgun Su (Still Water, 71) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanların günlük yüzebilmeleri için havuzlar ve göletler kente oldukça yaygın bir biçimde dağıtılmalıdır. Yetişkinleri için su ile temas çoğu durumda yüzmeye aktivitesi ile mümkündür. Yüzmeye hak ettiği yere ancak her blokta bir yüzmeye havuzu bulundurulursa gelebilir. En azından her mahallede her evin 100 yarda (91,44 m) mesafesi içerisinde bir yüzmeye havuzu ya da gölet bulundurmaya gerekir. Bu havuz halka açık olmalı, yüzmeye uygun derinlikte olmalı fakat küçük çocukların kenarında oynayabileceği kadar güvenli olmalıdır. Doğada su ve kıyısı arasında materyal, doku ve ekoloji açısından kademeli bir geçiş vardır. Su derinliğinin kıyıdan itibaren dereceli değişimi suyun insana verdiği huzur ve sakinlik hissini pekiştirir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her mahallede yüzmek için bir durgun su kaynağı tasarlamak gerekir. Bu kaynak kamuya sürekli açık olmalıdır. Böylesi bir kaynağın tasarımı çocuklar için güvenli olması açısından çok önemlidir. Kaynağın kenarında 1 ya da 2 inç (2,54 cm-5,08 cm) derinlikten başlayan su, derece derece yetişkinler için yüzülebilecek derinliğe ulaşmalıdır. Havuza girişin sadece sığ bölümden gerçekleşeceği bir tasarımla hareket etmek oldukça önemli olacaktır (Alexander vd., 1977).

Şekil 92. Durgun Su örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

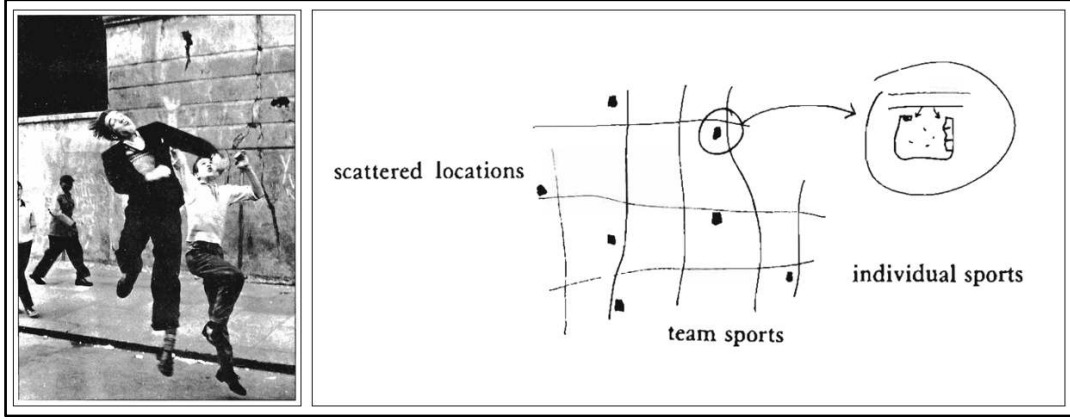
“Suya Erişim,25” ve “Havuzlar ve Akarsular,64” örüntüleri topluluk genelinde çeşitli türlerde su kaynakları sağlamaktadır. “Durgun Su,71” örüntüsü ise havuzları ve göletleri süslemekte, bu kaynakların kıyılarında çocuklar için güvenli mekanlar sağlamayı önermektedir. “Durgun Su,71” örüntüsü aynı zamanda “Konut Kümesi,37”, “İş Topluluğu,41”, “Sağlık Merkezi,47”, “Ortak Arazi,67” ve “Yerel Sporlar,72” dahilindeki kamusal mekanların farklılaşmasına yardım eder.

Havuz mümkün olduğunca, doğal olarak akmakta olan bir su kaynağının bir parçası olarak tasarlanmalıdır. Böylece kendini temizleyebilir ve klorlanmasına gerek kalmaz. Bu konuda “Havuzlar ve Akarsular,64” örüntüsü doğrultusunda davranmak gerekir. “Güneye Dönük Dış Mekanlar,105” örüntüsü doğrultusunda havuzun güneyde olmasına özen göstermek gerekir. “Kamusal Dış Oda, 69”, “Çitli Parkur, 174” ve “Oturma Duvarı,243” örüntüleri doğrultusunda havuzun kenarına küçük bir dış oda ya da oturulabilecek bir çit eklenebilir.

2.1.5.11.6. Yerel Sporlar (Local Sports, 72) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, kırsal topluluklarda insanlar günlük hayatta bedenlerini değişik şekillerde kullanmaktayken, kent toplumu beden işinden ziyade zihinsel aktivitelere odaklanmıştır. Fiziksel sağlığın günlük aktiviteye dayandığı düşünülürse bu durum yıkıcıdır. Bedenlerin körelmemesi için fiziksel aktivite olanaklarının here evin ve iş yerinin erişebileceği şekilde dağıtılması önemlidir. Küçük sahalar, yüzme havuzları, spor salonları köşe marketler ve restoranlar kadar yaygın olmalıdır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, takım sporları ve bireysel sporlar için gerekli düzenlemeler her mahalle ve iş topluluğuna yaygın bir biçimde dağıtılmalıdır. Bu yerlerin tasarımında aksiyonun dışarıdan görülmesine dikkat etmek gerekir. Böylece gelip geçenler durup aktivitelere katılabilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 93. Yerel Sporlar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

İnsanların yaşadığı ve çalıştığı tüm alanlarda, özellikle “İş Toplulukları,41” içerisinde ve “Sağlık Merkezinin,47” önleyici programlar yürüttüğü alanlarda spor ve egzersiz için gerekli koşulların sağlanması gerekir. “Yerel Sporlar,72” örüntüsü böylesi egzersizin doğasını ve dağılımını tanımlar.

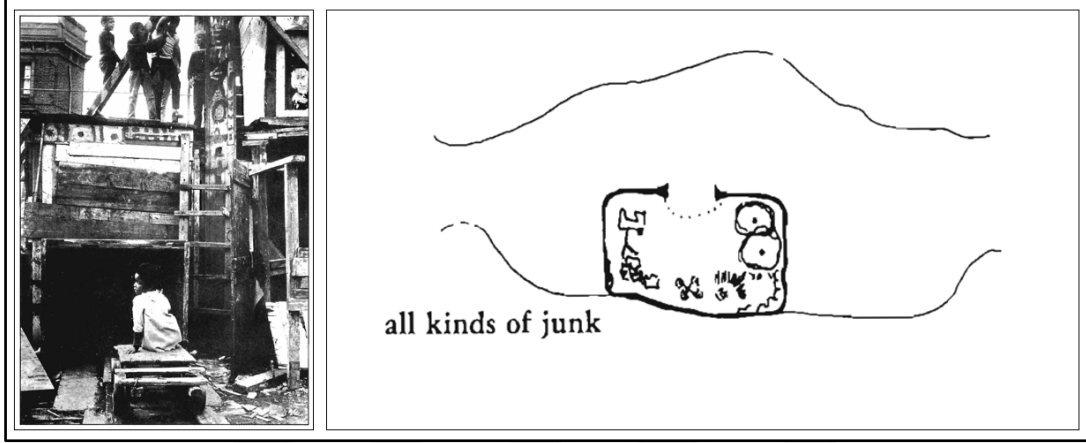
“Bina Kompleksi,95” ve “Banyo,144” örüntüleri doğrultusunda spor mekanları açık, girmesi kolay ve soyunma odaları ile duş bulunduran fark edilebilir basit binalar olarak tasarlanabilir. “Durgun Su,71” örüntüsü doğrultusunda yüzme havuzu bulunan yerlerde bu binalar yüzme havuzu ile beraber düşünülebilir. “Bina İçi Yaya Caddesi,101” ve “Sokağa Doğru Açıklık,165” örüntüleri doğrultusunda bu mekanlar oradan geçen insanlara açık tutulabilir. “Oturma Noktaları,241” ve “Oturma Duvarı,243” örüntüleri insanların durup aktiviteleri izlemesine mekân sağlayacaktır.

2.1.5.11.7. Macera Oyun Alanı (Adventure Playground, 73)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, hayal gücünün rolünü azaltarak çocuğu daha pasif yapan herhangi bir oyun alanı oyunun sağlayacağı asli ihtiyaçları tatmin edemez. Oyun çocuğa bedenini kullanmayı, kaslarını geliştirmeyi ve yeni yeteneklerini test etmeyi sağlar. Oyun aynı zamanda hayal gücünün bir fonksiyonu olarak çocuğun büyümesiyle ilgili meselelerle başa çıkma şeklidir. Küçük kasabalarda ya da kırsalda yaratıcı ve maceracı oyunlar için çocukların ham materyale ve uygun mekâna ulaşma

imkanı kolayken şehirlerde özel oyuncaklar ve asfalt oyun alanları çocuklara böylesi bir oyun için gerekli kurulumu sağlamamaktadır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her mahallede çocukların alanı tekrar tekrar yaratabileceği, ağlar, kutular, variller, ağaçlar, halatlar, basit aletler, çim ve su bulunan, bir oyun alanına yer vermek gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 94. Macera Oyun Alanı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

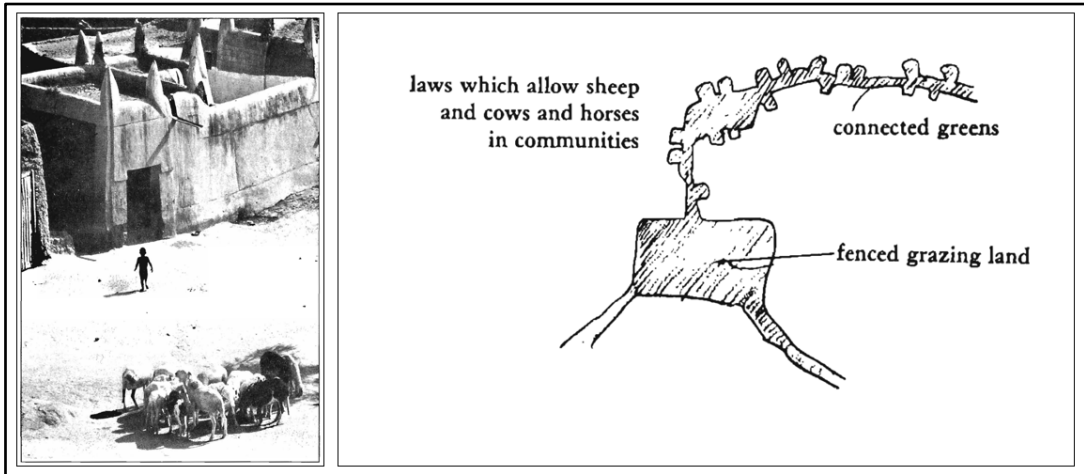
Mahallelerde “Ortak Arazi,67” ve “Bağlantılı Oyun,68” örüntüleri doğrultusunda çocukların oyun oynayacağı alanlar olsa dahi oyunun daha çılgınca geçeceği, çocukların her türden hurdaya ulaşabileceği küçük bir alanın olması oldukça önemlidir.

“Güneşli Yer,161” örüntüsü doğrultusunda “Macera Oyun Alanı,73” için güneş alan bir yer seçilmelidir. Macera oyun alanı içerisinde, bisikletler ve oyuncaklar için sert zemin ile çamur ve bir şeyler inşa etmek için yumuşak zemin tasarlamak gerekir. Bu konuda, “Bisiklet Rotaları ve Bisiklet Parkları,56”, “Yarı Kontrollü Gelişen Bahçe,172” ve “Çocuk İleri,203” örüntülerinden faydalanılabilir. Sınır “Bahçe Duvarı,173” ve “Oturma Duvarı,243” örüntüleri ile belirginleştirilmelidir.

2.1.5.11.8. Hayvanlar (Animals, 74)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanların duygusal gelişiminde hayvanlarla temas hayati bir rol oynamaktadır. İnsanların parklara ihtiyaç durumu geniş kabul görmüş olmasına rağmen hayvanları içeren açık alanlara ihtiyacı henüz gündem olmamıştır. Kentlerde hayvan söz konusu olduğunda, evcil hayvanlar, zararlılar ve hayvanat bahçesindeki hayvanlar akla gelmektedir. Bunlardan hiçbiri duygusal destek ve ekolojik bağlantılar sağlamazlar. Evcil hayvanlar, insanlara hayvanlara özgü yabancı yaşamı deneyimlemeyecek kadar evcilleşmiştir. Sıçanlar ve hamamböcekleri gibi zararlılar ise ekolojik dengesizlik yüzünden kente özgü sorunlardır. Hayvanat bahçelerindeki hayvanlara ise herkes kolayca erişemediği gibi bu mekanlardaki şartlar hayvanların doğasına özgü değildir. Kentlerin doğal ekolojilerine hayvanları yeniden dahil etmek gerekir. Bunun için insanları rahatsız etmeyecek düzenlemeler sağlamak gerekir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, insanların özel arazilerinde ve özel ahırlarda istedikleri hayvanı beslemelerine izin verecek yasal düzenlemeler yapmak gerekir. Hayvanların özgürce otlayacağı çimen, ağaçlar ve su bulunan çitli ve korumalı bir alan yaratmak gerekir. Mahallede hayvanların atıklarının temizlenmesine gerek kalmayacak, asfaltsız en az bir rota bırakmak gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 95. Hayvanlar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

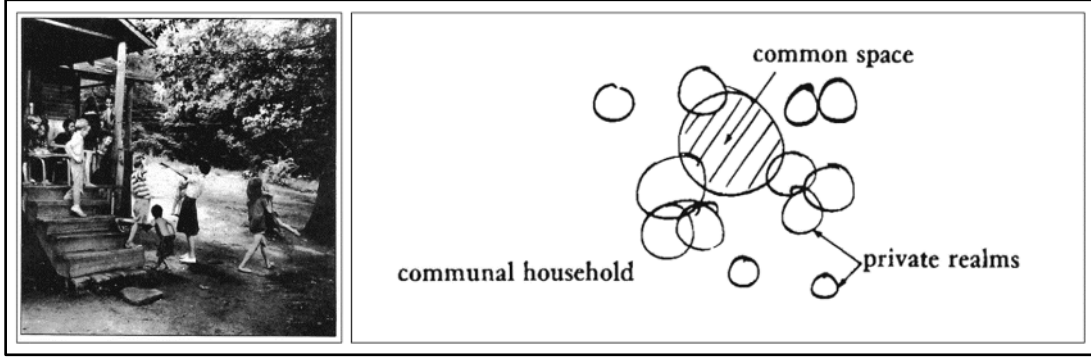
Her bina için “Ortak Arazi,67” ve “Kendi Evin,79” örüntüleri doğrultusunda kamusal ve özel araziler bulunduğu durumda bile alanda hayvanlar ortaya çıkmayabilir. “Hayvanlar,74” örüntüsü hayvanların yaşamını destekleyecek nitelikleri tanımlayarak “Yeşil Sokaklar,51” ve “Ortak Arazi,67” örüntülerinin biçimlenmesine yardım eder.

“Yeşil Sokaklar,51” ve “Ulaşılabilir Yeşil,60” örüntüsü doğrultusunda kentteki tüm yeşil alanların kesintisiz bir şerit formunda birleşmesine dikkat etmek gerekir. Bu alanda evcil ve vahşi hayvanlar dolaşabilmelidir. Hayvanlar için ortak alanları, “Çocuk Bakım Evi,86” ve yerel okulların yakınlarına yerleştirmek gerekir. Böylece çocuklar hayvanlar ile ilgilenebilir. “Kompost,178” örüntüsü doğrultusunda hayvan atıklarının gübreye dönüştürülmesine özen göstermek gerekir.

2.1.5.12. En Küçük Bağımsız Sosyal Kurumlar: Aile

2.1.5.12.1. Aile (The Family, 75) *

Uzun süre, üç nesil barındıran geniş aileler formunda yaşayan toplum için artık günümüzde çekirdek aile formu söz konusudur. Bu form gerek eşler gerek çocuklar açısından problemlidir. Hanede en az bir düzine insan bulunduğu durumda insanlar hayatlarındaki iniş çıkışlarda onlara güç verecek ilişkileri bulabilirler. Eskiden kan bağına bağlı bu form günümüzde gönüllü olarak bir araya gelmiş farklı aileler ve kişilerle sağlanabilir. 8 ila 12 kişilik grupların bir araya gelip ortak bir hane halkı oluşturmasına yönelik süreçler teşvik edilmelidir. Geniş gönüllü aile için gerekli fiziksel kurulum, mahremiyet ve ortak yaşam arasında bir denge sağlamalıdır. Her ailenin ve bireyin fiziksel olarak kendine ait alanları olmalıdır. Mahremiyet en azından ayrı odalar derecesinden sağlanabilir. Ortak alanlara gelince mutfak ve bahçe oldukça önemlidir. Bu mekanlar bir buluşma zemini oluşturacaktır. (Alexander vd., 1977).

Şekil 96. Aile örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

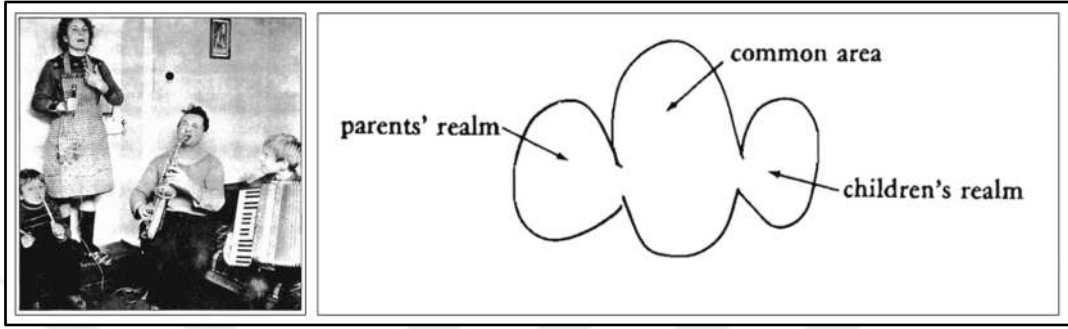
Bir kişi kendisi için bir ev inşa etmek istediğinde bunu “Konut Kümesi,37”, “Sıra Evler,38”, “Konut Tepesi,39” ve “Aralardaki Konut, 48” formlarından biri doğrultusunda yapabilir. “Aile,75” örüntüsü hanenin sosyal karakteri hakkında hayati bilgiler vermektedir. Bu örüntü başarı ile uygulandığında “Hayat Döngüsü,26” v “Hane Halkı Karışımı,35”e örüntülerinin iyileştirilmesine yardım edecektir.

“Kendi Evin,79” örüntüsü doğrultusunda geniş ailedeki her hanenin kendine ait net bir şekilde tanımlı bölgesi olması gerekir. Bu bölgeler “Küçük Aile İçin Konut,76”, “Çiftler İçin Konut,77” ve “Tek Kişi İçin Konut,78” örüntüleri doğrultusunda düzenlenebilir. Bu bölgeler arasında “Merkezdeki Ortak Alanlar,129” ve “Birlikte Yemek Yeme,147” örüntüsü doğrultusunda ortak bir mekân yaratmak gerekir. “Bina Kompleksi,95” örüntüsü yapılar, bahçeler, otoparklar ve çevrenin biçimlendirilmesinde kullanılabilir.

2.1.5.12.2. Küçük Aile İçin Konut (House For A Small Family, 76) *

Küçük ailelerde yetişkinlerin ve çocukların arasındaki ilişki oldukça önemlidir. Bazen tüm ev çocuk odasına dönebilir. Aradaki dengeyi sağlamak için küçük aile konutları 3 belirgin bölgeden oluşmalıdır: çiftlerin alanı, çocukların alanı ve ortak alan. Çiftlere Özel Alan (Couple’s Realm, 136) * denilince sadece odaları düşünmemek gerekir. Bu alan içerisinde odalar bulunacaktır fakat bu alan yetişkinlerin bölgesi olarak tanımlı olmalıdır. Bir çocuk bu bölgeye geçtiğinde artık yetişkinlerin dünyasında olduğunu hissetmelidir.

Yine Çocuklara Özel Alan (Children's Realm) * denildiğinde yetişkinlerin hariç tutulduğu bir alan kastedilmemekte, çocukların dünyasının başladığı bir bölge kastedilmektedir. Ortak alan ise beraber yemek yenilen, oturulan, oyunlar oynanan ortak fonksiyonların paylaşıldığı bir alan olarak diğer iki alandan geniş tasarlanmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 97. Küçük Aile İçin Konut örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Aile,75” örüntüsüne göre her çekirdek aile daha geniş bir hane halkı grubunun üyesi olmalıdır. Bu mümkün değilse, en azından bir “Konut Kümesinin,37” içinde yer almalıdır.

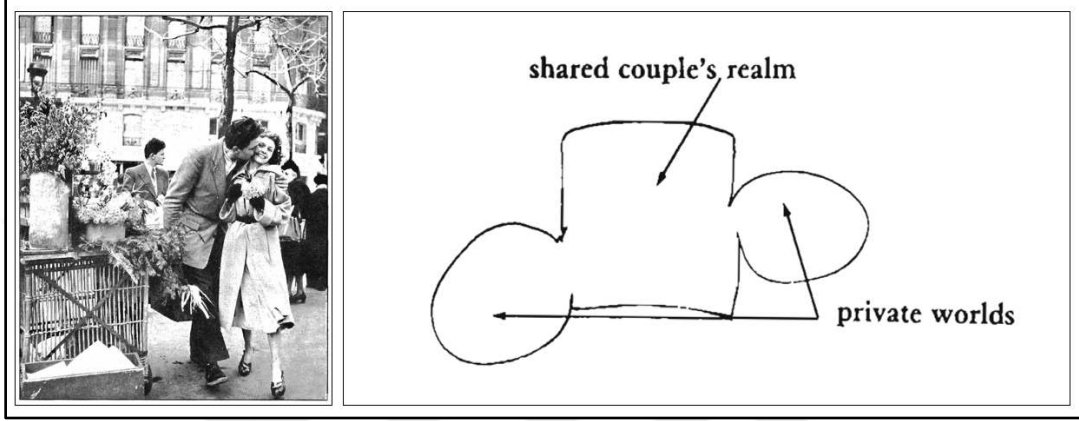
Her konut “Kendi Evin,79” örüntüsü doğrultusunda ele alınmalıdır. “Merkezdeki Ortak Alanlar,129”, “Çiftlere Özel Alan,136” ve “Yatak Kümesi,143” örüntüleri doğrultusunda konutun 3 ana bölümü inşa edilmeli ve ortak alanlar ve yatak kümeleri “Çocuklara Özel Alan,137” örüntüsü doğrultusunda birleştirilmelidir.

2.1.5.12.3. Çiftler İçin Konut (House For A Couple, 77) *

Çiftler konutlarda paylaşılan bir alana ihtiyaç duydukları gibi, kendi kimlikleriyle var oldukları kendilerine özel alanlara da ihtiyaç duyar. Bu küçük konutlarda, ortak mekânın dışında iki küçük mekâna ihtiyaç vardır. Bu mekanlar birer oda olabileceği gibi birer köşe de olabilirler. Bu noktada Aile (The Family, 75) * örüntüsü önemli hale gelecektir. Çiftlerden biri yalnız kalmak istediğinde diğeri ailedeki diğer yetişkinlerle iletişim halinde kalacak ve izole olmayacaktır. Çiftlerin bir rüya ev satın almaktansa, yıllar içinde yavaş

yavaş değiştirebileceği bir konuta sahip olması birlikteliklerinin gelişimi ve kendi gelişimleri için önemlidir (Alexander vd., 1977).

Chrisitopher Alexander ve arkadaşlarına göre, çiftlere özel konutlar, yarı kamusal, yarı özel bir ortak mekânın yanı sıra tamamen özel bireysel mekanlar düşünülerek tasarlanmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 98. Çiftler İçin Konut örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Aile,75” örüntüsüne göre ideal olan, her çift daha geniş bir hane halkı grubunun parçası olmalıdır. Bu mümkün değilse, en azından bir “Konut Kümesinin,37” içinde yer almalıdır.

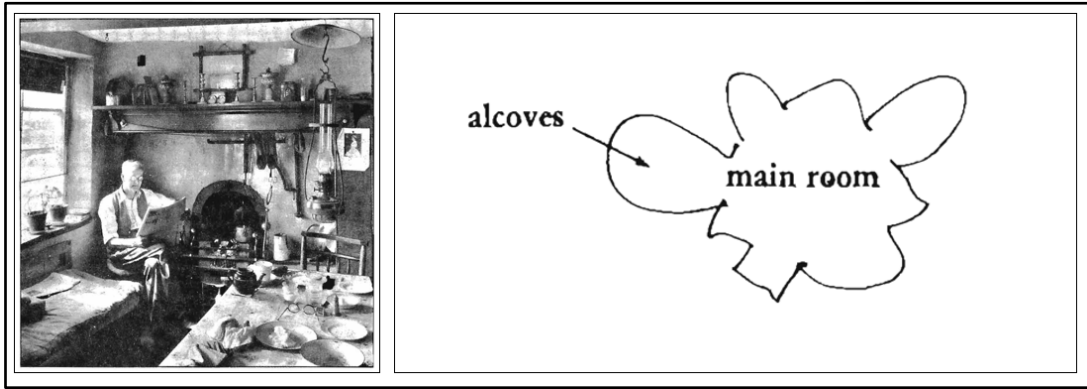
Her konut “Kendi Evin,79” örüntüsü doğrultusunda ele alınmalıdır. Ortak alanlar “Çiftlere Özel Alan,136” örüntüsü doğrultusunda düzenlenmelidir. Her kişiye “Kendine Ait Oda,141” örüntüsü doğrultusunda yalnız kalabileceği bir mekân vermek gerekir.

2.1.5.12.4. Tek Kişi İçin Konut (House For One Person, 78) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, konut piyasasında tek kişi için inşa edilen konutlar genellikle yaşaması ve bakımı zor, kompakt olmayan, hantal mekanlardır. Böylesi konutların planı diğer konutlardan karakteristik olarak farklı olmalıdır. Bir ana oda ve etrafında yatak, banyo, mutfak, atölye, giriş gibi küçük alkovlerden oluşan bir tasarım

esas itibariyle yeterli olacaktır. Alanın küçük olması form zenginliğine engel değildir. Burada önemli olan örüntüleri yoğunlaştırmak ve üst üste bindirmektir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, tek kişi için konut son derece sade tasarlanmalıdır. Tek odalı külübe ya da stüdyo daire formunda tasarlanabilecek evde, ana odanın etrafında geniş ya da küçük alkovlere yer vermek gerekir. En yoğun haliyle tüm ev 300-400 fit kareden (27,87 m²-37,16 m²) büyük olmamalıdır. Bu boyutlarda parseller imar kodları ve bankacılık uygulamaları ile önlenmektedir. Bu yüzden bu örüntünün hayata geçmesinde mevcut yasal şartların değiştirilmesi önemlidir (Alexander vd., 1977).

Şekil 99. Tek Kişi İçin Konut örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Tek Kişi İçin Konut,78”, daha geniş bir hane halkı grubunun parçası olmaya, diğer hane türlerinden daha fazla ihtiyaç duyacaktır. Bu konuda “Aile,75” örüntüsü doğrultusunda davranılabilir. “Tek Kişi İçin Konut,78” diğer konutların yanında bir külübe olarak da tasarlanabilir. Bu konutlar “Küçük Aile İçin Konut,76” ve “Çiftler İçin Konut,77” olabilir.

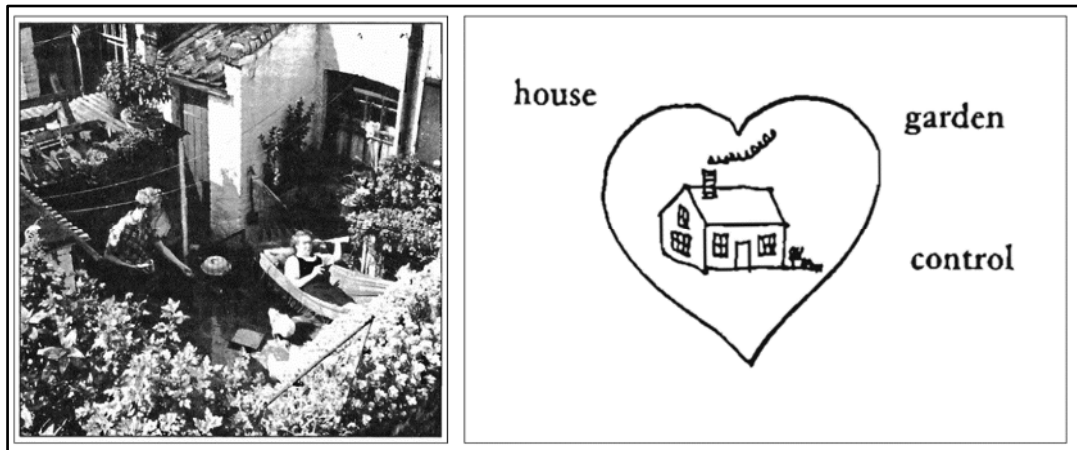
“Kendi Evin,79” örüntüsü doğrultusunda her konur ne kadar küçük olsa da kendi bahçesi olan özel bir bölge olarak tasarlanmalıdır. Ana oda “Çiftlik Evi Mutfağı,139” gibi tasarlanmalıdır. Bu ana odaya alkovler biçiminde açılan “Banyo,144”, “Pencere Mekânı,180”, “Çalışma Alanı Bölmesi,183”, “Yatak Alkovu,188” ve “Giysi Odası,189”

tasarlamak gerekir. Eğer konut bir gence ya da yaşlıya aitse, “Yaşlılara Ait Kulübe,155” ve “Gençlere Ait Kulübe,154” örüntülerine göre hareket etmek gerekir.

2.1.5.12.5. Kendi Evin (Your Own Home, 79) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, kar adına arazide spekülasyona sebep olan her süreç, konutu metalaştırmaktadır. Bu süreçler insanları tekrar satabilecekleri yerler inşa etmeye teşvik ederek insanların kendi ihtiyaçları doğrultusunda mekanlar inşa etmesine engel olur. İnsanlar kendilerinin olmayan bir konutta gerçekten rahat ve sağlıklı olamazlar. İnsanlar konutlarını ve bahçelerini kendi ihtiyaçları doğrultusunda değiştirebildikleri takdirde konutlarında rahat hissederler. Kiralamanın her türü insanların stabil ve kendi kendini iyileştiren topluluklar oluşturmaya izin veren doğal süreçleri engeller. (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, geleneksel kira formları yasa dışı kabul edilmelidir. Finansal mülkiyet yerine, hakimiyet odaklı mülkiyete vurgu yapmak gerekir. İnsanlara kendi mekanlarını modifiye etme ve tamir etmeye yönelik fiziksel imkanlar ve yasal güç vermek gerekir. Her konuta bir bahçe için yeterli mekân sağlamak gerekir. Yüksek yoğunluklu apartmanlarda da her apartmanın bir bahçe ya da terasının olmasına dikkat etmek gerekir. Apartmanlar dahi konutun modifiye edilmesine imkân verecek yollarla tasarlanmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 100. Kendi Evin örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Aile,75” örüntüsüne göre her hane halkı daha geniş bir hane halkı grubunun üyesi olmalıdır. Her hane “Küçük Aile İçin Konut,76”, “Çiftler İçin Konut,77” ve “Tek Kişi İçin Konut,78” örüntüleri doğrultusunda tamamen kendi kontrol edeceği bölgelere sahip olmalıdır. “Kendi Evin,79” örüntüsü özellikle “Sıra Evler,38” ve “Konut Tepesi,39” gibi yüksek yoğunluklu konut kümelerinde kendine ait iyi tanımlanmış bir bölge ihtiyacını karşılamaya yardım edecektir.

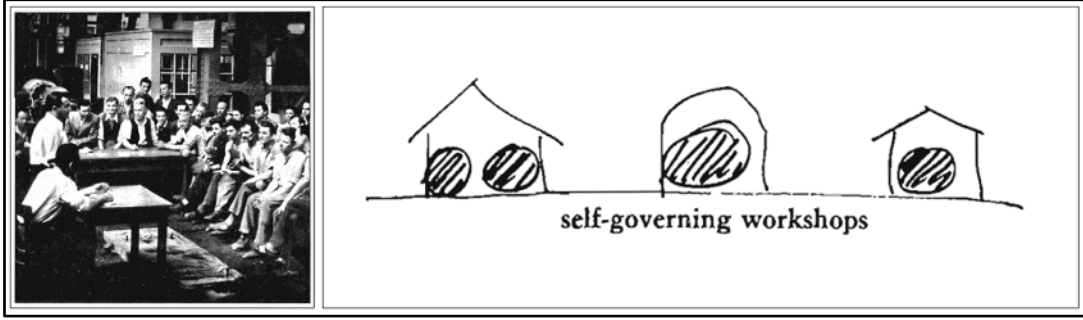
Konutun biçimi “Bina Kompleksi,95” örüntüsü doğrultusunda verilmelidir. Parselin biçimi konusunda dar ön cephe ve fazla derinlik sağlayan genel eğilimlere uymamak gerekir. “Yarı Saklı Bahçe,111” örüntüsünde ortaya konan doğru bahçe ve konut ilişkisi için kabaca kare bir parsel ya da sokak boyunca uzanan derin olmayan bir parsel gereklidir.

2.1.5.13. En Küçük Bağımsız Sosyal Kurumlar: İş Grupları

2.1.5.13.1. Özerk Atölyeler ve Ofisler (Self-Governing Workshops And Offices, 80) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, bir insan işinden zevk alması, işin bütününe anlamasına ve bütünün kalitesinden sorumlu olmasına bağlıdır. Bu durum ancak yüz yüze ilişkiye imkân tanıyacak kadar küçük, işçilerin kendi işlerini yönetmelerine imkân verecek kadar otonom insan grupları ile mümkün olabilir. Günümüzde üretim süreçlerinde ise işçiler bir makinanın parçası gibi çalışmaktadır. İşlerin insan ölçeğinde işlemediği ve işçilerin söz hakkı olmadığı bir kurulum altında çalıştıkları hiçbir durumda insanlar iş doyumunu yaşayamazlar. İnsanların işlerinden duyduğu tatmin uzun ömür göstergelerinden en önemlisidir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, iş tatmini sadece küçük otonom iş gruplarında sağlanabilir. Bu yüzden, 5 ila 20 kişiden oluşacak özerk atölyeler ve ofislerin oluşumu teşvik edilmelidir. Bu iş grupları, işin karmaşıklaştığı ve daha geniş organizasyonlara ihtiyaç duyulan durumlarda, kompleks eser ve hizmetleri üretmek için federasyon halinde birleşerek iş birliği yapabilir. (Alexander vd., 1977).

Şekil 101. Özerk Atölyeler ve Ofisler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Yayılmış İş,9” ve “Endüstriyel Bant,42” örüntüleri ofis, endüstriyel, tarımsal her türlü işi radikal bir biçimde desantralize etmiş ve bu işleri “İş Topluluğu,41” altında gruplandırmıştır. “Özerk Atölyeler ve Ofisler,80” örüntüsü ise hangi türden olursa olsun, tüm işletmelere aslı doğasını verir.

Her iş grubu kendine ait bir binaya yerleştirilmelidir. Bu konuda “Ofis Bağlantıları,82” ve “Bina Kompleksi,95” örüntüsünden faydalanmak gerekir. İş grubu yeterince genişse ve kamuya hizmet ediyorsa, “Bürokrasi Olmayan Küçük Hizmetler,81” örüntüsü doğrultusunda, her birinde en fazla 12 kişi bulunan, otonom departmanlara bölünmelidir. “Usta ve Çıraklar,83” ve “Küçük İş Grupları,148” örüntüleri doğrultusunda tüm iş küçük ekiplere dağıtılmalıdır.

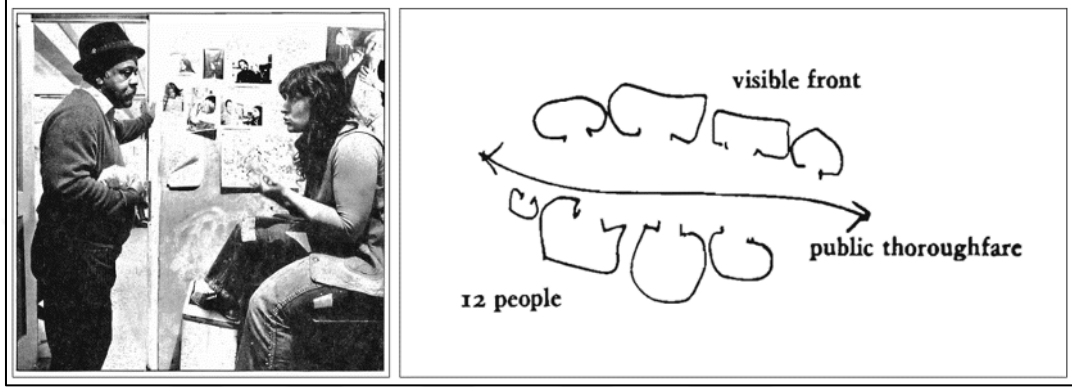
2.1.5.13.2. Bürokrasi Olmayan Küçük Hizmetler (Small Services Without Red Tape, 81) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, departmanlar ve kamusal hizmetler yeterince küçük olmadıklarında insani kalite kaybolmakta ve bürokrasi süreçlere baskın gelmektedir. Bürokrasi ancak her servis küçük ve otonom olduğu takdirde aşılabilir. Geniş kurumsal yapılarda kişisel olmayan ilişkiler ve müşterileri pasif tutan süreçler, bürokrasinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her servis tüm elemanlarıyla en fazla 12 kişi bulunduracak şekilde tasarlanmalıdır. 12 insanların yüz yüze tartışmalar sürdürebileceği maksimum sayıdır. Her ana organizasyonla koordineli düzenlemeler çerçevesinde nispeten otonom olmalıdır. Bu

noktada fiziksel otonomi de önemlidir. Her servis bir yaya caddesi üzerinde, mekânda kendine ait tanımlanabilir bir yer tutmalıdır. Bürokrasi Olmayan Küçük Hizmetler (Small Services Without Red Tape, 81) * örüntüsü bir belediye binasının, bir sağlık merkezinin departmanlarına uygulanabilir. Bunun için her durumda yönetsel organizasyonda temel değişiklikler gerekecektir (Alexander vd., 1977).

Şekil 102. Bürokrasi Olmayan Küçük Hizmetler örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

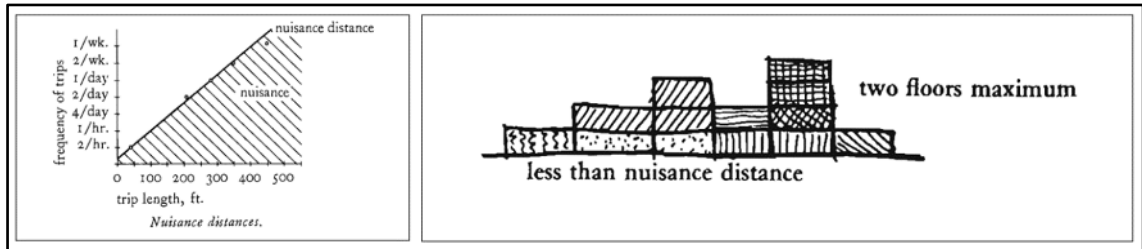
“İş Topluluğu, 41”, “Pazar Yeri Olarak Üniversite,43”, “Yerel Belediye Binası,44”, “Sağlık Merkezi,47” ve “Genç Toplumu,84” gibi kamusal hizmet sağlayan tüm ofisler, yardımcı departmanlara ihtiyaç duyar.

Departmanlar mekânda “Ofis Bağlantıları,82” ve “Bina Kompleksi,95” örüntülerine göre düzenlenmelidir. “Bina İçi Yaya Caddesi,101” iç mekandaki yaya caddelerinin düzenlemesine yardım edebilir. Servislerin girişleri “Bina Giriş Grupları,102” örüntüsü doğrultusunda görülebilir kılınmalıdır. Servisler topluluğun politik yaşamı ile bir şekilde bağlantılı ise “Topluluk Projeleri Çemberi,45” örüntüsü doğrultusunda vatandaşların oluşturduğu özel çalışma gruplarıyla karışacakları bir yolla yer seçebilirler. Departmanların iç mekanları “Esnek Ofis Mekânı,146” ve “Küçük İş Grupları,148” örüntüleri doğrultusunda tasarlanabilir.

2.1.5.13.3. Ofis Bağlantıları (Office Connections, 82) *

Mevcut mimari metotlar ofislerdeki değişik fonksiyonlar arasındaki hareket miktarını gösteren bir yakınlık matrisi kullanmaktadır. Bu metotlarda, fonksiyonlar arasında en fazla hareket olanların yakın tutulması gerektiğine dair örtük bir kabul vardır. Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre bu kabul geçersizdir. Onlara göre, bu konsept, Taylorcu bir verimlilik arayışının ürünüdür. Bu anlayışa göre insanlar ne kadar az dolaşırlarsa, maaşları o kadar az gereksiz yürüyüşe gitmiş olur. Oysa insanlar zihin ve beden olarak sağlıklı olduklarında en verimli çalışabilirler. Bütün gün oturmaya zorlanan bir insanın verimli olması beklenemez. Öte yandan ofisler arası çok sık ve çok uzun yürüyüşler insanları rahatsız etmektedir. Bu konuda dengeyi sağlamak oldukça önemlidir (Alexander vd., 1977).

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, ofisler arasında gerçekleşen yürüyüşlerin sıklığı ve uzunluğu arasındaki ilişki yürüyüşten rahatsız olma derecesini belirlemektedir. Yazarların araştırmaları sonucu bu ilişkiyi ortaya koyan bir grafik oluşturmuşlardır. Onlara göre departmanların yer seçimi bu grafik kullanılarak yapılabilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 103. Ofis Bağlantıları örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

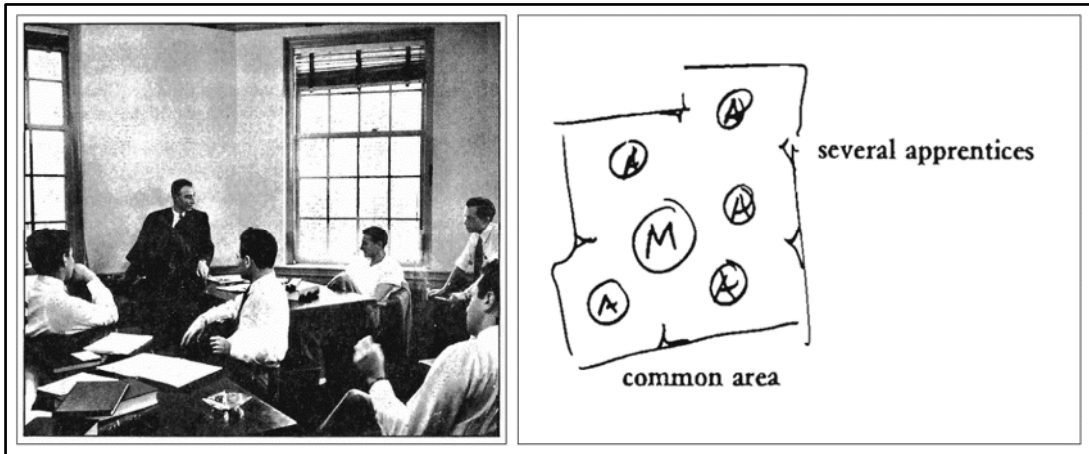
İş topluluklarında ya da ofislerde değişik insan gruplarının mekânda yer seçimi önemli bir konudur. Hangi gruplar birbirine yakın olmalı, hangileri uzakta kalabilir sorularının cevabı “Ofis Bağlantıları,82” örüntüsü ile verilmiştir. Bu örüntü “İş Topluluğu,41”, “Özerk Atölyeler ve Ofisler,80” ve “Bürokrasi Olmayan Küçük Hizmetler,81” örüntülerinin iç planını verir.

Departmanların yer alacağı binalar “Dört Kat Limiti,21” dahilinde “Bina Kompleksi,95” örüntüsü doğrultusunda tasarlanmalıdır. Üst katlarda bulunan iş gruplarına, “Yaya Sokağı,100” ve “Açık Merdivenler,158” örüntüleri doğrultusunda, kendilerine ait doğrudan kamuya açılan merdivenler sağlamak gerekir. Gruplar arasında iç koridorlar varsa bunların birer “Bina İçi Yaya Caddesi,101” olarak işleyebilecek kadar geniş tutulması gerekir. “Bina Giriş Grupları,102” örüntüsü doğrultusunda her iş grubu iyi tanımlanmış girişlere sahip olmalıdır.

2.1.5.13.4. Usta ve Çıraklar (Master And Apprentices, 83) *

12. yüzyılda gençler ustaların yanında çalışarak işleri öğreniyorlardı. Modern toplum bu durumları ortadan kaldırmıştır. Okullar, üniversiteler, ofisler ve endüstriler usta çırak ilişkisini mümkün ve doğal kılabilecek fiziksel düzenlemeler sağladıkları takdirde öğrenme ideal şekilde gerçekleşebilir: ustanın mesaisi merkezinde bir ortak mekân ve bu mekân etrafında yaklaşık 6 çırağın çalışma mekanları (Alexander vd., 1977).

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, her iş grubunda, endüstride ve ofiste iş ve öğrenme ele ele ilerlemelidir. İşin her parçası bir öğrenme fırsatı olarak ele alınmalıdır. İşler geleneksel usta çırak ilişkisi etrafında organize edilmelidir. Bu türden bir sosyal organizasyon her usta ve çırağına birer mekânsal küme verilecek bir iş yeri düzeniyle desteklenmelidir (Alexander vd., 1977).

Şekil 104. Usta ve Çıraklar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

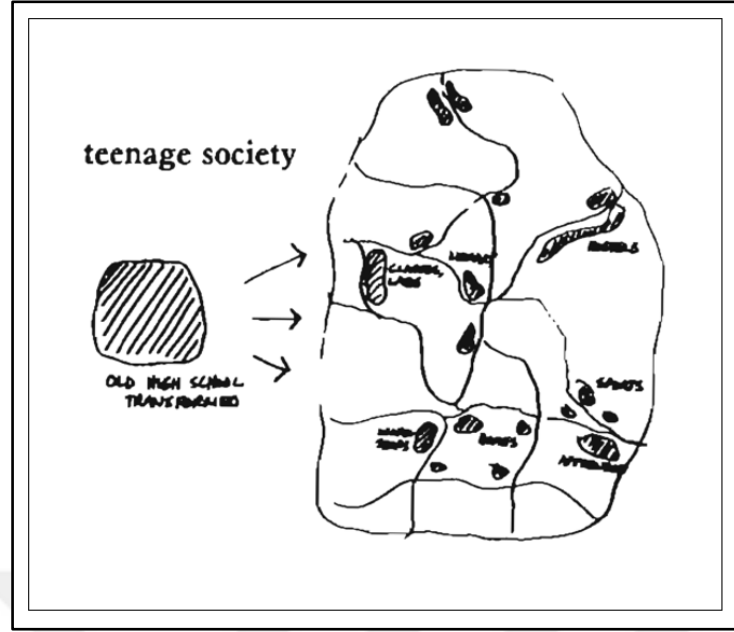
“Öğrenme Şebekesi,18” örüntüsünü öğrenimin desantralize edildiği ve her aktivitenin bir parçası olduğu topluluklar önermektedir. Endüstri, ofisler, atölyeler ve iş toplulukları içerisinde tüm iş grupları öğrenme sürecinin mümkün olduğu bir şekilde düzenlenmelidir. “Usta ve Çıraklar,83” örüntüsü gerekli düzenlemeleri içererek, “Özerk Atölyeler ve Ofisler,80” ve “Öğrenme Şebekesi,18” örüntülerinin tamamlanmasına yardım eder.

İş yerleri, “Yarı Özel Ofis,152” ve “Çalışma Alanı Bölmesi,183” örüntüleri doğrultusunda tasarlanmalıdır. “Merkezdeki Ortak Alanlar,129”, “Birlikte Yemek Yeme,147”, “Küçük İş Grupları,148” ve “Küçük Toplantı Odaları,151” örüntüleri doğrultusunda iş grupları küçük tutulmalı, her gruba ortak bir alan, ortak bir toplantı mekânı ve birlikte yemek yiyebilecekleri birer mekân sağlamak gerekir.

2.1.5.13.5. Genç Toplumunu (Teenage Society, 84)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, modern toplumunda liseler çocukluktan yetişkinliğe geçişin psikolojik gereklerine uygun kurumlar değildir. Liselerde gençlere verilen otorite ve sorumluluk ana okulundan farksızdır, sınıf liderlerini seçebilirler ve okul grubunda enstrüman çalabilirler. Oysa 12-18 yaş arasındaki gençler için yetişkin dünyasında bir mikro evren olarak işleyecek yeni bir genç toplumu modeline geçmek gerekir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, lise yetişkin toplumunun gerçek bir modeli olan bir kurum ile yer değiştirmelidir. Bu kurumda açıkça tanımlanmış roller ve disiplin çerçevesinde, öğrenciler öğrenmenin ve sosyal yaşamın çoğu sorumluluğunu almalıdır. Ayrıca öğrenme ve topluluğun sosyal strüktürü üzerine yetişkin rehberliği sağlanmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 105. Genç Toplumu örüntüsü için çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

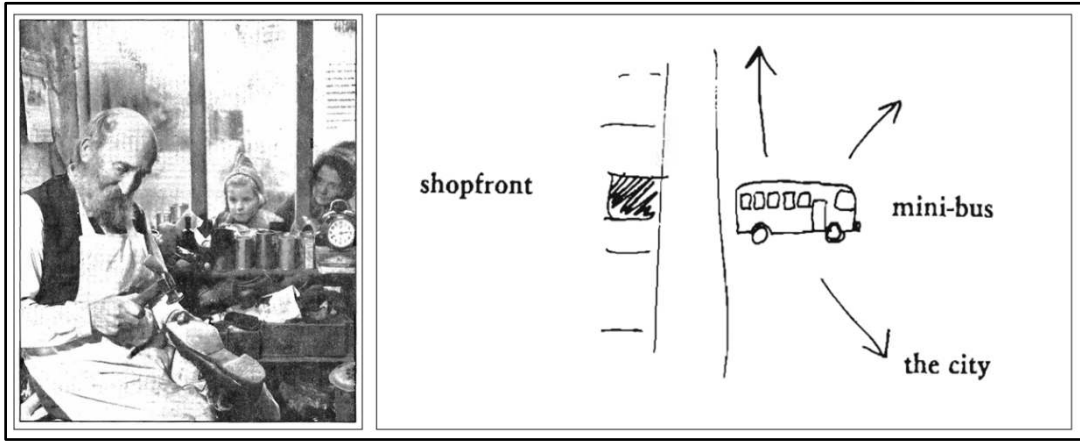
“Hayat Döngüsü,26” örüntüsüne göre, çocukluktan yetişkinliğe geçiş okuldan çok daha ustaca ve kapsayıcı türden bir gençlik kurumu gerektirir. “Genç Toplumu,84” örüntüsü böylesi bir kurumu tarif ederek “Öğrenme Şebekesi,18” içerisindeki yerini almakta ve “Usta ve Çıraklar,83” örüntüsünü tamamlamaktadır.

Topluluktaki sınıfların yönetimi ve sosyal fonksiyonlar için merkezi bir mekân sağlamak gerekir. Bu merkezi mekânda öğrencilerin beraber yemek yiyecekleri bir yer, spor ve oyun imkanları, bir kütüphane ve kente yayılmış öğrenme şebekesi hakkında bilgi alabilecekleri rehberlik hizmetleri yer almalıdır. Bu konu ile ilgili örüntüleri “Öğrenme Şebekesi,18”, “Yerel Sporlar,72”, “Birlikte Yemek Yeme,147” ve “Ev Atölyesi,157” örüntüleridir. Bu merkezin biçimlendirilmesinde “Bina Kompleksi,95” örüntüsünden faydalanılabilir.

2.1.5.13.6. Mini Okullar (Shopfront School, 85)

Öğretmen öğrenci oranının düşük tutulması öğrenme için idealdir. Fakat okulların boyutları büyük tutulduğunda ekonomik olarak sürdürülebilir olmaları yüksek öğrenci oranlarına bağlı olmaktadır (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, 7-12 yaş arası çocuklar için geniş kamusal okullar inşa etmek yerine 10 öğrenci başına 1 öğretmen düşecek kadar küçük bağımsız okullar inşa etmek gerekir. Bu okullar topluluğun kamusal alanlarında 3-4 oda ile inşa edilebilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 106. Mini Okullar örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

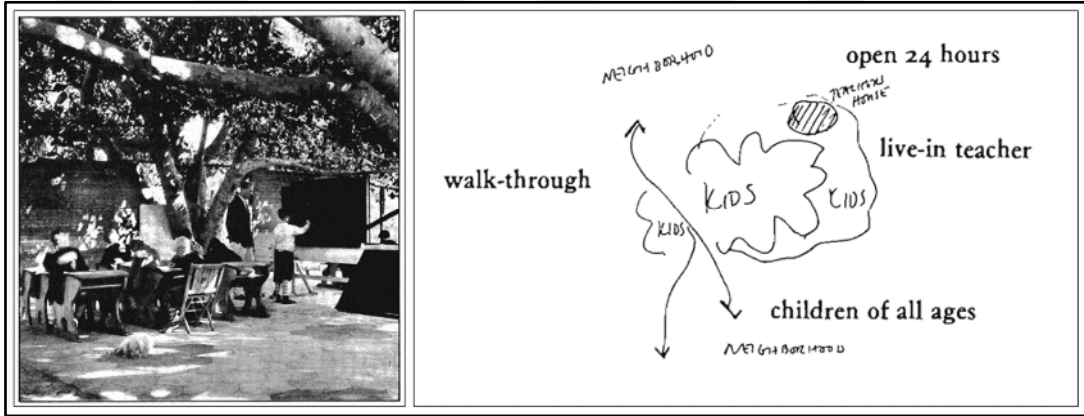
“Çocuk Bakım Evi,86” öğrenmenin ilk basamağı olarak “Öğrenme Şebekesinin,18” temelinde yer alır. Çocuklar büyüdükçe bu örüntülerin eksikleri küçük kurumlarca giderilmelidir.

Okul “Yaya Sokağı,100” üzerine “Özerk Atölyeler ve Ofislerin,80” yakınına yerleştirilmelidir. Okulun bir “Ulaşılabilir Yeşilin,60” yürüme mesafesi içerisinde olmalıdır. Okul bir “Bina Kompleksinin,95” parçası olarak tasarlanmalı ve “Sokağa Doğru Açıklık,165” örüntüsü doğrultusunda sokakla bağlantısı sağlanmalıdır.

2.1.5.13.7. Çocuk Bakım Evi (Children's Home, 86) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, geniş ailelerin eskiden sağladığı kurulumu çocuklara ve ebeveynlere sağlayacak yeni bir kuruma ihtiyaç vardır: çocukların ebeveynlerinden farklı yetişkinlerle değişik yaş gruplarından çocuklarla vakit geçirebileceği, kendi evlerinin yürüme mesafesi içerisinde kalan, geniş bahçeli genişçe bir bakım evi (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her mahallede çocukların ikinci evi olacak, birkaç gün ya da bir hafta kalabilecekleri bir bakım evi inşa etmek gerekir. İşletmecilerden en az biri bu tesiste yaşmalıdır. Bakım evi her yaştan çocuğa 24 saat açık olmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 107. Çocuk Bakım Evi örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Şehirde Çocuklar,57” ve “Bağlantılı Oyun,68” örüntüleri, her mahallede çocukların dünya ile ilişki kurmalarına yardım eder. Bu kamusal araziler ortak bir alanla desteklenmelidir. “Çocuk Bakım Evi,86” örüntüsü küçük çocuklar için “Öğrenme Şebekesinin,18” bir parçası olacaktır.

Çocuk bakım evi, “Bina Kompleksi,95” örüntüsü doğrultusunda küçük binalarla tasarlanmalıdır. “Bina İçi Yaya Caddesi,101” örüntüsü doğrultusunda mahallede önemli bir rota bu bakım evden geçirilmeli, böylece okula gitmeyen çocuklar gidenlerle tanışabilir. Bakım evi “Macera Oyun Alanına,73” eklenmelidir. Öğretmenlerin evi “Kendi

Evin,79”, “Aile,75” ve “Merkezdeki Ortak Alanlar,129” örüntüleri doğrultusunda tasarlanabilir.

2.1.5.14. En Küçük Bağımsız Sosyal Kurumlar: Yerel Dükkanlar ve Toplanma Mekanları

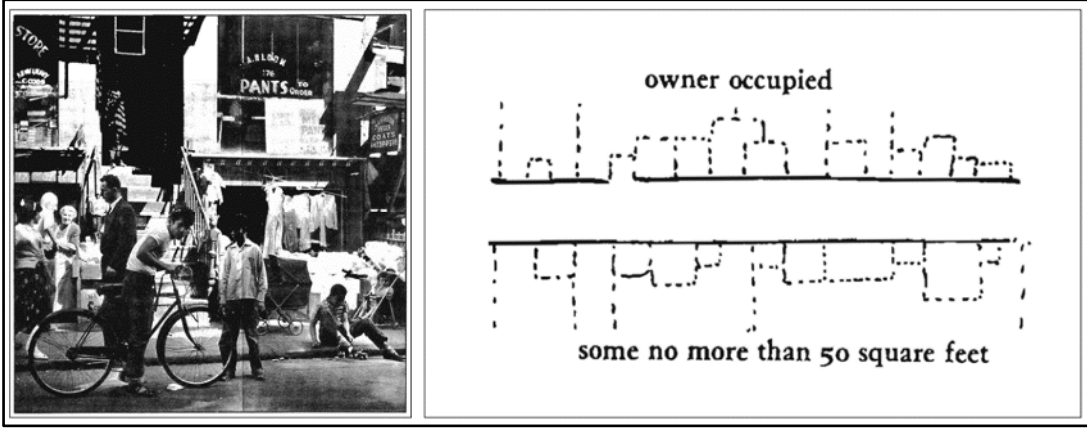
2.1.5.14.1. Şahıs Dükkanları (Individually Owned Shops, 87) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, kâr sağlama güdüsü dükkanların daha fazla büyümesi yönünde bir eğilim yaratmaktadır. Fakat dükkanlar büyüdükçe, sağladıkları servis daha az kişisel olmakta ve diğer küçük dükkanların ayakta kalma ihtimalini zorlamaktadırlar. Bu durum bir müddet sonra dükkanların neredeyse tamamının zincir mağazalar ve bayilikler tarafından kontrol edilmesi ile sonuçlanır. Bayilikler yeterince başlangıç sermayesine sahip olmayan kişilere kendi dükkanlarını işletecek şansı tanırsa da bu tarz dükkanlarda satıcı sattığı ürün ya da servis ettiği yiyecek üzerinde kontrol hakkına sahip değildir (Alexander vd., 1977).

Yazarlar bu örüntünün geçerliği ile ilgili, Fas, Hindistan ve Peru’daki dükkanlar ile eski kasabaların en eski bölümlerindeki 50 fit kare’den (4,65 m²) büyük olmayan dükkanları örnek olarak göstermektedir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, topluluklar bünyelerindeki dükkanlara kişisel kaliteyi ancak bayilik ve zincir mağazaların tüm formlarını yasaklayarak geri getirebilirler. Ayrıca topluluk içerisindeki dükkanların boyutları için limitler belirlenmeli ve işin başında bulunmayacak kişilerin dükkân sahibi olması önlenmelidir. Böylece yerel topluluk tarafından üretilen servet, yerel topluluğun içinde kalabilir. Bunun için işyeri lisansları bu şartları sağlayacak şekilde düzenlenmeli ve yeni ticari binaların olabildiğince küçük kiralık alanlar içerdiği strüktürlere izin verilmelidir. Bu örüntü ancak kiralık dükkanların boyutlarının, finansal riski minimumda tutacak kadar küçük olduğu bir desenle sürdürülebilir (Alexander vd., 1977).

Şekil 108. Şahıs Dükkanları örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Sokak Kafe,88”, “Köşe Market,89” ve “Alışveriş Sokağı,32” dahilindeki tüm dükkân ve tezgahlar ve “Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar,46”, yerelden kişilerin ellerinde olmalarını garantiye alacak bir yönetmelik ile desteklenmelidir. İşin başında bulunmayacak mal sahiplerinin, zincir mağazaların ve dev bayilik şirketlerinin önüne geçilmelidir.

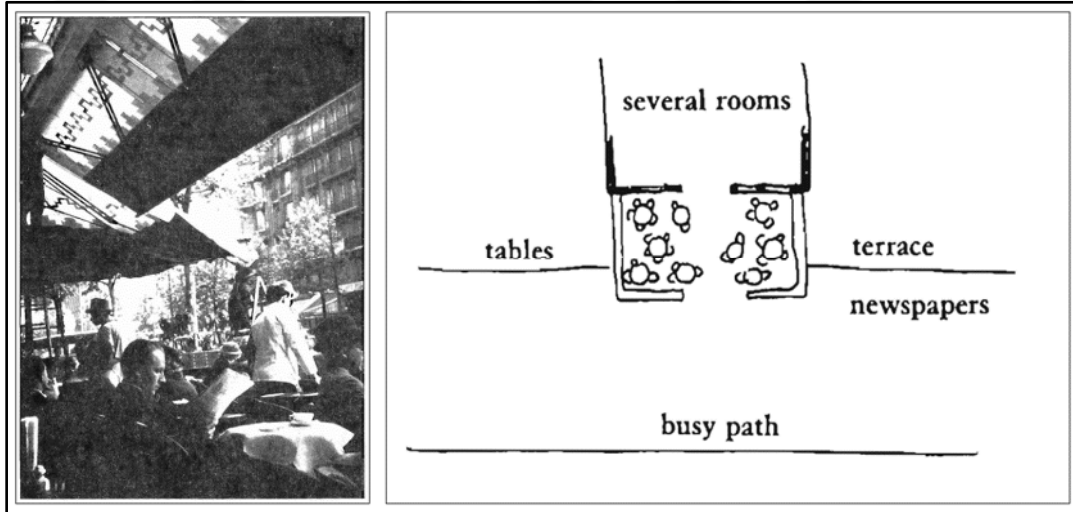
Her dükkân daha geniş bir “Bina Kompleksi,95” içerisinde tanımlanabilir bir ünite olmalıdır. “Sokağa Doğru Açıklık,165” örüntüsünde olduğu gibi, dükkanların en az bir bölümü kaldırım ile bağlantılı olarak tasarlanmalıdır. Dükkanlar, ürünlerin olabildiğince açık ve erişilebilir olacağı bir şekilde “İç Mekânın Biçimi,191”, “Kalın Duvarlar,197”, “Açık Raflar,200” örüntüleri doğrultusunda inşa edilmelidir.

2.1.5.14.2. Sokak Kafe (Street Cafe,88) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, en insani şehirler sokak kafelerle doludur. İnsanlar parklarda, meydanlarda, gezinti caddeleri boyunca ve sokak kafelerde kamuya karışmaktan zevk alırlar. Tüm bu mekanlar içerisinde sokak kafenin kendine has nitelikleri vardır. Sokak kafeler, insanların kamusal alanda saatlerce oturabilmesine imkân verirler. Gezinmenin bir temposu vardır ve aylakça dolaşmak birkaç dakika yapılabilir. Parklarda ise insan yoğunluğu düşüktür. Avrupa’da her mahallede bir sokak kafe vardır.

Bu mekanlar toplumu birleştirirler ve mahallelerin kimliklerini geliştirirler. Başarılı bir sokak kafenin sabit yerel müşterileri vardır. İsim, lokasyon ve çalışanları ile bulunduğu mahalleye demirlemiştirler. Sokağa açılan teraslarının yanında kısmen farklı sosyal stillere hitap eden, oyunlar, ateş, gazeteler içeren farklı mekanlar bulundururlar. Günün her vaktine hitap eden basit yiyecek ve içecekler sunarlar. (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her mahallede yerel kafelerin ortaya çıkması teşvik edilmelidir. Bu mekanlar birkaç bölümden oluşan samimi mekanlar olarak tasarlanmalıdır. Bu mekanlar, insanların bir şeyler içebileceği ve hayatın akışını seyredebilecekleri, kalabalık rotalara açılmalıdır. Bu kafelerin önleri bir dizi masanın sokağa taşabileceği şekilde inşa edilmelidir (Alexander vd., 1977).

Şekil 109. Sokak Kafe örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Tanımlanabilir Mahalle,14” örüntüsüne göre tanımlanan mahallelerin doğal odak noktaları “Aktivite Düğümleri,30” ve “Küçük Kamusal Meydanlar,61” tarafından oluşturulur. “Sokak Kafe,88” örüntüsü ve onu takip eden örüntüler mahallelere ve onların odak noktalarına karakterini verir.

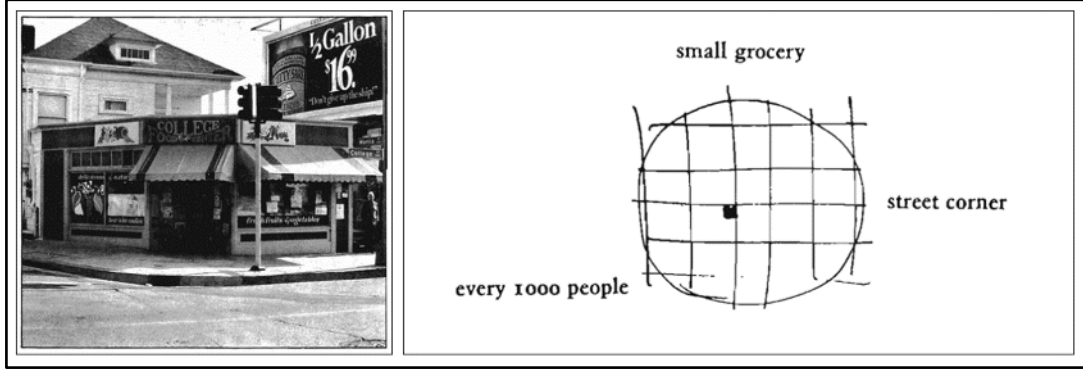
“Sokağa Doğru Açıklık,165” örüntüsüne göre teras ve iç mekân arasında geniş, önemli bir açıklık bırakmak gerekir. “Bekleme İçin Bir Yer,150” örüntüsü doğrultusunda yakındaki duraklar ve ofisler için teras iki katına çıkarılabilir. Terasta ve iç mekanlarda çok

çeşitli türde “Farklı Sandalyeler,251” ve masalar kullanılmalıdır. Eğer teras sokaktaki faaliyetlerden rahatsız olacak durumdaysa, “Oturma İmkânı Veren Basamaklar,125”, “Oturma Duvarı,243” ve belki “Branda Çatılar,244” örüntüleri doğrultusunda, terasın sokak sınırı hafifçe tanımlanmalıdır. İlk önce “Bina Kompleksi,95” dahilinde, binanın, terasın ve çevresinin biçimi çalışılmalıdır.

2.1.5.14.3. Köşe Market (Corner Grocery, 89) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanlar yakınlarındaki yerel marketlere yürümek için can atmasa da köşe market sağlıklı bir mahalle için kritik öneme sahiptir. Bireyler için daha elverişli olmanın yanında mahallenin bir bütün olarak kaynaşmasına yardım ederler. Köşe marketler 3 ya da 4 blokluk bir yürüme mesafesi içerisinde ya da her konuta 1200 fit (365,76 m) mesafede bulunmalıdır. 3 ya da 4 blok dahilinde 1000 kişiye hizmet eden bir köşe market ayakta kalabilir. Bu hesap, net akre (4046,86 m²) başına 20 kişi ya da net akre (4046,86 m²) başına 6 konut gibi bir yoğunluğu denk gelmektedir. Birçok mahalle bu yoğunluğu sağlamaktadır. Köşe marketlerin başarısında lokasyon da önemli bir etkidir. Yaya trafiğinin yoğun olduğu köşe başı noktaları yerel mağazalar için idealdir. (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, her mahallede mahallenin kalbine bir köşe market eklemek gerekir. Bu marketler, 1000 kişiye servis sağlayabilecekleri, yoğunluğa göre, her 200-800 yarda (182,88 m – 731,52 m) mesafede bir yerleştirilmelidir. Bu marketler konutlarla kaynaştırılarak işleten kişinin üst katta ya da yan binada yaşayabilmesine imkân verilmelidir (Alexander vd., 1977).

Şekil 110. Köşe Market örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Herhangi bir topluluğun ana alışveriş ihtiyaçları, “Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar,46” tarafından karşılanır. Bununla beraber “Alışveriş Ağının,19” tamamlanması için daha küçük ve daha yaygın dükkanların olması gerekir. Bu dükkanlar pazarı tamamlamaya ve “Tanımlanabilir Mahallenin,14” doğal kimliğini yaratmaya yardımcı olur.

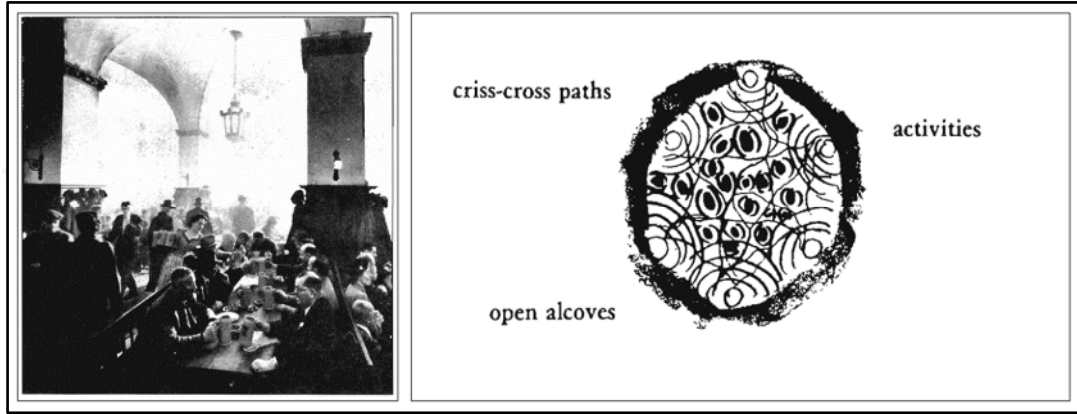
“Şahıs Dükkanları,87” örüntüsü doğrultusunda, bayiliklerin önüne geçilmeli ve köşe marketlere yaşama şansı vermeyen bu büyük marketlerin kurulmasını önlemek için yasalar çıkarılmalıdır. “İç Mekânın Biçimi,191”, “Kalın Duvarlar,197”, “Açık Raflar,200” örüntüleri doğrultusunda dükkânın içi bir oda gibi tasarlanmalıdır. “Ana Giriş,110” ve “Sokağa Doğru Açıklık,165” örüntüleri doğrultusunda markete herkes tarafından görülebilecek bir giriş vermek gerekir. “Bina Kompleksi,95” örüntüsü doğrultusunda marketin biçimi küçük bir bina ya da daha büyük bir kompleksin bir parçası olarak geliştirilebilir.

2.1.5.14.4. Birahane (Beer Hall, 90)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanların arkadaşlarıyla içki içebildiği ya da yabancılarla içki arkadaşı olabildiği içme mekanlarının yerini yalnızların demir attığı yozlaşmış barlar almıştır. İçmek insanların rahatlamasına, birbirlerine açılmasına, şarkı söylemesine ve dans etmesine yardımcı olur. Bu niteliklerin ortaya çıkması için doğru bir mekânsal kurulum gereklidir. Mekân, bar, dans pisti, ateş, oyun alanı, lavabo, giriş, masalar gibi fonksiyonlar arasında devamlı gidip gelen bir kalabalığı taşıyabilmelidir.

Oturma yerleri açık alkoverlerde 4 ila 8 kişilik geniş masalar formunda düzenlenmelidir. Bu form grubun devamlılığına ve yabancıların gruba kolayca dahil olmasına yardımcı olur (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, topluluklarda birkaç yüz insanın toplanıp içkilerini içebildikleri, müziğin ve belki yarım düzine aktivitenin bulunduğu, insanların bir aktiviteden diğerine rahatça geçebildiği, en az bir büyük mekân sağlamak gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 111. Birahane örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

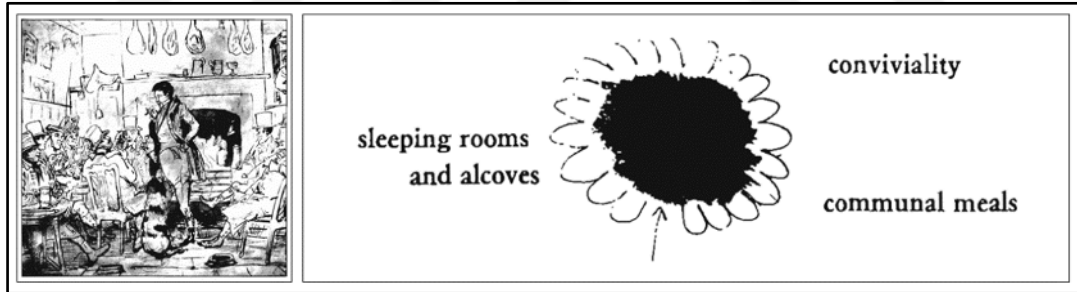
Bir grup mahallenin odağı olarak işlev gören bir mahallede, “Mahalle Sınırında,15” ya da geniş bir topluluğun odağını biçimlendiren bir “Gezinti Yolunda,31” bir sokak kafeden daha geniş ve daha gürültülü bir mekâna özel ihtiyaç vardır. Bu mekân için “Gece Hayatı,33” örüntüsünü de dikkate almak gerekir.

Masalar “Alkovler,179” örüntüsü doğrultusunda, aktiviteler arasında gezinen insanların geçebileceği kadar ferah, iki uçtan kapalı alkoverlere yerleştirilmelidir. “Ateş,181” örüntüsü doğrultusunda mekâna aktivite merkezi olarak ateş ve “Tavan Yüksekliğinde Çeşitlilik,190” örüntüsü doğrultusunda, değişik sosyal gruplaşmalarla örtüşen değişik tavan yükseklikleri sağlanmalıdır. “Bina Kompleksi,95” örüntüsü doğrultusunda binanın şekli, bahçeler, otopark ve çevre çalışılabilir.

2.1.5.14.5. Yolcular İçin Misafirhane (Traveler's Inn, 91) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, eski zaman hanları, yabancıların bir gece için buluştuğu, yemek yediği, içki içtiği, kart oynadıkları, hikayeler anlattıkları ve sıra dışı maceralar deneyimledikleri harika mekanlardı. Modern motellerde bu maceranın her zerresi kaybolmuştur. Modern motellerde, yabancıların diğerleri ile olmaktan korktuğu gerekçesi ile her oda tüm donanımlara sahip bir şekilde tasarlanmaktadır. Oysa bu korkunun arkasında, arkadaşlık ihtiyacı vardır ve hanlar bu ihtiyacı karşılayacak bir atmosfer yaratan, insanları birlikte vakit geçirdikleri yabancılardan doğabilecek tehlikelerinden koruyan yerlerdir. Bu mekanları boyutları da oldukça önemlidir. Eski hanlarda işletmeci handa yaşadığı için tüm hanı evi gibi görürdü bu yüzden 30 odadan fazlası bir ailenin idare edebileceğinden fazla olacaktır.

Yazarlara göre, her misafirhane için 30-40 konuğun kalabileceği, yemeklerin birlikte yendiği yatak alkoverleri tarafından çevrelenmiş geniş bir alan bulunduran bir yapı tasarımı geçmişin hanlarındaki atmosferi yaratmada ideal olacaktır (Alexander vd., 1977).

Şekil 112. Yolcular İçin Misafirhane örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Şehrin Büyüsü,10”, “Aktivite Düğümleri,30”, “Gezinti Yolu,31”, “Gece Hayatı,33”, “İş Topluluğu,41” gibi aktivite merkezlerinin çevresi, doğal olarak yolcuların toplanma eğiliminde olduğu yerlerdir. “Yolcular İçin Misafirhane,91” örüntüsü, otellerin bu merkezlerdeki yaşamı, nasıl etkili bir biçimde güçlendirebileceğini göstermektedir.

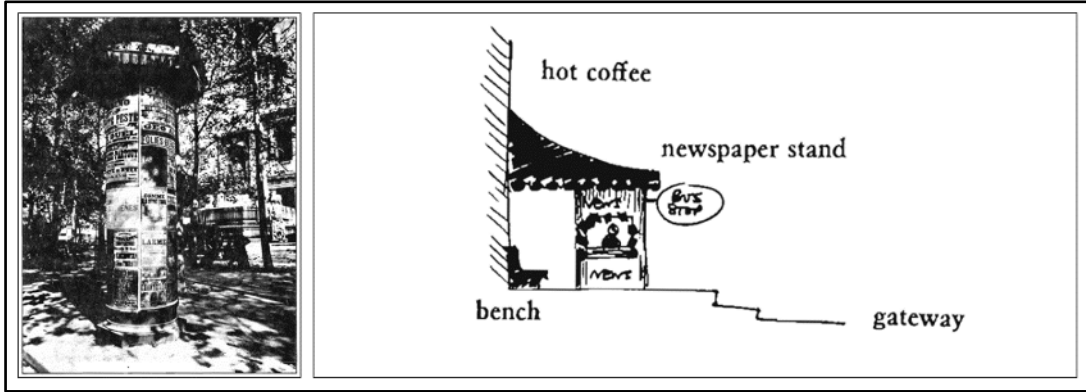
“Yolcular İçin Misafirhane,91” örüntüsünde şenlik ve ziyafetin kalbi, “Merkezdeki Ortak Alanlar,129”, “Sokakta Dans,63” ve “Birahane,90” örüntüleri doğrultusunda

tasarlanabilir. Misafirhanede toplu olarak yeme imkânı sağlanmalıdır. Bunu için restoran yerine ortak bir masa uygun olacaktır. Bu konuda “Birlikte Yemek Yeme,147” örüntüsü kullanılabilir. Misafirhane bireysel odaların dışında, en azından bazı alanlarda, “Kamusal Alanda Uyumak,94” ve “Birlikte Uyuma,186” örüntüleri doğrultusunda, insanlar korkmadan uyuyabilmelidir. “Bina Kompleksi,95” örüntüsü misafirhanenin ve çevresinin tasarımına yardımcı olacaktır.

2.1.5.14.6. Otobüs Durağı (Bus Stop, 92) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, otobüs durukları, bekleme deneyimi ve durağın çevresiyle ilişkisi üzerine düşünülmeden belirlendiklerinden genellikle sıkıcı mekanlardır. Buradaki deneyimin salaşlığı, insanları toplu taşımayı kullanmaya teşvik etmez. Otobüs durağının etrafındaki ufak sistemin ilişkiler ağı çok önemlidir. Birbirlerine bağlandıkları ve birbirlerini pekiştirerek deneyime seçenek ve biçim ekledikleri takdirde sistem iyi işleyecektir. Buradaki sistem, kamusal yaşamın belirgin bir düğümü olarak ele alınırsa geliştirilebilir. Her durağın ilişkiler ağının bir parçası olması için farklı ihtimaller söz konusudur. Eski bir ağaç ile insanların düşüncelere dalabileceği bir sistem tasarlanabileceği gibi bir kahve standı ile sosyal ihtimalleri biçimlendirecek, otobüs beklemeyen insanların da bekleyebileceği nezih bir mekân yaratılabilir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, otobüs durakları, mahalle ve iş topluluklarında geçitlerin bir parçası olarak tasarlanabilirler. Durakların yer seçiminde, köşe market, tütün dükkânı, kafe, ağaçlar, umumi tuvaletler gibi çeşitli aktiviteler ile beraber işleyebilecekleri lokasyonlar tercih etmek gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 113. Otobüs Durağı örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

Toplu taşımanın, kapıdan kapıya, düşük bir ücretle, oldukça hızlı çalışarak, gerçekten insanlara servis sağlayan “Minibüslere,20” dayandığı bir kentte, her konut ve işyerine birkaç yüz fit mesafede otobüs duraklarına ihtiyaç vardır. “Otobüs Durağı,92” örüntüsü bu duraklara formunu verir.

“Otobüs Durağının,92” yanına mahallenin “Ana Geçidini,53”, yerleştirmek gerekir ya da halihazırda en iyi geçidin olduğu yere otobüs durağını yerleştirmek gerekir. Fiziksel düzenlemeyi, “Kamusal Dış Oda,69”, “Rotanın Biçimi,121” ve “Bekleme İçin Bir Yer,150” örüntüleri doğrultusunda ele almak gerekir. Alana bir “Yemek Standı,93” sağlamak ve oturma yerlerini, “Oturma Noktaları,241” doğrultusunda, iklimden korunacakları şekilde yerleştirmek gerekecektir.

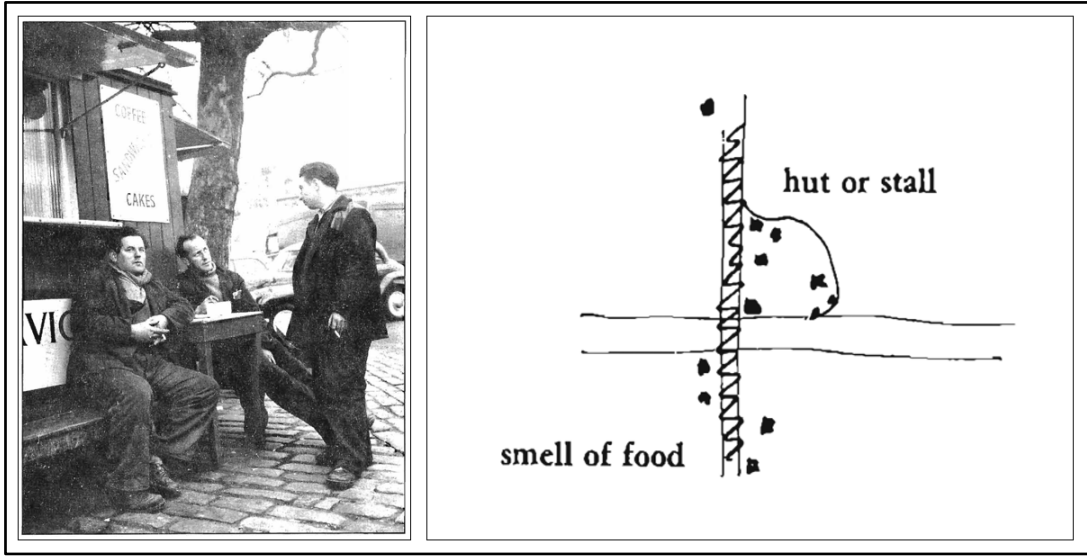
2.1.5.14.7. Yemek Stantları (Food Stands, 93) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, kent yaşamına en büyük katkısı sağlayan ve en iyi yemeği yapan yerler, bireysel satıcıların küçük büfe ve arabalarıdır. Herkesin onlara dair bir anısı vardır. Günümüzde ise bunların yerini zincir restoranlar almıştır. Bu restoranlar seri üretim dondurulmuş yemek satıp etraflarında salaş bir yaşam kalitesi üretirler. Sokakların sosyal yaşamına katkı sağlayan sokak yemekleri isteniyorsa, yemek stantlarının bazı kurallara uygun tasarlanmalı yerleştirilmelidir. İlk olarak, bu stantlar, “Rotaların ve Arabaların Şebekesi,52” içerisinde “Yaya Geçitlerinde,54”

yoğunlaştırılmalıdır. Park sorunu “Yüzde 9 Araç Parkı,22” örüntüsüne göre çözümlenebilir. Yemeklerin kokusu sokağa dağılacığından bu yerlerin etrafında, oturmak için uygun düzenlemeler yapmak gerekir (Alexander vd., 1977).

Yazarlara göre, yemek stantları arabaların ve rotaların birleştiği yerlerde yoğunlaştırılmalıdır. İster portatif stantlar ister küçük kulübeler şeklinde olsun, yapıların ön cepeleri sokağa yarı açık olarak tasarlanmalıdır (Alexander vd., 1977).

Şekil 114. Yemek Stantları örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

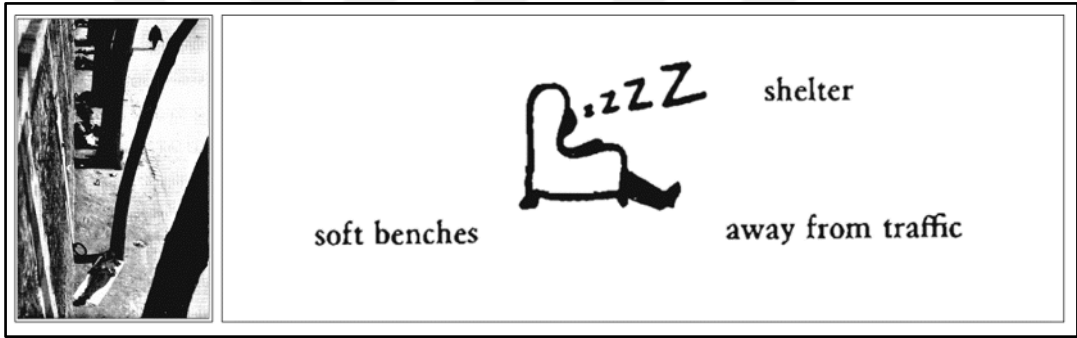
“Aktivite Düğümleri,30”, “Yaya Geçitleri,54”, “Yükseltilmiş Parkur,55”, “Küçük Kamusal Meydanlar,61” ve “Otobüs Durağı,92” mahallelerde doğal kamusal toplanma yerleridir. Hepsinin bir dereceye kadar varlıkları sokağı yemek kokuları ile dolduran yemek stantlarına, seyyar satıcılara ve sokak satıcılarına bağlıdır.

“Yemek Stantları,93” bir meydanın parçası olduklarında onları “Aktivite Cepleri,124” olarak ele almak gerekir. Stantların üzerinde “Branda Çatılar,244” inşa edilerek basit bir korunak sağlanabilir. Stantlar, “Şahıs Dükkanları,87” örüntüsüne uygun yapılan yasal düzenlemeler dahilinde ele alınmalıdır.

2.1.5.14.8. Kamusal Alanda Uyumak (Sleeping In Public, 94)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanlar kaldırıma veya bir banka uzanıp uyuyakalabiliyorsa, bunu bir ihtiyaç olarak ele almak gerekir. Oysa günümüz toplumunda bu davranışın suçlulara ve evsizlere özgü bir davranış olduğuna dair bir düşünce hakimdir. İnsanların bu konudaki tavırlarının değişmesi gerekir. Bu tavırlar büyük oranda çevre tarafından şekillendirilmektedir. İnsanların uyuyabileceği yerlerin olmadığı bir çevre de kamusal alanda uyumak doğal görülmez (Alexander vd., 1977)

Yazarlara göre, çevrede nispeten korunaklı, devinimden korunmuş, çok sayıda bank, rahat mekân ve yerde oturmaya imkân tanıyacak köşeler oluşturmak gerekir (Alexander vd., 1977).

Şekil 115. Kamusal Alanda Uyumak örüntüsü için arketipik örnek ve çözümün bileşenleri (Alexander vd., 1977).

Örüntünün Diğer Örüntüler ile İlişkisi (Alexander vd., 1977):

“Kamusal Alanda Uyumak,94” örüntüsü, “Kavşak,34”, “Küçük Kamusal Meydanlar,61”, “Kamusal Dış Oda,69”, “Sokak Kafe,88”, “Yaya Sokağı,100”, “Bina İçi Yay Caddesi,101” ve “Bekleme İçin Bir Yer,150” gibi örüntüleri tamamen kamusal yapar.

“Bina Köşesi,160” boyunca uyku için yerler ayrılabilir, bu belki bir ya da iki “Yatak Alkovu,188” formunda ya da “Oturma Noktaları,241” formunda olabilir. İnsanların kamusal alanda uyumaya korkmayacakları güven ortamını yaratmak önemlidir.

3. BULGULAR

Christopher Alexander ve arkadaşlarının “Bir Örüntü Dili- Şehirler, Binalar, İnşa (A Pattern Language- Towns, Buildings, Construction)” kitabı ile şehirler için 94 örüntü, binalar için 110 örüntü ve inşa için 49 örüntü tanımlanmıştır. Her bir örüntü modern zamanlara ait bir problem üzerine tanımlanmış ve ilgili probleme bir çözüm önerisi getirmektedir.

Örüntüler tanımladıkları problemler ve getirdikleri çözüm önerileri açısından hitap ettikleri planlama ve tasarım ölçekleri açısından genel hatlarıyla makro ölçek, mezo ölçek ve mikro ölçek olarak 3 grup altında sınıflandırılmıştır.

Bölge planlama ve politika planlama konuları makro ölçekte planlama problemleri olarak kabul edilmiş, kent ve toplulukları doğrudan ilgilendiren planlama ve tasarım problemleri mezo ölçek altında gruplandırılmış, bina tasarımı ve inşanın detaylarına dair konular mikro ölçekte tasarım problemleri olarak ele alınmıştır (Tablo 3).

Tablo 2. Çalışma Kapsamı (Kişisel Çalışma, 2019).

ÖLÇEK	ÖRÜNTÜLER
MAKRO ÖLÇEK (Politika Planlama, Bölge Planlama)	1- 7, 18, 20, 26, 27, 43, 74, 79, 80, 81, 84, 85, 87, 155, 156, 157, 178 numaralı örüntüler
MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama, Kentsel Tasarım, Peyzaj Mimarisi)	8-25, 28-74, 80, 81, 83-86, 88, 89, 92-96, 100, 103-108, 111, 114, 120-126, 150, 161, 168-177, 241-243, 245-248 numaralı örüntüler
MİKRO ÖLÇEK (Mimari, İç Mimari)	39, 44, 66, 75-78, 82, 83, 87, 90, 91, 97-102, 109, 110, 112, 113, 115-119, 127-155, 158-160, 162-167, 178-240, 244, 248, 249-253 numaralı örüntüler

Tezin kapsamı mezo ölçek ile sınırlandırılmış, konu olarak şehir planlama konuları seçilmiştir. Şehir planlama konuları ile ilgili örüntülerin mevcut kent planlama sistemimize verebileceği katkıların irdelenebilmesi için şehir planlama konularına müdahalede tanımlanan 3 araç dikkate alınmıştır: çevre düzeni planları, nazım imar planları ve uygulama imar planı. Mekânsal strateji planı 2014 yılında yürürlüğe giren yönetmelik ile yeni tanımlanmış bir plan türü olup, henüz bir örneği yapılmadığı için inceleme dışında tutulmuştur.

Çalışma kapsamında yapılan sınıflandırma ve tespitler sistematik bir sunuş elde etmek adına bir tabloda¹⁰ özetlenmiştir (Tablo 4).

---

¹⁰ Tabloda ✓ işareti ile işaretlenen örüntüler, çevre düzeni planları, nazım imar planları ve uygulama imar planı açısından irdelenmiştir.

Tablo 3. Örüntülerin Ölçeksel Gruplandırılması (Kişisel Çalışma, 2019).

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
1	Bağımsız Bölgeler (Independent Regions**)	Ulus devletlerin, 2 milyon ila 10 milyon nüfuslu bağımsız bölgelere desantralizasyonu ve dünya hükümeti	BÖLGE	MAKRO ÖLÇEK (Politika Planlama, Bölge Planlama)
2	Şehirlerin Dağılımı (The Distribution Of Towns)	Kaynakların eşit dağılımını sağlayan, istatistiksel ve mekânsal olarak dengeli bir nüfus dağılımı		MAKRO ÖLÇEK (Politika Planlama, Bölge Planlama)
3	Kent Kır Parmakları (City Country Fingers**)	Kırla bağlantılı olmanın önemi, metropol merkezine dahi 10 dakika mesafede kır, birbirine kenetli kent-kır arazileri için ideal boyutlar		MAKRO ÖLÇEK (Politika Planlama, Bölge Planlama)

ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI
TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER
(ŞEHİRLER)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
4	Tarımsal Vadiler (Agricultural Valleys*)	Toprağın, vadi tabanlarındaki karakteristik yapısının korunması için yerleşimlerin vadi tabanları yerine tepelerde ve yamaçlarda geliştirilmesi	BÖLGE	MAKRO ÖLÇEK (Politika Planlama, Bölge Planlama)
5	Kırsal Sokaklar Deseni (Lace of Country Streets)	Kırsal kentin saçaklanmasından koruyacak şekilde kırsal yolların 2,5 km ² 'lik kırsal alanlar oluşturacak şekilde geliştirilmesi, bu yollar boyunca sıralanmış 1 parsel derinlikli kırsal konutlar		MAKRO ÖLÇEK (Politika Planlama, Bölge Planlama)
6	Kırsal Kasabalar (Country Towns*)	Kırsalın boşalmasını önleyecek, yerel endüstrisi olan canlı kasabalar		MAKRO ÖLÇEK (Politika Planlama, Bölge Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
7	Kır (The Countryside*)	Tek bir kır konsepti ile kırın tamamında kamusal erişime izin verilmesi, kırın her bölümünde, alan ile ilgilenecek ve alana dair kurallar koyabilecek birlikler	BÖLGE	MAKRO ÖLÇEK (Politika Planlama, Bölge Planlama)
8	Alt Kültürler Mozaïği (Mosaic Of Subcultures**)	Fiziksel sınırlar ile tanımlanmış, çok sayıda alt kültür bölgesinden oluşan kent ve bu dokunun sağladığı kültürel çeşitliliğin bireylerin gelişimsel süreçlerine katkısı	ŞEHİR	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
9	Yayılmış İş (Scattered Work**)	Merkezileşmiş iş bölgelerinin topluluklara desantralizasyonu, konutlara 20-30 dakikalık mesafede işyerleri		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
10 ✓	Şehrin Büyüsü (Magic Of The City)	Merkezi iş alanının çok sayıda alt merkeze desantralizasyonu, her biri bir konuda özelleşmiş, 300 bin nüfuslu küçük ve yoğun merkezler	ŞEHİR	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Çevre Düzeni Planları, Nazım İmar Planı
11 ✓	Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas**)	Yaya odaklı yerel ulaşım bölgelerine bölünmüş kent, 1,5 km ile 3,5 km genişlikte yerel ulaşım alanları, bu alanların belirlenmesindeki prensipler		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Çevre Düzeni Planları, Nazım İmar Planı
12	7000 Kişilik Topluluk (Community Of 7000*)	Kent yönetiminin, 5000 ile 10000 kişilik topluluklara desantralizasyonu	ŞEHİRLERİ OLUŞTURAN TOPLULUKLAR	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
13	Alt Kültür Sınırı (Subculture Boundary*)	Mekânsal izolasyonu sağlayarak kültürlerin tüm özgünlüğü ile devam edebilmesine imkân tanıyan, alt kültür sınırları ve bu sınırların tasarım kriterleri	ŞEHİRLERİ OLUŞTURAN TOPLULUKLAR	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
14 ✓	Tanımlanabilir Mahalle (Identifiable Neighborhood**)	Mahallenin tanımlanabilir olmasında büyüklük, nüfus ve trafik kriterlerinin önemi, 275 m'den geniş olmayacak ve en fazla 400-500 sakin barındıracak mahalleler			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Nazım İmar Planı
15 ✓	Mahalle Sınırı (Neighborhood Boundary*)	Mahalleden dışarı açılan sokakların sayısının azaltılması yoluyla mahalle sınırının biçimlendirilmesi, komşu mahalleler ile ortak kullanım alanları barındıracak kadar geniş sınırları			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
16	Toplu Taşıma Ağı (Web Of Public Transportation*)	Merkezi ulaşım sistemlerinin kavşak yönetimine desantralizasyonu	TOPLULUKLARI BİRBİRİNE BAĞLAYAN ŞEBEKELER	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
17 ✓	Ring Yollar (Ring Roads)	Yüksek hızlı yolların yer seçiminde ve tasarımında dikkat edilmesi gereken kriterler			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Çevre Düzeni Planları
18	Öğrenme Şebekesi (Network Of Learning*)	Merkezi okul sistemlerinin desantralizasyonu, kentin barındırdığı öğrenme imkanlarının bir kent müfredatı ile sunulması, her 10 bin nüfus için 100 ev dersliği			MAKRO ÖLÇEK - MEZO ÖLÇEK (Politika Planlama, Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
19 ✓	Alışveriş Ağı (Web Of Shopping*)	Aynı hizmeti sunan dükkanların yaygın yerleştiği, farklı türden dükkanların küme formunda yerleştiği bir ağ, bu ağın oluşturulmasına dair detaylar	TOPLULUKLARI BİRBİRİNE BAĞLAYAN ŞEBEKELER	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
20 ✓	Minibüsler (Mini- Buses*)	Toplu taşıma sistemlerini besleyen 6 kişilik minibüslerden oluşan bilgisayar yönetimli bir ağ, 185 metre aralıklarda telsiz bağlantılı duraklar	TOPLULUKLARI BİRBİRİNE BAĞLAYAN ŞEBEKELER	MAKRO ÖLÇEK - MEZO ÖLÇEK (Politika Planlama, Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
21 ✓	Dört Kat Limiti (Four- Story Limit**)	Özel binalar dışında, kat yüksekliğinin 4 ile sınırlandırılması, yüksek katlı binaların psikoloji üzerindeki olumsuz etkileri	YEREL ÇEVREYİ OLUŞTURAN TEMEL PRENSİPLER	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
22 ✓	Yüzde 9 Araç Parkı (Nine Per Cent Parking**)	Topluluğun 0,04 km ² 'lik zonlara bölgenmesi, her zonda maksimum %9 araç parkı limiti, 4000 m ² de 30 araç	YEREL ÇEVREYİ OLUŞTURAN TEMEL PRENSİPLER	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Nazım İmar Planı
23 ✓	Paralel Yollar (Parallel Roads)	Yerel ulaşım alanlarından araçları toplayacak paralel yollar, bu yollarda araç kullanımının elverişsiz hale getirilmesi		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Nazım İmar Planı
24	Kutsal Sahalar (Sacred Sites*)	Toplumsal bilincin önemli parçalarının tespit edilerek korunması ve bu sahaların tasarım detayları		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
25 ✓	Suya Erişim (Access To Water*)	Su kıyısı boyunca devam eden taşıt yolları yerine kıyıya uygun açılarda inen seyrek aralıklarda yollar	YEREL ÇEVREYİ OLUŞTURAN TEMEL PRENSİPLER	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Nazım İmar Planı
26	Hayat Döngüsü (Life Cycle*)	Bireyin psiko-sosyal gelişim evrelerini karşılayacak bir mekânsal sistem			MAKRO ÖLÇEK (Politika Planlama)
27	Erkekler ve Kadınlar (Men and Women)	Her ölçekte eril ve dişil dengenin hesaba katılması			MAKRO ÖLÇEK (Politika Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
28 ✓	Dış Merkezli Çekirdek (Eccentric Nucleus*)	Topluluğun geometrik merkezi yerine topluluk sınırında şekillenen bir çekirdek	YEREL MERKEZLER	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Nazım İmar Planı
29 ✓	Yoğunluk Halkaları (Density Rings*)	Topluluğun çekirdeği etrafında yerel konut yoğunlukların giderek düştüğü halkalar, bu halkaların tanımlanma yolları		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Nazım İmar Planı
30 ✓	Aktivite Düğümleri (Activity Nodes**)	Aktivite düğümlerinin oluşturulma detayları, servislerin toplandığı çok küçük meydanlar, bu meydanları birbirine bağlayan yaya rotaları		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
31 ✓	Gezinti Yolu (Promenade**)	Her topluluğun merkezinde aktivite merkezlerini birbirine bağlayan bir gezinti yolunun tasarımı ve bu tasarıma ait detaylar	YEREL MERKEZLER	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
32 ✓	Alışveriş Sokağı (Shopping Street*)	Yerel alışveriş noktalarının, majör yollara açılan, kısa yaya sokakları formunda geliştirilmesi		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
33	Gece Hayatı (Night Life*)	Kent genelinde 24 saat canlı belirli bölgelerin oluşturulması, bu bölgelerde birbirini destekleyen en az 6 servisin bir arada bulunması		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
34 ✓	Kavşak (Interchange)	185 m'lik bir çap içerisinde tüm aktarma noktalarının olduğu, yaya ağı ile bütünleşmiş bir kavşak tasarımı	YEREL MERKEZLER	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
35 ✓	Hane Halkı Karışımı (Household Mix*)	Mahalle içerisinde her hane halkı türünün bulunduğu dengeli bir dağılımın sağlanması	KONUT KÜMELERİ	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
36 ✓	Kamusallığın Dereceleri (Degrees Of Publicness**)	Farklı kullanıcıların mahalle içerisinde farklı mahremiyet dereceleri dahilinde yaşama isteğini karşılayacak şekilde mahremiyet derecesi farklılaşan rotalar üzerine yerleştirilmiş konutlar		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
37 ✓	Konut Kümesi (House Cluster**)	Ortak alan etrafında 8 ila 12 konuttan oluşan kümelerin avantajları ve tasarım kriterleri	KONUT KÜMELERİ	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
38 ✓	Sıra Evler (Row Houses*)	Sıra evlerin geleneksel formundan kaynaklanan olumsuz yönleri ortadan kaldıracak yeni bir form		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
39	Konut Tepesi (Housing Hill)	Yüksek apartmanlar yerine, dört kat dahilinde teras evler ve teras formunda apartmanlar		MEZO ÖLÇEK- MİKRO ÖLÇEK (Şehir Planlama, Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
40	Her Yerde Yaşlı İnsanlar (Old People Everywhere**)	Her mahallede 50 kadar yaşlının çeşitli bağımlılık derecelerine göre ikamet etmesine imkân veren bir desen	KONUT KÜMELERİ	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
41 ✓	İş Topluluğu (Work Community**)	İş yerlerinin bulunduğu alanların bir topluluk olarak işleyebilmesi için gereken kriterler, ortak avluları ve toplanma mekanları olan, 10 ila 20 işyeri içeren iş kümelerinden oluşan iş toplulukları	İŞ TOPLULUKLARI	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
42 ✓	Endüstriyel Bant (Industrial Ribbon*)	Kent yaşamından tamamen ayrılmış endüstri bölgeleri yerine, alt kültürler arasındaki sınırlarda, sınırı biçimlendirecek, 60 ila 150 metre genişlikli endüstriyel bantlar		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
43 ✓	Pazar Yeri Olarak Üniversite (University As A Marketplace)	Her yaştan insana tam zamanlı, yarı zamanlı ya da ders bazında açık üniversiteler, herhangi birinin ders alabileceği ve ders verme önerisinde bulunabileceği bir ortam, şehrin tamamında çeşitli salonlara yayılmış dersler	İŞ TOPLULUKLARI	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MAKRO ÖLÇEK - MEZO ÖLÇEK (Politika Planlama, Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
44	Yerel Belediye Binası (Local Town Hall*)	Her 7000 kişilik topluluk için, topluluğun en yoğun kavşağında, bir yerel belediye binası, bu binanın tasarım detayları			MEZO ÖLÇEK – MİKRO ÖLÇEK (Şehir Planlama,Mimari)
45	Topluluk Projeleri Çemberi (Necklace Of Community Projects)	Yerel belediye binası etrafında topluluk gruplarına uygun bir fiyata kiralanacak küçük dükkan benzeri mekanların sağlanması			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
46 ✓	Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar (Market Of Many Shops**)	Modern süper marketler yerine çeşitli dükkanların bulunduğu pazar yeri	İŞ TOPLULUKLARI	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
47	Sağlık Merkezi (Health Center*)	Her 7000 kişilik topluluk için bir küçük sağlık merkezine yer verilecek bir şebekenin tasarımı		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
48	Aralardaki Konut (Housing In Between**)	Ticaret, küçük endüstri, okul, kamusal servisler ve üniversiteler gibi konut dışı dokularda, alanın yaşayabilmesi için aralarda konut kullanımına yer verilmesi		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
49 ✓	Dönel Yerel Yollar (Looped Local Roads**)	Yoğun trafik hacmini ve yüksek hızı önlemede tek yönlü toplayıcı yerel yollar ve çıkamaz sokaklar ve böylesi yollara ait kriterler	KONUT KÜMELERİ VE İŞ TOPLULUKLARI ARASINDA KALAN YOL ŞEBEKELERİ	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
50	T Kavşaklar (T Junctions*)	Yerel yolların dörtlü kavşaklar yerine T birleşimler oluşturacak şekilde geçirilmesi			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
51	Yeşil Sokaklar (Green Streets**)	Yerel yolların çimle kaplanarak, sadece araba lastiklerinin geçeceği izler için parke taşı kullanılacağı bir şekilde tasarlanması ve bu tasarıma dair detaylar			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
52	Rotaların ve Arabaların Şebekesi (Network Of Paths And Cars**)	Trafik yoğunluklarının çok düşük ve çok yoğun olduğu bölgeler dışındaki bölgelerde, yaya yollarının ve araba yollarının belli aralıklarda birbirini dik kesen ve kesişim noktalarında odaklar oluşturan iki ayrı şebeke olarak tasarlanması ve bu tasarıma ait detaylar	KONUT KÜMELERİ VE İŞ TOPLULUKLARI ARASINDA KALAN YOL ŞEBEKELERİ	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
53	Ana Geçitler (Main Gateways**)	Kentteki her önemli sınırın kapı işlevi gören bir ana geçit ile vurgulanması			MEZO ÖLÇEK (Kentsel Tasarım)
54	Yaya Geçitleri (Road Crossing)	Yaya geçitlerinin tasarım kriterleri			MEZO ÖLÇEK (Kentsel Tasarım)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
55	Yükseltilmiş Parkur (Raised Walk*)	Paralel yollar boyunca yol hattından yaklaşık 45 cm yükseltilmiş en az 3,5 m genişliğinde yaya yolları	KONUT KÜMELERİ VE İŞ TOPLULUKLARI ARASINDA KALAN YOL ŞEBEKELERİ	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
56	Bisiklet Rotaları ve Bisiklet Parkları (Bike Paths And Racks*)	Bisiklet rotalarının tasarım kriterleri			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
57	Şehirde Çocuklar (Children In The City)	Bisiklet rotalarının bir parçası olan, ekstra güvenli bir başka rota olarak her mahalleden geçen çocuk rotaları ve bu rotaların tasarım detayları			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
58	Karnaval (Carnival)	Şehrin bir bölümünün sokak hayatının en çılgın türlerine ayrılması, sokak tiyatroları, küçük çılgın şovlar, insanların her türlü deliliklerini ortaya koyabileceği özel bir alan	TOPLULUKLAR VE MAHALLELER İÇERİSİNDE KALAN KAMUSAL AÇIK ALANLAR	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
59	Sakin Arka Cepheler (Quiet Backs*)	Şehrin kalabalık bölümlerinde arka cephelerin sakin rotalarla birleşeceği bir tasarım		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
60 ✓	Ulaşılabilir Yeşil (Accessible Green**)	Her konut ve iş yerine 3 dakika mesafede bir kamusal yeşil alanın yerleştirilmesi, böylesi bir mekânsal dağılıma dair detaylar		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
61	Küçük Kamusal Meydanlar (Small Public Squares**)	Meydanların tasarımında kısa kenarın hiçbir durumda 20 metreden fazla tutulmaması, bu tasarımı destekler kanıtlar	TOPLULUKLAR VE MAHALLELER İÇERİSİNDE KALAN KAMUSAL AÇIK ALANLAR	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama, Kentsel Tasarım)
62	Yüksek Yerler (High Places*)	Yüksek bir mekâna tırmanıp etrafı seyretme içgüdüsüne hizmet eden, işaret öğeleri olarak yüksek yerler, her 7000 kişilik topluluk için bir tane yüksek yer (kule, en yüksek yerel binanın çatısı ya da topografyanın doğal bir parçası)		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
63	Sokakta Dans (Dancing In The Street*)	Mekanların gece canlı tutulabilmesi için meydanlarda gezinti yollarında sokak müzisyenleri, yerel gruplar ve dansçılar için uygun fiziksel düzenlemeler yapılması		MEZO ÖLÇEK (Kentsel Tasarım)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
64	Havuzlar ve Akarsular (Pools And Streams*)	Şehirdeki doğal birikintilerin ve derelerin doğal bariyerler olarak korunması, mümkün olan yerlerde yağmur suyunun açık oluklardan akmasına izin veren bir sistem, su yolları boyunca yaya yolları	TOPLULUKLAR VE MAHALLELER İÇERİSİNDE KALAN KAMUSAL AÇIK ALANLAR	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
65	Doğum Evleri (Birth Places)	Doğumun doğal bir fenomen olarak kabullenilmesini sağlayan, topluluk içerisine dağıtılmış yerel doğum evleri			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
66	Kutsal Yer (Holy Ground*)	Her topluluk ve mahallede, doğum, ergenlik, evlilik, ölüm gibi ritüelleri destekleyen fiziksel düzenlemeler, böylesi kutsal yerlerin tasarım detayları			MEZO ÖLÇEK – MİKRO ÖLÇEK (Şehir Planlama, Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
67	Ortak Arazi (Common Land**)	Topluluklarda özel arazilerin %25 inin ortak arazi olarak düzenlenmesi	KONUT KÜMELERİ VE İŞ MERKEZLERİ İÇERİSİNDEKİ KÜÇÜK UMUMİ ARAZİLER	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
68	Bağlantılı Oyun (Connected Play*)	En az 64 hane halkını ortak arazi, bahçeler ve köprülerden oluşan bir arazi şeridi ile trafikle karşılaşmayacak bir rotada birleştirilmesi ve bu alanın bu hanelerin çocuklarına hizmet eden bağlantılı oyun alanı olarak tanımlanması		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
69	Kamusal Dış Oda (Public Outdoor Room**)	Her iş grubunda ya da toplulukta, ortak arazide, önemli rotalar üzerinde, etrafı duvarlarla çevrili olmayan fakat çatısı olan kamusal dış odaların tasarlanması		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
70 ✓	Mezarlık Alanları (Grave Sites*)	Devasa mezarlık alanları yerine, parkların köşelerinde, bahçelerde, insanların oturup vakit geçirebileceği küçük mezarlıklar	KONUT KÜMELERİ VE İŞ MERKEZLERİ İÇERİSİNDEKİ KÜÇÜK UMUMİ ARAZİLER	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
71	Durgun Su (Still Water*)	Her mahallede her zaman kamuya açık bir göletin tasarlanması ve bu tasarıma dair detaylar			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama, Kentsel Tasarım)
72 ✓	Yerel Sporlar (Local Sports*)	Fiziksel aktivite olanaklarının her iş topluluğunda ya da mahallede, her birimin erişimi içerisinde, küçük sahalara ya da kâr amacı gütmeyen küçük ünitelere dağıtımının sağlanması			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
73 ✓	Macera Oyun Alanı (Adventure Playground)	Her mahallede sakinlerin her türden hurdayı bıraktığı, çocukların bu malzemeler ile oyun alanını sürekli, yeniden yaratıp, inşa ettiği bir süreci destekler bir saha	KONUT KÜMELERİ VE İŞ MERKEZLERİ İÇERİSİNDEKİ KÜÇÜK UMUMİ ARAZİLER	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama) Uygulama İmar Planı
74	Hayvanlar (Animals)	İnsanların parsellerinde ahırlarda hayvan beslemesine imkân tanıyan politikalar, topluluklarda bu hayvanlar için çitli bir ortak alan ve bu alana bağlı yeşil sistem	KONUT KÜMELERİ VE İŞ MERKEZLERİ İÇERİSİNDEKİ KÜÇÜK UMUMİ ARAZİLER	MAKRO ÖLÇEK - MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
75	Aile (The Family*)	Gönüllü geniş aileler, gönüllü olarak bir araya gelmiş 8-12 kişilik hane halkı grupları, her grubun ve her bireyin mahremiyetine imkân tanıyan aynı zamanda ortak aktiviteler için alan sağlayan bir tasarım		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
				EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: AİLE

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
76	Küçük Aile İçin Konut (House For A Small Family*)	Çekirdek aile için çiftlerin ve çocukların mahremiyetlerini hesaba katan konut	EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: AİLE	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
77	Çiftler İçin Konut (House For A Couple*)	Çiftler için küçük olduğu kadar her birinin mahremiyetini hesaba katan konut			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
78	Tek Kişi İçin Konut (House For One Person*)	Tek kişi için 27-37 m ² 'lik konutlar, geniş bir binanın zemin katında bir stüdyo ya da bir binaya bitişik tek odalı bir kulübe			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
79	Kendi Evin (Your Own Home**)	Kiracılık ve mülkiyet haklarının yeniden tanımlanması, konutun meta olmaktan çıkarılması, insanların yaşadıkları evleri kendi ihtiyaçları doğrultusunda modifiye edebilmesine imkân tanıyan kontratlar	EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: AİLE	MAKRO ÖLÇEK (Politika Planlama)
80	Özerk Atölyeler ve Ofisler (Self-Governing Workshops And Offices**)	Büyük seri üretim tesisleri yerine, insan ölçeğinde, yüz yüze ilişkilere imkân sağlayacak kadar küçük, 5 ila 10 kişilik, işçilerin kendi meselelerini yönetebileceği kadar otonom atölyeler ya da ofisler	EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: İŞ GRUPLARI	MAKRO ÖLÇEK - MEZO ÖLÇEK (Politika Planlama, Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
81	Bürokrasi Olmayan Küçük Hizmetler (Small Services Without Red Tape*)	Kurumların kamusal hizmet veren departmanlarının bazı konularda otonom, en fazla 12 kişi çalıştıran, tanımlanabilir mekanlara sahip ve kamusal rotalar üzerine yerleşmiş birimler olarak tasarlanması	EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: İŞ GRUPLARI	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MAKRO ÖLÇEK - MEZO ÖLÇEK (Politika Planlama, Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
82	Ofis Bağlantıları (Office Connections*)	Bina ya da bina komplekslerinde, iş gruplarının ve ofislerin departmanları arasında olması gereken en uygun mesafenin belirlenmesine dair kriterler	EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: İŞ GRUPLARI	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
83	Usta ve Çıraklar (Master And Apprentices*)	Kent ölçeğinden bina ölçeğine her ölçekte iş grubunda usta çırak ilişkisini destekleyecek bir mekânsal düzenleme			MEZO ÖLÇEK – MİKRO ÖLÇEK (Şehir Planlama, Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
84	Genç Toplum (Teenage Society)	Çocukluktan yetişkinliğe geçişi desteklemeyen modern ortaokulların ve liselerin, yetişkin toplumunun bir modeli olan yeni bir kurum ile değiştirilmesi, 12-18 yaş gençler için öğrenmenin sorumluluğunu taşıdıkları ve açıkça tanımlanmış rollerinin olduğu bir yeni model, kütüphane, yemekhane, idari ofis gibi fonksiyonların bulunduğu bir merkezi bina ve kente yayılmış sınıflar	EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: İŞ GRUPLARI	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MAKRO ÖLÇEK - MEZO ÖLÇEK (Politika Planlama, Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
85	Mini Okullar (Shopfront School)	7-12 yaş çocuklar için merkezi okullar yerine, 10 öğrenciye 1 öğretmenin düştüğü, 3-4 odalı bağımsız okullar	EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: İŞ GRUPLARI	MAKRO ÖLÇEK - MEZO ÖLÇEK (Politika Planlama, Şehir Planlama)
86	Çocuk Bakım Evi (Children's Home*)	Her mahallede 24 saat, her yaş grubundan çocuğa açık, bir çocuğun birkaç saat ya da bir hafta kalabileceği, sosyal aktivitelerle donatılmış, kamusal bir rota üzerinde, çocukların kendi evlerinin yürüme mesafesi içinde, yeni bir kurum olarak çocuk bakım evleri		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
87	Şahıs Dükkanları (Individually Owned Shops**)	Topluluklar içerisinde zincir mağazalar yerine kişilerin işlettiği küçük yerel dükkanların bulunduğu bir desen, bu desene uygun politikalar ve bina planları	EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: YEREL DÜKKANLAR VE TOPLANMA MEKANLARI	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)
				MAKRO ÖLÇEK – MİKRO ÖLÇEK (Politika Planlama, Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
88	Sokak Kafe (Street Cafe**)	Kente özel bir aktivite olarak, kamusal bir mekânda bir yandan tembellik yaparken, bir yandan hayatın akışını seyretmek, her mahallede bu aktiviteye imkân veren sokağa taşan yerel kafeler	EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: YEREL DÜKKANLAR VE TOPLANMA MEKANLARI	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
89	Köşe Market (Corner Grocery*)	Her mahalle için, 3-4 blok dahilindeki yaklaşık 1000 kişiye, sık kullanılan köşelerde, yerel işletmecilerin işlettiği 1 köşe market		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
90	Birahane (Beer Hall)	İnsanların yalnız bir şekilde içkilerini içtikleri modern barlar yerine birkaç yüz insanın toplanabildiği ve aktiviteler arasında dolaşabildiği bir mekân tasarımı		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
91	Yolcular İçin Misafirhane (Traveler's Inn*)	Modern motel tasarımları yerine kervansaray ve han benzeri 30-40 konuğa hizmet verecek, komünal aktivitelere ağırlık verilen yeni bir tasarım	EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: YEREL DÜKKANLAR VE TOPLANMA MEKANLARI	ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
92 ✓	Otobüs Durağı (Bus Stop*)	Otobüs duraklarının kamusal yaşamın küçük bir merkezi olacak şekilde tasarlanmaları, durakların yer seçiminde, birlikte düşünülebilecekleri kamusal aktivitelerin dikkate alınması			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama, Peyzaj Mimarisi) Uygulama İmar Planı

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
93	Yemek Stantları (Food Stands*)	Yaya ve araç rotalarının birleştiği yerlerde yemek stantlarını ya da küçük büfelerin bir araya getirilmesi, bu alanların etrafında oturmaya imkân veren düzenlemeler, zincir restoranlar yerine yerel üreticiler	EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: YEREL DÜKKANLAR VE TOPLANMA MEKANLARI ŞEHİRLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHİRLER)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama, Kentsel Tasarım)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
94	Kamusal Alanda Uyumak (Sleeping In Public)	Kamusal alanlarda uykuya dalınabilecek kadar rahat, güvenli ve sirkülasyondan korunmuş bölümlerin tasarlanması	EN KÜÇÜK BAĞIMSIZ SOSYAL KURUMLAR: YEREL DÜKKANLAR VE TOPLANMA MEKANLARI	ŞEHLERİ VE TOPLULUKLARI TANIMLAYAN KÜRESEL ÖRÜNTÜLER (ŞEHLER)	MEZO ÖLÇEK (Kentsel Tasarım)
95	Bina Kompleksi (Building Complex**)	Monolitik binalar yerine küçük binalardan oluşan bir derlem ya da tanımlanabilir bölümlerden oluşan tek bir bina	BİNA GRUPLARININ GENEL ŞEMASI	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AIT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
96	Kat Sayıları (Number Of Stories*)	4 kat limiti dahilinde binalara gerçek yüksekliklerinin verilmesi, TAKS için maksimum 0,5 değerinin ve KAKS için maksimum 2,0 değerinin aşılmaması, alandaki hâkim kat yükseklerinin dikkate alındığı bir hesaplamanın detayları			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
97	Korumalı Otopark (Shielded Parking*)	Katlı otoparkların doğal duvarlar arkasına yerleştirildiği bir tasarım	BİNA GRUPLARININ GENEL ŞEMASI	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
98	Sirkülasyon Alanları (Circulation Realms**)	Bina komplekslerinin ya da çok geniş binaların bir dizi sirkülasyon alanı olarak tanımlanması, büyük sirkülasyon alanlarından küçüklere doğru geçilen bir dizilim ve bu dizilimde her geçişin vurgulanması, mental haritalama dinamikleri ile uyumlu bir tasarıma dair detaylar			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
99	Ana Bina (Main Building*)	Mental haritalamada referans noktası ihtiyacının, bina komplekslerinde ana binanın, tek binalarda ise ana bölümlerin vurgulanması yoluyla karşılanması, ana binalarda ve ana bölümlerde daha yüksek çatılar ve daha baskın tasarım	BİNA GRUPLARININ GENEL ŞEMASI	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
100	Yaya Sokağı (Pedestrian Street**)	Bina üst katlarının açık merdivenler ile direkt sokağa bağlandığı, bina iç sirkülasyonunun dışarıya aktarıldığı, tamamen kamusal ve bazı noktalarda araç geçişine izin verilen yayalaştırılmış sokaklar	BİNA GRUPLARININ GENEL ŞEMASI	MEZO ÖLÇEK – MİKRO ÖLÇEK (Şehir Planlama, Mimari)
101	Bina İçi Yaya Caddesi (Building Thoroughfare)	İklimin ve yoğunluğun ana sirkülasyonu iç mekâna zorladığı durumlarda dışarıdaki caddelerle bütünleşik, bina içi yaya caddelerinin inşa edilmesi, böylesi caddelere dair tasarım detayları	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
102	Bina Giriş Grupları (Family Of Entrances*)	Sokaktaki kişinin bina girişlerini bir grup olarak algılayabildiği aynı zamanda her biri binaya özgü olacak şekilde farklılaşmış bina girişlerinden oluşan bir tasarım	BİNA GRUPLARININ GENEL ŞEMASI	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
103	Küçük Otopark Parselleri (Small Parking Lots*)	Oldukça geniş otopark alanları yerine, ağaçlar, eğim ve bahçe duvarları ile saklanmış, 5 ila 7 araçlık, çok sayıda, küçük otopark parseli	BİNA GRUPLARININ GENEL ŞEMASI	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
104	Alan Onarımı (Site Repair**)	Binaların, arazinin onarıma en fazla ihtiyaç duyan, bitki örtüsü, toprak ve eğim açısından en kötü parçalarına yerleştirilerek, arazinin daha sağlıklı hale getirilmesi	BİNANIN POZİSYONU		MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
105	Güneye Dönük Dış Mekanlar (South Facing Outdoors**)	Binaların dış mekanlarının her zaman güneye yerleştirdikleri bir yolla çözümlenmeleri, parsel geometrisinin bu çözüme imkân verecek şekilde biçimlendirilmesi			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
106	Pozitif Dış Mekân (Positive Outdoor Space**)	Dış mekanların geometrik karakteri, negatif ve pozitif dış mekanların karakteristik özellikleri, belirli bir kapalılık derecesi ve dışbükeylik derecesine sahip pozitif dış mekân tasarımının avantajları	BİNANIN POZİSYONU	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
107	Işığın Kanatları (Wings Of Light**)	Doğal aydınlatmanın her odada mümkün olabilmesi için, bina planlarının, hiçbir yönde kanat genişliğinin 9 metreyi geçmeyecek şekilde düzenlenmesi		

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
108	Bağlantılı Binalar (Connected Buildings*)	Binaların bitişik nizam inşa edilerek birbirine bağlanması, fiziksel bağlantı sağlanamayan durumlarda, arkat ve avlu kullanılarak bağlantının kurulması, bitişik nizamın küçük problemlerde insanları birlikte hareket etmeye teşvik etmesi ve toplumu birleştiren etkileri	BİNANIN POZİSYONU	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
109	Dar Uzun Konut (Long Thin House*)	Küçük konutların, noktadan noktaya mesafenin artırıldığı bir yolla, oldukça dar tutularak, ferahlık hissinin yakalanması	BİNANIN POZİSYONU	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
110	Ana Giriş (Main Entrance**)	Bina ana girişinin, binaya yaklaşma istikametlerinin tamamından görülebilir bir pozisyona yerleştirilmesi ve fark edilebilir bir biçim ile tasarlanması	BİNALARIN VE BİNALAR ARASINDA KALAN ALANIN HACMİ		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
111	Yarı Saklı Bahçe (Half-Hidden Garden*)	Ön bahçe ve arka bahçe yerine duvarlar ile yarı kapalı hale getirilmiş fakat sokak ile ilişkisi bulunan yan bahçe, parsellerin yan bahçeye imkân verecek şekilde düzenlenmesi, yarı saklı yan bahçenin avantajları			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
112	Giriş Bağlantısı (Entrance Transition**)	Ön kapı ve sokak arasında ışığın, manzaranın, seviyenin, sesin, malzemenin değiştiği bir geçiş mekânı yaratmaya dair tasarım detayları, iç mekân ile dış mekân arasındaki psikolojik geçişi destekleyen bir tür geçit	BİNALARIN VE BİNALAR ARASINDA KALAN ALANIN HACMİ	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
113	Araba Bağlantısı (Car Connection)	Konutun formu ve strüktürü ile entegre araba garajına dair detaylar	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
114	Açık Mekân Hiyerarşisi (Hierarchy Of Open Space*)	Bahçeler, parklar, sokaklar, iç avlular gibi açık mekanların tamamında mekânın iki kademeli bir biçimde geliştirilmesi, insanların mekânın sınırlarında doğal olarak arkalarını verebilecekleri bir konum tutmalarına imkân veren küçük açık alan ve bu küçük bölümün açıldığı geniş açık alan	BİNALARIN VE BİNALAR ARASINDA KALAN ALANIN HACMI	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama, Kentsel Tasarım)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
115	Yaşayan İç Avlular (Courtyards Which Live**)	Atıl kalmayan, canlı bir iç avlu için tasarım detayları	BİNALARIN VE BİNALAR ARASINDA KALAN ALANIN HACMİ	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
116	Basamak Formunda Çatılar (Cascade Of Roofs*)	Binanın sosyal mekân hiyerarşisi ile uyumlu çatı kademeleri için tasarım detayları, en geniş toplanma alanları üzerinde en geniş ve en yüksek çatı		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
117	Barınma Hissi Veren Çatı (Sheltering Roof**)	Sadece bir örtü değil, bina hacminin ayrılmaz bir parçası olarak çatı tasarımının detayları, çatı hacmi dahilinde tüm alanın iskân edilebilir olması		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
118	Çatı Bahçesi (Roof Garden*)	Her binada, binanın çeşitli katlarında, odalarla aynı seviyede çatı bahçeleri, eğimli çatılar ile düz çatı bahçelerinin kombine edildiği bir çatı peyzajı	BİNALARIN VE BİNALAR ARASINDA KALAN ALANIN HACMİ	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
119	Arkatlar (Arcades**)	Rotaların bina sınırları boyunca devam ettiği yerlerde, binaların arkatlarla tasarlanması, arkatların avantajları ve tasarım detayları	BİNALAR ARASINDAKİ ROTALAR VE MEYDANLAR		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
120	Rotalar ve Amaçlar (Paths And Goals*)	Yürüyüşün amaçlar arasında hareket etmeye dayalı doğasına uyumlu rotalar, rotaları yerleştirilmeden önce amaçların yerleştirilmesi, rotaların doğal ilgi alanlarına yerleştirilmiş amaçları birleştirerek şekillenmesi			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
121	Rotanın Biçimi (Path Shape*)	Sokağın sadece geçip gidilen değil vakit geçirilecek mekanlar olarak tasarlanması, kamusal rotaların orta noktalarında sokağın vakit geçirmeye imkân verecek şekilde genişletilmesi	BİNALAR ARASINDAKİ ROTALAR VE MEYDANLAR	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
122	Bina Ön Cepheleri (Building Fronts*)	Binanın parsel ön cephesinden geriye çekildiği uygulamalarda sokağın sosyal mekânının yok olması, bina ön cephelerinin dış mekânın formuna göre biçimlenmesi			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)
123	Yaya Yoğunluğu (Pedestrian Density*)	Yaşayan bir kamusal meydan ya da yaya alanı için gereken alan büyüklüğü ve yaya yoğunluğu arasındaki ilişkinin detayları			MEZO ÖLÇEK (Şehir Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
124	Aktivite Cepleri (Activity Pockets**)	Kamusal meydanlarda alanın sınırlarının insanların geçerken durmasını sağlayacak, dükkanlar, avlular, gazetelik gibi kısmen kapalı aktivite cepleri ile biçimlendirilmesi	BİNALAR ARASINDAKİ ROTALAR VE MEYDANLAR	MEZO ÖLÇEK (Kentsel Tasarım)
125	Oturma İmkânı Veren Basamaklar (Stair Seats*)	Kamusal alanların sınırlarında, oturma imkânı veren basamaklara yer verilmesi, alanın aktivitelere katılma isteği açısından değişik gruplara hitap ederek kademelendirilmesi		MEZO ÖLÇEK (Kentsel Tasarım)
126	Yaklaşık Olarak Ortada Bulunan Öğe (Something Roughly In The Middle)	Kamusal meydanlarda mekânın yaklaşık olarak ortasında, insanları merkeze çekecek, mekâna güçlü ve sabit bir nabız verecek bir öğeye yer verilmesi		BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
127	Mahremiyet Derecesi (Intimacy Gradient**)	Konutlarda, ofislerde ya da kamusal binalarda, mekanların girişten, kamusala, yarı kamusala ve özel alanlara doğru bir mahremiyet derecesi ile sıralanması	DEVİNİMİN UNSURLARI	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
128	İç Mekânda Güneşliği (Indoor Sunlight*)	Sabah güneşini alması gereken odalar ve akşam güneşini alması gereken odaların kararlaştırılması, güney cephede doğu-batı ekseninde dizilmiş odalardan oluşan uzun binalar		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
129	Merkezdeki Ortak Alanlar (Common Areas At The Heart**)	Binalarda sosyal hayatın ağırlık merkezinde, herkesin kullandığı rotalara teğet bir mekânda, ortak alan tasarımı		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
130	Giriş Odası (Entrance Room**)	Binanın hem içinde hem dışında bir alan kaplaması gerekten, giriş bölümünün tasarım detayları	DEVİNİMİN UNSURLARI	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
131	Odalar Arası Akış (The Flow Through Rooms)	Odalar arasında devinimin koridor ve pasajlar yerine kamusal odalar vasıtasıyla sağlanmasına dair tasarım detayları		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
132	Kısa Pasajlar (Short Passages*)	Bina içindeki pasajların ve koridorların olabildiğince kısa tutularak pencereler ve mobilyalar yardımıyla oda gibi tasarlanmaları		MİKRO ÖLÇEK (Mimari, İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
133	Sahne Olarak Merdiven (Staircase As A Stage)	Odanın sosyal mekanının bir bölümü olarak çözümlenmesi gereken merdivenlerin tasarımına ve binadaki yer seçimlerine dair detaylar	DEVİNİMİN UNSURLARI	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
134	Zen Bakışı (Zen View*)	Manzara noktalarında, manzarayı uzunca izlemeye fırsat tanıyacak geniş pencereler yerine, manzarayı geçiş esnasında, bir anlık görmeye imkân tanıyacak küçük pencereler, bakışın her zaman canlı tutulması		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
135	Işığın ve Karanlığın Nakışı (Tapestry Of Light And Dark*)	Tek tip aydınlatma yerine, binanın tamamında aydınlık ve karanlık açısından alternatif alanlar yaratma, aydınlatmanın bina içindeki devinim ile paralel düşünülmesi		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
136	Çiftlere Özel Alan (Couple's Realm*)	Konutlarda, ortak alanlardan ve çocuk odalarından belirli bir şekilde ayrılmış çiftlere özel saha	EV	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
137	Çocuklara Özel Alanı (Children's Realm*)	Çocuk yataklarını küme formunda düzenleyerek sadece çocuklara ait bir alan yaratıp, bu alanı sokağa açılan bir rota ile birleştiren bir tasarım		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
138	Doğuya Doğru Uyumak (Sleeping To The East*)	Yatakların gün ışığı ile uyanmaya imkân verecek ve pencereden mevsimi görebilecek pozisyonlara yerleştirilmesi		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
139	Çiftlik Evi Mutfağı (Farmhouse Kitchen**)	Eski çiftlik evlerindeki gibi ailenin toplanıp birlikte vakit geçirebileceği normalden büyük bir mutfak	EV	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
140	Sokaktaki Müstakil Teras (Private Terrace On The Street**)	Evin ortak mekanlarının, sokak seviyesinden yükseltilmiş geniş teras ya da verandalara açılması, sokak ile konutun dengeli ilişkisi		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
141	Kendine Ait Oda (A Room Of One's Own**)	Ailedeki her bireye, en az bir masa, raflar ve perdeden oluşacak, kendine ait bir alan verilmesi, eşlerden ve çocuklardan her birine özel alanlar		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
142	Oturma Mekanları Dizisi (Sequence Of Sitting Spaces*)	Özel oturma odasının yanı sıra binanın tamamında kapalılık derecesine göre kademelenmiş, mahremiyet derecesi ile eşleşik oturma mekanları dizisi tasarımı	EV	MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
143	Yatak Kümesi (Bed Cluster*)	Çocukların yatakların bir masa, bir sandalye ve raflar bulunduracak alkoverde tasarlanması, bu alkoverin ortak bir oyun alanı etrafında küme formunda yerleştirilmesi		MİKRO ÖLÇEK (Mimari, İç Mimari)
144	Banyo (Bathing Room*)	Banyonun ev planında yer seçimi ve tasarım detayları		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
145	Eşya Deposu (Bulk Storage)	Eski eşyalar için binanın toplam alanının %10'undan az olmayacak bir alanda depo tasarlanması	EV	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
146	Esnek Ofis Mekânı (Flexible Office Space)	Gerçek anlamda esnek ofis mekanları için planda odalar yerine serbest kolonların dağılımının belirlendiği bir tasarım, süreçte işin doğasına uygun olarak kolonların değişik büyüklükte odaların oluşturulmasında kullanılması	OFİSLER, ATÖLYELER VE KAMUSAL BİNALAR		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
147	Birlikte Yemek Yeme (Communal Eating*)	Kurumlarda küçük çalışma gruplarının birlikte yemek yiyebilecekleri ortak mekanların tasarlanması, metropoliten toplumun birbirinden farklı insanları bir araya getiren potansiyelinin değerlendirilmesi			MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
148	Küçük İş Grupları (Small Work Groups**)	Kurumlarda, çalışma gruplarının 12 kişiden fazla olmayacak şekilde bölünmesi, her gruba fiziksel olarak tanımlanabilir bir mekân ve grupların ortak kullanacağı alanların sağlanması	OFİSLER, ATÖLYELER VE KAMUSAL BİNALAR	MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
149	Sizi Hoş Karşılaman Resepsiyon (Reception Welcomes You)	Kamusal bir binada ya da bir iş yerinde, resepsiyonun kurumsal bir havadan uzaklaşarak tasarlanması için detaylar		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
150	Bekleme İçin Bir Yer (A Place To Wait*)	Bir vasıta, bir randevu ya da başka amaçlar için bekleme yapılan mekanların, çeşitli aktiviteler ile harmanlanarak cazib hale getirilmesi, bazıları için bu mekanlarda sakin köşelerin yaratılması		Mezo Ölçek - Mikro Ölçek (Peyzaj Mimarisi, İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
151	Küçük Toplantı Salonları (Small Meeting Rooms*)	Kurumlarda ve işyerlerinde toplantı salonların %70 inin en fazla 12 kişilik küçük salonlar olarak tasarlanması ve katılımcıların ofislerinin yakınlarında konumlandırılmaları	OFİSLER, ATÖLYELER VE KAMUSAL BİNALAR	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
152	Yarı Özel Ofis (Half-Private Office)	İşyerlerinde tamamen özel ofisler yerine diğerlerinin vakit geçirebileceği ortak mekanları olan yarı özel ofisler	OFİSLER, ATÖLYELER VE KAMUSAL BİNALAR	MİKRO ÖLÇEK (Mimari, İç Mimari)
153	Kiralık Odalar (Rooms To Rent)	Konutta yaşayan kişi sayısının değişme olasılığı hesaba katılarak bazı odaların kiralanabilecek bir tasarımla plana yerleştirilmeleri, konutun kalanı ile bağlantısı koparılabilecek ve tekrar sağlanabilecek bir tasarım	EK BİNALAR	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
154	Gençlere Ait Kulübe (Teenager's Cottage*)	Gençler için aile ile birlikte olabilecekleri fakat kendine ait bir odadan fazlasını verebilecek, konuta bitişik, ayrı girişe sahip küçük kulübeler	EK BİNALAR	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
155	Yaşlılara Ait Kulübe (Old Age Cottage**)	Her konutun yakınında büyükanne ve büyükbabalar için küçük kulübeler, kulübelerin konuta bitişik çözümlemesi ya da mahalle servislerine ve ortak araziye yakın, yaya yolları üzerinde oldukça küçük bağımsız parsellerde çözümlenmeleri		MAKRO ÖLÇEK – MİKRO ÖLÇEK (Politika Planlama, Mimari)
156	Yerleşik İş (Settled Work*)	Yaşlılara ve emeklilere evlerinin yakınında kendilerinin yürüteceği iş faaliyetleri için mekân sağlanması		MAKRO ÖLÇEK (Politika Planlama)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
157	Ev Atölyesi (Home Workshop)	Konut dahilinde iş faaliyetlerinin yürütülmesine imkân tanıyan sokak ile bağlantılı atölye, mahallelerde iş faaliyetlerin yer seçebilmesine imkân tanıyan bölgeleme yasaları	EK BİNALAR	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MAKRO ÖLÇEK – MİKRO ÖLÇEK (Politika Planlama, Mimari)
158	Açık Merdivenler (Open Stairs*)	Binalarda üst katların, kapısız açık merdivenler ile direkt sokağa bağlanması			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
159	Her Odada İki Cepheden Işık (Light On Two Sides Of Every Room**)	Odaların plana, iki cepheden ışık alacak şekilde yerleştirilmesi, tek cepheden ışık alacak odalarda oda derinliğinin ya da tavan yüksekliğinin doğal ışığın tüm odayı doldurmasına imkân verecek şekilde tasarlanması	BİNA VE DIŞ ÇEVRESİ ARASINDAKİ İNSANİ DETAYLARI		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
160	Bina Sınırı (Building Edge**)	Bina sınırının ayrı bir mekân olarak düşünülerek tasarlanması, balkonlar, galeriler ve oturma noktaları ile hayatı destekleyen bir hacim olarak bina sınırı	BİNA VE DIŞ ÇEVRESİ ARASINDAKİ İNSANİ DETAYLARI	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
161	Güneşli Yer (Sunny Place**)	Güney cephedeki avlu ve bahçelerde en iyi güneş alan noktanın tespit edilip özel olarak tasarlanması			MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)
162	Kuzey Cephe (North Face)	Binanın kuzey cephesinin, tek bir geniş gölgeyi kırarak kademeler yaratılarak tasarlanması ve kuzey cephede araba garajı gibi güneşe ihtiyaç duymayan birimlerin düşünülmesi			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
163	Açık Hava Odası (Outdoor Room**)	Etrafı alçak duvarlarla çevrili üstü açık ya da kısmen kapalı, bahçe ve bina arasında, binaya bitişik dış odalar ve bu odaların tasarım detayları	BİNA VE DIŞ ÇEVRESİ ARASINDAKİ İNSANİ DETAYLARI	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
164	Sokağa Açılan Pencereler (Street Windows*)	Kalabalık caddelere bakan bina cephelerinde insanların kapalı ve mahremiyet içerisinde oturup sokağı izleyebileceği pencereler		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
165	Sokağa Doğru Açıklık (Opening To The Street*)	Belediye binası, sağlık merkezi ve sokak kafe gibi, başarısı, sokaktan geçen insanlara tamamen açık olmasına bağlı kamusal mekanların, sonuna kadar açılabilen duvarlara sahip olması ve aktivitelerinin bir bölümünün sokağa taşmasını sağlayacak detaylar		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
166	Çevredeki Galeriler (Gallery Surround*)	Her binada, her katta, mümkün olan noktalarda, verandalar, galeriler, arkatlar, balkonlar inşa edilerek içerideki insanların sokak ile temas haline olmasının sağlanması	BİNA VE DIŞ ÇEVRESİ ARASINDAKİ İNSANI DETAYLARI	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
167	Yaklaşık 2 Metre Derinlikli Balkon (Six- Foot Balcony**)	Balkon, veranda, galeri ya da teras inşa edileceği zaman, mahremiyet ve kapalılık açısından bu yapıların bir bölümünün binanın içinde yer alacak şekilde tasarlanması ve genişlik olarak bu yapıların en az 2 metre derinlikte olması		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
168	Toprakla Bağlantı (Connection To The Earth**)	Bina ile hemen dışındaki toprak arasındaki sınırın bir dizi patika, teras ve basamak ile yumuşatılması		Mezo Ölçek (Peyzaj Mimarisi)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
169	Teraslanmış Eğim (Terraced Slope*)	Erozyonun önlenmesi ve yağmur suyunun toprakta eşit dağılması için, eğimli arazilerin, tarlalarda, parklarda, kamusal ve özel bahçelerde eş yükselti eğrileri boyunca teraslanması	BAHÇELERİN VE BAHÇE İÇİNDEKİ MEKANLARIN DÜZENLENMESİ	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)
170	Meyve Ağaçları (Fruit Trees*)	Parklarda veya ortak alanlarda meyve bahçelerine yer verilmesi			MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)
171	Ağaç Yerleri (Tree Places**)	Ağaçların, yarattıkları sosyal mekanlar dikkate alınarak dikilmesi			MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
172	Yarı Kontrollü Gelişen Bahçe (Garden Growing Wild**)	Binalarla ahenk içinde olacak kadar işlenmiş ve düzenlenmiş fakat bitkilerin kendi halinde gelişmesine imkân tanıyacak kadar yaban bahçeler	BAHÇELERİN VE BAHÇE İÇİNDEKİ MEKANLARIN DÜZENLENMESİ	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)
173	Bahçe Duvarı (Garden Wall*)	Küçük bahçelerde ya da küçük parklarda sakinliği sağlama araçlarından biri olarak duvarlar			MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)
174	Çitli Parkur (Trellised Walk**)	Özel koruma ya da biraz mahremiyete ihtiyaç duyulan rotalarda tırmanıcı bitkiler ile desteklenmiş çitlerin kullanımı			MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
175	Sera (Greenhouse)	Evden ve bahçeden direkt erişilebilecek, eve bitişik sera, böylesi yapıların psikolojik faydaları	BAHÇELERİN VE BAHÇE İÇİNDEKİ MEKANLARIN DÜZENLENMESİ	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)
176	Bahçe Koltuğu (Garden Seat)	Bahçe içerisinde doğa ile tam bütünlük içinde oturmaya imkân verecek, yeterli kapalılığa sahip, sakin oturma noktalarının tasarımı			MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)
177	Sebze Bahçesi (Vegetable Garden*)	Her ailenin, özel ya da ortak, kendi sebzesini yetiştirebileceği oldukça küçük bahçeler			MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
178	Kompost (Compost*)	Merkezi atık tasfiye sistemleri yerine küçük ölçekli kompost üniteleri, kompost tuvaletler ve atıkları gübreye çeviren minyatür kanalizasyon sistemleri	BAHÇELERİN VE BAHÇE İÇİNDEKİ MEKANLARIN DÜZENLENMESİ	MAKRO ÖLÇEK - MİKRO ÖLÇEK (Politika Planlama, Mimari)
179	Alkovler (Alcoves**)	Homojen odalar, insanlara beraber otururken aynı zamanda rahatsız edilmeden ayrı işlerle uğraşma imkânı vermediğinden, umumi odaların iki kişinin vakit geçirebileceği küçük alkovlerle çevrilmesi	ANA ODALARI TAMAMLAYAN KÜÇÜK ÖLÇEK ODALAR VE ALKOVLER	MİKRO ÖLÇEK (Mimari, İç Mimari)
180	Pencere Mekânı (Window Place**)	Her odada en az bir pencerenin önünde oturma mekânı düzenlenmesi, pencerenin duvardaki bir boşluktan ziyade bir mekân ve hacim olarak ele alınması	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari, İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
181	Ateş (The Fire*)	İnsanın asli ihtiyacı olarak ateşin önemi, ateşin odak yaratma potansiyeli ve etrafındaki sosyal mekanlar ile odaları birbirine bağlama işlevi, şöminenin yer seçimi detayları	ANA ODALARI TAMAMLAYAN KÜÇÜKÇE ODALAR VE ALKOVLER	MİKRO ÖLÇEK (Mimari, İç Mimari)
182	Yemek Yeme Atmosferi (Eating Atmosphere)	Birlikte yemek yenilen mekanların, birlikteliği güçlendirecek tasarım detayları		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
183	Çalışma Alanı Bölmesi (Workspace Enclosure**)	Verimli çalışma ortamları için çalışma alanlarının kapalı ve açıklık dengesinin sağlanması, çalışma bölmelerin tasarım detayları		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
184	Mutfak Planı (Cooking Layout*)	Dengeli bir mutfak planı için ocak, lavabo, tezgâh, buzdolabı ve diğer elemanlar arasında olması gereken fonksiyonel ilişkilere ait tasarım detayları	ANA ODALARI TAMAMLAYAN KÜÇÜKÇE ODALAR VE ALKOVLER	MİKRO ÖLÇEK (Mimari, İç Mimari)
185	Halka Formunda Oturma Düzeni (Sitting Circle*)	Mekandaki devinimden korunmuş, kabaca halka formunda düzenlemiş çeşitli oturma elemanları		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
186	Birlikte Uyuma (Communal Sleeping)	Özel gecelerde, evin ortak mekanlarında, ev sakinlerinin ve konukların birlikte uyumasına imkân verecek basit düzenlemeler		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
187	Evlilik Yatağı (Marriage Bed)	Çiftlerin birlikteliklerinin merkezindeki yatağın, bulunduğu mekânın, mahremiyet vurgusu ile tasarlanmasına yönelik detaylar	ANA ODALARI TAMAMLAYAN KÜÇÜKÇE ODALAR VE ALKOVLER	MİKRO ÖLÇEK (Mimari, İç Mimari)
188	Yatak Alkovu (Bed Alcove**)	Yatak odası yerine yatak bölmeleri ve bu bölmelerin tasarım detayları		MİKRO ÖLÇEK (Mimari, İç Mimari)
189	Giysi Odası (Dressing Room*)	Özel ya da ortak, herkes için bir giyinme odası ve bu odanın tasarım detayları		MİKRO ÖLÇEK (Mimari, İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
190	Tavan Yüksekliğinde Çeşitlilik (Ceiling Height Variety**)	Binadaki her odanın tavan yüksekliklerinin, odaların kapladıkları alanlara ve odaların uzunluklarına göre, kültüre ve iklime göre, odaların mahremiyet derecelerine göre ve kullanıcılar arasındaki sosyal mesafeye göre çeşitlenerek çözümlenmesi, bu çözüme imkân tanıyan tasarım detayları	ODALARIN VE ALKOVLERİN BOYUTLARI	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
191	İç Mekânın Biçimi (The Shape Of Indoor Space**)	İç mekanların kabaca düzgün duvarları ve köşelerde yaklaşık dik açıları olan kaba dikdörtgenler ile belirlenmesi ve her oda için kabaca simetrik tonozların belirlenmesi, dikdörtgen ve tonoz formu destekler kanıtlar	ODALARIN VE ALKOVLERİN BOYUTLARI	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
192	Hayata Bakan Pencereleler (Windows Overlooking Life*)	Odalarda taban alanı, pencere toplam alanı oranlarının yerel standartları karşılması ve pencerelerin dışarıda akan hayatı gözlemlemeye imkân verecek pozisyonlarda yerleştirilmesi	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
193	Yarı Açık Duvar (Half-Open Wall*)	Bazı sosyal aktivitelerin tam kapalılık ile tam açıklık arasında bir dereceye ihtiyaç duyması, böylesi mekanlar yaratmada bir araç olarak kullanılabilen yarı açık duvarların tasarım detayları	ODALARIN VE ALKOVLERİN BOYUTLARI	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
194	İç Pencere (Interior Windows)	İç mekanları, özellikle pasajlar, koridorlar ve küçük odalarda birbirine bağlayan sabit camlı pencereler		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
195	Merdiven Hacmi (Staircase Volume*)	Profesyonel olmayan kullanıcıların en fazla hata yaptığı bölüm olan merdivenlerin çözümlenmesine dair ipuçları		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
196	Köşe Kapıları (Corner Doors*)	Odanın başarısının kapının pozisyonuna bağlı olması, mekânı bozacak hareket örüntüsü yaratmayacak kapı pozisyonları, odalar fazlaca geniş olmadığı müddetçe kapıların odaların köşelerine yerleştirilmesi	ODALARIN VE ALKOVLERİN BOYUTLARI	BÜTÜN BİR BİNANIN TASARIMINA AİT ÖRÜNTÜLER (BİNALAR)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
197	Kalın Duvarlar (Thick Walls**)	Standart, pürüzsüz, levha duvarlar yerine kullanılabilir mekanlara, kişileştirmeye ve modifikasyona imkân tanıyan oldukça kalın duvarlar	DUVARLAR		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
198	Odalar Arasında Dolaplar (Closets Between Rooms*)	Dolapların dış duvarlar yerine akustik izolasyonu sağlamak için iç duvarlar dahilinde ya da odalar arasındaki pasajlarda çözümlemesi			MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
199	Güneşli Mutfak Tezgâhı (Sunny Counter*)	Mutfak tezgahının ana bölümünün, mutfağın güney veya güneydoğu tarafında, etrafında geniş pencereler olacak şekilde yerleştirilmesi	DUVARLAR	MİKRO ÖLÇEK (Mimari, İç Mimari)
200	Açık Raflar (Open Shelves*)	4-5 obje alabilecek derinlikte açık rafların kullanışsız oluşu nedeniyle, duvarlarda çeşitli derinliklerde tek obje alabilecek, dar açık raflar		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
201	Bel Yüksekliğinde Raf (Waist-High Shelf)	Sık kullanılan odalarda el altındaki objelerin günlük trafiğinin sürdüğü bel yüksekliğinde geniş raflar		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
202	Gömme Koltuklar (Built-In Seats*)	Gömme koltukların yer seçimi, manzara, malzeme ve boyut açısından tasarım detayları	DUVARLAR	MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
203	Çocuk İleri (Child Caves)	Çocukların eski sandıklar, masa altları, çadırlar gibi mağara benzeri mekanlarda saklanma ihtiyacını göz önüne alacak çocuk boyutlarında mekânsal düzenlemeler		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
204	Gizli Yer (Secret Place)	Ev içinde gizli bölmelere duyulan ihtiyaç, böylesi yerlerin kişinin ev ile deneyimini başkalaştırması		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
205	Sosyal Mekanları Takip Eden Strüktür (Structure Follows Social Spaces**)	Aktiviteler ve insan grupları tarafından tanımlanan sosyal mekanlar ile eşleşik fiziksel mekanlar, sosyal mekanların binanın teknik strüktürüne göre şekillenmesi yerine sosyal mekanları dikkate alan teknik strüktür	STRÜKTÜRÜN FELSEFESİ	DETAYLI OLARAK BİNANIN İNŞASINA AİT ÖRÜNTÜLER (İNŞA)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
206	Etkili Strüktür (Efficient Structure*)	Kolon kiriş sistemleri, yük taşıyıcı duvar sistemleri ve tonozlu sistemlerin birleşiminden oluşan bir strüktürel model			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
207	İyi Malzemeler (Good Materials**)	Doğada çözünür, düşük enerji ile üretilen, kolayca modifiye edilebilen malzemeler, ahşap ile aynı yoğunlukta ultra hafif beton, organik, toprak bazlı malzemeler			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
208	Aşamalı Sertleşme (Gradual Stiffening**)	Planın inşa esnasında netleşebilmesine imkân tanımak adına, inşaatın gevşek bir yolla başlayıp giderek sertleştirilmesi, başlangıçta levha malzemelerden bir kabuk kurup süreçte sıkıştırıcı dolgu kullanılarak yapının güçlendirilmesi	STRÜKTÜRÜN FELSEFESİ	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
209	Çatı Planı (Roof Layout*)	Binadaki her çatının binanın tanımlanabilir bir sosyal alanını karşıladığı bir plan, binanın majör ve minör çatılarının detaylı planı	STRÜKTÜREL TASARIMIN TAMAMI	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
210	Zemin ve Tavan Planı (Floor And Ceiling Layout)	Plandaki önemli sosyal alanların her birini karşılayacak zemin ve tavan tonozları, her kat için bir tonoz planı ve kesit çizimi		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
211	Dış Duvarları Kalınlaştırma (Thickening The Outer Walls*)	Alkovlerin, nişlerin ve çeşitli küçük mekanların, odalardaki ana mekanının dışına doğru kalınlaştırılan duvarlarda inşa edilmesi, kalınlaştırılan duvarların hacminin kolonlar ile tanımlanması	STRÜKTÜREL TASARIMIN TAMAMI	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
212	Köşelerdeki Kolonlar (Columns At The Corners**)	Her odanın, alkovlerin ve kalın duvarlar gibi daha küçük mekanların köşelerinin kolonlar ile işaretlenmesi ve bu noktaların araziye transfer edilmesi		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
213	Son Kolon Dağılımı (Final Column Distribution**)	İkincil kolonların yerlerinin yüksekliklerinin ve kalınlıklarının kararlaştırılmasındaki kriterler		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
214	Kök Temelleri (Root Foundations)	Ağaç köklerine benzer şekilde, kolonların inşaat temelinde toprağa direkt bağlanacağı ve o noktada dağılacığı bir teknik, tek seferde dökülen kolon ve temel	BİNANIN ANA İSKELETİ	DETAYLI OLARAK BİNANIN İNŞASINA AİT ÖRÜNTÜLER (İNŞA)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
215	Zemin Kat Tablası (Ground Floor Slab)	Zemin kat tablasının avantajları ve inşa detayları			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
216	Kutu Kolonlar (Box Columns**)	Kutu kolonların avantajları			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
217	Çevre Kirişleri (Perimeter Beams*)	Kolonları en üst noktalarından birbirine bağlayan çevre kirişlerin inşa detayları	BİNANIN ANA İSKELETİ	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
218	Duvar Membranları (Wall Membranes*)	Perde duvarlara ya da diğer dolgu duvarlara göre membran duvarların strüktürü destekler nitelikleri, kolonlar, kirişler ve zeminler arasında kesintisiz rijit bağlantı kuran membran duvarların inşa detayları		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
219	Zemin-Tavan Tonozları (Floor-Ceiling Vaults**)	Eliptik tonoz formunda zemin ve tavan inşa etmenin avantajları ve inşa detayları		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
220	Çatı Tonozları (Roof Vaults*)	Çatı tonozu inşa teknikleri	BİNANIN ANA İSKELETİ	DETAYLI OLARAK BİNANIN İNŞASINA AİT ÖRÜNTÜLER (İNŞA)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
221	Doğal Kapılar ve Pencereler (Natural Doors And Windows**)	Standart boyutların aksine, bulunduğu yere ve kata göre her pencere ve kapı için farklı boyutlar, pencere ve kapıların nihai yerlerinin kâğıt üzerinde değil sahada belirlenmesi	AÇIKLIKLAR- KAPILAR VE PENCERELER		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
222	Alçak Denizlik (Low Sill)	Zemin katlarda, doğal oturma mekanları olan pencere mekanlarında, denizliklerin, otururken zemini görmeyi sağlayacak kadar alçak inşa edilmesi, üst katlarda ise daha yüksek inşa edilmeleri			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
223	Derin Pervazlar (Deep Reveals)	Pencere ve duvarın dik bir açıyla birleşmesi yerine bir meyil ile birleşmesi, pencere düzlemine, odanın içine doğru genişleyen bir meyil ile inşa edilen pervazlar	AÇIKLIKLAR- KAPILAR VE PENCERELER	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
224	Alçak Kapı Aralığı (Low Doorway)	Bazı mekanlara girişte, mekanlar arası geçiş deneyimini vurgulamak için, kapı aralıklarının normalden alçak tutulması		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
225	Kalınlaştırılmış Kenarlar Olarak Çerçeveler (Frames As Thickened Edges**)	Açıklıklar etrafında yoğunlaşan stresi azaltıp duvarı koruyacak, kalın pencere ve kapı çerçeveleri, çerçevelerin duvar ile aynı malzemelerden, duvarın kalınlaştırıldığı bir yolla inşa edilmesi		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
226	Kolon Mekanları (Column Place*)	Tek başına duran kolonların olabildiğince kalın tutularak, etrafında insanların oturabileceği ya da rahatça yaslanabileceği mekanlar yaratılması, kalın kolonların insan aktivitesi için doğal odak yaratma potansiyeli	TAMAMLAYICILAR	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
227	Kolon Bağlantıları (Column Connection**)	Kolonların kirişlerle birleştiği köşelerde bağlantının payanda ya da kolon başlıkları ile güçlendirilmesi		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
228	Merdiven Tonozu (Stair Vault*)	Merdivenlerin yarım tonoz ile çözümlemesi		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
229	Tesisat Kanal Yerleri (Duct Space)	Bina tesisatının, duvarların içine plansız ve dağınık şekilde gömülmesi yerine, her odada, tonozlar dahilinde, tavan ve duvar bileşiminde oluşacak üçgen bölgelere yerleştirilerek çözümlenmesi	TAMAMLAYICILAR	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
230	Işınım Yoluyla Isınma (Radiant Heat*)	Yayınım ve ışınlım yoluyla ısınmanın birlikte kullanılması, insanların toplandıkları odalarda, yayınım yoluyla ısınmaya ağırlık verilmesi		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
231	Çatı Pencereleri (Dormer Windows*)	Eğimli çatılarda, çatı düzleminin ötesine dikey olarak çıkıntı yapan, pencere içeren çatılı yapılar inşa edilerek çatı katının yaşanılabilirliğinin artırılması		MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
232	Çatı Başlıkları (Roof Caps)	Çatıya kimlik veren çatı başlıkları	TAMAMLAYICILAR	DETAYLI OLARAK BİNANIN İNŞASINA AİT ÖRÜNTÜLER (İNŞA)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
233	Zemin Yüzeyi (Floor Surface**)	Binanın kamusal ve kişisel zonlarının zemin yüzeyleri ile net bir biçimde ayrılması, kamusal zonlarda sert ve dayanıklı yüzeyler, özel zonlarda yumuşak malzemeler	YÜZEYLER VE İÇ MEKAN AYRINTILARI		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
234	Bindirme Dış Duvar (Lapped Outside Walls)	Geçirimsiz bir dış duvar için üst üste binen küçük levhalardan oluşan bir dış yüzey			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):		PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
235	Yumusak İç Duvarlar (Soft Inside Walls*)	İç duvarlarda dokunma isteği yaratacak kadar sıcak ve kolayca dekore edilebilecek kadar yumuşak yüzeyler, dokulu pürüzlü gözenekli, düşük yoğunluklu sıvalar	YÜZEYLER VE İÇ MEKAN AYRINTILARI	DETAYLI OLARAK BİNANIN İNŞASINA AİT ÖRÜNTÜLER (İNŞA)	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
236	Geniş Açılan Pencereler (Windows Which Open Wide*)	Modern binaların mükemmel iklimlendirme için sürekli kapalı tutulan pencereleri yerine, sonuna kadar açılan pencereler			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
237	Camlı Masif Kapılar (Solid Doors With Glass)	Odaları bütünleştirecek kadar görüş alanını sağlayan camlara sahip ve ses izolasyonu sağlayacak kadar masif iç mekân kapıları			MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)	
238	Süzülen Işık (Filtered Light*)	Direk güneş ışığı alan pencerelerde ışığın sarmaşıklar, pencere kafesleri veya brandalar ile filtrelenmesi	YÜZEYLER VE İÇ MEKAN AYRINTILARI	DETAYLI OLARAK BİNANIN İNŞASINA AİT ÖRÜNTÜLER (İNŞA)	MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
239	Küçük Pencere Camları (Small Panels**)	Tek bir düz cam yerine pencerelerin çok sayıda küçük camdan oluşması, pencerenin dışarı ile bağlantı sağlarken aynı zamanda kapalılık sağlaması			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
240	Yaklaşık 1.5 cm'lik Kesme (Half-Inch Trim**)	Doğal, organik ve esnek inşa süreçlerinde hata payını tolere etmeye yarayan, iki malzemenin birleşim noktasında, kenarlar boyunca, inşaata ince ayar çekmeye imkân verecek küçük kesmeler kullanılması			MİKRO ÖLÇEK (Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
241	Oturma Noktaları (Seat Spots**)	Oturma elemanlarının yerleştirileceği noktaların yerel iklimi ve alandaki aktiviteleri dikkate alarak seçilmesi	DIŞ MEKAN AYRINTILARI	MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)
242	Ön Kapı Bankı (Front Door Bench*)	Konutun önünde sokağa katılmaya imkân tanıyan yarı- özel bank, insanların sokağa en özelden en kamusal çeşitli derecelerde dahil olma isteği		MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)
243	Oturma Duvarı (Sitting Wall**)	Dış mekânı çevreleyen sınırların oturma imkânı verecek kadar alçak ve geniş tasarlanması, böylesi bariyerlerin dış mekanları birbirinden ayırırken pozitif bağlantı ile birbirine eklemli hale getirmesi		MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
244	Branda Çatılar (Canvas Roofs*)	Daha yumuşak ışığa, kısmi gölgeye ve kısmi korumaya ihtiyaç olan yerlerde kolayca açılıp kapanabilen branda çatıların kullanımı	DIŞ MEKAN AYRINTILARI	MİKRO ÖLÇEK (Mimari)
245	Yükseltilmiş Çiçekler (Raised Flowers*)	Çiçek tarhlarının, zemin yerine, insanların dokunabileceği yüksekliklere yerleştirilmesi ve yanlarında oturma duvarlarına yer verilmesi		MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)
246	Tırmanıcı Bitkiler (Climbing Plants)	Bina ve eklerinin güneşli cephelerinde tırmanıcı bitkilerin kullanımı, tırmanıcı bitkilerin doğa ve bina arasında yumuşak geçiş sağlama ve iç mekâna ulaşan ışığın niteliğini şekillendirme potansiyelleri		MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
247	Taşlar Arasında Çatlaklar Bırakılan Döşeme (Paving With Cracks Between The Stones**)	Dış mekân döşemelerinin herhangi bir harç kullanılmadan direkt toprağa uygulanması, yağmur suyunun direkt toprağa ulaşmasını sağlayacak aralıklarla döşeme	DIŞ MEKAN AYRINTILARI	MEZO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi)
248	Yumuşak Fayans ve Tuğla (Soft Tile And Brick)	Bina içi bağlantı mekânlarında ve dış mekân zeminlerinde, zamanla aşınabilecek ve kullanıma dair izler taşıyacak, yerel topraktan elde edilmiş fayans ve tuğla kullanımı		MEZO ÖLÇEK – MİKRO ÖLÇEK (Peyzaj Mimarisi, İç Mimari)
249	Süs (Ornament**)	Sınırların, kenarların ve bağlantıların farklı mekanları, yüzeyleri ve malzemeleri birbirine bağlamak için süslemelere ihtiyaç duyması, süslemelerin bütün yaratma potansiyeli		SÜS, IŞIK, RENK

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
250	Sıcak Renkler (Warm Colors**)	Yüzey renklerinin, doğal ışık, yapay ışık ve yansıyan ışık dikkate alınarak seçilmesi ve odalarda sıcak ışık yaratılması	SÜS, IŞIK, RENK	MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
251	Farklı Sandalyeler (Different Chairs)	Değişik ölçülere sahip, değişik oturma biçimleri olan insanlar için çeşitlendirilmiş oturma elemanları, malzeme, biçim ve boyut açısından farklı sandalyeler		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)
252	Işık Havuzları (Pools Of Light**)	Gökyüzünü taklit eden tek tip aydınlatma yerine kademeli ışık havuzları, mekânın sosyal fonksiyonuna katkı sağlayan aydınlatma		MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

Tablo 3'ün devamı

ÖRÜNTÜ NO (Alexander vd., 1977):	ÖRÜNTÜ (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	ÖRÜNTÜNÜN KONUSU (Kişisel Çalışma, 2019)	ÖLÇEK (Alexander vd., 1977; Çeviri: Kişisel Çalışma, 2019):	PLANLAMA VE TASARIM BAĞLAMINDAKİ ÖLÇEKLER (Kişisel Çalışma, 2019)
253	Kendi Yaşamından Şeyler (Things From Your Life*)	Trend öncülerinin zevkleri aksine içgüdüsel dekorasyonlar	SÜS, IŞIK, RENK	DETAYLI OLARAK BİNANIN İNŞASINA AIT ÖRÜNTÜLER (İNŞA)
				MİKRO ÖLÇEK (İç Mimari)

4. İRDELEME

Tez kapsamında şehir planlama konuları ile ilgili örüntüler, mevcut sistemimiz içerisinde bu konulara müdahalede tanımlanan 3 araç dikkate alınarak irdelenmiştir: çevre düzeni planları, nazım imar planı ve uygulama imar planı.

4.1. Çevre Düzeni Planları Açısından

Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'ne göre, çevre düzeni planları, coğrafi, sosyal, ekonomik, idari, mekânsal ve fonksiyonel nitelikleri açısından benzerlik gösteren bölge, havza veya en az bir il düzeyinde yapılabilir. Çevre düzeni planlarının hazırlanmasında aşağıdaki veriler elde edilmelidir (Resmî Gazete, 2014):

- Sınırlar
- İdari ve bölgesel yapı
- Fiziksel ve doğal yapı
- Sit ve diğer koruma alanları, hassas alanlar, doğal karakteri korunacak alanlar
- Ekonomik yapı
- Sektörel gelişmeler ve istihdam
- Demografik ve toplumsal yapı
- Kentsel ve kırsal yerleşme alanları ve arazi kullanımı
- Altyapı sistemleri
- Yeşil ve açık alan kullanımları
- Ulaşım sistemleri
- Afete maruz ve riskli alanlar
- Askeri alanlar, askeri yasak bölgeler ve güvenlik bölgeleri
- Planlama alanına yönelik bölgesel ölçekli kamu projeleri ve yatırım kararları
- Her tür ve ölçekteki plan, program ve stratejiler
- Göller, barajlar, akarsular, taşkın alanları, yeraltı ve yüzeysel su kaynakları ve benzeri hidrolojik hidrojeolojik alanlar
- Çevre sorunları ve etkilenen alanlar

Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde, çevre düzeni planları için yapılan tanımdan yola çıkarak (Resmî Gazete, 2014), çevre düzeni planlarının temel bileşenleri şöyle sıralanabilir:

- Orman, akarsu, göl, tarım toprakları gibi temel coğrafi verilerin gösterimi
- Kentsel ve kırsal yerleşim alanlarına ilişkin genel arazi kullanım kararları
- Gelişme alanlarına ilişkin genel arazi kullanım kararları
- Sanayi, tarım, turizm sektörlerine ilişkin genel arazi kullanım kararları
- Ulaşım ve enerji sektörlerine ilişkin genel arazi kullanım kararları
- Yerleşmeler ve bahsi geçen sektörler arasındaki ilişkilerin ve koruma-kullanma dengesinin sağlandığını açıklar plan raporu
- Gösterim tekniği çerçevesinde gösterilemeyen plan kararlarını içerir plan notları

Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği eklerinden, Çevre Düzeni Plan Gösterimleri için hazırlanmış ek ve Ortak Gösterimleri için hazırlanmış ek incelediğinde (Resmî Gazete, 2014), çevre düzeni plan paftalarında gösterilmesi gereken plan kararları şunlardır:

Tüm Plan Türlerinde Ortak Gösterilen Kararlar:

- İdari Sınırlar
  - Ülke sınırı
  - İl sınırı
  - İlçe sınırı
  - Belediye sınırı
  - Mücavir alan sınırı
- Planlama Sınırları
  - Plan onama sınırı
  - Plan değişikliği onama sınırı
  - Etaplama sınırı
  - Özel proje alanı sınırı

- Özel Kanunlarla Belirlenen Alan ve Sınırları
  - Turizm merkezi, kültür ve turizm koruma ve gelişim alt bölgesi ve sınırı
  - Teknoloji geliştirme bölgesi ve sınırı
  - Serbest bölge ve sınırı
  - Organize sanayi bölgesi ve sınırı
  - Endüstri bölgesi ve sınırı
  - Askeri yasak ve güvenlik bölgesi ve sınırı
  - Boğaziçi etkilenme bölgesi sınırı
  - Boğaziçi geri görünüm bölgesi sınırı
  - Boğaziçi ön görünüm bölgesi sınırı
  - Diğer özel kanunlarla belirlenen alan ve sınırları

- Sit ve Korunacak Alanlar
  - Birinci derece arkeolojik sit alanı ve sınırı
  - İkinci derece arkeolojik sit alanı ve sınırı
  - Üçüncü derece arkeolojik sit alanı ve sınırı
  - Kesin korunacak hassas alan ve sınırı
  - Nitelikli doğal koruma alanı ve sınırı
  - Sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanı ve sınırı
  - Kentsel sit alanı ve sınırı
  - Tarihi sit alanı ve sınırı
  - Uluslararası sözleşmelerle belirlenen koruma alan sınırı
  - Milli park ve sınırı
  - Tabiat parkı alanı ve sınırı
  - Tabiat koruma alanı ve sınırı
  - Yaban hayatı koruma ve geliştirme alanı ve sınırı
  - Özel çevre koruma bölgesi ve sınırı
  - Özel çevre koruma bölgesi hassas alan (A) ve sınırı
  - Özel çevre koruma bölgesi hassas alan (B) ve sınırı
  - Özel çevre koruma bölgesi hassas alan (C) ve sınırı
  - Korunması gerekli flora ve fauna alanı ve sınırı
  - Ekolojik niteliği korunacak alan ve sınırı

- Bugünkü Arazi Kullanımı Devam Ettirilerek Korunacak Alanlar
  - Orman alanı
  - Zeytinlik alan
  - Mera alanı
  - Doğal karakteri korunacak alan
  - Deniz kaplumbağaları üreme ve koruma alanı
  - Akdeniz foku yaşam alanı

- Yapı Sınırlaması Getirilerek Korunacak Alanlar
  - İçme kullanma suyu mutlak koruma alanı ve sınırı
  - İçme kullanma suyu kısa mesafeli koruma alanı ve sınırı
  - İçme kullanma suyu orta mesafeli koruma alanı ve sınırı
  - İçme kullanma suyu uzun mesafeli koruma alanı ve sınırı
  - Yer altı su kaynakları koruma alanları ve sınırı
  - Sulak alan sınırı
  - Sulak alan bölgesi ve sınırı
  - Sulak alan tampon bölgesi ve sınırı
  - Sulak alan ekolojik etkilenme bölgesi ve sınırı
  - Sulak alan mutlak koruma bölgesi ve sınırı
  - Sulak alan özel hüküm bölgesi ve sınırı

- Açık ve Yeşil Alanlar
  - Millet bahçesi

- Korunacak Alanlar
  - Birinci derece doğal sit alanı ve sınırı
  - İkinci derece doğal sit alanı ve sınırı
  - Üçüncü derece doğal sit alanı ve sınırı

- Karayolları
  - Terminal (Otogar)

- Demiryolları
  - Demiryolu
  - Hızlı tren hattı
  - Ana istasyon (Gar)

- Denizyolları
  - Deniz ulaşım bağlantısı
  - Tersane alanı

- Havayolları
  - Havaalanı /Hava limanı

- Enerji Üretim Dağıtım ve Depolama
  - Enerji üretim alanı
  - Boru hattı
  - Enerji nakil hattı

- Su – Atıksu ve Atık Sistemleri
  - Su kaynakları toplama yeri (kaptaj alanı)
  - İçme suyu ana hattı
  - İçme suyu tesisleri alanı
  - Atık su tesisleri alanı
  - Katı atık tesisleri alanı
  - Tehlikeli atık tesisleri alanı
  - Teknik altyapı alanı
  - Yapay ada
  - Su yüzeyi

Çevre Düzeni Planına Özel Kararlar:

- İdari Merkezler
  - İl, ilçe, belde köy merkezleri

- Yerleşim Alanları
  - Kentsel meskûn (yerleşik) alan
  - Kentsel gelişme alanı
  - Kırsal yerleşik alan

- Kentsel Çalışma Alanları
  - Merkezi iş alanı (MİA, birinci derece merkez)
  - Tali merkez (ikinci ve üçüncü derece merkezler)
  - Lojistik bölge
  - Sanayi ve depolama bölgesi
  - Endüstriyel gelişme bölgesi ve sınırı
  - Turizm bölgesi
  - Tercihli kullanım bölgesi
  - Kentsel servis alanı

- Bugünkü Arazi Kullanımı Devam Ettirilerek Korunacak Alanlar
  - Tarım alanı
  - Organize tarım ve hayvancılık alanı
  - Sulama alanı ve sınırı

- Sosyal Altyapı Alanları
  - Kentsel ve bölgesel yeşil ve spor alanı
  - Kentsel ve bölgesel sosyal altyapı alanı
  - Üniversite alanı
  - Mesire alanı

- Afet Tehlikeli Alanlar
  - Afetler açısından riskli alan

- Karayolları
  - Erişme kontrollü karayolu (otoyol)
  - Birinci derece yol

- İkinci derece yol
- Üçüncü derece yol
- Denizyolları
- Kıyı tesisleri alanı

Çevre düzeni plan paftalarında gösterilen kararlar dışında, plan raporu ve plan notlarında genel planlama kararları ve fonksiyon alanlarına özel planlama kararları detaylarıyla verilmektedir. Bu belgelerde çevre düzeni planının, amacı, kapsamı, fiziksel, sosyal ve ekonomik hedefleri, koruma, geliştirme ve planlama ilkeleri, stratejiler, kentsel ve kırsal nüfus projeksiyonları, sektörel projeksiyonlar, uygulama hükümleri ve fonksiyon alanları için brüt yapılaşma şartlarına dair detaylar açıklanmaktadır.

Yukarıda çizilen bağlam dahilinde, çevre düzeni planlarının kapsadıkları alan ve plan bileşenleri göz önünde tutularak, 253 örüntü ile sunulan örüntü dili içerisinde ilgili örüntüler seçilmiştir.

Aşağıdaki örüntüler tanımlanan problemler ve sunulan çözüm önerileri açısından çevre düzeni planı ölçeği altında değerlendirilebilir:

- Şehrin Büyüsü (Magic Of The City, 10)
- Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas, 11) **
- Ring Yollar (Ring Roads, 17)

4.1.1. Örüntüler

4.1.1.1. Şehrin Büyüsü (Magic Of The City, 10)

Şehrin Büyüsü (Magic Of The City, 10) örüntüsü kentsel alanlarda, merkezi iş alanlarının dağılımı ile ilgilidir. Merkezi iş alanları barındırdıkları potansiyellerle kentin gerçek anlamda deneyimlendiği özel bölgelerdir. Merkezi iş alanlarının onları benzersiz yapan dinamikleri onları muazzam çekim merkezleri yapmaktadır.

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, merkezi iş alanlarının kontrolsüz büyüme eğilimleri çeşitli politikalar ile sınırlandırılmalıdır. Onlara göre herkesin bir merkezi iş alanını yani “şehrin büyüsunü” deneyimleyebilmesi için, tek merkezli kentsel

çekirdeğin, kentsel alan içerisinde her biri 300 bin nüfusa hitap edecek, yoğunluğa göre 3,22 km ile 14,48 km genişliğindeki çok sayıda kentsel çekirdeğe dağıtılması gerekir. Ayrıca her bir merkez diğer merkezlerden sunduğu fonksiyonlar açısından farklı olmalı ve tek merkezli çekirdeğin tüm cazibesine sahip olmalıdır. Bu merkezlerden her biri Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas, 11) ** olarak ele alınmalı ve iyi transit bağlantılar ile desteklenmelidir.

Tablo 4. Şehrin Büyüsü örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
En Yoğun Merkezi İş Alanı Genişliği	3250 m	3,2 cm	6,5 cm	13 cm	65 cm	325 cm
En Az Yoğun Merkezi İş Alanı Genişliği	14500 m	14,5 cm	29 cm	58 cm	290 cm	1450 cm

Tablo 4 incelendiğinde, örüntü ile verilen ideal büyüklükler ile çalışılabilecek en iyi plan kademesinin 1/100 bin ya da 1/50 bin ölçekli çevre düzeni planı kademesi olduğu görülecektir. Ayrıca büyükşehirler için 1/25 bin ölçekli nazım imar planı yine bu örüntü açısından çalışılabilir.

4.1.1.2. Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas, 11) **

Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas, 11) ** örüntüsü, iç sirkülasyonu yaya odaklı gerçekleşen, bir ring yola sınırı olan ulaşım alanlarıdır. Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre kentsel alanların, 1,61 km ile 3,22 km genişlikteki “yerel ulaşım

alanlarına” bölündüğü bir desende, topluluklar, arabaların negatif etkilerinden korunurken aynı zamanda arabaların avantajlarından faydalanabilir.

Tablo 5. Yerel Ulaşım Alanları örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
En Küçük Yerel Ulaşım Alanının Genişliği	1600 m	1,6 cm	3,2 cm	6,4 cm	32 cm	160 cm
En Büyük Yerel Ulaşım Alanının Genişliği	3250 m	3,2 cm	6,5 cm	13 cm	65 cm	325 cm

Tablo 5 incelendiğinde, örüntü ile verilen ideal büyüklükler ile yerel ulaşım alanlarının belirlenmesinde 1/100 bin ya da 1/50 bin ölçekli çevre düzeni planlarının ve büyükşehirler için 1/25 bin ölçekli nazım imar planının uygun olacağı görülecektir.

4.1.1.3. Ring Yollar (Ring Roads, 17)

Ring Yollar (Ring Roads, 17) örüntüsü “yerel ulaşım alanlarından” oluşmuş bir kentsel dokunun işleyebilmesi için önemli bir elemandır. Her “yerel ulaşım alanının” mutlaka bir “ring yol” ile sınırının olması gerekir. Alanların sürdürülebilirliği açısından yüksek hızlı trafiğe imkân tanıyan bir yola sınırının olması önemlidir. “Ring yolların” tüm güzergahları boyunca, toplulukları sesten koruyacak önlemlerle tasarlanmasına ayrıca dikkat etmek gerekir.

Ring yollar, yerel ulaşım alanlarına bölgesel bağlantılarını verir. Bu açıdan plan kademesi açısından 1/100 bin ya da 1/50 bin ölçekli çevre düzeni planları ve büyükşehirler için 1/25 bin ölçekli nazım imar planı kapsamında çalışabilirler.

4.1.1.4. Senaryo

Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas, 11) ** kavramı mevzuatımızda karşılığı olmayan bir yaya bölgesidir. Kentsel alanın tamamı yerel ulaşım alanlarından oluştuğu bir ideal çevre düzeni planları aracılığıyla yaratılabilir. Çevre düzeni planında “kentsel yerleşik alan” ve “kentsel gelişme alanı” işaretlenirken, tek bir makroform olarak işaretleme yapmak yerine yerel ulaşım alanları örüntüsünde verilen büyüklüklere uygun olarak yerel ulaşım alanları işaretlenebilir. Plan raporunda “yerel ulaşım alanları” tanımına yer verilebilir.

Yerel ulaşım alanları belirlendikten sonra bu alanlardan uygun olanlar “merkezi iş alanı (birinci derece merkez)” ve “tali merkez (ikinci ve üçüncü derece merkezler)” olarak işaretlenebilir. Bu merkezler için brüt nüfus yoğunlukları plan notları ile kararlaştırılmalıdır. Böylece merkezler için Şehrin Büyüsü (Magic Of The City,10) örüntüsü ile belirlenen 300 bin ideal nüfus sınırının aşılmasının önüne geçilebilir. Merkezlerde öne çıkarılacak fonksiyonlarla ilgili olarak her bir merkez için plan notu hazırlanabilir.

Yerel ulaşım alanları içerisinde, araçları toplayarak ring yollara taşıyabilecek ve trafiğin oldukça yavaş aktığı ve özel trafik yavaşlatma önlemleri ile tasarlanan yollara yer vermek gerekir. Bu desene imkân tanıyacak fakat çevre düzeni planı ölçeğinde gösterilemeyecek yolların nitelikleri ile ilgili plan notları üretmek gerekir.

Yerel ulaşım alanlarını bölgeye bağlayan Ring Yollar (Ring Roads, 17), çevre düzeni planı ölçeğinde, “erişme kontrollü karayolu (otoyol)”; “birinci derece yol”, “ikinci derece yol” ve “üçüncü derece yol” olarak 4 kademe düzenlenebilirler. Ayrıca ring yollar için örüntü metninde çizilen niteliklerine uygun gürültü kontrolüne yönelik plan notları üretilmelidir.

Politika belirleme ve bölge planlama ölçeğinde bazı örüntüler, temel prensipler açısından, çevre düzeni planlarının, plan raporu ve plan notlarında benimsenebilirler.

Suya Erişim (Access To Water, 25) * örüntüsünde sunulan temel prensibe göre su kaynakları kıyıları boyunca taşıt yollarına izin vermemek gerekir. Buradan hareketle ring

yolların yani çevre düzeni planı ölçeğinde “erişme kontrollü karayollarının (otoyol)”; “birinci derece yolların”, “ikinci derece yolların” ve “üçüncü derece yolların” hiçbir şartla su kıyılarında planlanmaması ilke kararı olarak benimsenebilir.

Çevre düzeni planlarında yer alan tüm doğal alanların (kesin korunacak hassas alan, nitelikli doğal koruma alanı, sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanı, uluslararası sözleşmelerle belirlenen koruma alanı, milli park, tabiat parkı alanı, tabiat koruma alanı, yaban hayatı koruma ve geliştirme alanı, özel çevre koruma bölgeleri, korunması gerekli flora ve fauna alanı, ekolojik niteliği korunacak alan, orman alanı, zeytinlik alan, mera alanı, doğal karakteri korunacak alan, içme kullanma suyu koruma alanları, sulak alan bölgeleri), tarım alanlarının ve bölgesel/kentsel büyüklükte olan yeşil alanlar, spor ve oyun alanlarının, Kır (The Countryside, 7) * örüntüsünde çizilen çerçeveye göre tek kır konsepti dahilinde kamusal erişime açık ve yerel birliklerin ve kooperatiflerin yönetimindeki doğal alanlar olarak tanımlanması gerekir. Bu karar yine ülke genelinde politikalar düzeyinde ele alınmalıdır. Ülke genelinde bu örüntüye uygun yasal düzenlemeler yapıldığı takdirde, çevre düzeni planlarında bu alanlara yer verilirken, alanların kullanım şartları plan notları ile belirlenebilir.

“Sanayi ve depolama bölgesi”, “endüstriyel gelişme bölgesi”, “organize tarım ve hayvancılık alanı”, “lojistik bölge” ve “turizm bölgesi”, bölgesel/kentsel büyüklükte olan yeşil alanlar, spor ve oyun alanları, sosyal ve kültürel tesis alanı, sağlık, eğitim ve teknik altyapı alanlarını içeren “kentsel ve bölgesel sosyal altyapı alanı” ve “üniversite alanı” çevre düzeni planlarımızla belirlenen kararlardır. 253 örüntü içerisinde lojistik ve turizmi konu alan örüntü bulunmamaktadır. Eğitim, sağlık ve sanayi konularını ele alan örüntülerle çizilen çerçeveler ise çevre düzeni planı ölçeğinde anlamlı değildir. Bu örüntülerde merkezi sistemlerin problemleri üzerinde tanımlanmış, gücün ve yetkinin yerel birimlere dağıtıldığı yollar içeren çözümler getirilmiştir. Bu örüntüler uygulama imar planı açısından irdelenmiştir.

4.2. Nazım İmar Planları Açısından

Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'ne göre, nazım imar planları için bir planlama alanı tanımı yapılmamıştır. Uygulamalara bakıldığında yerel yönetimler düzeyinde, herhangi bir büyüklükte kentsel alan parçası için nazım imar planı yapılabileceği söylenebilir.

Nazım imar planlarının hazırlanmasında aşağıdaki veriler elde edilmelidir (Resmî Gazete, 2014):

- İdari sınırlar
- Jeolojik, jeomorfolojik, hidrolojik ve hidrojeolojik yapı
- Yerleşme alanlarının karakteristik özellikleri ile mekânsal gelişme eğilimleri ve potansiyelleri
- Yenileme, sağlıklaştırma, dönüşüm bölgelemeleri
- İklim özellikleri
- Bitki özellikleri
- Toprak niteliği ve tarımsal arazi kullanımı
- Ekolojik yapı (ekosistem tipleri flora ve fauna varlığı)
- Koruma statüsü verilmiş alanlar, hassas alanlar (sit alanları, uluslararası sözleşmelerle korunan alanlar, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri, milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanı, yaban hayatı geliştirme alanı, yaban hayatı koruma alanı, tür koruma alanı, içme suyu havzaları koruma alanları ve diğerleri)
- Orman alanları, mera, yaylak, kışlak alanları
- Kültür ve turizm gelişim ve koruma bölgeleri, turizm merkezleri
- Organize sanayi bölgeleri, kapasite ve doluluk oranları
- Genel peyzaj öğeleri, makroform analizi
- Demografik yapı ve nüfusun demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, çalışma, eğitim, medeni hal)
- Sosyal yapı
- Ekonomik yapı
- Ana ulaşım sistemi (karayolu, demiryolu, denizyolu, havayolu, terminal, gar, liman ve havalimanı)
- Çevre sorunları
- Lojistik merkez alanları
- Sektörel yapı (tarım, sanayi, hizmet, ulaşım, enerji, maden, konut vb.)
- Katı atık depolama, geri kazanım ve bertaraf tesisleri
- İçme suyu ve atık su arıtma tesisleri
- Atık su deşarj yerleri

- Tarımsal sulama alanları
- Ruhsatlı maden sahaları
- Askeri alanları, askeri yasak bölgeler ve güvenlik bölgeleri, mania planları
- Doğal afet tehlikeleri ve kentsel riskler, varsa risk yönetimi ve sakınım planları
- Mevcut arazi kullanımı, yapılaşma durumu, mülkiyet yapısı
- Çevre düzeni planı kararları ve yürürlükteki imar planları

Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde, nazım imar planları için yapılan tanımdan yola çıkarak (Resmî Gazete, 2014), nazım imar planlarının temel bileşenleri şöyle sıralanabilir:

- Arazi parçalarının genel kullanım biçimleri
- Başlıca bölge tipleri
- Bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunlukları
- Kentsel ve kırsal yerleşim alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri
- Kentsel ve kırsal yerleşim alanlarının gelişme ilkeleri
- Sosyal ve teknik altyapı alanları
- Ulaşım sistemleri
- Plan raporu
- Plan notları.

Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği eklerinden, Nazım İmar Planı Gösterimleri için hazırlanmış ek ve Ortak Gösterimleri için hazırlanmış ek incelediğinde (Resmî Gazete, 2014), nazım imar planı, plan paftalarında gösterilmesi gereken plan kararları şunlardır:

Tüm Plan Türlerinde Ortak Gösterilen Kararlar:

- İdari Sınırlar
- Ülke sınırı
- İl sınırı
- İlçe sınırı
- Belediye sınırı
- Mücavir alan sınırı

- Planlama Sınırları
  - Plan onama sınırı
  - Plan değişikliği onama sınırı
  - Etaplama sınırı
  - Özel proje alanı sınırı

- Özel Kanunlarla Belirlenen Alan ve Sınırları
  - Turizm merkezi, kültür ve turizm koruma ve gelişim alt bölgesi ve sınırı
  - Teknoloji geliştirme bölgesi ve sınırı
  - Serbest bölge ve sınırı
  - Organize sanayi bölgesi ve sınırı
  - Endüstri bölgesi ve sınırı
  - Askeri yasak ve güvenlik bölgesi ve sınırı
  - Boğaziçi etkilenme bölgesi sınırı
  - Boğaziçi geri görünüm bölgesi sınırı
  - Boğaziçi ön görünüm bölgesi sınırı
  - Diğer özel kanunlarla belirlenen alan ve sınırları

- Sit ve Korunacak Alanlar
  - Birinci derece arkeolojik sit alanı ve sınırı
  - İkinci derece arkeolojik sit alanı ve sınırı
  - Üçüncü derece arkeolojik sit alanı ve sınırı
  - Kesin korunacak hassas alan ve sınırı
  - Nitelikli doğal koruma alanı ve sınırı
  - Sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanı ve sınırı
  - Kentsel sit alanı ve sınırı
  - Tarihi sit alanı ve sınırı
  - Uluslararası sözleşmelerle belirlenen koruma alanı ve sınırı
  - Milli park ve sınırı
  - Tabiat parkı alanı ve sınırı
  - Tabiat koruma alanı ve sınırı
  - Yaban hayatı koruma ve geliştirme alanı ve sınırı

- Özel çevre koruma bölgesi ve sınırı
  - Özel çevre koruma bölgesi hassas alan (A) ve sınırı
  - Özel çevre koruma bölgesi hassas alan (B) ve sınırı
  - Özel çevre koruma bölgesi hassas alan (C) ve sınırı
  - Korunması gerekli flora ve fauna alanı ve sınırı
  - Ekolojik niteliği korunacak alan ve sınırı
- Bugünkü Arazi Kullanımı Devam Ettirilerek Korunacak Alanlar
- Orman alanı
  - Zeytinlik alan
  - Mera alanı
  - Doğal karakteri korunacak alan
  - Deniz kaplumbağaları üreme ve koruma alanı
  - Akdeniz foku yaşam alanı
- Yapı Sınırlaması Getirilerek Korunacak Alanlar
- İçme kullanma suyu mutlak koruma alanı ve sınırı
  - İçme kullanma suyu kısa mesafeli koruma alanı ve sınırı
  - İçme kullanma suyu orta mesafeli koruma alanı ve sınırı
  - İçme kullanma suyu uzun mesafeli koruma alanı ve sınırı
  - Yer altı su kaynakları koruma alanları ve sınırı
  - Sulak alan sınırı
  - Sulak alan bölgesi ve sınırı
  - Sulak alan tampon bölgesi ve sınırı
  - Sulak alan ekolojik etkilenme bölgesi ve sınırı
  - Sulak alan mutlak koruma bölgesi ve sınırı
  - Sulak alan özel hüküm bölgesi ve sınırı
- Açık ve Yeşil Alanlar
- Millet bahçesi

- Korunacak Alanlar
  - Birinci derece doğal sit alanı ve sınırı
  - İkinci derece doğal sit alanı ve sınırı
  - Üçüncü derece doğal sit alanı ve sınırı

- Karayolları
  - Terminal (Otogar)

- Demiryolları
  - Demiryolu
  - Hızlı tren hattı
  - Ana istasyon (Gar)

- Denizyolları
  - Deniz ulaşım bağlantısı
  - Tersane alanı

- Havayolları
  - Havaalanı /Hava limanı

- Enerji Üretim Dağıtım ve Depolama
  - Enerji üretim alanı
  - Boru hattı
  - Enerji nakil hattı

- Su – Atıksu ve Atık Sistemleri
  - Su kaynakları toplama yeri (kaptaj alanı)
  - İçme suyu ana hattı
  - İçme suyu tesisleri alanı
  - Atık su tesisleri alanı
  - Katı atık tesisleri alanı
  - Tehlikeli atık tesisleri alanı

- Teknik altyapı alanı
- Yapay ada
- Su yüzeyi

Nazım İmar Planına Özel Kararlar:

- İdari Sınırlar
  - Köy sınırı
- Planlama Sınırları
  - Mevcut plandaki durumu korunacak alan sınırı
  - Yeniden düzenlenecek alan sınırı
  - Sağlıklaştırma alanı sınırı
  - İmar hakkı aktarım alanı sınırı
  - Kırsal yerleşik alan sınırı
- Özel Kanunlarla Belirlenen Alan ve Sınırları
  - Gecekondulu önleme bölgesi sınırı
  - Gecekondulu önleme bölgesi sınırı
  - Toplu konut alanı sınırı
  - Sahil şeridi
  - Kıyı kenar çizgisi
  - Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı sınırı
  - Riskli alan sınırı
  - Rezerv yapı alanı sınırı
  - Yenileme alanı sınırı
  - Statüsü özel kanunlarla belirlenen alan sınırı
- Konut Alanları
  - Mevcut konut alanı (çok yüksek yoğunlukta, brüt 601 kişi/ha üstü)
  - Mevcut konut alanı (yüksek yoğunlukta, brüt 301-600 kişi /ha)
  - Mevcut konut alanı (orta yoğunlukta, brüt 151-300 kişi/ha)

- Mevcut konut alanı (düşük yoğunlukta, brüt 51-150 kişi/ha)
- Mevcut konut alanı (seyrek yoğunlukta, brüt 50 kişi/ha altında)
- Gelişme konut alanı (çok yüksek yoğunlukta, brüt 401 kişi/ha üstü)
- Gelişme konut alanı (yüksek yoğunlukta, brüt 251-400 kişi/ha)
- Gelişme konut alanı (orta yoğunlukta, brüt 121-250 kişi/ha)
- Gelişme konut alanı (düşük yoğunlukta, brüt 51-120 kişi/ha)
- Gelişme konut alanı (seyrek yoğunlukta, brüt 50 kişi/ha altı)

➤ Kentsel Çalışma Alanları

- Merkezi iş alanı (MİA)
- Ticaret alanı
- Ticaret-konut alanı
- Ticaret-turizm alanı
- Ticaret-turizm-konut alanı
- Belediye hizmet alanı
- Kamu hizmet alanı
- Konut dışı kentsel çalışma alanı
- Akaryakıt ve servis istasyonu alanı
- Sanayi alanı
- Endüstriyel gelişme bölgesi ve sınırı
- Küçük sanayi alanı
- Depolama alanı
- Lojistik tesis alanı
- Toplu işyerleri
- Tarım ve hayvancılık tesis alanı
- Askeri alan
- Beton santrali
- Pazar alanı
- Su ürünleri üretim ve yetiştirme tesisi
- Toplu işyerleri

- Turizm Alanları
  - Turizm alanı
  - Günübirlik tesis alanı

- Bugünkü Arazi Kullanımı Devam Ettirilerek Korunacak Alanlar
  - Tarım alanı
  - Makilik-fundalık alan
  - Kumsal-plaj

- Sosyal Altyapı Alanları
  - Eğitim alanı
  - Yüksek öğretim alanı
  - Sağlık alanı
  - Sosyal tesis alanı
  - Kültürel tesis alanı
  - Spor alanı
  - Özel sosyal altyapı alanı
  - İbadet alanı

- Açık ve Yeşil Alanlar
  - Park ve yeşil alan
  - Pasif yeşil alan
  - Rekreasyon alanı
  - Fuar, panayır ve festival alanı
  - Kent ormanı
  - Ağaçlandırılacak alan
  - Mezarlık alanı
  - Mesire yeri
  - Rekreatif alan

- Afet Tehlikeli Alanlar
  - Yapı yasaklı alan ve sınırı

- Afete maruz bölge ve sınırı
- Taşkına maruz alan ve sınırı
- Önlemleri alan ve sınırı

- Karayolları
  - Erişme kontrolü karayolu (otoyol)
  - Birinci derece yol
  - İkinci derece yol
  - Genel otopark
  - Tır, kamyon, makine parkı ve garaj
  - Tünel

- Demiryolları
  - Katar düzenleme (triyaj) alanı ve sınırı

- Denizyolları
  - Liman
  - Balıkçı barınağı
  - İskele
  - Tekne imal ve çekek yeri
  - Tekne imal ve bakım yeri
  - Deniz iniş rampası
  - Kıyı koruma yapıları

- Kentsel Toplu Taşıma Güzergahları
  - Raylı toplu taşıma hattı
  - Raylı toplu taşıma istasyonu
  - Toplu taşıma türleri arası değişim ve aktarma alanı
  - Havai hat
  - Havai hat istasyonu
  - Havaray
  - Havaray istasyonu

- Enerji Üretim Dağıtım ve Depolama
  - Regülatör alanı
  - Türbin alanı
  - Doğalgaz iletim/dağıtım tesisi alanı
  - Yanıcı parlayıcı ve patlayıcı maddeler üretim ve depo alanı
  - Enerji depolama alanı
  - Rafineri-petrokimya tesisi alanı

- Yapı Sınırlaması Getirilerek Korunacak Alanlar
  - Mania planı
  - Havaalanı hava koridoru

- Su – Atıksu ve Atık Sistemleri
  - Soğutma suyu alma hattı

Nazım imar planı paftalarında gösterilen kararlar, plan raporu ve plan notları ile detaylandırılır. Plan raporları ile her bir plan kararının, her bir fonksiyonun, her bir donatının, niçin plandaki yerinde ve belli ölçülerdeki bir alanda yer aldığının, nedenleri ve gerekçeleri ortaya koyulur ve bu konularda toplanan bilgiler ve yapılan analizler sonucu ortaya çıkan sentez açıklanır. Plan notları ile plan gösterim tekniği çerçevesinde yazı, işaret ve çizim olarak gösterilemeyen plan kararları, açıklayıcı plan uygulama hükümleri olarak yazılmış olur (Ünal, 2015).

Yukarıda çizilen bağlam dahilinde, nazım imar planlarının kapsadıkları alan ve plan bileşenleri göz önünde tutularak, 253 örüntü ile sunulan örüntü dili içerisinde ilgili örüntüler seçilmiştir.

Aşağıdaki örüntüler tanımlanan problemler ve sunulan çözüm önerileri açısından nazım imar planı ölçeği altında değerlendirilebilir:

- Tanımlanabilir Mahalle (Identifiable Neighborhood, 14) **
- Yüzde 9 Araç Parkı (Nine Per Cent Parking, 22) **
- Paralel Yollar (Parallel Roads, 23)
- Suya Erişim (Access To Water, 25) *
- Dış Merkezli Çekirdek (Eccentric Nucleus, 28) *

- Yoğunluk Halkaları (Density Rings ,29) *

4.2.1. Örüntüler

4.2.1.1. Tanımlanabilir Mahalle (Identifiable Neighborhood, 14) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, mahallelerin tanımlanabilir olmasında ideal nüfus, ideal büyüklük ve ideal trafik şartları var. Sakinlerinin kendilerini ait hissedeceği, sahiplenebileceği ve diğer sakinlerle birlikte ortak kararlar alabileceği bir mahallenin ideal nüfus büyüklüğü maksimum 500 kişidir. Bu mahalle en fazla 275 m genişliğinde bir alana yayılabilir. Aynı zamanda paralel yolların mahallenin dışında sınırlarında tutulması gerekir.

Tablo 6 incelendiğinde, mahallelerin belirlenmesinde, örüntü ile verilen ideal büyüklük ile çalışılabilecek en iyi plan kademesinin 1/5000 nazım imar planı olduğu görülebilir.

Tablo 6. Tanımlanabilir Mahalle örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
En Geniş Mahalle	275 m	0,2 cm	0,5 cm	1,1 cm	5,5 cm	27,5 cm

4.2.1.2. Yüzde 9 Araç Parkı (Nine Per Cent Parking, 22) **

Yüzde 9 Araç Parkı (Nine Per Cent Parking, 22) ** örüntüsü park sorunu için bir bölgeleme önermektedir. En fazla 0,04 km²'lik karolajlardan oluşacak bir bölgelemede, her

karolaj için bir otopark yüzdesi belirlenebilir. Bu oran her karolajda en fazla %9 olmalıdır. Bu da yaklaşık 4000 m² başına 30 araca denk gelmektedir.

Böylesi bir karolojin üretilmesinde en uygun ölçek 1/5000 nazım imar planı kademesi olacaktır.

Tablo 7. Yüzde 9 Araç Parkı örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri

	Gerçek alan (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
Karolajın en fazla alanı	40000 m ²	-	-	0,6 cm ²	16 cm ²	400 cm ²

4.2.1.3. Paralel Yollar (Parallel Roads, 23)

Paralel Yollar (Parallel Roads, 23), Dönel Yerel Yollar (Looped Local Roads, 49) ** ve Yeşil Sokaklar (Green Streets, 51) ** yerel ulaşım alanlarının temel öğeleridir. Bu yollar içerisinde sadece paralel yollar 1/5000 ölçekli nazım imar planlarda gösterilmek için uygun yol kademeleridir.

Tablo 8. Paralel Yollar örüntüsü ile ilgili büyüklükler

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
Paralel Yollar Arası En Az Mesafe	90 m	-	-	0,3 cm	1,8 cm	9 cm
Paralel Yollar Arası En Fazla Mesafe	365 m	0,3 cm	0,7 cm	1,4 cm	7,3 cm	36,5 cm
Paralel Yollar Arası Bağlantıyı Sağlayan Ring Yollar Arası En Az Mesafe	3250 m	3,25 cm	6,5 cm	13 cm	65 cm	325cm
Paralel Yollar Arası Bağlantıyı Sağlayan Ring Yollar Arası En Fazla Mesafe	4850 m	4,85 cm	9,7 cm	19,4 cm	97 cm	485 cm

Paralel tek yönlü yolların kesitleri, trafiği yavaşlatıcı önemlerle tasarlanmalıdır. Paralel tek yönlü yollar, yerel ulaşım alanları içerisinde tek yönlü “Dönel Yerel Yolların,49” topladığı araçları, Ring Yollara (Ring Roads, 17) taşırlar. Paralel yollar mahalle sınırlarından geçirilmeli, hiçbir surette mahalle içlerinden geçirilmemelidirler.

4.2.1.4. Kutsal Sahalar (Sacred Sites, 24) *

Her şehirde ve mahallede toplumsal bellek açısından önemli sahaların tespit edilerek korunması önemlidir. Bu sahalara giden rotaların tasarımında dikkat edilmesi gereken kriterler vardır.

Kent düzeyinde kutsal sahaların ve etki alanlarının tespiti için uygun plan kademesi 1/5000 ölçekli nazım imar planı kademesi olacaktır.

4.2.1.5. Suya Erişim (Access To Water, 25) *

Suya Erişim (Access To Water, 25) * örüntüsü doğrultusunda su kaynakları kıyıları boyunca hiçbir suretle majör yollar geçirilmemelidir. Paralel Yollar (Parellel Roads, 23) seyrek aralıklarda su kıyılarına dik açı ile indirilebilir. Su kıyısına paralel uzanabilecek en yakın paralel yolun su kıyısına mesafesi en az 1650 m olmalıdır.

Tablo 9. Suya Erişim örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
Su kaynağının en yakın paralel yola mesafesi	1650 m	1,6 cm	3,3 cm	6,6 cm	33 cm	165 cm

4.2.1.6. Dış Merkezli Çekirdek (Eccentric Nucleus, 28) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarının ideal kentinde en küçük politik birim olarak 7000 Kişilik Topluluk (Community Of 7000, 12) * belirlenmiştir. Bu topluluklar 10 ila 20

mahallenin birleşiminden oluşmaktadır. Her bir topluluk, yaklaşık olarak, yoğunluklarına göre, 0,40 km ile 3,22 km genişliğinde bir alanı kapsamaktadır.

Her 7000 Kişilik Topluluk (Community Of 7000, 12) * bünyesinde bir merkez gelişecektir. Dış Merkezli Çekirdek (Eccentric Nucleus, 28) * örüntüsü bu merkezin topluluğun sınırında sınır boyunca gelişmesini öneren bir modeldir. Tanımlı bir yoğunluk deseni için merkezin yer seçimi önemlidir.

Tablo 10. Dış Merkezli Çekirdek örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
En Küçük 7000 Kişilik Topluluk	400 m	0,4 cm	0,8 cm	1,6 cm	8 cm	40 cm
En Büyük 7000 Kişilik Topluluk	3250 m	3,25 cm	6,5 cm	17 cm	85 cm	325 cm

4.2.1.7. Yoğunluk Halkaları (Density Rings ,29) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, Dış Merkezli Çekirdek (Eccentric Nucleus, 28) * örüntüsü doğrultusunda belirlenen merkez etrafında, tanımlı bir yoğunluk deseni tesis etmek gerekir. Bu sayede, en yoğun ve en az yoğun alanların potansiyellerinden en iyi şekilde faydalanılabilir. Yoğunluk Halkaları (Density Rings ,29) * örüntüsü en yüksek yoğunluğu topluluk merkezi etrafında tutarak, bu merkezden uzaklaştıkça azalan yoğunluk halkaları önermektedir. Halkaların yoğunluk değerlerinin tespiti için ise Christopher Alexander ve arkadaşları, topluluk sakinlerinin yerleşim

eğilimlerini yoğunluğa dönüştüren bir yoğunluk belirleme oyununu tanımlamıştır. Bu oyun örüntünün özet metni dahilinde teze eklenmiştir.

4.2.1.8. Senaryo

Çevre düzeni planı kademesinde tespit edilen Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas, 11) **, Şehrin Büyüsüne (Magic Of The City, 10) sahip merkezi iş alanları ve Ring Yollar (Ring Roads, 17) nazım imar planlarına işlenir.

Nazım imar plan ile kentsel alanın temel strüktürü tasarlanır. Yerel Ulaşım Alanlarının (Local Transport Areas, 11) ** iç strüktürünün tasarımı nazım imar plan kararları ile şekillenir.

Paralel Yollar (Parellel Roads, 23), yerel ulaşım alanlarının 1/5000 nazım imar planı kademesinde çözümlenebilecek majör yollardır. Paralel yollar, yerel ulaşım alanı içerisindeki mahalle sınırlarından geçirilmelidir. Hiçbir şartta paralel yolların mahalle içinde kalmasına izin vermemek gerekir. Paralel yollarda trafiği yavaşlatıcı fiziksel tasarımlara gidilmesi konusunda plan notları hazırlamak gerekecektir.

Tanımlanabilir Mahalle (Identifiable Neighborhood, 14) ** örüntüsü doğrultusunda 1/5000 nazım imar planda mahallelerin fiziksel sınırlarla işaretlenmesi önemlidir. Mahallelerin tanımlanabilir olmasında en önemli faktör olan sınırın tasarımı çalışması ise, örüntü metninde verilen tasarım kriterleri açısından, 1/1000 uygulama imar planı kademesinde anlamlı olacaktır.

7000 Kişilik Topluluk (Community Of 7000, 12) * örüntüsü yerel yönetim açısından en küçük politik birimin tanımlanması konusunu işlemektedir. İdarelerin tanımlanması ülkemizde fiziksel planlamanın konusu değildir. Bu yüzden örüntü irdelemeye dahil edilmemiştir. Dış Merkezli Çekirdek (Eccentric Nucleus, 28) * örüntüsü, 10 ila 15 mahalleden oluşacak 7000 Kişilik Toplulukların (Community Of 7000, 12) * merkezlerinin yer seçimi ile ilgilidir. Yoğunluk Halkaları (Density Rings ,29) belirlenmeden önce toplulukların merkezlerinin belirlenmesi önemlidir. Bu noktada 7000 Kişilik Toplulukların (Community Of 7000, 12) * en küçük yerel yönetim birimi olarak ele alınmadan sadece kapladığı fiziksel mekân ile ele alınabilir. 10 ila 20 mahallede bir yerel merkez tanımlanabilir. Burada yerel merkezin genişleyebileceği ve Christopher Alexander ve arkadaşlarının önerdiği atnalı formunu alacağı sınırlar mahalle sınırları olarak seçilebilir. Seçilen merkezler etrafında yoğunluk halkaları tanımlanabilir.

Mevcutta 1/5000 nazım imar planları yerleşim yoğunluklarının tanımlı fiziksel desenler oluşturmasını sağlamaktadır. Yoğunluk Halkaları (Density Rings ,29) * örüntüsü ise bu desene kullanıcı tercihlerini dahil etmektedir. 1/5000 nazım imar planında yoğunluklar belirlenirken, Yoğunluk Halkaları (Density Rings ,29) * örüntüsü ile tanımlanan oyun analiz aşamasında kullanılabilir. Plan kararı olacak yoğunluklar için ise mevcut yoğunlukları dikkate almak önemlidir.

Dış Merkezli Çekirdek (Eccentric Nucleus, 28) * örüntüsü ile tanımlanacak merkez içerisinde, 1/5000 ölçekli nazım imar planının “kentsel çalışma alanları” çalışılabilir.

Yüzeydeki otopark oranlarını belirlemede bir çeşit bölgeleme kullanımını öneren Yüzde 9 Araç Parkı (Nine Per Cent Parking, 22) ** örüntüsü konut alanları için benimsenebilir. Bu karolaj 1/5000 nazım imar planı notlarıyla tanımlanabilir.

Kutsal Sahalar (Sacred Sites, 24) * örüntüsü doğrultusunda kent ölçeğinde toplum için önemli sahaların tespiti yapılabilir. Bu sahaların seçiminde sadece dini inanışları dikkate almamak gerekir. Tarihi açıdan ve sosyal açıdan önemli sahalar ya da toplum için önemli doğal güzellikler de Kutsal Sahalar (Sacred Sites, 24) * örüntüsü kapsamında değerlendirilmelidir. Bu açıdan nazım imar planının “ibadet alanı” lejandı gösterim açısından yeterli olmayacaktır.

253 örüntü içerisinde lojistik ve turizmi konu alan örüntü bulunmamaktadır. Bunun dışında, sanayi alanlarını, sosyal altyapı alanlarını ve açık, yeşil alanları konu alan örüntüler getirdikleri çözüm önerileri ile 1/1000 ölçekli uygulama imar planı açısından daha anlamlı olacaktır.

4.3. Uygulama İmar Planları Açısından

Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'ne göre, uygulama imar planları için bir planlama alanı tanımı yapılmamıştır. Nazım imar planlarının yapıldığı her düzeyde ve herhangi bir büyüklükteki kentsel alan parçası için uygulama imar planı yapılabileceği söylenebilir.

Uygulama imar planlarının hazırlanmasında aşağıdaki veriler elde edilmelidir (Resmî Gazete, 2014):

- Nazım imar planının kararlarının analizi
- Planlama alanının sınırları

- Mevcut yapı yoğunluğu ve doku analizi
- Yapı adalarının ve yapıların konumu ve özellikleri
- Yapılaşma ve yaklaşma mesafeleri
- Mevcut nüfus yoğunluğu ve dağılımı
- Sosyal altyapı tesisleri
- Teknik altyapı tesisleri
- Mülkiyet yapısı ve kamu mülkiyetindeki alanlar
- Tescilli eser, anıt vb. tarihi ve kültürel varlıklar
- Hizmetlere erişilebilirlik
- Afet tehlikelerinin dikkate alındığı yerleşime uygunluk durumunu belirlemeye yönelik jeolojik etütler
- Topografya, eğim vb. eşikler
- Göl, baraj, akarsu, taşkın alanı, yeraltı ve yüzeysel su kaynakları vb. hidrolojik ve hidrojeolojik yapı
- Ulaşım sistemi ve kademelenmesi, durak-istasyon noktaları
- Trafik düzeni ve güvenliği, yollar ve kavşaklar ile ilgili ilkeler, yapı ve tesislerden karayoluna geçiş yolu bağlantısı yapılabilecek kesimler
- Yaya bölgeleri, yaya ve bisiklet yolları
- Otopark kapasitesi ve dağılımı
- Açık ve kapalı alan kullanımları ve ilişkileri
- Toplanma alanları
- Hizmet alanlarının yer seçimi ve büyüklüğü
- Kentsel tasarım projesi yapılacak alanlar ve ilkeleri
- Ulaşım güzergahları
- Havalimanı, liman ve iskeleler
- Gar ve istasyon alanları
- Lojistik alanlar

Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde, uygulama imar planları için yapılan tanımdan yola çıkarak (Resmî Gazete, 2014), uygulama imar planlarının temel bileşenleri şöyle sıralanabilir:

- Yapılaşmaya ilişkin yapı adaları

- Yapı adaları kullanımları
- Yapı nizamı
- Bina yüksekliği
- Taban alanı kat sayısı
- Kat alanı kat sayısı veya emsal
- Yapı yaklaşma mesafesi
- Ön cephe hattı
- İfraz hattı
- Kademe hattı,
- Ada ayırım çizgisi
- Taşıt yaya ve bisiklet yolları
- Ulaşım ilişkileri
- Parklar
- Meydanlar
- Kentsel, sosyal ve teknik altyapı alanları
- Parsel büyüklükleri
- Parsel cephesi ve derinliği
- Arka cephe hattı
- Yol kotu ve bu kotun altındaki kat adedi
- Uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etapları
- Plan raporu
- Bağımsız bölüm sayısı gibi yapılaşmaya ve uygulamaya uygulama ilişkin kararların yer aldığı plan notları

Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği eklerinden, Uygulama İmar Planı Gösterimleri için hazırlanmış ek ve Ortak Gösterimleri için hazırlanmış ek incelediğinde (Resmî Gazete, 2014), uygulama imar planı, plan paftalarında gösterilmesi gereken plan kararları şunlardır:

Tüm Plan Türlerinde Ortak Gösterilen Kararlar:

- İdari Sınırlar
  - Ülke sınırı
  - İl sınırı
  - İlçe sınırı
  - Belediye sınırı
  - Mücavir alan sınırı

- Planlama Sınırları
  - Plan onama sınırı
  - Plan değişikliği onama sınırı
  - Etaplama sınırı
  - Özel proje alanı sınırı

- Özel Kanunlarla Belirlenen Alan ve Sınırları
  - Turizm merkezi, kültür ve turizm koruma ve gelişim alt bölgesi ve sınırı
  - Teknoloji geliştirme bölgesi ve sınırı
  - Serbest bölge ve sınırı
  - Organize sanayi bölgesi ve sınırı
  - Endüstri bölgesi ve sınırı
  - Askeri yasak ve güvenlik bölgesi ve sınırı
  - Boğaziçi etkilenme bölgesi sınırı
  - Boğaziçi geri görünüm bölgesi sınırı
  - Boğaziçi ön görünüm bölgesi sınırı
  - Diğer özel kanunlarla belirlenen alan ve sınırları

- Sit ve Korunacak Alanlar
  - Birinci derece arkeolojik sit alanı ve sınırı
  - İkinci derece arkeolojik sit alanı ve sınırı
  - Üçüncü derece arkeolojik sit alanı ve sınırı
  - Kesin korunacak hassas alan ve sınırı
  - Nitelikli doğal koruma alanı ve sınırı
  - Sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanı ve sınırı

- Kentsel sit alanı ve sınırı
- Tarihi sit alanı ve sınırı
- Uluslararası sözleşmelerle belirlenen koruma alan sınırı
- Milli park ve sınırı
- Tabiat parkı alanı ve sınırı
- Tabiat koruma alanı ve sınırı
- Yaban hayatı koruma ve geliştirme alanı ve sınırı
- Özel çevre koruma bölgesi ve sınırı
- Özel çevre koruma bölgesi hassas alan (A) ve sınırı
- Özel çevre koruma bölgesi hassas alan (B) ve sınırı
- Özel çevre koruma bölgesi hassas alan (C) ve sınırı
- Korunması gerekli flora ve fauna alanı ve sınırı
- Ekolojik niteliği korunacak alan ve sınırı
- Bugünkü Arazi Kullanımı Devam Ettirilerek Korunacak Alanlar
  - Orman alanı
  - Zeytinlik alan
  - Mera alanı
  - Doğal karakteri korunacak alan
  - Deniz kaplumbağaları üreme ve koruma alanı
  - Akdeniz foku yaşam alanı
- Yapı Sınırlaması Getirilerek Korunacak Alanlar
  - İçme kullanma suyu mutlak koruma alanı ve sınırı
  - İçme kullanma suyu kısa mesafeli koruma alanı ve sınırı
  - İçme kullanma suyu orta mesafeli koruma alanı ve sınırı
  - İçme kullanma suyu uzun mesafeli koruma alanı ve sınırı
  - Yer altı su kaynakları koruma alanları ve sınırı
  - Sulak alan sınırı
  - Sulak alan bölgesi ve sınırı
  - Sulak alan tampon bölgesi ve sınırı
  - Sulak alan ekolojik etkilenme bölgesi ve sınırı

- Sulak alan mutlak koruma bölgesi ve sınırı
- Sulak alan özel hüküm bölgesi ve sınırı
- Açık ve Yeşil Alanlar
- Millet bahçesi
- Korunacak Alanlar
- Birinci derece doğal sit alanı ve sınırı
- İkinci derece doğal sit alanı ve sınırı
- Üçüncü derece doğal sit alanı ve sınırı
- Karayolları
- Terminal (Otogar)
- Demiryolları
- Demiryolu
- Hızlı tren hattı
- Ana istasyon (Gar)
- Denizyolları
- Deniz ulaşım bağlantısı
- Tersane alanı
- Havayolları
- Havaalanı /Hava limanı
- Enerji Üretim Dağıtım ve Depolama
- Enerji üretim alanı
- Boru hattı
- Enerji nakil hattı

- Su – Atıksu ve Atık Sistemleri
  - Su kaynakları toplama yeri (kaptaj alanı)
  - İçme suyu ana hattı
  - İçme suyu tesisleri alanı
  - Atık su tesisleri alanı
  - Katı atık tesisleri alanı
  - Tehlikeli atık tesisleri alanı
  - Teknik altyapı alanı
  - Yapay ada
  - Su yüzeyi

Uygulama İmar Planına Özel Kararlar:

- İdari Sınırlar
  - Köy sınırı
  - Mahalle sınırı
- Planlama Sınırları
  - Kentsel tasarım projesi sınırı
  - İmar hakkı aktarım alanı sınırı
- Özel Kanunlarla Belirlenen Alan ve Sınırları
  - Gecekondu önleme bölgesi sınırı
  - Toplu konut alanı sınırı
  - Sahil şeridi
  - Kıyı kenar çizgisi
- Yapı Düzeni ve Yoğunlukları
  - Ayrık düzen
  - Bitişik düzen
  - Blok düzen
  - Taban alanı kat sayısı

- Kat alanı kat sayısı
- Kat adedi
- Bina yüksekliği
- Ön bahçe mesafesi
- Yan bahçe mesafesi
- Yapı yaklaşma sınırı
- Kademe hattı
- İfraz hattı
- Korunan cephe çizgisi
- Düzeltilen cephe çizgisi
- Önerilen cephe çizgisi
- Emsal
- Konut Alanları
  - Yerleşik konut alanı
  - Gelişme konut alanı
- Kentsel Çalışma Alanları
  - Ticaret alanı
  - Ticaret-konut alanı
  - Ticaret-turizm alanı
  - Toptan ticaret alanı
  - Belediye hizmet alanı
  - İdari hizmet alanı
  - Resmi kurum alanı
  - Akaryakıt ve servis istasyonu alanı
  - Sanayi tesis alanı
  - Endüstriyel gelişme bölgesi ve sınırı
  - Küçük sanayi alanı
  - Depolama alanı
  - Lojistik tesis alanı
  - Pazar alanı

- Tarım ve hayvancılık tesis alanı
- Askeri alan
- Beton Santrali
- Su ürünleri üretim ve yetiştirme tesisi
- Toplu İşyerleri
- İmalathane tesis alanı
- Ticaret-turizm-konut alanı

➤ Turizm Alanları

- Pansiyon alanı
- Apart otel alanı
- Otel alanı
- Motel alanı
- Hostel alanı
- Tatil köyü alanı
- Sağlık odaklı tatil köyü
- Termal turizm alanı
- Camping alanı
- Günübirlük tesis alanı
- Golf alanı
- Kış sporları ve kayak tesisi alanı
- Ekoturizm/kırsal turizm tesis alanı

➤ Korunacak Alanlar

- Tescilli anıt yapı
- Tescilli bina
- Tescilli parsel
- Tescilli tabiat varlığı
- Sit etkileşim geçiş alanı sınırı
- Hassas endemik biyotop alanı
- Kentsel görüntü öğeleri/ingeleri (Vista-siluet-odak noktaları vb.)
- Yöresel mimari özellikleri korunacak alan

- Jeotermal kaynak
- Bugünkü Arazi Kullanımı Devam Ettirilerek Korunacak Alanlar
  - Tarımsal nitelikli alan
  - Örtü altı tarım arazisi
  - Organik tarım alanı
  - Makilik-fundalık alan
  - Kumsal-plaj
- Yapı Sınırlaması Getirilerek Korunacak Alanlar
  - Nükleer enerji üretim alanı koruma kuşağı
  - Mania planı
  - Havaalanı/havalimanı koruma kuşağı
  - Karayolları yol kenarı koruma kuşağı
  - Boru hattı koruma kuşağı
  - Su kanalları koruma kuşağı
  - İçme suyu ana iletim hattı koruma kuşağı
  - Yer altı su kaynakları koruma kuşağı
  - Demiryolları koruma kuşağı
  - Jeotermal koruma kuşağı
  - Yanıcı parlayıcı ve patlayıcı maddeler koruma kuşağı (güvenlik mesafesi)
  - Sağlık koruma bandı
  - Enerji nakil hattı koruma kuşağı
  - Mania planı
  - Havaalanı hava koridoru
- Eğitim Tesisleri Alanı
  - Anaokulu alanı
  - İlkokul alanı
  - Ortaokul alanı
  - Lise alanı
  - Özel eğitim alanı

- Mesleki ve teknik öğretim tesisi alanı
- Yüksek öğretim tesisi alanı
- Halk eğitim merkezi

➤ Sağlık Tesisleri Alanı

- Sağlık tesisi alanı
- Özel sağlık tesisi alanı
- Hastane
- Aile sağlığı merkezi

➤ Sosyal ve Kültürel Tesis Alanı

- Sosyal tesis alanı
- Kültürel tesis alanı
- Kreş, gündüz bakımevi
- Açık spor tesisi alanı
- Kapalı spor tesisi alanı
- Yurt alanı
- Kongre ve sergi merkezi alanı
- Yaşlı bakımevi alanı
- Şefkat evleri alanı

➤ İbadet Alanları

- Cami
- Mescit
- Kilise
- Şapel
- Sinagog (havra)

➤ Açık ve Yeşil Alanlar

- Park
- Çocuk bahçesi ve oyun alanı
- Pasif yeşil alan

- Rekreasyon alanı
- Fuar, panayır ve festival alanı
- Mesire yeri
- Hayvanat bahçesi
- Hipodrom
- Meydan
- Bakı ve seyir terası
- Kent ormanı
- Arboretum-botanik parkı
- Ağaçlandırılacak alan
- Mezarlık alanı
- Korunacak bahçe
- Rekreatif alan
- Afet Tehlikeli Alanlar
  - Yapı yasaklı alan ve sınırı
  - Taşkına maruz alan ve sınırı
  - Heyelan alanı ve sınırı
  - Önlemlili alan ve sınırı
- Karayolları
  - Erişme kontrollü karayolu (otoyol)
  - Bölünmüş taşıt yolu
  - Taşıt yolu
  - Genel otopark alanı
  - Tır, kamyon, makine parkı ve garaj alanı
  - Bisiklet yolu
  - Bisiklet parkı
  - Yaya yolu ve bölgesi
  - Köprü
  - Yaya üst geçidi
  - Yaya alt geçidi

- Tünel
- Demiryolları
  - Katar düzenleme (triyaj) alanı
  - Ara istasyon
- Denizyolları
  - Konteyener limanı
  - Kruvaziyer liman
  - Ro ro limanı
  - Yat limanı
  - Balıkçı barınağı
  - İskele
  - Tekne imal ve çekek yeri
  - Gemi söküm yeri
  - Menfez
  - Mahmuz
  - Rıhtım
  - Barınak
  - Dolfen/platform
  - Tekne imal ve bakım yeri
  - Deniz iniş rampası
  - Kıyı koruma yapıları
- Havayolları
  - Helikopter iniş alanı
- Kentsel Toplu Taşıma Güzergahları
  - Raylı toplu taşıma hattı
  - Raylı toplu taşıma istasyonu
  - Havai hat
  - Havai hat istasyonu

- Havaray
- Toplu taşıma türleri arası değişim ve aktarma alanı
- Havaray istasyonu

- Enerji Üretim Dağıtım ve Depolama
  - Nükleer enerji santrali
  - Termik santral alanı
  - Yenilenebilir enerji, kaynaklarına dayalı üretim tesis alanı
  - İletim tüneli
  - Cebri boru hattı
  - Regülatör alanı
  - Türbin alanı
  - Doğalgaz/dağıtım tesisi alanı
  - Yanıcı parlayıcı ve patlayıcı maddeler üretim ve depo alanı
  - Akaryakıt ürünleri depolama alanı
  - Doğalgaz boru hattı
  - Akaryakıt boru hattı
  - Trafo alanı
  - Elektronik haberleşme altyapı alanı
  - Rafineri-petrokimya tesisi alanı

- Su – Atıksu ve Atık Sistemleri
  - Atık su ana kolektörü
  - Atık su derin deniz deşarj hattı
  - Soğutma suyu alma hattı

Uygulama imar planı paftalarında gösterilen kararlar, plan raporu ve plan notları ile detaylandırılır. Katı kurallardan kurtulmanın bir aracı olarak plan notları, planda çizgi ile ifade edilemeyen ve çizginin tanımlanmasına yarayan detayları belirler. Fen, sağlık, toplum güvenliği, mahalli özellikler ve kullanılacak malzeme, kat sayısı, kat yüksekliği, yapı derinliği, çıkmalar, komşuya, su kenarlarına, eski eserlere, ana ulaşım akslarına olan mesafeler, yaya ve taşıt ulaşımı, otoparklar, parsel boyutları, maksimum inşaat alanı, bahçe

düzenlemesi, bahçe ağaçlandırması, bahçe duvarı biçimi ve bahçe duvarı boyutları plan notlarıyla karar verilen bazı konulardır (Duyguluer, 1989 aktaran Sancar, 2004)

Yukarıda çizilen bağlam dahilinde, nazım imar planlarının kapsadıkları alan ve plan bileşenleri göz önünde tutularak, 253 örüntü ile sunulan örüntü dili içerisinde ilgili örüntüler seçilmiştir.

Aşağıdaki örüntüler tanımlanan problemler ve sunulan çözüm önerileri açısından uygulama planı ölçeği altında değerlendirilebilir:

- Mahalle Sınırı (Neighborhood Boundary, 15) *
- Alışveriş Ağı (Web Of Shopping, 19) *
- Minibüsler (Mini-Buses, 20) *
- Dört Kat Limiti (Four-Story Limit, 21) **
- Aktivite Düğümleri (Activity Nodes, 30) **
- Gezinti Yolu (Promenade, 31) **
- Alışveriş Sokağı (Shopping Street, 32) *
- Kavşak (Interchance, 34)
- Hane Halkı Karışımı (Household Mix, 35) *
- Kamusallığın Dereceleri (Degrees Of Publicness, 36) **
- Konut Kümesi (House Cluster, 37) **
- Sıra Evler (Row Houses, 38) *
- İş Topluluğu (Work Community, 41) **
- Endüstriyel Bant (Industrial Ribbon 42) *
- Pazar Yeri Olarak Üniversite (University As A Marketplace, 43)
- Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar (Market Of Many Shops, 46) **
- Dönel Yerel Yollar (Looped Local Roads, 49) **
- Ulaşılabilir Yeşil (Accessible Green, 60) **
- Mezarlık Alanları (Grave Sites, 70) *
- Yerel Sporlar (Local Sports, 72) *
- Macera Oyun Alanı (Adventure Playground, 73)
- Otobüs Durağı (Bus Stop, 92) *

4.3.1. Örüntüler

4.3.1.1. Mahalle Sınırı (Neighborhood Boundary, 15) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, bir mahallenin insanların zihninde tanımlı bir mekân olmasında sınırın tasarımı önemli bir faktördür. Binaların sınırdaki içe döndürülmesi ve sınırı geçen bir iki nokta dışında diğer yolların mahalle dışına çıkışının kapatılması yoluyla tanımlı bir sınır oluşturulabilir. Sınırın geçildiği noktalarda geçit işlevi görecektir bir vurguya ihtiyaç vardır. Sınır arazisi küçük otopark parselleri, iş toplulukları ve küçük yeşil alanlar içerebilir.

Mahalle sınırlarındaki yapı adaları düzeni ve sınırlardaki fonksiyonlar 1/1000 uygulama imar planını kademesinde çözümlenmeye uygundur.

4.3.1.2. Alışveriş Ağı (Web Of Shopping, 19) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, benzer dükkanlar olabildiğince yaygın, farklı dükkanlar ise kümelenen bir yolla yer seçmelidir. Bir dükkân için yer seçileceği zaman, aynı servisi sağlayan benzer dükkanların dağılımı ve buldukları konumda hitap ettikleri potansiyel müşteri sayısı tespit edilmelidir. Bu tespitler bir haritaya döküldüğünde, mevcut ağ içerisinde servis gitmeyen müşteri havzaları ortaya çıkacaktır. Yeni dükkânın yer seçimi bu havzalar içerisinde yapılabilir.

Ticaret alanlarının yer seçiminde, bu yöntem 1/1000 uygulama imar planı kademesinde kullanılabilir.

4.3.1.3. Minibüsler (Mini-Buses, 20) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, 6 kişilik minibüslerden oluşan bir "Dial-a-Ride" sistem, toplu taşıma sistemleri besleyen esnek bir sistem olarak gereklidir. Bu sistemin durakları her yönde 185 m aralıklarda ve mümkün oldukça Paralel Yollar (Parallel Roads, 23) boyunca yerleştirilmelidir.

Tablo 11. Minibüsler örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
Duraklar arası mesafe	185 m	0,1 cm	0,3 cm	0,7 cm	3,7 cm	18,5 cm

1/1000 ölçekli uygulama imar planı kademesi, minibüs duraklarının yer seçimi için uygun plan kademesidir.

4.3.1.4. Dört Kat Limiti (Four-Story Limit, 21) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, ideal kentte maksimum kat sınır 4 olmalıdır. Her 7000 Kişilik Topluluk (Community of 7000, 12) * için bir yüksek yapıya topluluğun işaret noktası olarak izin verilebilir. Bu da 10-20 mahallede bir yüksek yapıya denk gelir.

Kat sayılarının 1/1000 uygulama imar planı kademesinde çalışılması uygundur.

4.3.1.5. Aktivite Düğümleri (Activity Nodes, 30) **

Her 7000 Kişilik Topluluk (Community Of 7000, 12) * bünyesinde, 275 metre aralıklarda, konutlar ve iş yerlerine birkaç yüz metre mesafede, kamusal yaşamın yoğun bir biçimde kümелendiği aktivite düğümleri tasarlamak gerekir. Bu düğümler, merkezlerinde yaklaşık 14×18 m genişliğinde bir meydan ve meydanın etrafında servislerden meydana gelecekleri bir yolla tasarlanmalıdır.

Aktivite düğümlerinin tamamını bir Gezinti Yolu (Promenade, 31) ** ile birbirine bağlamak gerekir. 1/1000 ölçekli uygulama imar planı aktivite düğümlerinin çalışması için uygun plan kademesi olacaktır.

Tablo 12. Aktivite D g mleri  r nt s  ile ilgili alan büyüklükleri

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
Aktivite D�g�mleri arası mesafe	275 m	0,2 cm	0,5 cm	1,1 cm	5,5 cm	27,5 cm
Aktivite D�g�mlerinin merkezindeki meydanların boyutları	14 × 18 m	-	-	-	0,2 × 0,3 cm	1,4 × 1,8 cm

4.3.1.6. Gezinti Yolu (Promenade, 31) **

Her 7000 Kişilik Topluluk (Community Of 7000, 12) * için topluluğun omurgasını oluşturacak bir Gezinti Yolu (Promenade, 31) ** tasarlamak gerekir. Yaya akışını sağlamak için gezinti yolunun topluluğun Aktivite D g mlerini (Activity Nodes, 30) ** birbirine bağlaması gerekir. Ayrıca gezinti yolunun konut ve işyerlerine 20 dakikalık mesafe içerisinde olmasına  zen göstermek gerekir.

Bu yolun genişliği Yaya Yoğunluğu (Pedestrian Density, 123) *  r nt s  doğrultusunda hesaplanmalıdır.

Bu yolun tasarımında en uygun plan kademesi 1/1000 ölçekli uygulama imar planı olacaktır.

4.3.1.7. Alışveriş Sokağı (Shopping Street, 32) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, modern alışveriş merkezleri yerine Paralel Yollara (Parallel Roads, 23) dik açılarda bağlanan, Yaya Sokağı (Pedestrian Streets, 100) formunda alışveriş sokakları tasarlamak gerekir.

Böylesi bir sokağın çalışılabileceği en uygun plan kademesi 1 /1000 uygulama imar planı olacaktır.

4.3.1.8. Kavşak (Interchange, 34)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, her Yerel Ulaşım Alanı (Local Transport Areas, 11) ** içerisinde tüm Toplu Taşıma Ağının (Web Of Public Transportation, 16) * kavşağı niteliğinde bir aktarma alanı tasarlamak gerekir.

Tablo 13. Kavşak örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
Kavşak Çapı en az	90 m	-	0,1 cm	0,3 cm	1,8 cm	9 cm
Kavşak Çapı en fazla	185 m	0,1 cm	0,3 cm	0,7 cm	3,7 cm	18,5 cm

Kavşağın yer tespiti 1/1000 uygulama imar planı ölçeğinde yapılırsa da alanın yaya odaklı tasarımı kentsel tasarım ölçeğinde anlamlı olacaktır.

4.3.1.9. Hane Halkı Karışımı (Household Mix, 35) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, insanın gelişim evrelerinin tamamına hitap eden topluluklar bireylerin gelişimi için oldukça önemlidir. Her gelişim evresindeki insan, kendisiyle aynı evreyi paylaşan kişilere ihtiyaç duyduğu gibi, o evreyi geçmiş

insanlarla birlikte olmaya da ihtiyaç duyar. Konut stoğunun bu çeşitliliği dikkate alarak planlanması gerekir. Bölgesel nüfus istatistiklerinden gelen verilere uygun mahalle konut tipolojilerini ve yüzdelerini belirlemek gerekir.

Bu konunun mahalle bazında plan notları ile 1/1000 uygulama imar planında çözümlenmesi uygun olacaktır.

4.3.1.10. Kamusalığın Dereceleri (Degrees Of Publicness, 36) **

Kamusallığın Dereceleri (Degrees Of Publicness, 36) ** mahallelerde konut deseninin farklılaşmasına yardım edecektir. Değişik yoğunluktaki caddeler üzerinde değişik yapı düzenleri insanlara kamusalık açısından değişik dereceler sağlayacaktır.

Bu konuda en uygun çalışma ölçeği, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı olacaktır.

4.3.1.11. Konut Kümesi (House Cluster, 37) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, konutlar düşük ve orta yoğunluklu konut alanlarında ortak bir arazi etrafında kümelenmelidirler. Burada ortak arazi bir sokak olabileceği gibi büyük bir yeşil alan da olabilir.

Böylesi bir çalışma için en uygun kademe, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı kademesi olacaktır.

4.3.1.12. Sıra Evler (Row Houses, 38) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, mahallelerde farklı kamusalık dereceleri için farklı yoğunlukta konutlar sağlamak gerekir. Yüksek yoğunluğu sağlamada, sıra evler önemli bir araçtır. Sıra evlerin oluşturulmasında parselasyonda geleneksel dar cepheli derin parsel uygulamasına son vermek gerekir. Bir yaya yolu boyunca uzanan derin olmayan parseller aydınlanma, mahremiyet ve maliyet konularında ideal çözümü sağlayacaktır.

1/1000 ölçekli uygulama imar planı kademesi bu çalışma için uygun plan kademesidir.

4.3.1.13. İş Topluluğu (Work Community, 41) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, iş toplulukları mahalle sınırlarında 10 ila 20 iş yerinden oluşan topluluklar olarak şekillenmelidir. Her topluluğa etrafında çeşitli ticari ve rekreatif fonksiyonların bulunduğu bir ortak alan sağlamak gerekir.

Böylesi bir çalışma için en uygun kademe, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı kademesi olacaktır.

4.3.1.14. Endüstriyel Bant (Industrial Ribbon 42) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, endüstriler 7000 Kişilik Topluluk (Community Of 7000, 12) * sınırlarına dağıtılmalıdır. Örüntü metninde verilen ideal boyutlara göre endüstrinin yer seçiminde en uygun ölçek 1/1000 uygulama imar planı kademesi olacaktır.

Tablo 14. Endüstriyel Bant örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
En Küçük Endüstriyel Bant Genişliği	60 m	-	0,1 cm	0,2 cm	1,2 cm	6 cm
En Büyük Endüstriyel Bant Genişliği	155 m	0,1 cm	0,3 cm	0,6 cm	3,1 cm	15,5 cm

Tablo 14'ün devamı

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
En Kısa Endüstriyel Bant Uzunluğu	60 m	-	0,1 cm	0,2 cm	1,2 cm	6 cm
En Uzun Endüstriyel Bant Uzunluğu	610 m	0,6 cm	1,2 cm	2,4 cm	12,5	61 cm

4.3.1.15. Pazar Yeri Olarak Üniversite (University As A Marketplace, 43)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, üniversite tüm öğretim ve öğrenim imkanlarıyla kent içine dağıtılmalıdır. Sadece küçük ana binaların, ofislerin ve kütüphanelerin olduğu birkaç yaya caddesi üniversite merkezi için yeterli olacaktır. Bu merkezden itibaren sınıflar, toplantı salonları ve laboratuvarlar kademeli olarak kente karışmalıdır.

Böylesi bir üniversitenin merkezinin yer seçiminde en uygun ölçek 1/1000 uygulama imar planı kademesi olacaktır.

4.3.1.16. Çeşitli Dükkanların Bulunduğu Pazar (Market Of Many Shops, 46) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, kentlerde, büyük süper marketlerin merkezileşmiş yapıları yerine insani temaslara ve çeşitliliğe imkân tanıyan pazar yerlerine yer vermek gerekir. Bu pazar kent ölçeğinde bir pazar olmalı ve Alışveriş Ağı (Web Of Shopping, 19) * örüntüsü içerisindeki küçük birimleri desteklemelidir.

Böylesi bir pazarın yer seçiminde en uygun ölçek 1/1000 uygulama imar planı kademesi olacaktır.

4.3.1.17. Dönel Yerel Yollar (Looped Local Roads, 49) **

Dönel Yerel Yollar (Looped Local Roads, 49) ** yerel ulaşım alanları içerisindeki servis yollarıdır. 5-6 metre genişliğindeki bu yolların gösterileceği en uygun ölçek 1/1000 uygulama imar planıdır.

4.3.1.18. Ulaşılabilir Yeşil (Accessible Green, 60) **

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, kent genelinde yaklaşık 450 metre aralıklarda bir yeşil alana yer vermek gerekir. Örüntü ile tanımlanan boyutlarda yeşil alanların tespit edileceği en uygun ölçek 1/1000 uygulama imar planı kademesi olacaktır.

Tablo 15. Ulaşılabilir Yeşil örüntüsü ile ilgili alan büyüklükleri

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
Yeşil alanın en kısa kenarı	45 m	-	-	0,1 cm	0,9 cm	4,5 cm
İdeal yeşil alan boyutu	5500 m ²	-	-	-	2,2 cm ²	55 cm ²

Tablo 15'in devamı

	Gerçek uzunluk (yaklaşık)	1/100 bin ölçekli haritada uzunluk	1/50 bin ölçekli haritada uzunluk	1/25 bin ölçekli haritada uzunluk	1/5000 ölçekli haritada uzunluk	1/1000 ölçekli haritada uzunluk
Kent genelinde yeşil alanların dağılım aralığı	450 m	-	0,9 cm	1,8 cm	9 cm	45 cm

4.3.1.19. Mezarlık Alanları (Grave Sites, 70) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, kent eteklerindeki devasa büyük mezarlıklar yerine mahalleler içerisinde küçük mezar alanları ayırmak ölüm gerçeğini hayatlarımızın bir parçası haline getirecektir. Böylesi bir toplum daha sağlıklı olacaktır.

Küçük mezarlık yerleri 1/1000 uygulama imar planı ile belirlenebilir.

4.3.1.20. Yerel Sporlar (Local Sports, 72) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, her mahalle ve iş topluluğunda mutlaka spor alanlarına yer vermek gerekir. Bu alanlar restoranlar kadar yaygın olmalıdır. Bu alanların yer seçimi 1/1000 uygulama imar planı ile yapılabilir.

4.3.1.21. Macera Oyun Alanı (Adventure Playground, 73)

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, her mahallede özel bir alan çocuklara macera oyun alanı olarak ayrılmalıdır. Bu alanın tam bitirilmiş bir tasarımının olmaması gerekir. Çocuklar oyunları ile alanı istedikleri gibi defalarca inşa edebilmelidirler.

Böylesi bir alanın yer tespiti 1/1000 uygulama imar planı ile yapılabilir.

4.3.1.22. Otobüs Durağı (Bus Stop, 92) *

Christopher Alexander ve arkadaşlarına göre, otobüs durakları kamusal yaşamın bir düğümü olarak ele alınırsa bekleme deneyimi iyileştirilebilir. Bu yüzden duraklar için yer seçiminde duraklara komşu fonksiyonlara dikkat etmek gerekir. Duraklar çevrelerinde ticaret fonksiyonu ile desteklenebilirler.

Böylesi bir çalışma için en uygun plan kademesi 1/1000 uygulama imar planı kademesidir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Planlama sistemimiz örüntülerin birçoğu ile sunulan çözümleri mekânsal boyutlarıyla karşılamaya olanak sunabilmektedir.

Örüntüler ile sadece mekânsal bir sistem değil politik bir sistem de önerilmektedir. Şehir başlığı altında verilen örüntülerin bazıları yine de sadece mekâna bakan yönleri açısından uygulanabilir. Planlama sistemimiz plan notları aracılığıyla istenilen mekânsal tasarımı elde etmeye yardımcı olabilir.

Bazı örüntüler mekânsal tasarımın iyileştirilmesinde kullanılabilir. Bu örüntüler tezin irdeleme bölümünde yapabilecekleri katkılar açısından irdelenmiştir:

- Yerel Ulaşım Alanları (Local Transport Areas, 11) **
- Mahalle Sınırı (Neighborhood Boundary, 15) *
- Yüzde 9 Araç Parkı (Nine Per Cent Parking, 22) **
- Dış Merkezli Çekirdek (Eccentric Nucleus, 28) *
- Kamusallığın Dereceleri (Degrees Of Publicness, 36) **
- Endüstriyel Bant (Industrial Ribbon, 42) *.

Bazı örüntüler toplum yaşamının iyileştirilmesinde kullanılabilir:

- Öğrenme Şebekesi (Network Of Learning) *
- Her Yerde Yaşlı İnsanlar (Old People Everywhere, 40) **
- Pazar Yeri Olarak Üniversite (University As A Marketplace)
- Genç Toplumu (Teenage Society)
- Mini Okullar (Shopfront School, 85)

“Bir Örüntü Dili (A Pattern Language)” kitabında örüntüler büyük ölçekli örüntülerden küçük ölçekli örüntülere doğru sıralanan bir sekans halinde sunulmuştur. Kitapta ayrıca bireylerin yapılaşmış çevreyi oluşturmaya başladığı ve giderek kademeli bir süreçte kenti ortaya çıkardığı bir yolun bu dilin uygulaması için uygun olduğu söylenmiştir. Bu bağlamda küçük ölçeklerden büyük ölçeklere doğru bir dizilim teorisini daha anlaşılır ve uygulanabilir kılacaktır.

“Bir Örüntü Dili” kitabında özellikle, kent ile ilgili örüntülerin uygulanabilmesi için ülke ve kent düzeyinde bazı yasal ve yönetsel düzenlemelerin yapılması gerekir. Mevcut

politik çerçeve içerisinde uygulanabilirliği düşük olsa da örüntülerle çizilen çerçevenin önemi küçümsenemez.

Yapılaşmış, sosyal ve ekonomik çevrelerin örüntülerden oluştuğu fikri ve örüntü dili kavramı büyük potansiyeller barındırmaktadır. Bu çevrelerin kompleks sistemlerine dair iç dinamikler, barındırdıkları örüntüler tespit edilebildiği takdirde, anlaşılabilir bir formata dönüşebilir. Bu durum bu sistemlerin kompleks dinamikler altında tasarlanmasının önünü açacaktır.

6. KAYNAKÇA

- Aksümer, G. ve Ezme, A. T., 2014. Kentsel Dönüşüm Çıkmazında İyi Örnek Arayışları, Güney Mimarlık, 15, 29-34.
- Alexander, C., 1965a. A City is not A Tree Part 1, Architectural Forum, 122, 1, 58-62.
<http://www.patternlanguage.com/archive/cityisnotatree.html> 30 Eylül 2017.
- Alexander, C., 1965b. A City is not A Tree Part 2, Architectural Forum, 122, 2, 58-62.
<http://www.patternlanguage.com/archive/cityisnotatree.html> 30 Eylül 2017.
- Alexander, C., 1979. The Timeless Way of Building, Oxford University Pres, New York.
- Alexander, C., Davis, H., Martinez, J. ve Corner, D., 1985. The Production of Houses, Oxford University Pres, New York.
- Alexander, C., Ishikawa, S., Silverstein, M., Jacobson, M., Fiksdahl-King, I. ve Angel, S., 1977. A Pattern Language- Towns, Buildings, Construction, Oxford University Press, New York.
- Alexander, C., Silverstein, M., Angel, S., Ishikawa, S. ve Abrams, D., 1975. The Oregon Experiment, Oxford University Press, New York.
- Aydın Türk, Y., 2006. Bütünleşik Kent Planlama ve Tasarımına Yönelik Bir Yöntem (Yayımlanmış Doktora Tezi/ YÖKTEZ Veri Tabanı). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
<https://doi.org/10.13140/RG.2.2.13845.78569>
- Baesens, B., Backiel, A. ve Broucke, S. v., 2015. Beginning Java Programming- The Object-Oriented Approach, John Wiley & Sons, Inc., Indianapolis
- Bryant, G., The Oregon Experiment After Twenty Years, Rain Magazine, XIV, 1.
<http://www.rainmagazine.com/archive/1991-1/the-oregon-experiment-revisited> 6 Temmuz 2019.
- Bryant, G., Alexander Visits The Oregon Experiment, Rain Magazine, XIV, 4.
<http://www.rainmagazine.com/archive/1994/alexander-visits-the-oregon-experiment> 6 Temmuz 2019
- Çelikkilek, A., 2017. Modern Kentlerin Yaratılmış Güzellik Algısı: Türkiye'deki İnşaat Sektörünün Modernizm Pazarlaması Üzerine Bir İnceleme, Medeniyet Sanat Dergisi, 3,1, 79-103.
- Cuthbert, A. R., 2007. Urban Design: Requiem for An Era- Review and Critique of The Last 50 Years, Urban Design International, 12, 4, 177-223.
<https://doi.org/10.1057/palgrave.udi.9000200>

- Dawes M. J. ve Ostwald M. J., 2017. Christopher Alexander's A Pattern Language: Analysing, Mapping and Classifying The Critical Response, City, Territory and Achitecture, 4, 17. <https://doi.org/10.1186/s40410-017-0073-1>
- Grabow, S., 1983. Christopher Alexander- The Search For A New Paradigm in Architecture, Oriell Press, London.
- Hundt Jr., G. ve Daniels, T. L., 2016. The Plan for The Valleys: Assessing The Vision of Ian McHarg and David Wallace, Journal of Planning History, 17, 1, 3-19. <https://doi.org/10.1177/1538513216681586>
- İnce Güney, Y., 2007. Mimarlıkta Orijin Olarak Tip Kurgusu, Ege Mimarlık, 3, 62, 28-31.
- Karakurt, E., 2006. Kentsel Mekânı Düzenleme Önerileri: Modern Kent Planlama Anlayışı ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 26, 1-25.
- Kaya, M., 2016. Tasarım Kalıplarını Öğretme Stratejileri: Seminer ya da Uygulama, Bilişim Teknolojileri Dergisi, 9, 2, 161-170.
- Kurdoğlu, A., 2011. Kent Yaşamı. Y. Ecevit ve N. Karkıner (ed.) içinde, Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi (1. Baskı), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Ankara, 106-128.
- Laurence, P. L., 2006a. Contradictions and Complexities: Jane Jacobs's and Robert Venturi's Complexity Theories, Journal of Architectural Education (1984-), 59, 3, 49-60. <http://www.jstor.org/stable/40480645>
- Laurence, P. L., 2006b. The Death and Life of Urban Design: Jane Jacobs, The Rockefeller Foundation and The New Research in Urbanism, 1955-1965, Journal Of Urban Design, 11, 2, 145-171. <https://doi.org/10.1080/13574800600644001>
- Leu, C., 1985. Ten Years Experience With The Oregon Experiment An Analysis and Critique of a Campus Planning Process (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi/ ProQuest Dissertations & Theses Global Database), Graduate School of The University of Oregon, USA.
- Mehaffy, M. W., 2017. Cities Alive: Jane Jacobs, Christopher Alexander and The Roots of The New Urban Renaissance, Sustasis Press, Portland.
- Mumford, E., 1992. CIAM Urbanism After The Athens Charter, Planning Perspectives, 7, 4, 391-417. <https://doi.org/10.1080/02665439208725757>
- Park, Y. ve Newman, G. D., 2017. A Framework For Place-Making Using Alexander's Patterns, Urban Design International, 22 ,4, 349-362. <https://doi.org/10.1057/s41289-017-0040-1>
- Ragon, M., 2010. Modern Mimarlık ve Şehircilik Tarihi (M. A. Erginöz, çev.), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

- Resmî Gazete, 2014. Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği. (29030), 14.06.2014, 2-246, Güncel: <https://www.mevzuat.gov.tr/> 01 Nisan 2019
- Ruesjas, A. L., 1997. The Mexicali Experimental Project: An Analysis of Its Changes (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi/ ProQuest Dissertations & Theses Global Database). McGill University, Faculty of Graduate Studies and Research, Montreal.
- Sancar, C., 2004. Ülkemizde İmar Kurumu ve Sorunları. Ş. Aydemir ve Erkonak Aydemir S (ed.) içinde Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, Akademi Kitabevi, Trabzon, 429-448.
- Şengül, H. T., 2016. Planlama Paradigmalarının Dönüşümü Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme. M. Ersoy (ed.) içinde Kentsel Planlama Kuramları (3. Baskı), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 59-113.
- Taylor, N., 1999. Anglo-American Town Planning Theory Since 1945: Three Significant Developments But No Paradigm Shifts, Planning Perspectives, 14, 4, 327-345. <https://doi.org/10.1080/026654399364166>
- Tekeli, İ., 1993. Bir Kentsel Tasarım Kuramının Geliştirilmesi Üzerine Düşünceler, Ege Mimarlık, 93/1-2, 53-58.
- Tekeli, İ., 1995. Bir Modernite Projesi Olarak Türkiye'de Kent Planlaması, Ege Mimarlık, 2,16, 51-55.
- Tekeli, İ. 2016. Postmodernizm Tartışmaları Üzerine Düşünceler. İ. Tekeli (ed.) içinde Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 13-31.
- Turner, T., 1996. City As Landscape- A Post-Postmodern View of Design and Planning, E&FN Spon, London
- URL-1, <https://www.merriam-webster.com/about-us> 20 Eylül 2019
- URL-2, <http://www.tdk.gov.tr/tdk/kurumsal/tarihce-2/> 20 Eylül 2019
- URL-3, <http://www.livingneighborhoods.org/ht-0/mexicali.htm> 20 Eylül 2019
- URL-4, <http://www.alanbakanligi.gov.tr/evrak/turkce/1933-Atina-tuzugu.pdf> 20 Eylül 2019
- URL-5, <https://gelecegiyazanlar.turkcell.com.tr/konu/c-sharp/egitim/101> 20 Eylül 2019
- URL-6, https://en.00wikipedia.org/wiki/Yin_and_yang 20 Eylül 2019
- Ünal, Y., 2015. Türk Şehir Planlama Hukukunun Dünü - Bugünü 1985-2015, Legal Yayıncılık, İstanbul

ÖZGEÇMİŞ

Selcen Mollayakupoglu, 1985 yılında, Rize’de doğdu. Ortaokul ve lise eğitimini yabancı dil ağırlıklı eğitim veren Rize Anadolu Lisesi’nde tamamladı. 2011 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nden mezun oldu. 2012 ve 2013 yılları içerisinde Rize Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü’nde yaklaşık bir buçuk yıl şehir plancısı olarak çalıştı. 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı’nda yüksek lisans eğitimine başladı. İyi derecede İngilizce bilmektedir.

İletişim: selcenmyakupoglu@outlook.com

selcenm@gmail.com